

Kisfaludy Sándor összes költeménye

(1772-1844)

TARTALOM

I. kötet

HIMFY

ELSŐ RÉSZ.

A KESERGŐ SZERELEM.

MÁSODIK RÉSZ.

A BOLDOG SZERELEM.

II. kötet

REGÉK

CSOBÁNCZ.

TÁTIKA.

SOMLÓ.

DOBOZY MIHÁLY ÉS HITVESE.

A SZENT-MIHÁLYHEGYI REMETE.

MICZ BÁN.

FRANGYEPÁN ERZSÉBET.

VIOLA ÉS PIPACS VAGY HAMIS BARÁT.

I. kötet
HIMFY

**ELSŐ RÉSZ.
A KESERGŐ SZERELEM.**

*Del vario stile, in ch'io piango, e ragiono
Fra le vane speranze, e'l vano dolore;
ve sia chi per prova intenda amore,
Spero trovar pieta, non che perdono.
Petrarca.*

I. ÉNEK.

Mint az őzek az erdőben,
A halak a vizekben,
Madarak a levegőben,
A méhek a kertekben:
Oly szabadon s kedvem telve
Éltem egykor napjaim;
Vigan lejtve s énekelve
Üzém kicsiny bajaim.

Erő vala tetememben,
Minden bajt megláboltam;
Tehetség volt tűz-lelkemben,
A sorsot csak gúnyoltam;
Nem esmérvén veszedelmet,
Nagy dolgokat koholtam;
Nem esmertem a szerelmet -
Egek, de boldog voltam!

Szóljon bár a hímes mező
Fűvei közt fülelő
És estvénként lengedező
Illatos nyári szellő:
Ha valaha duplázta-e
Sohajtásom fűvalmát?
Avagy háborította-e
Zokogásom nyúgalmát? -

Szóljon bár a csörgedezve
Folydogáló csermelye,
Hol, kebelem ömledezve,
Oly sok estvém eltele:
Ha valaha könnyeimből
Egy cseppecskét ivott-e?
Bút nézett-e szemeimből,
S panaszt tőlem hallott-e?

Barátságot szép lelkekkel
Szívem szerint kötöttem,
S érzelmimet jó szivekkel
Enyelegve közlöttem.
Kedvelvén a társaságot,
Akkor én nem gondoltam
Ennél nagyobb boldogságot -
Egek, de boldog voltam! -

Nyúgalomra bocsátkozván,
Könnyen elszenderedtem:
S szép álmokkal múlatozván,
Új öröme ébredtem.
Nem esmervén a szerelmet,
Senkinek sem hódoltam,
Nem éreztem szívgyötrelmet -
Egek, de boldog voltam! -

De most oda boldogságom,
Oda örömnapijaim!
Oda van szép szabadságom,
Hajh! meggyültek bajaim! -
Egy gögös szép megsebzette
Csalt nem sejtett szívemet
S tehetetlen rabbá tette
Fellengve járt lelkemet! -

A bú marokkal szaggatja
Ifjúságom virágját;
A mirigy tűz száragatja
Szép reményim zöld ágát.
Teli arczom elsorvadott,
Lehúlltanak rózsái;
Vidám szemem bepadott,
Elhúnytának szikrái.

Oda könnyű nyájasságom
S enyelgő víg tréfáim;
Ellankadott bátorságom,
Búban másznak óráim.
Tetememnek fogy ereje,
Kedvekben nem enyhülhet;
Roncsolt agyamnak veleje,
Elmém már nem repülhet,

Kerülöm a mulatságot,
Epedezek, búsongok;
Kerülöm a társaságot,
Magánosan bolyongok.
A barátság deríteni
Édes szóval igyekszik;

De nem képes enyhíteni, -
Szívemen nagy terh fekszik.

A pataknak siralmimmal
Bővitem most vizeit;
A Bakonynak panaszimmal
Töltöm vadon völgyeit.
A szép tavasz kellemei
Lelkem fel nem vidítják;
A madarak szerelmei
Szívem inkább búsítják.

Nyúgalomra telepedvén,
Alva is csak szenvedek;
Álmomban is gyötrődöm én,
S új kínokra ébredek.
A napkelet, napenyészet
Búmban tünődve talál;
Kihalt nékem a természet, -
Éltem egy hosszú halál.

Látja jól azt a kegyetlen,
Mint lankadok, epedek;
Tudja jól az érzéketlen,
Érte mennyit szenvedek;
De mind ezen nem könyörül,
És nem szán ő engemet!
Sőt talán még azon örül,
Hogy így dúlja éltemet.

Egy mosolygó tekintettel
A kegyetlen istenné,
Bár ha színlett szeretettel,
Szívem boldoggá tenné,
Vajha tüzem apaszthatná
Könnyeimnek árjait! -
Vagy hát könnyem elolthatná
Szívem dühös lángjait!

1. Dal.

Az életnek tengerében
Két örvény van: szív és ész;
A kettőnek egygyikében
A jobb ember könnyen vész.
Az ész ezer bajt okozó; -
Ezt el lehet kerülni;
A szív, minthogy ragadozó,
Könnyű benn elmerülni.
Engem a sors forgó szele
Ez örvénybe csapott bele;

S elragadt ez engemet -
A szív szerzi vesztemet.

2. *Dal.*

Hogy anyám megnyugtathatta
Minden kívánságomat;
S egy pohár viz elolthatta
Minden szomjúságomat;
Midőn gyermek társaimmal
Csigást, lapdást játszottam,
És rövidke lábaimmal
Lepkék után futottam;
Madárfészket keresgéltem, -
Egy örömmel mást cseréltem:
Boldog voltam én akkor:
Óh gyönyörű gyermekkor!

3. *Dal.*

Mikor egyszer pelyhesedtem,
S a gyermekből legény lett,
S gondolkodtam, elmélkedtem,
S a szív bennem érezett;
Hogy megjárták omladékit
Szívem s elmém Hellának,
S bámúlandó dőledékit
A hajdani Rómának;
S gondolatim fellegezték,
Kívánatom ébredtek,
S érzeményim zsibongtak, -
Örömm is borongtak.

4. *Dal.*

A mióta felserdültem,
Keblem tüzet nevele:
Bizonytalan tárgyért fültem,
S így szívem nem fájt bele.
De mihelyt őt megpillantám,
Lelkem mindjárt megdobbant:
Ő az! félve rebegé szám,
S a tűz bennem fellobbant.
Mélyen érezvén hatalmát,
Megvallottam diadalmát;
Hatalmát ő szereté, -
Diadalmát megveté.

5. Dal.

A szív minden, - azt tartom én,
Mindennek az eleje:
A szív győzvéen vagy győződven,
Jó vagy rossznak kútfeje.
Szívem szerzé örömitet,
Miglen még szabad voltam;
Szívem szerzi keservimet,
Miólta meghódoltam.
Lábához téven szívemet,
És szívemmel mindenemet,
Estem e kelepczébe, -
Hatalmának kényyébe.

6. Dal.

Semmiként sem remélhetvén
A kemény szív irgalmát,
S tovább immár nem túrhétvén
Fájdalmaim nagy halmát:
Vérző szívvel kifejtöztem
Barátim karjaiból
S nagy harcban kiköltöztem
Hazámnak határiból
Ott, hegyeken s völgyeken túl.
Hol Mars vért ont s népeket dúl,
Kínom végét, halálom,
Talán majd ott találom.

7. Dal.

Mint a szarvas, kit megére
A vadásznak fegyvere,
Fut, - de későn, - foly már vére,
Vérzik tőle a csere:
Úgy futok én a pár-szemtől,
A seb mellem baljában;
Ázik a föld keservemtől
Lábam minden nyomában.
De hajh! mennél tovább érek,
Annál jobban gyúl a méreg
S beljebb rögzik szívembe; -
Futok, hajh - de veszembe.

8. Dal.

A külföldön nyomorogva,
A világot futosom,
S tétovázva, csavarogva
A vadságot bújdosom.
Midőn ébred a természet,
Korán én már tévelygek;
S ott lel s tart a napenyészet,
Későn is még szédelgek.
De oly helyre, haszontalan,
Nem juthatok, boldogtalan!
A hová a szerelem
Ne bujdosnék én velem.

9. Dal.

Boldog valék nyúgalmamban,
Őtet még nem esmervén,
Mint a halak a folyamban,
Bú s gond nélkül éltem én.
A szabadság mezejében
Kényről kényre repültem
S a barátság kebelében
Életemnek örültem.
Amor sorsom irígylente,
S őt velem megesmértette;
Láttuk egymást, s Amor ott
Csak magamat nyilazott.

10. Dal.

Elűzted a komor telet,
Te a földnek szerelme,
Óhajtva várt szép kikelet,
Te mindennek élélme!
Elérkezél kellemiddel,
Itt veled a szép napok,
Teli minden kedveiddel, -
De én rajtad nem kapok:
Mert élesztvén lángaimat,
Kettőzteted kínaimat:
Mindaddig hát, míg így téssz,
Tavasz, ellenségem léssz.

II. ÉNEK.

Búval tölti csak s bánattal

Keblemet a kikelet

A virág-hím, a madár-dal

Velem csak mérget nyelet.

Nem derítnek, komorítanak

A tavasz szép magzati;

Nem enyhítnek, nyomorítanak

A lugos víg hangzati.

A zöld mező tekintete

Csak úntatja szememet;

A lágy szellők lehellete

Csak boszszontja képemet.

Tölgyek s bükkök árnyékában

Lankadok, nem enyhülök;

A patakok zúgásában

Álomba nem merülök.

A csordák víg kolomplása

Lélekharang énekem,

A pásztorok dalolása

Búcsúztató énekem.

Minden völgynek nyilásában

Egy sír-üreg tátogat;

Minden halom látásában

Egy halálkép borzogat.

A hajnal tűzlángozatja

Nem mosolyog énnékem;

A hold szelid ábrázatja

Neveli még inségem.

A nap hintvén sűgárait,

Nyilat lövell szívembe;

Az éj, gyújtván csillagait,

Sebeket süt lelkembe. -

Hogy míved ily ellenkező

Tárgyoddal, óh természet!

Hogy nékem csak bút szerező

Minden kegyes intézet;

Hogy anyai tekinteted

Engem ekként nyomorít, -

Hiszem, hogy nem kedvelheted,

S hogy téged ez szomorít; -

Őt büntesd-meg érzéketlen,

Veszedelmes lányodat;

Az erántam oly kegyetlen

Tapodja szép czélodat,

Mikor őtet így megáldád

Kellemekkel, bájokkal,
Hitted-e, hogy vádat von rád,
Így dúlván ő azokkal? -

11. Dal.

Eltávozván, majd változás
Lesz, gondolám, ügyembe;
Lett, de milyen? - a távozás
Mérget önte sebembe.
A szerelmet szikrájában
A távollét elfojtja:
De, hajh! érzem, hogy lángjában
Azt még inkább felbojtja.
Nem hogy őt nem felejthetem;
Sőt még dühösben szeretem
Most, hogy tőle távoztam; -
Hah! szörnyen csalatkoztam.

12. Dal.

Országok, népek, nemzetek,
Puszták, folyók, városok,
A nagy tenger és szigetek,
Rengetegek, havasok
Választják már a kegyetlent:
De még itt is szeretem;
A gyönyörűt, az egygyetlent
Sohol sem felejthetem.
A hol járok, hintve lépe,
Mint az árnyék, üldöz képe.
Látom már, míg lehellek,
Lethét sohol sem lelek.

13. Dal.

Boldog vagy te, cifra madár!
A szerelmet énekled;
Bár nincs eszed, - ne bánd, nem kár, -
Párod mégis érdeklek.
Forrván a vér ereimben,
A szerelmet éneklek
Én is elmés verseimben, -
Lám! őt még sem érdeklek.
Szerencsés te, örömeiket
Énekelsz, - én keserveket! -
Szerencsédért én eszem,
Jer, szívesen leteszem.

14. Dal.

Környülvett ím! már a francz had,
Már fenyeget a halál;
Kínaimnak vége szakad,
Remény! tán meg nem csalál? -
Élj boldogúl, szerelmes
Hív barátom s egygyetlen! -
Mars dühében rettenetes,
Igaz, de nem kegyetlen:
Nem mint Venus álnok fattya,
Ki a szívet csak faggatja,
Azt ízenként bonczolja,
És a lelket gyilkolja.

15. Dal.

Hajnal alig kerekedett,
S a francz had felzendüle;
Marsnak dühe lobbot vetett,
S haragja megdördüle.
A mozsarak mennydörögve
Veszedelmet bocsátanak;
Az ércztorkok döbbörögve
Ezer halált okádnak.
Halál dúl, ront, öl mellettem,
S mind alattam, mind felettem; -
De hajh! téged szeretvén,
Nem bánom, hogy élek én.

16. Dal.

Amor rabja, - most Marsé is?
Kettő most már kötelem.
Te míved ez, álnok, hamis,
Kínnal élő szerelem! -
Te imádott vad istenné!
Ha látnád most hívedet;
E tekintet tán megvénne
Göggel sánczolt szívedet,
Nézd! az inség, keserűség,
Érted esvén, gyönyörűség
Érted égő szívének, -
Te gyilkosa éltének.

17. Dal.

Mérgesítem sebeimet,
Fájdalmimat újítom,
Valahányszor szemeimet
Azon tájra fordítom,
Melyet szívem tyrannjának
Jelenléte ékesít,
S bájos hangja szép szavának
S tekintete lelkesít.
*Szép szemei ott ragyognak -
Talán, hajh! egy más boldognak!*
Nyelvem itten megakad,
S mellem szinte megfakad.

18. Dal.

Mit nem tudna felforralni
Az én szívem melege?
Mit nem tudna megfagylalni
Az övének hidege? -
Számptalan szív már megfűle
Érzelmimnek hevétől;
Hányszor több már meg nem hűle
Övéinek jegétől? -
Lángom, - jege, hajh! állandó!
Ám egyedül én szánandó!
Hát csak nem jön olyan nap,
Melyben szíve szikrát kap?

19. Dal.

Mars, a kinek rabja vagyok,
Mind csak messzebb hajtogat;
Egy két lépést alig hagyok,
S Amor vissza rántogat.
Meg-megállok és szememet
Napkeletre meresztem:
«Ott lakik ő!» s kebelemet
Könnyeimben feresztem.
Így szörpölvén Amor mérgét
És táplálván búmnak férgét,
Mars kiált, - eljajdúlok;
S meg-meg tovább indúlok.

20. Dal.

Amor! s hát csak szenvedheted,
Hogy így megvet egy leány?
Hatalmadnak, elnézheted,
Hogy negéddel füttyöt hány?
Bosszúld-meg rajt sérelmedet,
Öntsd mérgeidet keblébe,
Hogy fenntarthatd győzelmedet,
Lődd nyiladat szivébe.
Vagy ha talán már - rettegek -
Szeret, de mást - pokol! egek!
Óh! vagy oltsd-el tüzeimet,
Vagy eméssz-meg engemet.

III. ÉNEK.

Mars vad dühe bont, dönt, dúl, vág,
A merre jár, s öldököl;
Vérben fetreng a fél világ, -
Minden kidúl helyéből:
Századokig büszkélkedett
Tartományok omlanak;
Örök létre törekedett
Alkotványok bomlanak.

Keltek ólta meg nem rendült
Trónusok felfordúlnak;
Százak ólta felségben ült
Fő hatalmak elmúlnak;
Világ-szerte jót s hasznót tett
Törvények eltörlődnek,
Kezdetjeket istentől vett
Kormányok kiűződnek.

Róma! te ki a világnak
Hajdan sorsot osztottál,
Mily sanyarú szolgaságnak
Igájába jutottál! -
Boldogabb volt, jámbor atyák,
Vallástok, szokásitok;
Gúnyolódva változtatják
Szilaj onokáitok! -

Szív a szívtől, - szülőjétől
A még nevendék legény,
A deli férj kedvesétől,
S kisdeditől, óh szegény!
A jó barát barátjától,

Vérétől az atyafi,
A birtokos birtokától,
Honjától a hazafi,
Ezer kín közt szakadoz-el, -
Sírva megy bal sorsába;
Küszködik a veszélyekkel,
Míg - oda dül sírjába;
S meghalva már, nem nyughatik
Anyaföldje keblében;
Idegentől tiportatik
Idegen por szennyében.

A ki előbb uralkodott,
Most inségben nyavalyog;
A ki előbb pompáskodott,
Most ringyrongyban fanyalog.
Azok, kiknek több ezerek
Térdet fejet hajtának,
Most mely nyomorúlt emberek, -
A föld alá bújnának.

Az ott - elébb bőségében
Adakozott szívesen;
S most keserű inségében
Azok marják mérgesen,
Kiket ő, - most gyilkosait -
Értékével s kegyével
Ugy táplála, mint fiait
A pelikán vérével.

Annak - előbb csillag fénylett
Kevély melle baljában;
Mely szegény most! mily cserét tett! -
Kenyere is alig van.
Ott egy atya, - nem atya már -
Gyámol nélkül maradt vén,
Némán keserg a szép húszár,
Egy fiának elestén.

Ott egy szép szűz, elcsüggedve,
Mint a hervadt liliom,
Csak alig él: mert temetve,
Hol sírba dült milliomm, -
Eltemetve van most már ott
Választotta szívének,
Kiben öszve gyilkoltatott
Boldogsága élteinek.

Ott egy másik, - hah! fertelem!
Oh természet, fordulj el!
Ily gyalázat, - ily sérelem, -
Emberiség borzadj fel!
Ott egy másik, nem asszony még,
Leány sem már, - sorsában
Kétségbesve - bosszúld-meg, ég! -
S elbódulván agyában,

Most is látja bomlott észszel
Marsnak dühös szolgáját,
Ki elrablá gyilkos kézzel
Szüzessége pártáját:
Virginia foglalatja
Eszét-vesztett fejének,
Kit megmentett derék atyja,
Vérét ontván szívének.

Ott egy szép hölgy - óh szörnyűség!
Első gyermek méhében -
És már özvegy, - s nem tudja még,
Sorsa mit mért mérgében;
Halljad, szegény: bajnok híved,
Kit oly hosszan szeretted,
De csak nem rég nyert meg szíved, -
Az nincs többé, - már nem él.

Értvén ő, hogy oda híve,
Nem küzdhetik kínjával;
Meghal, - mert meghasad szíve,
S a mi benne, vele hal.
Egy élet felgyilkoltatván,
Így visz többet magával; -
Ama tölgy levágattatván,
Így dült oda ágával.

Ott, hol előbb az életnek
Kényne s kedve zsibongott,
S barátságos több nemzetnek
Víg zavarja tolyongott, -
Minden üres, puszta most ott,
Néma, lankadt, szomorú;
Azt, a mit Mars még meghagyott,
Éhség öli vagy a bú.

Mindenfelől kicsapának
Az inségnek árszói;
Mindenfelől megnyílnak
A halálnak torkai;
Óh! és mennyit emésztének
Már az élet javából!

Mennyit, mennyit elnyelének
Az élőknek számából!

Embervértől, hányszor vala,
Hogy bíborrá levétek,
Emberélet mennyi hala,
Rajna, Duna, belétek! -
E veszélynek itt a földön
Szajna! te vagy forrása;
Pokol-Páris! általad lön
A világnak bomlása! -

Ott egy város - csak tegnap még
Fészke boldog békének,
Most köz czélja két ellenség
Neki dühödt mérgének, -
Füstbe lángba enyészik el -
Trója, te is így vesztél! -
S a kik lakták, inségikkel
Elszéllyednek, ki még él.

Ihol egygyik övéivel,
Ki jókor megszökhetett,
Kinjává lett örömmel,
Kiket még megmenthetett,
Borzadozva tekint vissza
Füstbe menő házára,
S kiknek vérét a föld issza,
A megöltek halmára.

Itt egy asszony jön egyedül,
Egy csecsemő karjában;
(Férje otthon a tűzben sül
Régi beteg ágyában;)
Itt jön, - lába már nem bírja
Súlyát meredt testének,
Mínthogy szeme ki nem sírja
Fájdalmait szívének;

Elájulva öszveroskad
S magzatjával ott fekszik,
Hová éppen két lovas had
Szágúldozva igyekszik:
Hah! s most, midőn öszvecsapnak,
Egymást vágják, nyaggatják,
S kik sebet, kik halált kapnak -
Ott - őket eltipratják! -

Jőjj el, jőjj el, áldott béke!
Jőjj le hozzánk az égből!
A föld egész kereksege
Így kiált az inségből.

Engeszteld a szörnyeteget, -
Hajh! eleget dühödött!
Oszlasd a harcz-fergeteget,
A föld váltig bűnhődött.

Valamint Mars hóhérolja
E földtekét dühével,
Keblemet úgy marczangolja
Ő is bájos szemével.
Szívembe is jőjj le, béke,
Sorsot osztó szeméből! -
Szakadj lelkem kínos féke, -
Jőjj megváltás szívéből.

21. Dal.

Minden egyéb gerjedelem
Kihala már szívemben;
Egyedül a nagy szerelem
Él s egyre nő keblemben.
Ezen makacs indulatom
Urává lett lelkemnek;
Nincs többé már akaratom,
Szava nincs már eszemnek.
Boldogtalan, hová legyek?
Vesznem kell; mert bár mit tegyek,
Ezen dühös hatalom
Ellen nincsen oltalom.

22. Dal.

A kutyáktól üldöztetvén
A megrémült őz fut - fut,
Valameddig csalt vethetvén,
Bátorságos helyre jut.
Így futok én Amor elől,
Hajh! de még sem távozom:
Minthogy én a latort belől
Kebelemben hordozom.
Ugy tesz Amor zsákmányával,
Mint a hiúz prédájával:
Rajta csügg és úgy víjja,
Míg életét kiszíjja.

23. Dal

Balgatag én! nem védettem
Ő ellene szívemet,
Midőn tán még megmenthettem
Boldog békességemet.

A mit az ész tilalmazott,
Én arra nem ügyeltem,
S a méreg elhatalmazott,
Melyet magam neveltem.
De késő most elmélkednem;
Csak az a mód menekednem,
Hogy tüzemben, mely emészt,
Ő is vegyen egy kis részt.

24. Dal.

A szerelmes gondolatok
Egymást váltják fejekben;
A szerelmes kívánatok
Egymást tolják szívemben.
Azok, elme szüleményi,
Az ész előtt becsesek;
Ezek, a szív érzeményi,
A szív előtt kedvesek.
De! - sem elmém gondolati,
Sem ti, szívem kívánati,
Nékem már nem kellettök, -
Mert néki nem tetszetek.

25. Dal.

A föld egész kerekében
Sohol sincs oly rengeteg,
Melynek vadon sűrűjében
Laknék egy oly szörnyeteg,
Kiben oly vad szív dobogna,
Érzéketlen és kemény,
Hogy semmi rajta ne fogna,
S ne lenne benn érzemény:
Mint a milyen szíve annak,
Kiért haszon nélkül vannak
Sírva tenger könnyeim, -
Írva halom verseim.

26. Dal.

Természetnek éltetője,
Ki lehelled lelkünket!
Mennynek, földnek teremője,
Ki alkotod szívünket!
Az enyémet mért formálád
Ily érzékeny agyagból?
Mért hogy inkább nem csinálád
Az ércz-kemény vas-tagból? -

Bocsáss meg az esztelennek,
Ura ezen nagy mindennek!
Azt íteld, ne engemet,
Ki elvevé eszemet.

27. Dal.

Ott, a hol én nevelkedtem,
Egy dombról egy patak folyt;
Hányszor ott nem estvéledtem! -
Éltem akkor boldog volt.
Vígan, mint a völgy öblében
Ama patak csordogált,
Az ártatlanság ölében
Életem úgy folydogált.
Ez idők az örökségbe,
Mint a vizek a mélységbe,
Lefolytanak. - Halandó!
A jó hamar múlandó.

28. Dal.

Hogy vonhatja félholt testem
Szörnyű súlyát éltemnek,
Ha már attól távol estem,
A ki lelke testemnek? -
Te vagy lelke tetememnek,
Csak általad élhetek;
Te vagy tárgya mindenemnek,
Nélküled nem lehetek.
A szerelem indulatját,
A szerelmes állapotját
Nincs a ki megfejthesse;
Maga magának mese.

29. Dal.

Ha ki talán nem értheti
Szívemnek mély érzésit,
Balúl teszi, ha neveti
Bús lantomnak nyögésit.
Ne nevéssen, - hálálkodjék,
Ha nem érzi gyötrelmim;
Ne nevéssen, - sajnálkodjék,
Ha nem érzi szerelmim.
Ha ád Amor, adjon sokat;
Jóból, rosszból nagy kortyokat.
Értsd, ki érthetd szavamat, -
Értem én jól magamat.

30. Dal.

Az idő mindenén kifog,
Vele minden múlandó;
S ha változó minden dolog,
Tán gőgje sem állandó? -
Üt óra, mely megolvasztja
Szíved, szívem bálványa!
A természet, bár halasztja,
Adóját megkivánja.
Ha te majd ezt lefizeted,
Ínségem elítélheted:
Akkor talán majd megszánsz
S imádóddal jobban bánsz.

IV. ÉNEK.

Midőn csendes felségében
A fél világtól megvál
S a tengernek kebelében
A dicső nap alá száll;
S elborítván a világot
Az éj komor sátora,
Ellepi a mennyországot
A csillagok tábora:

Akkor ég, föld, víz elcsendül
S napkelet, napenyészet;
A nyugalom ölébe dül
Az egész nagy természet.
Minden állat: járó s úszó,
Az okos és oktalan,
Szelíd és vad, mászó, csúszó,
A szólló s a szóotalan;

A rengeteg lakosai,
A nagy mint a kicsiny nem;
A levegő madarai,
A sas mint az ökörszem;
Sőt az, a mi nem is lehell,
Nappal mégis bántatik,
Éjjel az is nyugalmat lel,
Éjjel mégis nyughatik.

Éjjelenként senkit sem nyom
A nappalnak igája:
Egyedül én, (fene sorsom!)
Amor kínos szolgája,

Egyedül én nem lelhetek
Éjjelimen nyugalmat!
S a mi több: nem remélhetek
Mind ezekért jutalmat.

Az indulat tetememben
Egy volkánként dühödvén,
S a vérző szív kebelemben
Gyötrelmivel küszködven,
A szabadba kilódulok, -
Nem enyhülést találni:
Mert én soha nem gyógyulok -
Hanem kínom táplálni.

Ekkor dühös indulatom
Tétova hajt engemet,
Tüskén, bokron, - míg birhatom
Csüggedező testemet.
Könyben úszó két szememmel
Csillagomat vizsgálom;
S a teremtőt életemmel
Könyörögve kínálom.

Átkozom a helyet s időt,
Melyben őt megpillantám,
Ki bájjal fejemre nőtt,
S ily pokolként halmoz rám.
Ha már ügyem, a míg élek,
Nem változik meg soha;
Váljatok el, test és lélek! -
Ily sors több, mint mostoha.

31. Dal.

Nem nyomhatván el tüzemnek
Ki-kicsapó lángjait,
Hátra hagyom szerelmemnek,
A hol járok, nyomait:
Nevét szerte írogatom
A bükk s hársfák kérgére,
S mindenütt megtanítgatom
Az echókat nevére.
Kivüle, ha keservemet
Nyögöm, minden szán engemet;
A szirtek megindúlnak,
És utánnam jajdúlnak.

32. Dal.

A kegyetlent felejthetni
S kiverhetni fejemből,
Az ő képét fejtegetni
Kezdém immár szívemből:
Haszontalan törekedtem,
Semmiként sem lehetett;
Mert a szívem, ah érzettem,
Bele majd megrepedett.
Előbb megég tehát a jég,
Mégfagy a tűz, bomlik az ég, -
Előbb porrá hamvadok,
Mint sem rajta kiadok.

33. Dal.

Minden tárgyban őtet látom,
Minden hangban őt hallom,
S valahányszor számát tátom,
Mindannyiszor őt vallom;
Éjjel, nappal őt ohajtom,
Őt szomjúzom, éhezem;
Ébren, alva őt sohajtom, -
Mindenben őt érzem;
Őt foglalják gondolatim,
Őt tárgyozzák kíváнатim;
Egy ő, mint egy istenem,
S egy magában mindenem.

34. Dal.

Őt kérem a teremtőtől
És minden hatalomtól,
Őt kérem a levegőtől
S minden elementomtól.
Ha enyém ő, - hát rabságom
Be gyönyörű nyereség!
Ha enyém ő, - szabadságom
Áldott, boldog veszteség! -
Hunniának, sőt magának
A természet országának
Hatalmában olyan kincs,
Mely őtet felérje, nincs.

35. Dal.

A virágok szép nemében
A rózsza legjelesebb;

A csillagok seregében
A nap legfelségesebb.
Ily szép virág a szerelem
Az életnek kertjében;
Ilyen nap, ily fejedelem
Az örömök egében.
Boldog, kinek e nap fénylik,
Kinek ez a rózsza nyílik!
E nélkül a kert csak gaz;
Ama nélkül nincs tavasz.

36. Dal.

Bizonytalan lépésimet
Akár merre indítom;
Harmatozó szemeimet
Akár hová fordítom:
Már ott a bú, hogy ködével
Mindeneket borítson,
Hogy sem hely, sem tárgy ékével
Engem fel ne vidítson.
Ily nehéz az én életem!
S mégis nem csak hogy szeretem;
Sőt - ki rám ily poklot mért,
Még áldom is kínoméért.

37. Dal.

Még csak benned reménységem,
Józan ész, légy orvosom!
Szerezd vissza egészségem,
Melyet elvett gyilkosom,
A szerelem, ki mellembe
Tüzes mérget önt vala.
Nézz csak bele, itt szívembe, -
Itt lakik a nyavalya.
Mondj orvos szert, mondj szert, óh ész!
Mely által e méreg kivész. -
De te vállat vonítasz?
Óh hát meg nem gyógyítasz.

38. Dal.

Itt a tenger habjaival
Elegyítvén siralmim,
S a havasnak szikláival
Közölvén aggodalmim,
Az ő nevét sohajtozzák
A tengernek szelei;

Az ő nevét visszhangozzák
A kősziklák szüzei.
Itt neve négy betűjében
A tengerpart fővényében
S a mohos kőfalakban -
Kínom s titkom imitt van.

39. Dal.

Immár mennyit nem szenvedtem,
Miólta megesmertem!
Áldozatot mennyit tettem!
S mind ezekért mit nyertem? -
Bús szívemet enyhítené,
(Bár tüzetem nem oltaná)
S lelkemet felderítené,
Ha vagy egyszer mondaná:
«Szánom sorsod, óh te szegény,
Szerelmedben beteg legény.
Fáj nekem, fáj gyötrelmed,
Noha nem bánt szerelmed.»

40. Dal.

«Elmédet hát mért bocsátod
Tilosomba szünetlen,
Boldogtalan, ha már látod,
Hogy nem esik büntetlen,
Onnan szedett eledellel
Táplálgatni szivedet?
Édes ugyan, a mit ott lel,
De az öldös tégedet?»
Elképzelém életemet,
Ha szeretne ő engemet;
S az ész ekként dorgála; -
De semmit sem használa.

V. ÉNEK.

A nap éppen alkonyodott,
S én a völgynek felette,
Egy szint oda csavarodott
Kis csermelynek mellette;
Tövében egy vén tölgyfának,
Ott ültem a fű között,
Melyet szellők ingatának,
S a patakvíz öntözött.

Az erdő elkomolyodott,
Melynek valék szélében;
S minden állat lenyűgödött
A zöld sűrű csendében.
Elnémúltak a bereknek
Zengedező lantosi;
Eltűntek mind a réteknek
Nappali sok lakosi.

Mély csendesség uralkodék,
Csak a Zephyr susogott;
S mint a völgybe kanyarodék,
A patakvíz bugyogott,
S egy gerlicze ott nem messze
Egy száraz fán nyögdécselt;
Egyébnek már nem volt nesze,
És nem adott élő jelt.

Én ott ültem és fejemet
Bú-bánatnak eresztém,
S könytől dagadt két szememet
A nyögőre meresztém.
Eltűnt ez is nem sokára -
Magam valék végtére
Indúlatom prédájára
És marczangló kényére.

S Amor engem mint zaklatott
Hajh! mint tépte kebelem!
Hozzá s vissza mint szaggatott, -
Szörnyű, miként bánt velem!
A hány fűszál, annyi kinnak
Közötte fetrengtem ott;
S mirígyiben fájdalomimnak
Szívem majd meghasadott.

A természet megindúlva
Szánni látszott ügyemet;
Vidámsága elborúlva
Szinte gyászolt engemet:
Komor felhő terjeszkedett
Az ég vidám kékjére;
Setét fátyol ereszkedett
A föld kies zöldjére.

Az éj szelíd asszonyának
Képe ködben lábbogott;
A csillagok elhúnyának,
Egy kettő ha pislogott.
Bús fúvalmak támadának,
Az ég könnyét hullatá: -

A természet hív fiának
Sorsát ekként siratá.

41. Dal.

Ti a világ kezdetében
Támadt hegyek és völgyek!
S ti több század szélvészében
Görbedt, csonkúlt vén tölgyek!
Életemet esmértek,
Értétek-e már azt ti,
Panaszimból vélhetitek,
Hogy így szenvedt valaki? -
Emlékezem Petrarcára,
S Hella dicső leányára -
Szenvedtek ők eleget;
De még sem ily szörnyeket.

42. Dal.

Ha elmémnek gondolatit
Versekbe úgy szedhetném,
És szívemnek indulatit
Szóval úgy kiejthetném;
Mint azokat a fejemben
A szerelem természti,
S emezeket kebelemben
Szüli s bele rekeszti:
Hát minden szív ömledezne,
Ezer édes kint érezne,
S megesmervén szívemet -
Mecsajnálna engemet.

43. Dal.

Az ész váltig értekezett,
Sorsomon mint fordítson,
Halljuk! halljuk! mit végezett:
«Nincs, a ki meggyógyítson;
A szivében ily betegnek
Sehol sincs segedelem;
Ellenmérge ily méregnek
Csak a viszontszerelem.»
Átkozom a történetet,
Melyben vettem a kezdetet! -
Fonalamnak fogj ollót,
Óh Parca, s tégy velem jót.

44. Dal.

Csömört okoz a társaság
Az én beteg szívemnek;
A kietlen magánosság
Elíziom lelkenek;
Hol semmi nem mozog, nem él,
Hol egy madár se mulat;
Hol egyedül a szív beszél,
Ha tépi az indulat:
Ott szeretem andalogva,
A bú karján nyavalyogva,
Táplálni az édes kint,
Valamíg az éj nem int.

45. Dal.

Ha tudnám, hogy békességem
Soha meg nem térendő;
S az én kedves ellenségem
Mind örökké győzendő:
Ennen kezem kergetné ki
Lelkemet fogházából,
Hogy lenne már béke néki,
Szabadúlna kínjából.
De biztat egy remény mindég,
Hogy bal sorsom megfordul még;
S hogy nékem a jövő
Még rózsákat termendő.

46. Dal.

Ha majd a bú, mely testemet
Napról-napra hervasztja,
Nem sokára életemet
Egészen elfogyasztja,
S engem majdan egy keskeny sír
Mint hamvat magában zár,
Susogd minden szívnek, Zephyr,
A ki sírom mellett jár:
«Egy gögös szív keménysége
Lett e hívnek kora vége;
S ha ez sorsa egy hívnek,
Jobb repdezni a szívnek.»

47. Dal.

Sok s nagy, a mit szenvedek én!
Az avúlt kín új kint szül;
De mind ez ő érte lévén,
Nincsen édesség nélkül.
S a sors bár mi szerencsével
Kecsegtessen engemet,
Most nehezen cserélem el
Édes kínos éltemet.
S ha már abban tellik kedve,
Hogy így éljek epekedve:
Szilaj kedvét tölthetnem,
Gyönyörűség szenvednem.

48. Dal.

A halavány olajfáknak
Járván csendes békében,
Lelkem iszonyú csatáknak
Forog vesztő dühében.
A hajdani századokban
Egy olajág mit nem tett!
Ellenkedő országokban
Békességet szerzett:
S most egy olajerdő nékem
Meg nem szerzi békességem!
Meddig tart e szomorú
Létem dúló háború?

49. Dal.

Meddig tart még tehát e harc,
Melyet velem kezdettél?
Hát nem elég kemény a sarc,
Melyre immár kénáltél?
Meveted, gőgös ellenség,
A természet törvényét:
Szívgyilkoló kegyetlenség!
Nézd inségem örvényét.
Add, óh add meg békességem,
Édes kedves ellenségem! -
Ezer bennem már a kár;
Egygyezzünk meg végre már.

50. Dal.

Szív- s lélekben beteg lenni
S nem akarni gyógyúlni;
Hanyatt-homlok törbe menni
És vesztének indulni;
Szeretni az ellenséget,
Sőt imádvá tisztelni
Azt, ki szerzi az inséget,
Sőt inséget ölelni: -
Észt vesztő baj a szerelem;
S hogy ha nem jó segedelem,
Életemnek fonala
Ketté szakad általa.

VI. ÉNEK.

Szerelem-e az, avagy nem,
A mit érzek keblemben? -
S vajjon, ha ez nem szerelem,
Hát mi lakik szívemben! -
Ha jó, miért oly bánatos,
Annyi kínba mért tellő? -
Ha rossz, mért oly kívánatos,
Mért oly édes, oly kellő? -
Ha nyavalyám kedves nékem,
Mért vádolom sorsomat?
Mit jajgatok? - Ha pedig nem,
Mért táplálom kínomat? -
Szívem tüzét, ha fájdalmas,
Mért szeretem bojtani?
Ha pediglen nem ártalmas,
Mért kívánom óltani? -
Ha fájlalom gyötrelmemet,
Mért szeretem, hogy élek?
Ha megúntam életemet,
Korán halni mért félek? -
Mennyet, poklot ki zavar így? -
Amor ez a nagy mester;
Amor ez az édes mirígy,
Az ily lator, patvar szer.

51. Dal.

Midőn a hold világában
A patakot kísérem,
S egy tünemény formájában
Alakját megesmérem;
S őtet reám szerelmesen
Mosolyogni képzelem,
S úgy tetszik, hogy kegyelmesen
Beszélget ott én velem: -
Egek, mely nagy boldogságom!
Tartana bár kábaságom! -
A káprázat eltűnik,
S boldogságom megszűnik.

52. Dal.

Azt kérdezed, óh barátom,
Milyen az én életem? -
Még most is a régi terh nyom.
S avúlt lánczom zörgetem.
Még most is a szerelemnek
Kínos horgán rángódom,
S a reménynek s félelemnek
Habjai közt hánykódom.
Szívem harcza folyton foly még:
Csak az vagyok, a ki valék,
S az maradok, míg élek,
Bár mi sorsot cserélek.

53. Dal.

Minden inkább lehetséges,
Mint sem hogy mást szeressek;
Hogy én beteg, egészséges
Más szív által lehessenek.
A tengerek kiapadnak,
És a halak repülnek;
A csillagok leszakadnak,
S a hegyek elterülnek;
A múlt idő meg vissza tér,
Bárány s farkas egygyüvé fér,
Az oroslán nyúlat szül -
Midőn szerelmem meghűl.

54. Dal.

Ha oly makacs ellensége
A sors boldogságomnak,
Hogy egygyütt lesz búmban vége
Életemnek s kínomnak:
Legalább, ha már nem élek,
Akkor szánj meg engemet,
Oh isteni, áldott lélek,
Ki feldúlád életemet! -
Mert bár késő lesz már akkor,
Érzi tán azt mégis a por,
Melylyé válik ez a szív,
Mely a síron túl is hív.

55. Dal.

Ha mindennek felosztását
A különbség szerezi,
Az egész nagy teremtést hát
Szívem ekként felezi:
Egygyik része, melyben ő van;
S ebben vagyon minden kincs,
Mi csak lehet száz világban:
Másik része, hol ő nincs;
Ez únalmas és szomorú,
Minden nyomban halavány bú,
Csömör, méreg s átok van; -
S én itt élek - pokolban.

56. Dal.

Mint a napnak sугárai
A ködöt megszagatják;
Mint a szelek fúvalmai
A tengert felforgatják:
Húnyorgása szép szemének
Úgy szagatja keblemet;
S bájos hangja énekének
Úgy zavarja eszemet. -
Ez a mindenható tündér
Talán nem is halandó vér?
Másként hogyan lehetne,
Hogy velem így tehetne? -

57. Dal.

Gyermekségem szép idei,
Be hamar elmúltok!
Életemnek örömei,
Be rövidek valátok! -
A tavasznak virágai,
Leveleik a fáknak,
Erdők s berkek víg hangjai,
Vígsági a világnak, -
Mind megfordul bizonyyára,
Mindennek megtérül kára:
De ti soha, soha sem! -
Utánnatok mit késem?

58. Dal.

Óh epedő kívánatok!
Kik szívemnek tüzébe
Emésztöttök, - lopódjatok
Szűz mellének jegébe.
Oh szomorú gondolatok!
Kik elmémnek ködébe
Borongatok, - tódúljatok
Agya vidám mennyébe:
Vidulást tik ott nyerhettek,
S tik enyhülést ott lelhettek; -
Ti, ha jegét töritek,
S ti, ha eszét győzitek.

59. Dal.

Önmagával vagdalkozni,
Nyúgalmat nem lelhetni;
A vadsággal barátkozni,
És bújdosni szeretni;
Szív és lélek nélkül élni,
Hűlni, fűlni, olvadni;
Csüggedezni, majd aléltni,
S halálosan lankadni;
Az örömből mérget színi,
Éjjel nappal sírni ríni, -
A ki szeret, ezt nyeri:
Rabját Amor így veri.

60. Dal.

Gyűlölöm én a világot,
Az emberi nemzetet;
Gyűlölöm a vígaságot,
A szerencsét, életet.
Gonosz Amor! mire kénted
A halandó szíveket!
Kegyetlen, és nem tekinted
Töredékenységeket! -
Mi kell hát még? ha únalom,
Kín, gyötrellem, bú s fájdalom
Minden, a mi bennem van,
S kivülem a világban.

VII. ÉNEK.

Két szeme, szép arczúlatján,
Két ragyogó tüzes nap,
Mint az az ég boltozatján,
Kitől minden éltet kap.
Bámúlandó nagy művében
Mind az mind ez; és a tűz,
Mely mindenik kerekében
Fénylik, ragyog, csudát űz.

A mit minden kikeletkor
A földdel a nap mivel,
Szeme minden tekintetkor
Azt cselekszi a szívvel:
Az felolvaszt havat, jeget
S béhat a föld keblébe;
Ez meggyújtván a szíveket,
Bélő azok mélyébe.

Ama, széles e világot,
Midőn kél, felébreszti;
Ez, az egész társaságot
Felderíti s éleszti;
Az, az égnek szép kékjéből
Terjeszti sугárait;
Ez, szebb fejr- s feketéből
Löveli ki nyíleit.

Midőn a nap közeledik,
A zordon tél enyészik,
Minden újra nevelkedik,
Új fű s virág tenyészik;
Szeme, midőn szép képében

Közelebbről szikrázik,
A nézőknek kebelében
Új érzemény csirázik.

A nap heve a vizeket
Néha nyárban apasztja,
S kiszáritván a nedvet,
A fát, fűvet lankasztja:
E két szem is a lelkeket
Megragadja bájával,
És meggyújtván a szíveket,
Megemészti lángjával.

A miólta kivált az ég
Az örök éj méhéből,
Ily egy pár szem nem jöve még
A teremtő kezéből.
E két szemnek forgásától
Függ a sorsa éltemnek,
Mint a napnak járásától
Léte fogyta mindennek.

61. Dal.

Hirdesd, nyelvem, érdemeit
Az isteni kegyesnek!
Zengjed, lantom, kellemeit
Az imádott kedvesnek! -
Az ő kegyes, jó s nagy szíve
Az erkölcsök temploma;
Az alkotó legszebb míve,
Nemem bájos ostroma.
Egy sincsen több olyan mint ő,
Az ő lelke a teremtő
Legédesb lehellete:
Hogy lehellé, szerete.

62. Dal.

A hol ő van, csudálatos!
Felderül a kedvetlen;
Hajlandó az akaratos,
Meglágyúl a kegyetlen;
A harag lecsillapodik,
A vadság megszelídül;
A bú s a gond elmosolyodik,
A fajtalan tűz kihül;
A méreg megédesedik,
Minden terh megkönnyebbedik,

Szendereg a fájdalom, -
Egek! mi nagy hatalom?

63. Dal.

A hol ő van, bámúlandó!
Minden nagyság meghajúl,
A csapodár ott állandó,
Az irígység ott megfúl;
A fősvénység adakozik,
Elkésik a siető;
Szép a jóval barátkozik,
Hitet szeg a szerető;
A bölcs ott megtébolyodik,
A betyár megjózanodik,
Nem csúsz oda únalom, -
Egek! milyen hatalom?

64. Dal.

A hol ő van, - nézd a fákat
S virágokat, - milyen báj!
Szerelmet és Gratiákat
Lehell ott az egész táj:
Nincs tél, örök ott a tavasz,
Megtér ott a csalfaság;
Igazzá lesz ott a ravasz,
Megtímúl a durvaság;
A vén neki tüzesedik,
Az ifjú meglelkesedik,
De zendül a nyugalom, -
Egek! mi nagy hatalom?

65. Dal.

A hol ő van, - hihetetlen -
Hajh! voltam ott, - láttam én:
Érez ott az érzéketlen,
Kinek kéreg van szivén;
A bajnok megfélemedik,
A bátor ott be gyáva;
A büszke nem kevélykedik,
Nem kérkedik a páva;
A habozó állapotodik,
Az ész öszvezavarodik,
Virággá lesz minden gyom, -
Egek! milyen hatalom?

66. Dal.

Valahányszor szeme pillant,
A nézőnek fejéből
Mindannyiszor el-elillant
Valami az eszéből.
Ez az a kedves ellenség,
Kit annyira szeretek,
S békét tőle, kérleld óh ég!
Semmiként se nyerhetek.
Szemek! vallom hatalmatok:
Immár óh ne harcoljatok!
Nincs többé mit nyernetek;
Többet már nem veszthetek.

67. Dal.

Akár mennyi jeleseknek
Seregében múlatoz,
Valamennyi kellemeknek
Fényére ő homályt hoz.
Ezerek közt is legelső,
A szem csak őt nézheti,
Sőt mindenütt egygyetlen ő
A többit eltünteti.
Az éj tenger csillagai,
Midőn a nap sűgárai
Reggelenként érkeznek,
Előttök így rejteznek.

68. Dal.

Sok országot mosó tenger
Választja már őt tőlem;
Hegyek, hová a sas nem mer,
Rejtik őtet előlem.
De hajh! ez nem orvosolja
Nyavalyáját lelkemnek;
Sőt dühösbben ostromolja
Indulatját szívemnek.
Bár mi messze fussak tőle,
Nem bújhatok el előle! -
Sem eszem, sem negédem
Ellene nem segédem.

69. Dal.

Ércz-szíve megvehetetlen,
Szünjetek meg, könnyeim!
Vad elméje győzhetetlen,
Hunjatok el, tüzeim!
Nem indítja szenvedésem,
A keserű siralom;
Sikeretlen könyörgésem,
Nincsen benne irgalom!
Közepette siralmimnak
És hegyette kínaimnak
Szíve kevélyen úgy áll,
Mint egy havasi kőszál.

70. Dal.

A hol ő van, ott Amornak
Íves, nyílas udvara,
Amornak, ki minden kornak,
Nemnek s rendnek patvara;
S minden szívtől uzsorával
Szedegeti a vámot;
S a gőgösre szép módjával
Reá veti a hámot.
A ki Amort megvetette,
Vagy Amort elfelejtette,
Imádja ott hatalmát
És sohajtja irgalmát.

VIII. ÉNEK.

Itt - a komor enyészetnek
Borzasztó bús honjában,
Minden földi rettenetnek
Fojtó, zúzó markában,
Hol a havas kőszálai
Az egekig merednek,
S feneketlen nyilásai
A poklokra dőlednek;
Hol a fenyők sudarában
A felleg megakadoz
És a bérczek homlokában
Darabokra szakadoz;
Hol a szirtek fenyegetnek,
Hogy fejemre roskadnak,

S dörgő vizek ijesztgetnek,
Hogy magokkal ragadnak;

Hol a havas üregiből
Habzó vizek hullanak,
És a fenyvek töveiből
Gyökereket rántanak;
Hol a vadon rengetegben,
Ha egy szikla legördül,
Hosszan morgó fergetegben
Az egész táj megdördül;

Itten, a hol minden felől
Egy egy örvény tátogat,
S alul, felül, hátul, elől
Iszonyú tárgy borzogat;
Hol az örvény fenekébe
Örök vak éj borong még,
Mert a vad fák sűrűjébe
Nem tekinthet le az ég;

Hol a barlangok gyomrai
Félelmesen korognak,
S a haragos víz habjai
Dühösködve locsognak;
Hol a setét üregekből
Veszedelem kandikál,
S a forgó-szél a bérczekből
Csoportokat hajigál;

Itt, hol Flóra fél múlatni,
Hol csak fenyő van s moha,
S embernyomot nem láthatni,
Hol kikelet nincs soha;
Itt, hol minden szorongató,
Kietlen és szomorú,
Pusztá, komor, irtóztató,
Sivatag és szigorú;

Hol a szikla-hasadékban
A skorpiók fészkelnek,
És a kőpor-omladékban
Kígyók s gyíkok fülelnek;
Hol az éjszak szélvészai
Ordítanak s üvöltenek,
S az éjnek ijedelmei
Félelmet terjesztenek;

Hol a hegyek omladéki
A hold bús világában,
Mint egy világ romladéki
A teremtés hamvában,

Úgy feküsznek, - s borzadással
Töltik meg a szíveket,
Minthogy minden vég-romlással
S temetéssel fenyeget;

Hol a hollók károgása
A vidéket rettentí,
Hol a sasok kiáltása
Az útast megdöbbenti;
Hol a baglyok keservesen
Huhogják panaszokat,
És az echók félelmesen
Sokszorozzák hangjokat: -

Itt bújdosom, itt tévelygek
A rengeteg torkában,
Hágok, mászok és szédelygek
Szívem fanyar kínjában;
Itt hurczolnak kíméletlen
Amor és Mars engemet;
Itt emészti a kegyetlen
S üldöző sors létemet.

Itten érzem, a mit érzett
Hella dicső leánya,
Midőn szíve mélyen vérzett,
Hogy *Phaon* őt nem szánja: -
A mit *Laura* éneklője
Valcluzában érezett,
S *Juliának* szeretője,
Hogy *Clarensban* könnyezett.

Itten sírom patakokban
Orpheus vérkönnyeit;
Itt zokogom bús hangokban
Abeilard keserveit;
Dido szilaj fájdalomnak
Itt érzem dühösségét;
Hunniá szép leányának
Itt sínlem keménységét.

Szívem küzdő indulatja,
Hajh! mint gyilkol engemet!
A féltés vad gondolatja
Hajh! mint tépi keblemet!
Nagy cseppekben az inségnek
Verejtékét izzadom,
És sohajtván, a vidéknek
Sorsomat tudtár' adom.

Az ifjúság kellemeit
Itt húllatja természetem;
Az életnek örömeit
E nagy sírba temetem.
Az okosság törvényei
Megnémúltak fejemben;
A jövő reményei
Haldoklanak szívemben! -

Még csak egyre kérlek téged,
Ura s atyja létemnek!
Hogy csak addig tessék néked
Nyújtani végét életemnek:
Míg még egyszer megláthattam
Őtet, lelkét lelkemnek;
Hogy hív valék, megmondhattam, -
S legyen vége létemnek.

71. Dal.

Édes, kínos emlékezet,
Oh Badacsony szürete!
Múltságos gyülekezet,
Te rabságom kezdete!
Ott tudtam meg, ki légyen ő,
S mi légyen a szerelem;
Amor nyila miként sebző,
S mi az édes gyötrelem.
Nem úgy mentem, a mint jöttem;
Nagy különbség volt közöttem,
A ki valék az előtt,
S a ki lettem, látván őt.

72. Dal.

Szívemnek mély fenekébe
Lévén képe szakasztva,
És agyamnak velejébe
Édes neve olvasztva,
Lehetetlen rá verődnöm
Egy kis nyugalomra;
S búmat csalva rá törődnöm
Bár vagy rövid álmra:
Hogy vagy azért enyhülhetnék,
Hogy könnyebben szenvedhetnék.
Soká nem is viszem már,
Mert mindenben van határ.

73. Dal.

Kinek egyszer kebelében
A szerelem lángba csap,
Annak bajos életében
Ritkán virrad nyugodt nap.
Ifjú! ki a szerelemnek
Benned érzed szikráját,
Őrizd, engedj intésemnek,
Őrizd jól szíved táját!
Mert ha benned ez lobbot vet,
Elöl minden életkedvet;
Az öröm fut előled,
Nyomorék lesz belőled.

74. Dal.

A bal sorsnak bús fellege
Mint borítja egemet!
A szerelem fergetege
Miként dülja létemet!
Itt panaszlom kőnek fának
Boldogtalanságomat;
Kő s fa talán megszánának,
Ha értenék jajomat.
A lélek feloldójának
S bajától megváltójának
Itt únszalom oltalmát;
De nem nyerem irgalmát.

75. Dal.

A havasnak oldalában
Keletkező patak te!
Mely a fenyők homályában
Búsan zúgva szakadsz le,
És tétova csavarogva
Fába, szirtbe ütődöl,
Míg küszködve és zokogva
A tengerbe vergődöl: -
Képe vagy te életemnek,
Mely temérdek sérelemnek
Törít lelvén útjában,
Zokog kínos folytában.

76. Dal.

A fecskék elköltöztenek,
Húll a fának levele;
A víg dalok megszűntenek,
Erdő s mező bús bele;
A rét fakó térségein
Szár az füvek suhognak:
A vén tölgyek gerébein
Csókák s varjak kárognak:
Közelget az év-enyészet,
Haldoklik a szép természet! -
Így hal szívem fenekén
A remény, - így halok én.

77. Dal.

Éjfél vagy, - nem alhatom -
Komor az éj s fekete;
S dühösködő indulatom
A szabadba kergete:
Szemmeredve nézek bele
Az éj setét kormába;
Üvölt a mord éjszak szele
S kapkod fejem hajába.
Szívem sebét tapogatom,
S kételkedve azt forgatom:
Mit volna már jobb tenni? -
Így lenni, vagy - nem lenni? -

78. Dal.

Hah! mely szörnyek a bajaim,
Mely mérgesek sebeim;
Mely nehezek a napjaim,
Mely kínosak éjjeim? -
A sohajtás kebelemből
Mely sűrűen szakadoz?
A keserű könny szememből
Mily özönben áradoz? -
Mint nyomnak az aggodalmak,
Mint edzenek a siralmak! -
Egek! ez már több mint sok:
Ércz-egek! hát nem szántok?

79. Dal.

Üdvességgel áldott két szem,
Kikben Amor fészke van!
Óh! hogy ki nem beszélhetem,
A mit érzek magamban!
Hol a szó, mely kiadhatná
Csudatévő tüzetek?
Hol a nyelv, mely elmondhatná,
A mi lakik bennetek? -
A teremtő tehetségét,
A természet dicsőségét
Tibennetek csudálom, -
S töletek jó - halálom!

80. Dal.

Nem szeretem többé ötet,
Okát szívem kínjának;
A kevély, ki engem megvet,
Maradjon ő magának.
Vajh! mit mondék én vakmerő!
Ötet én ne szeretném? -
Van-e bennem hát oly erő,
Melylyel ezt megtehetném?
S elolthatnám-e bennem hát
A tüzet, mely boldogságát
S javát teszi éltemnek,
Tilalmával eszemnek?

IX. ÉNEK.

Nincs nyugtom, nincs békességem,
Lelket alig vehetek;
S pedig az az ellenségem,
Kit imádva szeretek:
Feldúlá már mindenemet,
Mind szívemet, mind eszemet,
Békét nekem még sem hágy,
Végső vesztem után vágy.

A zordon tél hidegei
Borzogatják keblemet,
S az epesztő nyár hevei
Sütik főzik szívemet;
Majd porba leheveredem, -
Majd egekig emelkedem, -

A félelem lecsapdoz -
S a remény meg felkapdoz.

Ha lehetne, mindent dúlnék,
Majd meg mindent ölelnék;
Most örömet meggyógyúlnék,
Majd meg új mérget nyelnék.
A fogságom nyitva, tárva,
S én mégis bé vagyok zárva; -
Nincsen szemem, és látok; -
Nincsen nyelvem, s kiáltok.

Az étellel tusakodom,
S élni még is szeretek;
Fájdalmimmal nyájaskodom,
És sirok, ha nevetek.
Ily zűrzavar az életem!
S ezt csak neked köszönhetem,
Édes pokla szívemnek!
Kínos mennye lelkemnek!

81. Dal.

Ezerek közt maga lenni
És titkosan törödni;
Az örömben részt nem venni,
Keservekben edződni;
Kétségb' esni, reményleni
S magát százszor megcsalni;
Bút, kínt önnön teremteni,
A világnak elhalni:
Ily halálos veszedelem, -
Egy szép kígyó a szerelem:
Kerüld kiki okosan!
Ha kit megcsíp, oda van.

82. Dal.

A világnak vígasági
Nem derítik szívemet;
Az ifjúság mulatsági
Nem gerjesztik kedvemet:
A vígadók seregében
Búbánatnak eredek,
S az örömek örvényében
Öröm után epedek.
Így vagyok én víz szükében
A tengernek közepében;
Így fázom a melegben,
S így égek a hidegben.

83. Dal.

Boldog, ki a szerelemnek
Érzi tüzeit keblében,
Úgy mint én azt életemnek
Érzem minden erében;
S istennéje szép szeméből
Ír hull égő sebére,
Mint a hajnal szemérméből
Harmat a völgy fűvére.
Ezt mondhatni szerencsének;
Az örülhet életének;
Öröm annak reggele,
Gyönyörűség éjjele.

84. Dal.

Senki ötet nem esméri,
Önnön maga magát se,
Mert az ész öt fel nem éri,
Hogy helyére tehesse.
Szívem tudja csak érezni,
S öt imádni kénytelen:
De nem tudja megnevezni, -
Megnevezni képtelen.
A Scipiók, Periclesek,
Catók, Platók, Sokratesek
Diadalmát vallanak
S lánczát büszkén hordanák.

85. Dal.

Szerelemben fogamtattál,
Szerelemtől születél,
Szerellemmel tápláltattál,
Szerelmek közt termettél;
A mit szemed lát, s füled hall,
(Így szól a bölcs értelem)
A teremtés valójival
Nem egyéb, mint szerelem:
Szerelem a föld, víz, tűz, ég, -
S azt te még sem esmernéd még? -
Kémleld ki csak szívedet,
Megtanít az tégedet.

86. Dal.

Szíve tárgyát bálványozni,
Egyéb mindent megvetni;
Édesdeden sohajtozni,
Keserűen nevetni;
Akadozva beszélteni,
Színben százszor változni;
És az eszét elveszteni,
És a sorsot átkozni;
Dicsőségre sóvárogni,
Test s lélekben háborogni:
A szerelem ilyen baj:
Valóságos pokol-faj!

87. Dal.

Nincs szívének kívánatja,
Mely engemet tárgyozna;
Elmájának gondolatja,
Mely én reám czélozna.
Midőn sohajt, bár kívánná,
Hogy őt én is hallanám!
S oly szép lévén, vajha bánná,
Ha nem-szépnek mondanám.
De hajh! engem számba sem vesz;
Én felőlem kérdést sem tesz; -
Gyűlölné, jobb szeretném;
Ezt könnyebben tűrhetném.

88. Dal.

Egygyetlen-egy, bár ki lássa,
Lelkében és testében;
Egygyetlen-egy, s nincsen mássa
A halandók nemében.
Olyan, mint ő, nem vala még
A nap alatt, nem is lesz;
Ily csudát a hatalmas ég
Maga is csak egyszer tesz.
Fát, követ ő meglelkesít,
Epét, mérget megédesít,
Óh szép oka kínomnak,
Intézője sorsomnak!

89. Dal.

Láttam ötet siránkozni,
 (Barátnéját siratta)
És hallottam sohajtozni -
 Keblem hajh! mint szaggatta:
Meleg hó volt ábrázatja,
 Szemöldöke szivárvány;
Szeme az est csillagzatja,
 Melle pihegő márvány;
Láng volt az ő sohajtása,
Felhős hajnal mosolygása;
 Gyöngyök voltak könnyei,
 Halvány rózsák színei.

90. Dal.

Hallottam én szép szavának
 Ezüst hangját zengeni;
Philoméla panaszának
 Hangja nem oly isteni.
A természet figyelmes volt,
 S olvadozni láttatott;
A patakvíz lassabban folyt,
 A fatető hallgatott;
Megszűnt minden madár dala,
Minden Zephyr fülel vala,
 Megszűnt minden fúvalom, -
 S mosolygott a fájdalom.

X. ÉNEK.

Lehetnék bár oly éles szem,
 Mely, ha bájit érezem,
Irigy leplén által hatna
 S minden bájt s kint láthatna! -
Vagy lehetnék boldog lepel,
Mely kellemet fed el,
 Midőn reggel álmából kél,
 És szemérme szemtől fél.

Lehetnék bár a hús szellő,
 Melynek keblét nyitja ő;
Midőn vére hevültében
 Egyedül jár kertjében! -
Lehetnék bár egy oly virág,
Melyre ott szép lába hág;

Virág, melyet szép lába nyom,
S úgy lehetne meghalnom! -

91. Dal.

A melegen és hidegen,
Bár hol folyta éltemnek,
Rideg vagyok és idegen,
Mert nincs honja szívemnek.
Barlangja van a farkasnak,
Lyukja van a rókának,
Tanyája van a szarvasnak,
Fészke van a gólyának:
Csak óh! szívem az az árva,
Kinek a mell el van zárva,
Melyben lakni ohajtoz,
S fogva lenni sohajtoz.

92. Dal.

Ha nem látom, többé nem ér
Kegyének hatalma;
Ha nem hallom, ismét megtér
Szívem régi nyúgalma.
Elfelejttem, azt gondolám,
A nagy világ zajában;
Tőle messze lehúll a hám,
Hajh! de bezzeg nem úgy van:
A pont, melyben gondolatom,
Érzeményem, kívánatom
S egész létem öszvegyűl,
Ő mindenütt - s egyedül

93. Dal.

Hozzá fogtam százszor is már,
Hogy őt majd lerajzolom,
Nyavalyám így újjítom bár,
Orvosolni gondolom:
De bár miként iparkodjam,
Szót, színt s példát keresvén,
Akár hová gondolkodjam, -
Elégtelen vagyok én.
Nem találok színt képének,
Nincs példája szépségének:
A gyönyörű, nagy és jó -
Csak magához hasonló.

94. Dal.

Az a lelkes, nem tudom mi,
A mi ragyog szemedben,
Az a gyönyörű valami,
A mi fénylik képedben;
Minek nevet nem adhatok,
Mert ily szót, hajh! hol veszek?
A mit alig gondolhatok,
De szívemben érzek:
A mi mindent megédesít,
A mi mindent meglelkesít, -
Mint kínozza szívemet!
Mint üdvezít engemet!

95. Dal.

Mint szeretlek, mint kedvellek,
Jobban, mint sem éltemet;
Mint imádlak, mint tisztellek,
S még sem szeretsz engemet? -
Szívem csak te éretted vér,
Benned érzem létemet;
Érted buzog bennem a vér,
S még sem szeretsz engemet? -
Dicsőítlek, énekellek,
Áldlak, s még sem érdekellek?
Egek! mely jól keresem;
S még sem sajnálsz, óh még sem!

96. Dal.

Midőn Amor fészkelődik
Bennem és új sebet váj,
És a lélek tépelődik
És sír, s a szív vadúl fáj;
Ha kirakom sérelmemet
Egy-két versnek sorába,
S belé öntöm keservemet
Hegedűmnek húrjába; -
Úgy tetszik, hogy szelídülnek
S egy parányit megenyhülnek
Vad fájdalomi szívemnek:
S ez szerzője versemnek.

97. Dal.

A tavasznak érkezése,
Erdők mezők zöldsége,
A madarak éneklése,
A természet szépsége,
Mily öröme gerjesztének,
Őtet még nem esmervén,
Kényim, kedvim bételének,
Nem kívántam többet én;
A hová szemem tekintett,
Mindenütt egy öröm intett:
Láttuk egymást, én és ő, -
S eltűnt a szép s jó idő!

98. Dal.

Szívek, a kik csak nem rég is
Egymást dühvel gyűlölték,
Amor hámját utóbb mégis
Egygyetértve felölték.
Egy történet elfűhatta
A gyűlölség fáklyáját,
S ugyan az fellobbanthatta
A szerelem szikráját.
Miként bíztat itt egy remény,
Hogy ő sem lesz mindég kemény!
Hogy ő is megváltozik,
Hogy tán már is habozik.

99. Dal.

Miként örül, a mi csak él,
Minden az ő létének,
Jelét adja, bár nem beszél,
Így vagy amúgy, kedvének;
Minden állat mozdulatja,
Minden mellnek hangzatja,
Az egész föld ábrázatja
Az örömet mutatja:
Csak én vagyok az az árva,
A ki elől el van zárva
A természet emlője,
Öröminkek szerzője.

100. Dal.

A világból kiszakadva,
A halállal már rokon,
Lelkem testem elhervadva,
Fekszem itt a hegyfokon:
Csoportosan eregetem
Égő pipám kék füstjét,
S kétségesen szemlélgetem
A tengernek ezüstjét:
És Sapphoról emlékezem -
És a sorstól azt kérdezem:
Jó volna-e követnem?
Egy Echo azt mondgya: Nem.

XI. ÉNEK.

Most költözik tőlünk a nap,
Lángban úszik domb és lap;
Bíborral van az ég festve, -
Be gyönyörű az estve!
Óh én lelkem! emelkedjél,
S repülj oda, hol ő él:
Országokon, nemzeteken,
Hegyeken túl s völgyeken;
Az ég azon tája felé,
A hol a nap jön elé,
S szemérmében virradóra
El-elpirúl Auróra;
Ama szép és nagy országban,
Mely az egész világban
Nevezetes nagy népéről,
Jeles áldott földjéről.
Repülj, repülj Hunniába,
Ama kedves hazába;
A Balaton vidékére,
A Bakonynak szélére;
Ott egy major a vadonban -
Hah! látom már, amott van.
Tekintsük meg, mit mível ő,
Jer, óh! képzelő-erő! -
Gyönyörködven az estvében,
Ott sétál most kertjében,
Könnyü, fejrét öltözetben,
Mint a hold a ligetben,
Halk s oly gyenge lépésekkel,

Hogy a fű sem lapúl el,
Melyre az ő szép lába hág, -
Ott fű lenni - boldogság!

A virágok, melyek látják,
Illatjokat bocsátják,
S a mint lép ő, rá hajolnak -
És néki úgy hódolnak.
Szőke fürti felbomolva,
S vállán széllyel omolva,
Hogy Zephyrek lengedeznek,
Pajkoskodva repdeznek.

Miként lép ő! - az istennék
Lépéseket úgy tennék.
Szép fejét most lecsüggeszti,
Szemét földre függeszti! -
Mely gondolat van fejében?
Mily érzemény szívében? -
Kémleljük ki szép képében,
Mi foroghat eszében:

Keből mély sohajtás jó?
Egek: talán kíván ő? -
Talán - merjem-e óh egek!
Azt gondolni? - remegek -
Talán azért sohajt szíve,
A ki néki oly híve,
Mint Petrarca volt Laurának,
Tengerében kínjának? -

Vigasztaló érzemények!
Óh biztató remények! -
Ezen boldog gondolatban,
(Üdvességem abban van)
Nyugodjál meg, óh én lelkem,
Akár álom, akár nem.
Legyen ámbár hiú álom,
Most - valónál többet nyom.

101. Dal.

Gyakran lebeg elmém előtt
Csélcsap lepke képében
E gondolat: *felejtsd-el őt*
S nevesd kevelységében;
De legottan megjelenvén
Ő temérdek bájával,
A gondolat, megrettenvén,
Nyomorúlt légy-halált hal.
Minden imily akaratot,

Okoskodó ész-rajzatot
Így aláz-le kelleme,
Így ver agyon érdeme.

102. Dal.

Mondd meg, miként gondoljalak,
Bámúlandó szép tündér!
Hogy elmémmel megfogjalak,
Lelkem hozzád fel nem ér.
Mondd meg, miként érezelek,
(Ha szabad azt kérdezni)
Mondd meg, minek nevezzelek,
Óh te, több mint isteni! -
Esmerd igaz mivoltodat,
Esmerd meg hát nagyságodat
Az én kicsinységemben,
Tökéletlenségemben.

103. Dal.

Vizen, földön és az égben
Minden hang elenyészett,
Néma, csendes békecsendesben
Szendereg a természet;
Csak én, szegény! nem alhatom: -
A bú tépi keblemet;
S győzhetetlen indulatom
Ostromolja lelkemet.
Óh sovárgó kívánatok!
Dühösködő indulatok!
Hát itt sincsen még határ? -
Öljetek meg inkább már.

104. Dal.

Volt egy idő, hogy könnyemet
Csak az öröm folytatta;
Hogy virágzó tetememet
Csak az öröm mozgatta;
A szerelmet nem esmervén
Arany szabadságomban,
Öröm-cserék közt éltémén
Víg ártatlanságomban. -
A szív s lélek szabadsága
Éltünk legfőbb boldogsága:
Mihelyt fogva e kettő,
Boldog óra több nem jó.

105. Dal.

Hol a szívben fészket rakott
Amor, ez a jó madár,
Törvénytelen, dölyfös úr ott,
Mint a török vagy tatár.
Az ész bármint ostromolja,
Onnan ki nem űzheti;
Sőt, midőn meg sem gondolja,
Országát elvesztheti.
Rettenetes fejedelem,
A ki ellen nincs védelem:
Két tavasz múlt és egy nyár,
Hogy én rabja vagyok már.

106. Dal.

Megláttam őt, - s kebelemben
Egy tűzforrás fakadott,
Mely az egész tetememben
Sebesen eláradott.
Nem jártam így életemben:
Minden ér megdagadott,
S mind testemben, mind lelkemben
Zenebona támadott;
Nyelvem számban kővé vála,
S mint a füvek vékony szála,
Ha hirtelen szélvész lett,
Minden tagom remegett.

107. Dal.

Úgy lebegett ő szüretkor
A tánczolóknak sorában,
Mint a Zephyr szürkületkor
A rét szélte-hosszában,
Mely nemes volt mozdulása,
Mely felséges lépése,
Mely gömbölyű fordulása,
Milyen könnyű lejtése;
Teli keble mint pihegett,
Rózsaszája mint lihegett, -
Hajh! midőn így tánczola,
Mennyi szívet lánczola!

108. Dal.

A szép őszi nap megszürkült,
Langyos volt a levegő;
S a társaság sétálni gyűlt,
Ott voltam én, ott volt ő.
Mint fedezte, mint féltette
Testét irigy ruhája,
Hogy a szemek (s bölcsen tette)
Ne jussanak hozzája.
Jelenléte mint szépíté,
Mint vidítá s lelkesíté
Az idő s hely kedveit,
A társaság kényneit!

109. Dal.

Tanú valék, mint érezte
A muzsika hangjait,
Melyben *Hayden* kifejezte
A teremtés dolgait: -
Érzeményi szép lelkének
Néhány könyecsepp gyöngyében
Tündökölve reszketének
Gyönyörű két szemében.
Már az tehát lehetetlen,
Hogy egészen érzéketlen! -
Van szívében érzemény,
Csak erántam oly kemény.

110. Dal.

Legmerészebb repültében
Elmém fel nem érheti,
Legédesebb zengésében
Lantom ki nem ejtheti
Azt a lelkes tekintetet,
Melyet löve szeméből,
Midőn engem kikergetett
Nyúgalmamnak öléből.
Ha tollam a képzelésnek,
A szerelmes mély érzésnek
Lángszínébe márthatnám,
Azt le még sem írhatnám.

XII. ÉNEK.

Ébren való álmadozás,
Foglalatos kábaság,
Töredezett sohajtozás,
Sokat mondó némaság;
Édes méreg, keserű méz,
Teremtő és gyilkoló kéz,
Múltságos únalom
És mosolygó siralom; -

Meredező gondolkodás,
Elemedett gyermekség,
Eszeveszett okoskodás,
Boldogságos részegség;
Kedvet töltő szomorúság,
Kellő, tetsző nyomorúság,
Telhetetlen kívánat,
Csüggedező bú-bánat; -

Társalkodó magánosság,
Komorkodó vígaság,
Bővelkedő hiányosság,
Ellenkező igazság;
Lelki s testi lankadozás,
Tétovázás és habozás,
Békételen csendesség,
Teljes teli üresség; -

Veszedelmes hajlandóság,
Bút tápláló élelem,
Halált szerző állandóság,
Boldogító sérelem,
Ízetlenség, bosszonkodás,
Reménytelen vágyakodás,
Édes mérges gyötirelem,
Fegyvertelen védelem;

Epedezés, füladozás,
Sikeretlen áldozat,
Hüledezés, olvadozás,
Üdvességes kárhozat: -
Mind ez öszve-elegyülve,
S a sok bajból egy készülve,
Az a kínos szerelem,
Melyet táplál kebelem.

111. Dal.

Halj meg bennem, emlékezet!
Csak veszttemre vagy te hív;
S téged, kit így lánczon vezet, -
Átkozlak én, gyenge szív!
Átkozott légy, idő és hely,
Melyben őt megpillantám,
Melyben ő szép szemeivel
E kínokat lövé rám;
Átkozott légy te, szerelem,
Kinek ennyi mérgét nyelem;
De magadat, kegy-alak -
Dicső, téged áldalak.

112. Dal.

Itt ült, ott járt, ott nevetett,
Itten színe változott;
Itt rám kegyes szemet vetett,
Büszke s gőgös volt amott;
Ott játszott, itt gondolkodott,
Amott örült és tánczolt;
Ott énekelt s fohászzkodott,
Itt szomorú, s ott víg volt: -
Ezek azon gondolatok,
A melyekkel én múltatok:
Amor adja ezeket,
Hogy kiszíjjam mérgeket.

113. Dal.

Bár ki tegye ítéletét:
Elmém távol képzeli
Most itt az ő tekintetét,
S szívem mégis szegdeli.
Óh! hát ha lángtekintetét
Színről színre láthatnám?
Ha még édes lehelletét
Magamba is szíhatnám?
A szív bennem elolvadna,
És a lélek kiszaladna, -
Ég, föld tűnnék előlem,
Hajh! mi lenne belőlem.

114. Dal.

Mint gyógyulnék fel sebemből,
Ha szívemet bú lakja?
Ha szüntelen foly szememből
A keservek patakja?
Bár keserű könnyeimmel
Vérem s velóm kifolyna!
Indúlatom hadd húnyna el,
És elmém ne gondolna;
Hogy róla ne emlékezném,
Hogy bennem őt ne érezném:
Míg bennem vér s velő lesz,
Búmon semmi ki nem tesz.

115. Dal.

Tiszteletet, csudálatot
Támaszt minden elmében,
Gerjedelmet s kívánatot
Tenyészt kiki keblében;
A vas-gondot tekintete
Ízre porrá tördeli;
A bú ködét lehellete
Szerte-széllyel szegdeli;
Nyomaiban szép lábának
Kedvesen virágoznának
Lybiának pusztái,
Mint egy Tempe rózsái.

116. Dal.

Egy szép estkor az erdőben
Búmnak én írt kerestem;
Ő közel járt a mezőben,
Énekelt, - s én meglestem;
S egész valóm ő általa
Annyira megfosztódott,
Hogy csupán csak szem s fül vala,
Szemmé s füllé osztódott:
Rá meredett tekintetem,
Megakadott lélekzetem,
Kebelem feldagadott -
S a szám tátva maradott.

117. Dal.

Hová merülsz, beteg elme?
A szív sorsát fontolod -
Mint öldökli hű szerelme,
Iszonyú, - azt gondolod? -
Valóban az! Lesz-e hát már
Valahára békesség?
Megszünik-e már e könny-ár?
Mikor lesz már csendesség? -
S hát ennyi sok szenvedéssel,
Imádással, könyörgéssel
Gőgjét meg nem víhatom?
Szívem meg nem válthatom?

118. Dal.

Szemfényvesztő a gyöngyhava
Alabastrom nyakának;
Édes méz széphangú szava,
Bibor színe ajkának;
S a két szem, mely szép képében,
Két csillagként tündöklő,
A szívnek mély fenekében
Mely édesen öldöklő! -
Csupa lélek tekintete,
Rózsailat lehellete,
Az arczája rózsaszín, -
Ennyi szépség mennyi kín!

119. Dal.

Ha nyelvem oly gazdag volna,
Hogy szóval kiejthetném,
A mit elmém meggondolna,
És elénekelhetném;
Ha én őt lerajzolhatnám -
Terhem tán megkönnyülne;
Ha kínomat elmondhatnám,
Keblem tán megenyhülne:
De hajh! ezt is megtagadá,
Ez enyhet is elragadá
A kemény sors én tölem, -
Mi lesz így én belőlem!

120. Dal.

Sírsz hát bennem, szegény lélek,
Hogy sorsod ily mostoha?
S pedig igen igen félek,
Meg nem jobbúl az soha.
Ne sírj, ne sírj, szegény lélek!
Oh jobb, hagyd el házodat;
Másként nem lesz már, míg élek,
Próbáld másutt sorsodat.
Én bennem te más nem lehetsz,
Jobb életre szert nem tehetsz:
Eredj! hagyd el testemet.
Szabadíts meg engemet.

XIII. ÉNEK.

«Állj-meg, Amor! szemlélgessük
Kedves ellenségemnek
Kellemeit, s fejtegensük
Köteleit szívemnek.»

Amorhoz én így szóllottam,
Ki körültem lebelgett;
Lantomat megindítottam, -
S Amor imigy enyelgett:

«Nézd! - oly bő a kellemeiben
S gazdag a szép erkölcsben,
Mint a tavasz a füvekben,
És az ősz a gyümölcsben.
Bája meggyőz mindeneket,
Valósága húz, vonsz, ránt:
Így győzi meg a köveket
Érdemével a gyémánt.

Az ő maga-viselete,
Mozdulása, járása,
Termetének szép kelete,
Tartása és hordása,
Lábainak lebegése,
Melylyel az észet leveri,
Teste minden helyhetése -
Mind ez több, mint emberi.

Tagjainak mozgatása,
Emelése karjának,
Öltözetben választása,
Lengő fűrty hajának,
Arczájának vonásai,

Szája két sor gyöngyei,
Kebelének hullámjai -
Mind ez való mennyei.

Szépek s nagyok érzeményi,
Indulati nemesek,
Szépek és jók téteményi,
Intézeti kegyesek;
Lelke csupa sympathia,
Harmonia érzése,
Szava kedves melodia,
A sphaeráknak zengése.

A vídámság komolysággal
Ölelkezik képében,
A gyengédség bátorsággal
Vegyül tüzes szemében:
Gyönyörű szem! gyönyörű kép!
Isteniség sűgára!
Ennél fellyebb nem megy a szép -
Ez arczában határa.

Lehellete a teremtő
Istenségnek ihlése;
Andalgása, - ha sohajt ő -
Ezer Amor nemzése;
Ajakinak mosolygása
Az egeknek nyílása;
Szeme minden pillantása
Egy-egy villám csapása.

Tekintete boldogságot,
Üdvességet osztogat,
S mindennémű gonoszságot,
Minden bűnt elfojtogat; -
A mit a szem ő rajta lát,
A mit tőle hall a fül,
Oly valamit, olyan csudát
A képzelet bajjal szül.

Beszéllésre pattantaná
A némának nyelvét is,
És lángokba lobbantaná
Még a vénnek keblét is;
A sorsot megengesztelné,
Folyókat állítana,
A halált is megkérlelné,
Hegyeket indítana.

Remekje a természetnek,
Koronája nemének,
Bálványa mély tiszteletnek,
Csuda minden elmének;
A teremtő dicsőségét
Ő általa hirdeti,
S mindenható tehetségét
Általa érezteti.

A hol ő van, Édenné vál
A legvadabb pusztaság;
Rózsává lesz minden fűszál,
Melyre az ő lába hág.
E hatalmas báj-seregnek
Ki állhatna ellene? -
Vitézeknek és bölcseknek
Hódolniok kellene.»

Menjünk, Amor! - fejtegetvén
A kötelet, ügyemet
Nem enyhítem, s nem oldom én,
Sőt szorítom szívemet.
Mondám, - és még tátva volt szám -
Amor ennek örüle:
«Így kell (ügymond) ezt akarám.»
S kacajjal elrepüle.

121. Dal.

Szeretni s nem szerettetni!
Egek! mely kín s gyötrellem! -
Mért kell néked meglehetni,
Szerettetlen szerelem!
Keserűség, epe s méreg
Annak élte, ki így él,
Boldogabban él a féreg -
A fa-élet jobb ennél.
Kit bal sorsa így megvága,
Annak egész valósága
Megtettesült gyötrellem -
Átok az ily szerelem.

122. Dal.

A szerelem indulatját
Minden érzi s táplálja,
S tevegetvén áldozatját,
Gyönyörködve szolgálja:
A mennyeknek angyalai
És a földnek férgei,

Erdők s mezők polgárjai
S a tengernek népei, -
Szeret minden általjában,
S a szerelem köz pontjában,
A mi csak él, öszvegyül; -
Ő nem szeret egyedül.

123. Dal.

Mely szó, mely nyelv dicséreti
Érhetnék-el felségét?
Hol a lant, mely elzengheti
Csudálatos szépségét?
Ti, Apollo kedveltjei,
Éneklői Hellának!
S ti, Minerva neveltjei,
Nagy költői Rómának!
Szemetekbe mondom néktek,
S még sem sértem dicsőségtek:
Ha őt írná Músátok, -
Enniusok volnátok.

124. Dal.

Óh! vajha kiszakaszthatnám
Ezt a szívet keblemből!
Vagy inkább, ha kivághatnám
Az ő képét szivemből!
Hanyatlik is türedelme
Oly rég váró szívemnek;
Kétségbesik hiedelme
Csüggedező lelkemnek;
S ő mennyei kedvességben,
Imádandó dicsőségben,
Szánakodás nélkül áll
Örömminek sírjánál.

125. Dal.

Szépségének látásától
Elválasztom szememet;
Méz-szavának hallásától
Elszakasztom fületem;
Elhagyom őt, - s megmenekszem,
Okos én, azt gondolám,
Balgatag! és megcselekszem -
S valóban ment vagyok ám!
Mint ama ponty, ki megkapta
A horgot és leharapta

S lenyelte s ellódúla -
Szépen megszabadúla!

126. Dal.

Napok jönnek, napok mennek,
De búm csak nem távozik;
És az órák elreppennek,
De sorsom nem változik:
A volkánok kifáradnak, -
De nem az én tüzeim;
Folyók, tavak kiapadnak, -
De nem az én könnyeim;
Erdők, mezők felvidúlnak,
Csillagzatok megfordúlnak,
A szerencse forgandó -
Csak inségem állandó!

127. Dal.

Érzeményim seregében,
Szenvedelmem markában
Fekszem itt a völgy ölében,
Mint a megholt sírjában.
Nincsen, ki bús kiáltását
Visszhangozná szívemnek,
Nincs, ki lankadt alélását
Gyámolítná lelkemnek:
Az, a ki feltámaszthatna,
És magamnak visszadhatna,
Hajh! az nem hall engemet -
Zúzd el, óh kín, szívemet!

128. Dal.

A menő nap a jövőnek
Adja által kínomat,
Eszkendő az esztendőnek
Adja által sorsomat;
Az újságok megavúlnak, -
De új mindég inségem;
Fenyők, tölgyek meghajúlnak, -
De nem hajlik hűségem.
Örömeim elhúnyának,
Reményeim elhalának,
De él mindég gyötrelmem,
Halhatatlan szerelmem.

129. Dal.

Nem bírja ily sanyarú lét
Terhét tovább ez a váll;
Elhervasztó lehelletét
Reám fuvá a halál;
A lélek és test ereit
A keservek megvevék;
Az életnek gyökereit
A bú férgi elevék.
Idegimben, inaimban,
Ereimben, csontjaimban
Egygyenként hal az élet -
Annyi remény mivé lett!

130. Dal.

Amor fejem mint megcsalá!
Hol agyamnak veleje?
Melyen estem magam alá -
Hol lelkenek ereje? -
Sem a szívem, sem az eszem,
Sem lelkenem nem enyém már;
S akármiként cselekeszem,
Meg nem tér a vallott kár.
Aphrodita lator fattyja
A teremtést úgy forgatja,
Mint a lapbát kezében
A gyermek víg kedvében.

XIV. ÉNEK.

A halvány ég csillagai
Szomorúan pislognak;
A szelek bús fúvalmai
Fohászkodva susognak;
Én itt fekszem és dohányzom
A kedvetlen homályban,
És mindennel őt arányzom,
A mi bennem s velem van.

Keblem habja hozzá tódúl,
Tekintetem rajta függ;
Szívem vére hozzá lódúl,
Egész lelkenem rajta csügg;
Képzeletim, gondolatim
Körülötte forognak;

Gerjedelmim, kívánatim
Ő hozzá sovárognak.

Minden ideg hozzá vonúl,
És feléje gerjedez,
A két karom feléje nyúl
S őt ölelni terjedez;
Létem minden érzeménye
Ő hozzája vágyódik,
Egész valóm szövevénye
Ő beléje fonódik.

131. Dal.

Nem csak teste delisége,
Vagy bősége mellének,
Nem csak szava édessége,
Nem csak tüze szemének,
S nem virági arczájának
Vevék így meg szívemet,
Nem csak ezek ragadának
Magamtól el engemet: -
Lelkében a titkos erő,
Melylyel annyi csudát tesz ő;
Lelke tud így bájolni,
Szívet és észet rabolni.

132. Dal.

A mit ő tesz, szép, nagy s dicső,
Nagyszívűség s kegyesség;
Szép, jó s édes, a mit mond ő,
Mély értelem s bölcsesség:
De bár mennyi ez magában,
Még nem minden érdeme,
A tulajdon gráciában
Van isteni kelleme:
A báj, melylyel teszi s mondja, -
Ennek a szív oly bolondja;
Módja oly megigéző
Módjában oly phoenix ő.

133. Dal.

A szerelem birodalmát
Szívem öszve futkozta,
És elveszett nyúgodalmát
Szorgalommal nyomozta:
Imígy kémlt nyugvó helyet,
Hogy mindent víz takara,

A végtelen özön felett
Noé szelid madara.
Haszontalan jára kele,
Mert nyugalmat még sem lele:
A galamb a bárkába, -
S ez visszatért - kínjába.

134. Dal.

Szívem kínja kedves nékem,
Szeretem én kínomat;
Ez teszi csak üdvességem
S minden boldogságomat.
Nevetsz, látom, hidegebb vér,
És gúnyolod eszemet?
Mert jegedhez a tűz nem fér,
Mely égeti keblemet? -
S mégis igaz: - őt szeretvén,
Kínomat is kedvellem én:
Mert a kínom hiszen ő,
Az imádott öldöklő.

135. Dal.

A szerelem sétálni vitt
A hold ezüst fényében,
S eltikkadva ülök most itt
Egy bokornak tövében.
Ezerféle gondolatok
Hasogatják fejemet;
Ezerféle kívánatok
Feszegetik mellemet.
Ragadj el, oh phantasia!
Te az égnek tündér fia,
S teremts oda engemet,
A hol hagytam szívemet.

136. Dal.

Az én lelkem mélyen vagyok
A búban eltemetve:
A szerelem verte agyon, -
Ki vagyok én fizetve!
Semmi sincs a teremtésben,
A mi nékem tetszenék,
A miben, ha bár kevésben,
Egy kis kedvem tellenék.
A természet (hajdanában
Oly szép nékem) mostanában

Semmi kellővel nem bír -
Egy éktelen, puszta sír.

137. Dal.

Mint a sas, úgy fellengezett
Lelkem, őt nem esmérvén;
Dicsőségre igyekezett -
Szép jövődöt láttam én!
Amor ezt nem szenvedhette
És lelövő nyilával,
A szárnyait elmetszette
S megkötözte lánczával.
A villámok országában,
Nagy lelkeknek fény-nyomában
Lelkem most már nem mehet, -
Nyomja láncza, - nem lehet.

138. Dal.

Váltig immár megviselték
A vad kínok lelkemet,
És egészen megérlelték
A halálra éltemet.
Meghalni kész volnék is én,
(Okom volna rá elég)
De egy remény kecsegtetvén,
Meghalni - nem tudok még.
S ez fő pontja az inségnek,
Az emberi szegénységnek:
Az életet sokalni
És nem tudni meghalni.

139. Dal.

Ennyi tüzes gerjedelem
És lángoló érzemény,
Ily állandó, hív szerelem, -
És ő mégis oly kemény!
Annál, kit így bálványozok,
Kedvet még sem lelhetni?
Attól, kinek így áldozok,
Kain-ként megvettetni?
Így imádni és szeretni,
S kegyelmet még sem nyerhetni -
Mint feszíti szívemet!
Mint öldökli lelkemet!

140. Dal.

A legvígabb mulatságban,
Hol az öröm bút enyész;
A legnyájásb vígaságban
Lelkem nem vesz semmi részt:
Egy szegletbe homorodva
Szívem sebét vájkálom,
S szorúlt mellből fohászkodva
Kínaimat táplálom.
Keservimnek tengeréből,
Inségemnek örvényéből,
Akármiként cselekszem,
Soha ki nem menekszem.

XV. ÉNEK.

Falak, melyek közt lakozik,
És élete folydogál;
Karszék, melyen ül s dolgozik,
Olvas, köt, tűz s irdogál;
Kendő, melyet kebelének
Hüllámai ringatnak,
Melyet isteni szívének
Verései mozgatnak;
Keztyűk, melyek bújtatjátok
Szép kezeit, karjait;
Czipők, melyek markoljátok
Elevenke lábait;
Zsámoly, melyet tagjainak
Édes terhe nyomogat;
Pohár, melyet ajakinak
Szűz rózsája szivogat;
Levegő, mely környékezed,
Melyet beszí magába;
Szellő te, mely őt legyezted,
S béhatsz fedett titkába;
Kert, melyben ő gondolatit
Ide s tova futtatja,
S gerjedelmit, kívánatit
Titkosan meghallgatja;
Hárfa, melylyel zengedezi
A lantosok énekét,
S ostromolja és béveszi
A szív minden rejtekét;

Rózsa, melyet öntözének
S letépének kezei,
Melyet most szép kebelének
Hervasztanak hevei;
Minden, a min tekintete,
Minden, a min kedve függ;
A mit ér s ihl lehellete,
Minden, a min lelke csügg: -
Mint irigylem szerencsétek,
Hogy őt érinthetitek! -
Hátha még azt éreznétek? -
De jobb, hogy nem érzitek.

141. Dal.

Emberfajzat! akárki légy,
Ki olvasod versemet,
Belőlem te csúfot ne tégy,
Ha nem értesz engemet:
Ez örvényes érzéseket,
E tévelygő álmokat,
Ezen hiú reményeket -
Ne kaczagd e dolgokat.
Ha voltál már Amor rabja,
Tudod, mi a szívnek habja;
Ha nem voltál, hát még léssz -
Ha kaczugsz, óh! balúl téssz.

142. Dal.

A kelő nap tovább nyújtott
Inségemnek követje;
Az eső nap földhez sújtott
Reményemnek képzetje.
Fájdalmimnak béhegedtek
Szív-enyhítő könnyei;
Panaszimnak elrekedtek
Bút-oszlató versei:
Csak meredő tekintetem
És szorongó lélekzetem
S homlokom nagy cseppjei
Inségemnek jelei.

143. Dal.

Midőn Amor hozzám jöve -
Bétekintett keblembe,
És nyilával belém löve,
S gyönyörködött sebembe,
S rabját immár, elszakasztott
Engem ennen magamtól,
S mind örökre elválasztott
Boldog nyúgodalmamtól;
Szóval: Amor volt egészen,
Ugy tett, a mint mindég téssen;
Csak szárnyait veté el,
S ülve harczol véremmel.

144. Dal.

A szerelem hatalmával
Imígy oda üzetni,
S gőgje hegyes fulánkjával
Imígy vissza döfetni;
Égő szívem lángjaival
Imígy hozzá kapatni,
S szíve büszke dagályival
Imígy vissza csapatni:
Így hányódni és vetődni,
Szaggatódni, feszítődni -
Hol egy isten állatja,
Ki mindezt megbirhatja?

145. Dal.

Hogy csak kínja s aggodalma
Boldogtalan szívemnek,
S csak insége és siralma
Foglalatja versemnek;
Hogy csak panasz, fohászkodás
Minden hangja lantomnak,
S kétségbesés, tébolyodás
Minden sora dalomnak; -
Biz ez, Amor! nem neveli
Dicsőséged, nem emeli,
Sőt alázza nevedet, -
Gyaláz, gonosz, tégedet.

146. Dal.

Hegyen völgyön ácsorogtam,
A nyugalmat kémleltem,
Fel és alá támolyogtam,
De sehol fel nem leltem.
Balgatag! a békességet
Magam kívül nyomozom,
Holott én az ellenséget
Kebelemben hordozom.
Ez az örvény feneketlen;
Nincs mód benne, - lehetetlen,
Bátor miként tűnődjem,
Hogy ebből kivergődjem.

147. Dal.

Óh te! óh te! így ordítok
Sokszor, midőn keblemet
Amor víjja, s vadúl a sok
Fene túrja szívemet:
Hogy az echók felrettennek
És utánnam jajdúlnak;
S a madarak elreppennek,
S a kövek megindúlnak;
S én szoruló lélekzettel
S égő, szomjú tekintettel
Terjesztem ki karomat,
S így ölelem - kínomat.

148. Dal.

Szüntesd, óh sors, haragodat,
Szünj meg immár vagdalni!
Vagy fordítsd el ostorodat,
Vagy engedj már meghalni,
Ha ez volt feltett szándékod,
Imily bánás szívemmel;
Nem köszönöm ajándékod,
Melyet adál éltemmel.
Mért lettem hát? és mi végre?
Egyedül csak ez inségre? -
Mondd meg, óh! mit vétettem,
Fene sors, hogy születtem?

149. Dal.

A szegénység és gazdagság
Voltak Amor szülõi,
A félelem és az aggság
Voltak az õ emlõi:
Mert mindég kér és mindég ad -
Óh be szegény! be gazdag!
Fél s reszket, mint egy vékony nád
A szélvészben, s mindég agg.
Ezerképpen érezhető,
Csak hogy ki nem fejezhető
Csuda minémúsége,
Boldogsága s insége.

150. Dal.

Testének egy mozdulása,
Karjának egy esése,
Arczának egy pirulása,
Lábának egy vetése,
Szájának egy mosolygása,
Szemének egy villáma,
Mellének egy sohajtása,
Keblének egy hulláma -
Ugy fogja meg a szíveket,
Mint a fecske a legyeket, -
Fegyver, melytől oda vész,
Bármely erős, magas ész.

XVI. ÉNEK.

«Bünhödtél, föld, - légyen elég!
Mecsajnáltam siralmad;
Derüljön fel a borúlt ég,
Térjen vissza nyúgalmad!»
Mondá a nagy atya, - s meglett:
A vérontás megszünék;
Az egész föld megbékéllött.
Mars a földről eltünék.
Mind a két fél megoldotta
Foglyainak lánczait,
És szabadon bocsátotta
Honjaikba foglyait.
Mentünk tehát, szabadok már,
S egy gallyára felültünk;

Maradozott a francz határ,
Jó szelünk volt, - repültünk.

De - hogy a nap már búcsúzott
A láthatár szélében,
S gallyánk még magasan úszott
A tengernek tükrében, -
Terhes felhő tornyosodott
A végtelen tengerre, -
Az idő elkomorodott -
Barnúlt a víz, - s egyszerre

Az ég sarki megdőrdültek,
A villámok csattogtak,
A havasok megrendültek,
A kősziklák ropogtak;
A levegő madarai
A part felé tüntenek,
S a tengernek lakosai
A fenékre ültenek.

Mindeddig csak a villámok
Viaskodtak, morgottak;
Estve lett, - és a hullámok
Még békében nyugodtak.
Mindeneket ijedelem,
És rémülés töltött el;
De nem volt még veszedelem -
A szélvész még nem kelt fel.

Most egyszerre (irtózással
Emlékezem még erre)
A szelek nagy ordítással
Zúdultak a tengerre:
S magok előtt a habokat
Dühösködve separték,
S felforralván tajtékjokat
A felhőkkel keverték.

Hah! s most miként tusakodnak
Egymással, mint villongnak!
Nagy hegyekké halmosodnak,
S a part felé tolyongnak.
Az orkánok le-lecsapnak
Egy-egy örvény mélyére,
Meg magasra fel-felkapnak
Egy-egy hullám hegyére:

Vitorláink szakadoznak,
Árboczaink recsegnek,
Hogy fejeink borzadoznak,
És szíveink rettegnek.

Itt egy örvény elnyeléssel
Fenyeget most bennünket;
Ott egy hullám temetéssel
Ijesztgeti létünket.

Halál van már minden felől,
Kerülhetetlen halál:
Jobbról, balról, - hátul, elől -
Most, véljük, - most - most talál.
A természet haragjába
Rendiből kibomlani,
És hajdani zavarjába
Viszsa látszik omlani.

*

«Így van tehát elvégezve.
Óh sors!! bírósékedben?
Ilyen vég van kijegyezve
Számomra nagy könyvedben? -
A tengerre hát azért vitt
A történet engemet,
Hogy hajjai oltsák el itt
Mérges dühös tüzemet? -

Azt, a mit *Mars* elmúlatott
A mit *Amor* csak halaszt,
S az idő meg nem adhatott,
Neptún adja hát meg azt? -
A kínok markából kivesz,
Meggyógyítja sebemet;
A nyugalom ölébe tesz -
Neptún vált meg engemet.

S hát ily pálya rendeltetett
A nap alatt léteznem?
Hát egy morzsát sem vethetett
Amor éhes szívemnek? -
Nem volt méltó, valójában,
Nem volt méltó születnem;
És igen jól és bölcsen van,
Innen ismét mehetnem.

Innen, a hol hű szerelmem
Sohol meg nem szállhatott;
Hol sohajtás volt élelmem
Hol csak a köny itatott;
Innen, a hol érzeményim
Eledelt nem lelhettek;
Innen, a hol szép reményim
Soha meg nem érhettek;

Hol sem másnak szerencsáját,
Sem magamét nem tettem;
Hol a dolgok vak cseréjét
Csak bal félről érzettem;
Hol semmi nem viszontagolt,
Meg nem fogott engemet;
Hol csak méreg táplálta volt
Esengő bús szívemet;

Oda, hol a kívánatok
Keblemet nem zaklatják;
Hol a szilaj indulatok
Szívemet nem szaggatják;
Hol a lelket nem csábítják
Csalárd, hiú remények,
S nem kötözik, nem szorítják
Semmi kemény törvények

Menni - ám de nála nélkül?
Hajh! itt a nagy bökkenő!
Minden erőm itt oda dül -
Menni, midőn itt még ő!
Nem látnom őt, nem hallanom,
Szerethetnem sem talán?
Így tán jobb még vonaglanom
Éltem kínos fonalán.

Vagy bár most itt volna velem
Ő is a habok között,
Mint akkor, hogy a szerelem
Lánczával megkötözött:
Midőn véle Badacsonynak
Szüreteltem hegyében,
S egy estvén a Balatonnak
Hajókáztam vizében!

Megragadnám karjaimmal
És szívemhez szorítnám,
És lángoló csókjaimmal
Őtet végig borítnám;
S kétségbesve bele vetném -
Mint borzasztja hajamat! -
S a tengerben eltemetném
Egygyütt véle magamat.

Hogy - ha már meg nem lehető,
Hogy én éljek ő benne,
Ha már enyém nem lehet ő -
Senki másé se lenne;
Ha boldoggá engem nem tesz,
Mást se üdvezíthessen;

Ha szerelmet tőlem nem vesz,
Azt mástól se vehessen.»

*

Ezek voltak gondolatim
A hánykódó gallyában;
Felzúdulván indulatim
Vérző szívem habjában.
Haldokolván hiedelmem
A fergeteg vészében,
Majd elbőszült bús szerelmem
Vesztét érző dühében. -

Végtére lecsendesedtek
A harczoló hatalmak,
Lassanként elszenderedtek
Az ordító fúvalmak;
Lassanként lecsillapodtak
A háborgó hullámok,
És lassanként eloszlottak
A csattogó villámok.

A félelem elenyészett -
S égen, vizen és földön
Uj élet s öröm tenyészett,
S csendesség és béke lőn.
S én, hogy tovább folytassam még
Háborúmat, ím élek! -
Harczoljunk hát, ha nem elég! -
Kínlódjatok, szív s lélek!

151. Dal.

Gyenge szer az ember szíve,
S mégis mennyi gondot ad!
Te, kit ez már vízre vive,
Úgy-e, meg sem gondolád? -
S mégis legszebb örömeinknek
A szívben van forrása,
S legnemesebb tetteinknek
Abból ered folyása.
Nincs elme, mely megmérhetné
S egészen kimeríthetné
Az emberszív fenekét,
Ezer titkos rejtekét.

152. Dal.

Mars zászlói eltűntenek,
Fegyverei nyugszanak,
Véres harci megszüntenek,
S rabláncai hullanak;
Örvendeznek a nemzetek,
Kezet fog az ellenség; -
Csak én - én! nem örülhetek,
Mert, hajh! én rab vagyok még.
Noha Mars megszabadított,
Amor rajtam nem tágított;
Ennek hordom lánczát még, -
Véle nincs még békesség.

153. Dal.

Hogy először láttam én őt,
Az elfelejthetlent,
Őt, a napként istenkedőt,
A megnevezhetetlent:
Mint lövellett szívem felé
A vér minden ereimből,
Szemem, fülem mohón nyelé -
Nem mozdulék helyemből.
Mint vonaglott minden ideg,
Majd kilelt a forró hideg;
Szívem miként remegett!
Lelkem miként rebegett!

154. Dal.

Mint tánczolt ő, a Graczia,
Milyen könnyen lebegett!
Miként örült Venus fia,
A Stoa mint rettegett.
Minden szemek tánczolának,
Valamikor ő tánczolt;
Meredének, bámúlának,
Ha leült és nyugodt volt.
Mily táncz volt ez - oly hajlékony,
És oly lelkes; de kártékony!
Mert im! ennek látása
Volt eszemnek bomlása.

155. Dal.

Zúg a zápor, - ordít a szél, -
Csikorog a rengeteg;
Dörög az ég, - fél, a mi él, -
Iszonyú a fergeteg!
Viaskodik ég, föld, víz, tűz -
Dühödik a természet,
Egy mennykő más mennykövet úz -
Így lesz a vég-enyészet!
A nyomorék, im! itt vagyok,
Szánd meg, villám, verd, zúzd agyon, -
Égesd porrá csontjait -
Szánd meg s végezd kínjait.

156. Dal.

A szerelem s fájdalmaim
A szabadba üzének;
Andalogtam, - és lábaim
A tündérhez vivének.
Ő egy hűves zöld ernyőben,
Egész dicsőségében,
Feküvék ott a szellőben,
Egy szép álom ölében.
Arcadia ligetében
Imígy feküdt kellemben
Psyche, hogy megszerette
Amor őt, s eljegyzette.

157. Dal.

Egy délután - (lestem én őt) -
A folyosón dolgozott;
S két hó galamb a szűz előtt
Édesen csókolkozott;
S karja s feje oda csüggve,
Vélvén, maga van csak ott,
S szeme a hív páron függve,
Ő egy nagyot sohajtott.
Nemzetemnek Apollói,
Képirói, faragói!
Lantot, vésőt, ecsetet,
Éltetni ez esetet!

158. Dal.

Látnom őtet és szeretnem,
Az ész bár mit tanácsolt,
S nála nélkül nem lehetnem,
Egy pillanat míve volt;
És azólta kebelemben
Csak ő maga lakozik,
És minden csepp vér erebben
Csak ő néki áldozik:
Őt tárgyozza s őt találja,
Őt tiszteli s őt szolgálja
Lelkem minden érzése,
Szívem minden ütése.

159. Dal.

Mindenfélét megpróbáltam:
Kártyáztam és koczkáztam;
Olvasgattam, irdogáltam,
Vadásztam és halásztam;
Gazdálkodtam, kertészkedtem,
Vándorlottam, czirkáltam,
Túnyálkodtam, bölcselkedtem,
A harczmezőn szolgáltam,
Hogy lángomat elnyomhatnám,
S gyötrelmimet elaltatnám; -
Hajh! de szelet kergeték,
S csak mélyebbre süllyedék.

160. Dal.

A nap alatt ily szerelem,
Mint az enyém, nem lángolt;
Ily temérdek gerjedelem
Egy kebelben még nem volt.
Szerelmei Petrarchának,
Abeilardnak s Didónak,
Szerelmei Júliának,
Saint-Preuxnek és Sapphónak,
Mély szerelmek, nagy sérelmek,
Szilaj kínok, vad gyötrelmek;
De mind ez az enyémhez
Hasonlítva - semmi lesz.

XVII. ÉNEK.

Mint a kőszál, hajthatatlan,
Érzéketlen, szívetlen;
Mint a halál, irgalmatlan,
És mint a sors kegyetlen;
És gögösebb Diánánál,
És szilajabb Bellónánál,
Minervánál ridegebb,
És a jégnél hidegebb.

Makacs és megtörhetetlen,
Mint ércz lelke Catónak;
A kínokban telhetetlen,
Mint vad szíve Nerónak:
A természet megvetője,
A léleknek emésztője,
A szív rabló kányája,
Mint Petrarcha Laurája.

Könnyeim őt körül folyván.
De ő meg nem lágyúlva,
S panaszim őt ostromolván,
De ő meg nem indulva; -
Ekképpen áll ő gögjében,
Siralimnak tengerében,
És kettőnket így tipor,
Engem s téged, Cypripor.

161. Dal.

Minden szépben szépségének
Nyomozom vonásait;
Minden képben az övének
Keresgélem bájait;
Ám de azt a kedvességet,
Azt a lelket, életet,
Azt a tökéletességet
És gyönyörű keletet,
Hol lelhetném e világban
Egy halandó valóságban?
Ez angyali kegyeknek,
Hol van mássok ezeknek?

162. Dal.

Szabad voltam, fürge s oly gyors,
Mint a szél a hegyeken;
Virágoztam, - elmúlt jobb sors!
Túl vagyok már ezeken.
Amor az, ki konkolyt vet
Életünknek földjébe,
A ki loppal ürmöt ültet
Örömknek kertjébe.
Úgy, a mint volt, minekelőtt
Először megláttam én őt,
Soha nem is lehet már, -
Sőt naponként több a kár.

163. Dal.

Óh! nyomorúlt buta nyelv te,
Már mennyit nem dallottál?
Szavad még sem érdeklette
Azt, a kihez szóllottál.
Porba veled! tehetetlen,
Hibás hangú, amoly lant,
Mint a harang, mely kegyetlen
Ütésektől megriant.
Sem elmémnek becsületet,
Sem szívemnek szeretetet
Eleget nem adátok, -
Szálljon átkom reátok!

164. Dal.

Beteg, sebes, törött, romlott
Természetem ereje,
És kiaszott, és megbomlott
Csontom s agyam veleje;
S nem gyógyúlok, - sőt szívembe
Ujdon-új tört s nyilat vet,
S új mérget önt kebelembe
Minden idő perczenet.
Lehelletem sohajtozás,
Tekintetem siránkozás,
Panasz hangja mellemnek,
Jajverése szívemnek.

165. Dal.

Te, ki alig világítasz
Búmnak komor éjjében,
S engemet nem gyámolítasz
Szívem nehéz ügyében,
Szikra ész! setét agyamban,
Mért nem húnysz el egészen? -
Könnyebbség lesz tán sorsomban, -
Húny el! húny el, jobb léssen.
Boldogok csak addig vagyunk,
Míg éretlen még az agyunk;
Vagy mikor ez meghült már, -
Inségünkben ez határ.

166. Dal.

Egy csillag sincs az egekben, -
Komor az éj, s a szél fú;
S engem e vad rengetegben
Ide s tova hajt a bú:
Dühösködő indulatok
Viaskodnak keblemben;
Rettenetes gondolatok
Villámlanak fejemben.
Csak a baglyok huhogása
És a hollók káromgása
Elegyedik jajomba: -
A sors így visz síromba.

167. Dal.

A világon setét éj van,
A milyen bús szívemben;
S én itt ülök magánosan,
Fejem a két kezemben:
S óh! mely teli van kebelem!
Amor ferdik véremben;
S a temérdek gerjedelem
Mint forr s habzik szívemben!
A féltésnek indulatja
Mellemet, hajh! mint szaggatja!
Mint fürdalja szívemet
S rettegteti lelkemet.

168. Dal.

Mint a füge áttétetvén
Egy sivatag országban,
Haszon nélkül úgy állok én
Ez eleven világban;
Csak árnyék-kép vagyok én itt,
Semmit meg nem foghatok;
S ha megkapok is valamit,
Semmit meg nem tarthatok.
A mi van, mind nem értem van:
Így élek én - csak álomban,
Lelkemtől elválasztva,
Magamból kiszakasztva.

169. Dal.

Nem vádollok én tégedet,
Hogy ekként bánsz én velem,
Jól esmérem én szívedet,
Jóság az és kegyelem:
Sajnálod te szerelmemet,
Mely engemet így sorvaszt,
És becsülöd hívségemet, -
Reménylem és hiszem azt;
Szeretnél te, ha lehetne,
Ha szívedtől kitelhetne,
Bizonyosnak gondolom, -
Csak sorsomat vádoló.

170. Dal.

Tovább immár lehetetlen
Hogy viseljem sérelmem;
Ilyen élet tűrhetetlen -
Kétségbesik szerelmem.
A távollét nem oltalom, -
Nyúgalmam itt sem lelem;
Sőt még vadabb a fájdalom,
Mely itt dülja kebelem.
Mit tegyek, óh! mit ne tegyek? -
Fel van téve. - Oda megyek:
Látnom kell őt akárhogy;
Életem ott szebben fogy.

XVIII. ÉNEK

Egy hasonló valósággal,
Kiben szív és lélek van,
Ki szerelmet s hívséget vall,
Élni Hymen lánczában:
Egymás egész birásában,
A természet szép karjában,
Élni vele és benne, -
Be gyönyörű jó lenne!

Minden vagyont és értéket
Egymással megosztani;
Minden erőt s gyengeséget
Egymással felváltani:
Jónak, rossznak cseréjében,
A szerelem kebelében
Élni vele és benne, -
Be gyönyörű jó lenne!

Az egygyiknek szerencséje
A másiknak nyugalma;
Egygyik szívnek a bibéje
Másiknak is fájdalma:
Hogy a kettő csak egy lenne,
S mindent csak egy okból tenne; -
Imígy élni egymásban,
A boldogság ebben van.

A kettőnek érzeményi
Mind rokonok volnának;
Kívánati és reményi
Egy tárgy körül járnának:
S így szív szívben elmerülve,
Test és lélek egyesülve -
Imígy élni egymásban,
A boldogság ebben van.

171. Dal.

Ki voltam én, hajh! ez előtt? -
Oly víg, nyájas és vidám!
Előbb, hogy sem megláttam őt,
S rám vetődött ez a hám.
S ki vagyok most? Egészen más,
Amort s őt megesmervén;
Létem csak egy nagy sohajtás -
Magamból kifogytam én.
Csak midőn a végét érjük,
Akkor, s előbb ne dicsérjük

Örömüket, kedvüket,
Szerencsénket, éltüket.

172. Dal.

Téged látlak az egeknek
Magas, tiszta kékjében;
Téged látlak a vizeknek
Folydogáló tükrében,
Nappal a nap aranyának
Ragyogó láng-fényében;
Éjjel a hold világának
Reszkető ezüstjében.
Minden időpercenetben,
Mindennémű szegeletben
Üldözöm vagy szünetlen -
Hagy békét, óh kegyetlen!

173. Dal.

Elérem majd nyúgalmamat,
Lovam kivisz bajamból:
Igy bízattam én magamat
Eszét vesztett agyamból: -
S hegyekre fel, - völgyekbe le,
Hanyatt-homlok nyargaltam;
Fakóm vérzik, habzik bele, -
Szegény! mert megsarkaltam.
Kedves fakóm! szép paripám!
Jó állapot, ne haragudj rám!
A sors ezt már így mérte:
Te értem, - én ő érte.

174. Dal.

Ember, hát még dicsekedhetsz,
Hogy szívvel és ésszel birsz?
Hogy érezhetsz s elmélkedhetsz -
Balgatag, óh! jobb ha sírsz!
Éppen e két dicsőséged
Káros részed, óh ember!
Mert mindenik ellenséged -
Téged a szív s az ész ver.
Oh! hogy e két szép forrásból
Életünkbe annyi rossz foly!
Átkozott szív! kivált te
Vagy inségünk kezdete.

175. Dal.

«Ha engemet, oly rég hívét,
A gőgös elfelejtvén,
Másnak adta meggyúlt szívét,
Mínthogy távol vagyok én? -»
Mint a nadály, úgy szívódik
E gondolat lelkembe;
Mint a féreg, úgy rágódik
E félelem szívembe.
Remény! remény! jőjj le hozzám!
Kétségbesés vicsorog rám,
Valamerre fordúlok -
Sok ez, óh ég! igen sok.

176. Dal.

Szelid Musák! jól tudom én,
Hogy tisztel ő titeket;
Hogy Ninával levelezvén,
Írt is ő már verseket.
Jól tudom én, hogy kedveli
A poeták lantjait:
Vajon hát mért nem sziveli
Az én lantom hangjait?
Eratóm, te! silány lehetsz,
Hogy kedvére szert nem tehetsz;
S ha már úgy sem érdeked,
Némulj el, - mit énekled?

177. Dal.

Olvastam én a verseket,
Melyeket irt e hunn szűz;
Szappho írt csak ilyeneket,
Kiből Hella csudát üz:
Szép, jó, nagy és kevésben sok
Minden, a mit versbe fűz;
Gondolati dicső sasok,
Érzeménnyé tiszta tűz.
Ti, Minerva tanítványa,
Nemetek fő ragyogványa!
Kik irtok vagy írátok -
Lantja homályt hoz rátok.

178. Dal.

Mint hül s fül a vér erebben,
Mint szorongok s feszülök;
Mint borzadok tetememben,
Mint kábúlok, szédülök! -
Mert naponként közelebb hoz
A sors az ő honjához.
Kínjaimnak forrásához,
Nyúgalmamnak sírjához.
Napról-napra közelgetek
A vad szívhez, kit szeretek;
S ha ez még a régi lesz, -
Ugy - életem végihez.

179. Dal.

Akkor, midőn felzavarta
Keblemben a nyúgalmat,
S bájaival kicsavarta
Eszemtől a hatalmat;
S nyájaskodó örömitet
A porba leteperte,
S fellengő szép reményimet
Tekintete leverte;
Hogy elvette mindenemet,
És rabjává tett engemet,
Harmadik ősz most léssen -
Ölt volna meg egészen!

180. Dal.

Végtére hát elértelek,
Édes hazám! tégedet?
Végtére megnyerhettelek? -
Itt csókolom földedet.
Óh Hunnia! sínlettelek,
Kedves honom, tégedet!
Te, kit mindég szíveltelek,
Nyisd meg anya-öledet! -
Hogy elmentem, poklom valál:
Jobb élet-e avagy halál,
A mire most érkezem?
Óh hazám! azt kérdezem.

XIX. ÉNEK.

Kellemek, a milyeneket
Csak egyszer ad a bölcs ég;
(Mert mint eddig ilyeneket
Senkinek sem adott még,)
És a melyek szerzésével,
Míg e pompás egészset
Létre hozta, sok kincsével
Szegény lett a természet;

Kellemek, a milyeneket
Csak látunk és érezünk,
S imádunk, mint isteneket,
Óh! de meg nem nevezünk;
Mert sem Flóra országában
Színeik vagy képeik,
Sem bár mely nyelv birtokában
Nem lelődnek neveik.

Test, a milyen nem iródott,
Sem soha nem festődött,
A milyen nem faragódott,
Soha nem is képződött:
Oly gyengéd, s mégis velős,
Oly gömbölyű s oly teli,
Oly könnyűded, s mégis erős,
Oly hajlékony és deli.

Melynek csuda szövevénye
Liliom-hó s rózsá-láng,
Melyből Amor boldog kénye
Szemérmesen mosolyg ránk;
Melynek minden mozdulása,
Fordulása, helyezése,
Új csudának támadása
S új kellemekek nemzése.

Szemek, melyek ragyogása
A napfényt megelőzi,
Melyek édes hunyorgása
A szíveket meggyőzi;
Melyek száz kényet élesztenek
És a vért felforralják,
Halálos nyílt lövellenek
És az észet megfagylalják.

Tekintet, mely meghasítná
A követ is élével,
És az éjt megvilágítná
S felderítné tűzével;
Tekintet, mely meggyógyítná
A halálos beteget
S melegével meglágyítná
A mereven hideget.

Arcz, a melynek rózsáiban
A szemérem mosolyog;
Melynek minden vonásiban
Amor szívet les és - fog.
Ajak, azon megtestesült
Szerelem-csók formája
Melyet Amor ajkára szült
Psyche bíborláng-szája.

Haj, a melynek szőke selyme
Ezer gyűrűt formáló,
S az észnek oly veszedelme,
Mint a hálnak a háló.
Kezek, kiknek tudományok
Oly sokféle s olyan szép,
S remek minden csinálmányok,
Legyen az hang vagy írt kép.

Kebel, melyen az életnek
Legédesb reményei
Mosolyogva integetnek,
Hogy ott tellnek kedvei;
A hol minden indulatok
Kényeket kiélhetnék,
Minden gondok és bánatok
A Lethét fellelhetnék.

Kebel, melynek látásában
Minden csepp vér felfordúl,
És szerelmes olvadtában
A szív majd nem elcsordúl;
Melynek fénylő gyöngy havában
Amor magát rengeti;
(Boldog szív, mely két halmában
Kedve sírját lelheti!)

Szemöldökök, a két szemnek
Diadalmi boltjai;
Lábak (ezen szép tetemnek
Lebegő gyors szárnyai),
Kiknek minden lépésével
Szép, jó és nagy tétetik, -

A tavasznak levegtével
A virág így születik.

Szív, a melyben a szerelem,
Barátság és a szüzesség,
Az alázat s türedelem
S az angyali kegyesség
S minden erkölcs bámúlandó
Egygyességben lakozik;
Szív, mely erős és állandó -
Soha meg nem változik.

Elme, mely mint a napsugár
Elhat minden mélységbe,
S magasan és sebesen jár
S nem jut soha kétségbe;
Elme, mely az igazsághoz
Szint oly bátran repül fel,
Mint a sas a napvilághoz,
És soha nem csügged el.

Lélek, milyen nem vala még
Egy halandó hüvelyben;
Óh dicsőség! oh istenség!
E múlandó lepelben!
Lélek, kinek bár hatalmát
Eszemmel fel nem érem,
De rajtam nyert diadalmát
Érzi minden csepp vérem.

Lélek, te ki a szíveket
Folyó lánggá olvasztod,
S a testektől a lelkeket
Bájoddal elválasztod;
Kinek minden indulatja -
De ki meri festeni,
Vagy mely elme gondolhatja
Azt, a mi oly isteni?

Lélek, a ki *Croesust* tenne
A nyomorúlt Irusból,
Ki által tán *Caesar* lenne
Catóból és *Brutusból*;
A ki könnyen hihetőkké
Teszi Plato álmait,
S *Amornak* elvehetőkké
Csélcsap lenge szárnyait;

Ki egészen kimeríti
Az érzemény forrását
És magával békeríti
Reményeink járását;
S a szívnek megtapogatja
Leggyengédebb hurjait,
S bájával kicsalogatja
Legtitkosabb hangjait;

Ki beszíjja életünket
És a szívet elnyeli,
S megragadván a lelkünket,
Az égbe felemeli;
A ki saját erejében
Elég maga magának,
S még sem kevély érzésében
Hatalma nagyságának.

Ének, melyben magát az ész
Gyönyörködve megissza,
S józansága könnyen s úgy vész,
Hogy soha nem tér vissza!
Ének, melynek zengésére
Theba meg felépülne,
Mely leszáll a szív mélyére,
Hogy - egy bölcs megőrülne; -

Melynek hangja ömledezvén,
Megenyhül a fájdalom,
(Hajh! érzettem, jól tudom én!)
S mosolyog a síralom;
Melynek édes hangjaiban
A bú magát felejt;
Melyben még száz olyan báj van,
Hogy azt szó ki nem ejti.

Táncz, a melynek kellemeit
Még *Medina* sem birja,
Melynek gyönyörűségeit
Le *Apollo* sem írja;
Hol a lábak oly ékesen
Rajzolják a hangokat,
És minden tag oly édesen
Késéri a lábakat;

Táncz, a melynek látására
Minden csepp vér felzendül
S kész mindennek dulására,
S minden szív-húr megpendül;
Táncz, a melynek érzésére
Az öt érzék nem elég,

S tökéletes értésére
Ötször öt is kevés még.

Nagylelkűség és méltóság,
Melyben nincsen büszkeség;
Lélekbeli való jószág,
Melyben nincsen gyengeség;
Elevenség és nyájasság,
Melyben nincsen feslettség;
Serénység és szorgalmasság -
Mindenre rá-termettség.

Ezek azok - a bűbájok,
Kik engem meggyőzőenek,
Hol van egy bölcs? - nézzen rájok -
S mondjon engem gyengének.
Ezek azok, - hol van a ki
Rabja nem lesz ezeknek?
Álljon elő hát valaki
Czéhéből a bölcseknek.

181. Dal.

Egek! már ily nagy ideje,
Hogy elmém őt képezi;
Immár három esztendeje,
Hogy szívem őt érezi;
Hogy áldozok és éneklek,
Álmadozom és írok,
Hogy könyörgök és esdeklek,
Imádkozom és sírok;
Hogy tékozlom szép erőmet
S vesztegetem szép időmet,
Hogy emészttem lelkemet, -
S még sem szán ő engemet!

182. Dal.

Amott látom domborodni
Nagy-Somlónak kalapját;
Amott, jobbról, nyálasodni
A *Marczalnak* iszapját;
A felhőben merőn ott áll
A *sümeghi* vár foka;
A *Bakonyból* ott kandikál
Tátikának homloka;
S a tündérnek lakóhelye,
Kínaimnak a műhelye,
A kék gőzben ott borong -
Kebelem, hajh! mint szorong.

183. Dal.

Jól tudom én, mit kellene
Cselekednem ő vele,
S kívánságom bétellene,
Szikrát fogna kebele:
Meg kell vetni! ezt tanítja
A szerelem mestere;
A megvetés, azt állítja,
A szív legjobb fegyvere;
Mert a gőgös nem nézheti,
Ha valaki őt megveti: -
De hajh! ezt nem tehetem, -
Mert őt másként szeretem.

184. Dal.

Láttam ismét! - a régi ő, -
Szép ő most is, sőt még szebb még,
Megérlelvén őt az idő -
Gőgösebb is tán, mint rég!
Miként nőttek szépségei, -
Nőni fognak szerelmim!
Százszor többek kellemei,
Többek lesznek gyötrelmim!
Alig esmert meg engemet,
S észrevévén inségemet,
Öszvecsapta kezeit -
S lesütötte szemeit.

185. Dal.

Mint reszkettem, borzadoztam,
Lépésem mint ögyelgett
Mint szorongtam, füladoztam,
Lelkem miként szédelgett;
Pozsgott a vér ereimben,
Keblem vadúl háborgott;
Sós könny forrott szemeimben,
S a szív bennem csikorgott,
Midőn mentem ő hozzája; -
De hogy mézes rózsa-szája
Édesdeden üdvezlett -
Lelkem sokkal könnyebb lett.

186. Dal.

Hajh! kemény ő s érzéketlen,
Most is dülja életem;
Kínaimban telhetetlen -
De őt mégis szeretem.
Egész létem vele teli,
S a míg vérem meg nem hül,
Őt szereti s őt tiszteli
Szívem s elmém egyedül.
Csak a vége életemnek
Lesz határa szerelmemnek;
S ha síromon túl sincs vég,
Szeretem őt ott is még!

187. Dal.

Óh természet! mit vétettem?
Mért lehetsz ily mostoha?
Anyá! meg nem érdemlettem
Ezt a sorsot én soha.
Mért vonál ki hát engemet
A nemlétnék méhéből,
Ha kizárod kebelemet
Emlőidnek teljéből? -
Vajh! mért adtál ilyen szívet,
Imígy érzőt s ilyen hívet,
Ha nincs szív, mely szeresse
S érzelmivel tölthesse?

188. Dal.

Mondd meg, Zephyr, mi dolgod van
A szűz kebel leplében?
Mít legyezgetsz? mi van ottan,
A szép kebel völgyében? -
Amor van ott bizonyosan,
S ott békével szendereg;
S azt vélvén, hogy anyjánál van,
A gőgöst nem sebzi meg.
Ne, óh, Zephyr! ne legyezd őt,
A hüvedben ott szendergőt!
Hadd ébredjen egyszer már!
Szívem immár oly rég vár.

189. Dal.

Jól látja ő, mint hervadok,
És jól tudja, mi hervaszt;

Jól látja ő, mint lankadok,
S ő kacagja talán azt? -
Vagy segítsd ki lánczaiból,
Óh bölcsesség, szívemet!
Vagy csald hát ki sáncaiból
Lantom, ellenségemet! -
De hiába fohászkodom,
Haszontalan rimánykodom:
A halál lesz oltalmam,
S csak a sírban nyúgalmam.

190. Dal.

A vad szívet irgalomra
S tán szerelemre birom,
És szert teszek nyúgalomra,
Ha érzelmim leírom:
Nyomorúlt! így gondolkoztam,
S írtam e bús verseket;
Hajh! de szörnyen csalatkoztam -
Szélnék írtam ezeket!
Dicsőítő gondolatok!
Bálványozó indulatok!
Kiáltástok fel nem hat -
Káiné az áldozat.

XX. ÉNEK.

Most már tudom, mit cselekszik
Amor ezen világban;
Most már tudom, miként fekszik
A féreg a virágban;
Miként emel magunk felé,
S magunk alá miként nyom,
Mihelyt magát befészkelé
A szerelem - most tudom:
Mi a szívnek üressége,
Melyet meg nem tölthetni;
Mi a szívnek telisége,
Melyet ki nem önthetni;
Mi a szívnek kívánsága,
Melyet el nem fojthatni;
Mi a lélek szomjúsága,
Melyet el nem olthatni;

Mi a lélek lankadása
És a fejnek csüggése;
Mi a testnek hervadása
És az élet tünése; -
Hogy örömink csak árnyékok,
Kedvünket nem tölthetik;
S reményink vízbuborékok; -
Boldog, ki nem születik.

191. Dal.

A számtalan félelmekből
Az vala leggyötrelmesb,
A számtalan gyötrelmekből
Az vala legsérelmesb,
Hogy én őtet így szeretem,
S őt majd más is szereti;
De én őt el nem nyerhetem,
S más majd még elnyerheti!
Hála légyen csillagomnak!
Vége már ez egy kínomnak:
Szíve szint oly szabad még,
A mily szabad volt mindég.

192. Dal.

Vajjon mire magyarázzam
E homályos titkokat,
Ne talántán elhibázzam
Azoknak mivoltokat? -
Ugy magába vonja magát,
Üldögel és fanyalog;
Lecsüggeszti fejét, nyakát,
Ugy búsong és andalog? -
S mint a köd az ég tisztáját,
Ugy borítja szép arczóját
Egy lankadó halványság -
Mi ez, ha nem kívánság?

193. Dal.

Akárhogy van, de kínaim
Nincsenek már kedvére,
És esdeklő panaszaim
Elhatottak szívére:
Olyan mélyen gondolkodik
S rám mereszti szemeit;
Gyakran sohajt s fohászcodik
És tördeli kezeit;

Társaságba általl menni,
Csak magával kíván lenni;
Gyakran dagad kebele -
Mind ez minek a jele?

194. Dal.

Oly kedvetlen s nyughatatlan,
Sokszor köny jó szemébe;
Bizonyos és csalhatatlan:
Amor szökött szivébe.
Hogy kíván ő, hogy szeret ő,
Ennyit tehát tudnánk már -
De kit? - Hajh! itt a bökkenő,
A titok, mely annyit zár.
Ah! hogy lelkem felderüljön,
Hogy tetemem felépüljön.
Hogy szívemben békesség
Legyen - sok kell ahhoz még.

195. Dal.

Bízakodó reményekkel
Közelíték hozzája,
És epedő bús szemekkel
Tekintetem reája;
És szép kezét megcsókolám,
(A szerelem vakmerő)
Miért oly bús, tudakolám, -
Pirúlt, de nem szóllott ő;
De képe megháborodván
És leplével viaskodván
Hullámozó kebele -
Elegendőt felele.

196. Dal.

Mind ez vissza nem adhatja
Még nyúgalmát lelkemnek;
Mind ez meg nem gyógyíthatja
Nyavalyáját szívemnek;
Erre búm még el nem tűnik,
Melyben oly rég borongok,
S a háború meg nem szűnik,
Melyben oly rég szorongok.
E szikrája a reménynek,
Egy csalóka tüneménynek
Szemfényvesztő látszatja,
Szívemet megcsalhatja.

197. Dal.

A reménység és félelem
Hányja-veti szívemet, -
Szűnj meg! szűnj meg, óh szerelem,
Végezd kínos ügyemet!
Ha reményem így sűgárzik,
S mégis félek, hogy megcsal, -
A menny s pokol itt határizik
Ezen ponton egymással.
Így rettegvén reményeim,
Így remélvén félelmeim,
Mennynek, földnek istene!
Mely vad kín ez, mely fene!

198. Dal.

Sokat mondtam szépségéről
Kedves ellenségemnek;
Sokat mondtam inségéről
Búba merült szívemnek;
De mind ez a keserveknek,
(Tudja szívem tájéka)
S az isteni kellemeknek
Még csak nem is árnyéka.
Bájainak seregéből,
Kínaimnak ezeréből,
Csak parányit festhettem:
Mert szót, színt nem lelhettem.

199. Dal.

A titok kinyilatkozott:
Szeret, - de nem engemet!
Nem érettem sohajtózott -
Fojtsd meg, óh kín! szívemet!
Boldogtalan indúlatok,
Melyek létet adátok, -
Emlők, a kik tápláltatok,
Nézzétek itt munkátok! -
Nyílj meg, óh föld! - szakadj rám, ég!
E pontban itt hadd legyen vég:
S te, ki megölsz, vad lélek!
Légy boldog! - ha nem élek.

200. Dal.

Elmégy tehát, szegény lélek,
Oh te példa nélkül hív! -
Eredj! jobb lesz, ha nem élek, -
Halj, óh halj meg, kinos szív! -
Ha nem szánta bal sorsomat,
S meg nem indúlt kinomon:
Hadd csúfolja halálomat,
Hadd tipródjék síromon.
Eredj, lélek! - halj meg, ó szív!
Te utolsó cseppedig hív! -
Vad kedvéhez tedd ezt még -
Vajha tetted volna rég!

XXI. ÉNEK **(Töredék)**

Csörgő patak! életemnek
Mint az hajdan foly vala,
Igaz képe, míg mellemnek
Szabad volt bal oldala;
Oh te! kinek gyöpös partján
Jár és nyugszik gyakorta,
A vad tündér, a ki nem szán,
S életem letiporta.

Kinek folyó tükörében
Lelé csak mássát a test,
Melyet egész szépségében
Senki soha le nem fest;
Óh te! kinek siralmimmal
Szaporodott folyása,
És panaszos hangjaimmal
Elegyedett zúgása! -

Százados tölgy! te ki épen
Állasz itt még, noha vén,
Tiszteletre méltóképpen
A mezőnek közepén;
Te, az idők repültében
Annyi szélvész játéka,
S oly sok nyárnak hévségében
Annyi vándor árnyéka!

Óh te! kihez támaszkodva
A gyönyörű fáradt test,
Szép s nagy lelke gondolkodva
Nézte, mely szép a napest;
Kinek csipkés leveleit
Sohajtásim ingatták,
Kinek erős gyökereit
Bús könnyeim itatták!

Te árnyékos, hűves erdő!
Annyi madár tanyája;
Kit gyakorta megkeres ő,
Szívem kedves kányája;
Te, kit szava víg hangzattal
Oly sokszor meglelkesít,
És elméje gondolattal
Oly bőven megnépesít.

Kinek zengő homályában
A bús annyit tévelygett,
Midőn párja birtokában
Minden madár enyelgett;
S a természet emlőiből,
Ki mindent élésre hitt,
S az állatok örömeiből
A bús szív csak mérget szítt.

**MÁSODIK RÉSZ.
A BOLDOG SZERELEM.**

*L'amour est notre vie: oui, vivre c'est aimer,
C'est rendre un autre heureux, et c'est l'être soi-même*

Bernis.

*Enchainés à la fois par l'hymen et l'amour,
Couple d'époux amants, quel bonheur est le nôtre!*

Helvetius.

1. Dal.

Halljátok! kik esmerétek
Keserveit éltemnek,
Kik szántatok s részt vevétek
Gyötrelmiben szívemnek:
Örüljete, hiv barátok!
Boldoggá lett éltemen,
Áldássá lön a vad átok,
Mely függ vala szívemen;
Haljad s érezd, föld s levegő!
Enyém! Enyém örökre ő! -
Hála, *Lízám*, szívednek!
Sorsom! rendelésednek!

2. Dal.

Musám te! ki zokogással
Töltéd a természetet,
Töltsd most örömkialtással
Napnyúgotot-keletet!
Patak! ittad siralmimat?
Most öröömim könnyét idd! -
Zephyr! hordtad panaszimat?
Most öröömöm hangját vidd! -
Amor látván hívségemet,
Üdvezíté szerelmemet:
Az égbe felemele,
Hol *Psyche* van ő vele.

3. Dal.

Vétettem én, mondván, hogy jég
Isteni jó s nagy szive;
Szeretett ő engem mindég,
Hívem volt, mint én híve;
Egymást látván, legottan már
Egy úton járt érzésünk;
Rossz emberek (sok sziv így jár!)
Gátlák ölelkezésünk:
Szívem lángját kikémlélték,
Szerencsémét irigyelték,
Rágalmazták lángomat, -
És megásták poklomat.

4. Dal.

Ti, a sorsnak ostorai,
Jó hír s névnek férgei,
Társaságnak sátánjai,
A sziveknek mérgei,
Becsületnek gyilkossai,
Az erkölcsnek gyötrelmi,
Az ifjúság áspissai,
Teremtésnek fertelmi, -
Töpörödött boszorkányok!
Néktek most már füttyöt hányok:
Károghatok bár, nem árt,
Nyelvetek nem tehet kárt.

5. Dal.

Kivált, ragyás, aszott bagoly,
Te, az erkölcs Parcája,
Ki mindent megrágsz, mint a moly,
Belzebubnak kajlája!
Ki csak alig mozogsz immár,
Nyelved mégis kerepel,
Kit a pokol nyílt öllel vár,
S ha mégy, - bezzeg ünnepel,
Pondró-nyelved csak turkáljon,
Szívnek vermet csak áskáljon, -
Banya! most már nevetlek
S mind örökre megvetlek.

6. Dal.

Ti, kik kívül úgy fázatok
A szerelem jegétől,
Midőn belől lángolátok
Ugyan annak tüztől,
Szomjúzátok, éhezétek, -
S gyötrelmiben éltemnek
Már szinte megdermedétek,
Érzeményi szívemnek!
Lakozzatok az örömben,
Melyet Amor nem különben
Ád néktek, mint azokat
A mélyen fájó kínokat.

7. Dal.

Ti, kik szívem fájdalmával
Szövetkezve valátok,
S mindent a bú fátyolával
Beborítva látátok,
S minden tárgyból körültek
Gyötrelmeket fonátok,
Szépből s jóból elöttetek
Keserveket szívátok, -
Elmém munkás rajzatai!
Érzelmim hű barátjai!
Most örökre menjetek
S mindenről azt szedjétek.

8. Dal.

Fájdalmimban átkoztalak,
Midőn kíznád kebelem;
Dicsérlek most és áldalak,
Boldogító Szerelem!
Kifizetéd uzsorával
Sérelmiért szívemet,
A boldogság méz-árjával
Borítván el létemet:
Már majd alig viselhetem, -
Öröm minden lehelletem, -
Nappalom és éjjelem, -
Áldott légy, óh Szerelem!

9. Dal.

A természet kebelében,
Erdőnek homályában,
A tavasznak örömeiben,
Virágok illatjában,
A pataknak csörgésében,
Pacsirtáknak szavában,
Fülemilék énekében,
És gerliczék csókjában, -
A mit lelkem titkon sejtett,
Mind igazság s valóság lett;
Mind világos érzemény
S teljesedett szép remény.

10. Dal.

Minekután a kezünket,
(Áldott, dicső ünnepnap!)
Mint isten már rég szivünket,
Öszveköté a főpap,
Hajh! mi történt akkor velünk!
Mint szédelgett az agyunk!
Miként feszült s fült kebelünk, -
Nem tudánk, mikép vagyunk:
Megakadott lélekzetünk,
Elfül, véltük, az életünk, -
A pamlagra hanyatlánk -
Halált vélénk jönni ránk.

11. Dal.

Soká fel nem támadhatott
Lelkünk részegségéből.
Enyém s tied hallatszhatott
Csak a csókok neszéből;
S midőn aztán tört hangzatban
Ő énnkem így beszél;
*«Egy imilyen pillantatban
A szív - századokat él! -»*
Újra záporként esének
Gyöngyhavára kebelének
Örömmnek tüzei
S örömmnek cseppjei.

12. Dal.

Eltörlötték inségemet
Az örömek kinn és benn:
Úgy élem most életemet,
Mint a gyermek az ölben;
Örömadás, örömvétel, -
Kedvünket így cseréljük;
Egy perczenet sem illant el
A nélkül, hogy ne éljük.
Nem cserélnék koronákkal,
Sőt magával mennyországgal,
Ha már itt is égig hág
Az emberi boldogság.

13. Dal.

A kínokról beszélgetnénk,
Melyek tépték keblemet,
Míglen öszvekerülhetnék,
S kitanúlta szívemet; -
S könnyei megáradának
Földre szegzett szemének,
És rózsáin arczájának
Tündökölve függének.
Fájt angyali jó szívének,
Hogy viperák beszédjének
Oly sokáig hihetett,
S majd áldozat lehetett.

14. Dal.

Ő is engem rég szeretvén
Szívbéli vonszódásból,
Sokat szenved szintúgy, mint én,
Csakhogy külön forrásból;
De megbocsát mind azoknak,
Kik méreggel itatták,
Megbocsát a Júdásoknak,
Kik szívünket szaggatták.
Míg vize lesz a tengernek,
Ember léssen az embernek
(Ádám ólta így vala)
Ördöge vagy angyala.

15. Dal.

Eddig a bú fellegével
Volt minden béterítve,
És az élet csömörével
Minden egybe vegyítve:
A madarak örömdala,
A természet élete,
Minden - nékem csak kín vala,
És méreggel étete;
De most minden örömet ad!
Az is, ez is, a te munkád,
Lizám! Napja létemnek,
Istennéje szívemnek.

16. Dal.

Más a világ ábrázatja,
Másként látnak szemeim;
Más a dolgok folyamatja,
Más hangúak verseim;
Mások éltem érezeti,
Más alakja testemnek,
Mások lelkem repületi,
Más aránya létemnek;
Más most egész természetem; -
Mert szeretek s szerettetem;
Másként jár most az idő,
Miólta már enyém ő.

17. Dal.

Nézd e rózsát bimbójában,
Kebele még bezárva! -
Nézd emezt itt virágában,
Kebele már kitarva! -
Olyan valál, szép kedvesem,
A leányi pártában;
Ilyen vagy most, szerelmesem,
Hymen nyoszolyájában;
S ennek itt már hull levele,
Teli maggal a kebele;
Ha ilyen lész, legszebb lész,
Ámbár rózsád oda vész.

18. Dal.

Tiéd minden gondolatja
És értelme lelkemnek;
Tiéd minden indulatja
S érzeménye szívemnek;
Tiéd minden kíváratom,
Tehetségem és erőm;
Tiéd minden akaratom,
Téteményem és időm;
Tiéd vagyok mindenemmel,
Mind lelkemmel mind testemmel,
Ébren úgy mint álmomban,
Éltemben mint holtomban.

19. Dal.

Egymás mellett be szépen áll,
Egymást által ölelve,
E gyengéded két rózsaszál,
Bimbójából feselve!
Milyen szépen indulának
Itt egygyütt virágozni!
Miként öszvehajulának,
Lenni, múlni, magozni! -
De a kertész eljövendő,
S más karóhoz elkötend ő,
Szegény rózsák, titeket,
Mint a sors sok szíveket!

20. Dal.

Néha, midőn mellettem ül,
S ereimben a vér forr,
S kívántában keblem feszül,
Imígy esdek én sokszor:
«Adj egy csókot, adj te kedves,
De hosszút ám s édeset,
Éles legyen, tüzes, nedves -
Fájjon is egy keveset! -»
S ha oda hág az érzemény,
Honnan tovább nincsen remény, -
Vajha ezer határnál,
Halál, egyszer ott várnál!

21. Dal.

Eddig csak bús henyélésben
Múlt életem ideje;
Sorvadt a sok epedésben
Csontom s agyam veleje;
De megtérvén most már béke
S nyúgodalma szívemnek,
Ujjúl ismét tehetsége
És ereje lelkelemnek:
Buzog ismét ifjúságom;
Munkál s terem valóságom;
Mert van tárgya éltemnek,
Birodalma szívemnek.

22. Dal.

A tudomány és dicsőség
Mindent ígért céljánál,
Az ember, e lelkes por, még
Mindenkor csak szomjan áll:
Mert erejét s tehetségét
Ott csak nőni érezi;
De nyugalma s békességét
Mind ez meg nem szerezi: -
Csak szerencsés szerelmében,
Hogy úgy él, mint bölcsőjében
A gondatlan csecsemő,
Teljes nyugodt s boldog ő.

23. Dal.

Midőn gyermek-időnk elmúlt,
S agyba, mellbe a gond gyűl,
Életünk, hajh! be nyomorúlt
Egy osztó szív nélkül! -
Szánlak, leány! szánlak, legény!
Kit a sors ily átka nyom;
Egyedül vagy, óh te szegény!
Csömör élted s újalom:
Mert egy ember még csak egy fél, -
És egészen csak akkor él,
(Akárki bár mit beszél,
Midőn két szív egybekél.

24. Dal.

Szinte már majd öszvecsaptak
Az inségnek árjai
Fejem felett; - de felkaptak
Jókor a sors szárnyai;
S ide hoztak, hol már teljebb
Az emberszív nem lehet;
Ezen pontra, honnan feljebb
A boldogság nem mehet:
Lelkem minden gondolati,
Szívem minden kívánati
Örömekből tenyésznek,
Örömeekben enyésznek.

25. Dal.

A természet emlőiből
Fejjünk, a mit fejhetünk;
Az életnek örömeiből
Éljünk, a mit élhetünk;
De mindég úgy, hogy *kívánat*
Maradjon még keblünkbe;
Ha ez kihál, csömör s bánat
Jön megzabált szivünkbe.
Tarts mértéket élésedben
Úgy lesz mindég érzésedben
Örömvirág - és gyümölcs, -
Imígy él az igaz bölcs.

I. ÉNEK.

Végre tehát elnyertelek,
Boldogsága szívemnek? -
Mennyi kínnal kerestelek,
Oh élelme éltemnek! -
Holtomiglan hát lakhatlak,
Édes földje honomnak? -
Békességben hát birhatlak,
Fészke gyermek koromnak? -

A sors hol nem hánya-vete
E háborgó világban! -
Hányszor csak nem eltemete
Messze földön s országban! -
Mars vérengző harcaiban
Hány halál közt forogtam! -

Amor pokol-kínjaiban
Hajh! miként nyomorogtam! -

De sem Mars vérszolgálatja
Most már nem köt engemet;
Sem Amor nem sanyargatja
Sem lelke sem testemet.

A szigorú kötelesség
Most azoktól el nem vág,
Kikhez csatolt a szivesség,
Szerelem és barátság.

Itt, a föld e szegletében,
A nyugalom karjában,
A természet kebelében,
S öröminek árjában,
Szabad vagyok, mint a madár
A levegő térében;
S boldog, mint egy gerlicze-pár
A szerelem fészében.

Távól a világ zajától
S haszontalan füstjétől,
A nagy város pompájától
S veszedelmes szelétől;
Hol a negéd s hivalkodás
Minden gond és tétemény;
S a fertelmes bujálkodás
A szerelem érzemény;

Hol *Amornak* örömeit
Pénzért adják és veszik;
S a szív mélyebb érzéseit
Bolondságnak nevezik.

Hol Hymen szent nyoszolyája
A bujaság fertője,
Hol azután e bűn fája
Ezer más bűn termője.

Hol az isten tiszteletét
Haszon s pompa téteti;
A haza szent szeretetét
Az elfajúlt neveti.

Hol az igaz, a nagy, szép s jó,
A jámbor és ártatlan,
S a szabadság, - csak gőz és szó,
Kacaj tárgya s szokatlan.

A hol a nyelv hízelkedik,
Édes-szépnek mondója,
Óh! - pedig csak incselkedik,
Mint Évának kígyója.

Hol az arczák mosolyognak,
Midőn a szív mérget főz;
Az igazak nyomorognak -
Mert a ravasz mindég győz.

Hol a fényes társaságok
A léleknek únalom;
A tomboló multságok
Szívnek s testnek ártalom;
Hol a haza reményei
Undok Phrynék ölében,
Atyák s anyák örömei
Elhervadnak rendében.

Hol az erkölcs kelleméről
Fennen szólnak, dicsérik,
Holott azt csak a nevéről
És könyvekből esméri.
De, hol atya s anya már rossz,
Hogy lenne jó magzatja? -
Mert a varjú csak varjat hoz,
Csak sasnak sas fajzatja.

Hol az ifjú megvénhedik,
Még előtte korának;
És a vén megmerevedik,
Baj s terh másnak s magának.
Hol a szülők nyomdokiban
Sietvén a gyermekek,
A feslettség dolgaiban
Korán lesznek remek.

Hol az élet szükségét
Csak fényűzés tenyészti,
S legszebb, legjobb örömeit
Színlés s negéd enyészti.
Hol a kisebb a feljebbet
Hah! gyomrából gyűlöli,
De félvén az erősebbet,
Tömjénekkkel füstöli.

Hol, mint a kinyílt virágnak
Ezer az ő mirígye,
Úgy minden kis boldogságnak
Ezer az ő irígye.
Hol a villám, melyet meggyújt
A bosszúnak szikrája,
Nem dörögve, mosolygva sújt -
Csók-hang minden lármája.

Hol a szépnek csak felkent máz
Lílioma s rózsája,
Mert a nélkül ijesztő váz,
Medusa-kép arczája;
S az embernek és dolgának
A jóság oly fedele,
Mint Aesopus farkasának
Báránybőr mily hüvelye.

Hol a nagyság csupa negéd,
A gyávaság jámborság;
Csak önhaszon másnak segéd,
S a bátorság latorság;
Hol a szépség csak czifraság,
Csak czikornya s mesterség;
Érzékenység csak puhaság,
S a szolgaság emberség.

Hol okosság a ravaszság,
A barátság tettetés,
Gorombaság az igazság,
A méltóság megvetés.
Hol a gazdag, nagy s okos úr,
Bár többnyire otromba,
Mint a rézzel béteker húr,
Fényes, - hangja goromba.

Hol semmiben nincs valóság.
Semmiben nincs élelem;
Semmiben nincs állandóság,
Semmiben nincs értelem.
Hol a jó is hamar kábúl,
Az örvény elragadja;
Ritka szív, mely el nem csábúl,
Mely magát meg nem adja.

Voltam benned, óh Ninive!
Örvényed megláboltam;
Kegyessorsom meg kivive -
Mert ide-való voltam:
Itt vagyok most az enyémben,
A magamé egészen,
Itt, hol csorbát kedveimben
Ember-erő nem térszen.

Vezérlőm itt a bölcsesség,
Könyvem a nagy természet,
Nézőszíнем a föld és ég -
S napkelet, napenyészet;
Itt más csélcsap akaratja
Nem parancsol kényemnek,

Lelkemet nem szorongatja,
Nem szab módot éltemnek.

A szerencse s a hír elől
E szegletben elrejtve,
Nem tudván a világ felől
Semmit, - tőle felejtve,
Értelmemet és szívemet
Örömök közt mívelvén,
Napalatti életemet
Boldogúl itt élem én.

Gazdálkodom: szántok, vetek
És kenyeret aratok;
Kertészkedem: fát ültetek
És gyümölcsöt szaggatok.
Most előttem a gabona,
Fű-rend és vad esik csak,
A mint látám, még katona,
Hogy emberek hullottak.

Itt semmi nincs megkeverve
A nagy világ mérgével;
Semmi nincs itt megtekerve
Politika kérgével.

Az egyszerű természetet
Mesterség nem nyirbálja;
A nyugalmat és életet
Irgység nem túrkálja.

Itt a lelket, akár tél van,
Akár tavasz, nem nyomja,
Mint a roppant palotákban,
Az únalom ólomja.
Nem rabja itt a szokásnak
Sem a lélek, sem a test;
Itt az ember, egy a másnak
Nem ás vermet, nem hány lest.

Itt előttem nem botorkál
Oly nyavalyás balgatag,
Ki véli, hogy olyan sok áll
Rajta, s hogy ő jeles tag
A teremtés nagy testében, -
Holott csak hús magában:
Mert sem szív nincs kebelében,
Sem velő szűk agyában.

Nincsenek itt gyűlölőim,
Egyéb, kiket - nevetek;
Nincsenek itt esmérőim,
Egyéb, kiket szeretek.

Nincsen itten ellenségem,
Senkivel sem mérkezem;
Kevés itten a szükségem;
A mi van, fel sem veszem.

Elfáradván, vén tölgyemnek
Le-ledülök tövében,
S hív szerető szerettemnek
Nyúgodván hív ölében:
Innen nézem bátorságból
A világ nagy tengerét;
Innen nézem szabadságból
A föld sok rabemberét.

Miként csalják társaikat,
De többnyire magokat;
Miként víjják bajaikat, -
S mégis gyűjtik azokat.
Kiki magát mint forgatja
Arra merre fúv a szél,
Mely kevés, ki megállhatja,
Az erős szív, ki nem fél.

Innen nézem, mit mívelnek
Ezerképpen ezerek;
Mit keresnek s miket lelnek
A szarándok emberek:
A szerencsét mint nyomozzák,
S gyakran, a mit találnak, -
(S akkor a sorsot átkozzák)
Nyílt torka egy halálnak! -

Mint sűrögnek, mint forognak -
És egygyenként mint henyél;
Mint pezsegnek, mint mozognak, -
S a sokból mely kevés él!
Mint kerülik azt az utat,
S követi csak ezred rész,
Melyet maga nyilván mutat
A természet, szív és ész.

Mint kívánják mindég csak azt,
A mit ők nem birnak még,
S ha megnyerték, megint amazt, -
De még az sem lesz elég.
Mint álmodnak csak leendőt,
Mint szeretnék csak másét;
Mint élik csak a jövődőt,
És - bitang a jelenlét.

Az arany mint uralkodik
Egész földnek felette;
Minden miként nyomorkodik,
Ha nincs arany mellette;
Mint vezérli a világot
S az egész embernevet;
Miként térszen igazságot,
Törvényt, rangot, érdemet.

Olyféléken miként kapnak
A balgatag halandók,
A mik, szintén mint a habnak
Buboréki, múlandók.
Amaz ottan! be balúl tesz,
Be visszaél éltével,
Ki vagy egész élet bút vesz
Egy órának kedvével.

Az ott - mint gyűjt gazdagságot,
S ha bajjal megszerzette,
Nem lel benne boldogságot, -
Szíve szegény mellette:
A természet fiainak
(Mert nem kíván ő bú-bért)
A legjavát javainak
Ingyen adja, nem pénzért.

Az ott - mind felfújja magát
Az udvarnak porában,
Kevélyen feltartja nyakát
Az aranyos igában.
Mint kérkedik sok kicsinység
A nagyságnak leplében;
Mint sanyarog sok bú s inség
A szerencse színében.

Az szidja ott a koronát,
A felséget és bibort;
Ez az ekét és boronát,
Szegénységet és a port.
A sors minden kívánságot
Töltsön bár bé - több kell még;
Sándor birván a világot,
Vágyának az sem elég.

A nagy isten szép kegyelme
Miként válik méreggé,
S a szív legszebb gerjedelme
Gyötrő maró féreggé
Az emberben ember által -
Káin gyilkos fajzatja!

Hány *Ábel* így oda nem hal,
Írígység áldozatja!

Írígység volt ellenzője
Szívem boldogságának;
Írígység volt a szerzője
Éltem hosszas bújának.
A temérdek átkok közül,
Melyeket a bosszús ég
Ránk monda, legtöbb rosszat szül,
Legfenébb az írígység.

Innen nézem, miként von egy
Magával sok másokat,
S a mint jobbra vagy balra megy,
Javít vagy ront százokat:
Az emberek lelkeikkel
Oly felséges fajzatok!
Szívek s eszek mint vetik el,
Mely követő állatok! -

Egy nagy ember ott miként áll
Ezer felett fejével,
Napnyúgotról miként munkál
Napkeletre lelkével.
Mint forgat fel országokat,
Mint kötöz és bontogat?
Miként ad s vesz trónusokat,
Sorsokat mint osztogat? -

Dicső ember, valóban nagy!
Élni fogsz, míg ember él;
De bár mely nagy, alattam vagy,
Szívem veled nem cserél!
Egygyetlenegy boldog napom,
(Pedig mennyit ad az ég!)Sokkal többet és jobbat nyom,
Mint az olyan dicsőség. -

Itt vizsgálom, miként munkál
S teremt a nagy természet:
Minden öszve mily frigyben áll -
Isteni nagy intézet! -
Egy valónak kezdetével
Más - több miként enyészik? -
S viszont ezek enyésztevel
Más - több miként tenyészik? -

S midőn minden így jön és megy,
Egymást váltó pályában,
A természet mint marad egy
S változatlan magában:

Anya minden időkorban, -
Teremtő és szerető, -
S télben, nyárban, - égben, porban
Tápláló és étető; -

Öröm-emplő annak mindég,
Ki keblében lakozik;
Öröm-adó annak is még,
A ki tőle távozik.
Boldog én! ezt itt szemlélem,
De, mért van így, nem kérdem;
Okait nem keresgélem,
Mert titkait nem értem.

Kiváratim mind bételvén,
Kigyógyulván sebimből, -
Gyönyörűség s öröm kelvén
Elhúllatott könnyimből, -
Szabad, nyugodt, elégedett, -
A boldogság tetején,
Hová ritkán emelkedett
Halandó, - itt vagyok én! -

Óh *házasság!* melylyel két szív,
Érzékeny és ártatlan,
Öszvehangzó, tiszta és hív,
Egybefonva, szöve van:
Te vagy kegyes istenünknek
Legédesebb áldása!
Legszebb, legjobb örömünknek
Mindég teli forrása:

Minden szép s jó te beléd gyűl
Mindenfelől, mindenből,
Te maradtál meg egyedül
Az embernek Édenből:
A bölcs élés nem únatja
Örömid, s nem szűkíti,
Sőt még inkább kívántatja
És mind egyre bővíti.

A múlt idő keserűje
Te általad édes lesz;
A jelenlét gyönyörűje
Téged üdves menyinyé tesz.
Hála, sorsom! hogy megáldál
Legigazabb javaddal.

Hála, *Lizám!* hogy megváltál
A világtól magaddal.

26. Dal.

S hát meg újra lobbot vete
Marsnak dühös haragja? -
S hát csak el nem enyészhet
A háború vér-magja? -
Ím! a hadak vérzászlói
Szerte tárva lobognak!
S az élet ércz-gyilkolói
Szerte mordon morognak! -
De az égnek védelmében,
Fészke Kánán kebelében
Békében van a magyar,
Nem marhatja francz agyar.

27. Dal.

Tökélletes bizodalom,
A legtisztább szívesség;
Egymásban lelt nyúgodalom,
Vas-hívség, hó szüzesség;
Egy akarat, egy értelem,
Egy mód minden érzésben;
Viszontagolt segedelem,
Egy pont minden nézésben;
Szíves, békes türedelem:
Ím ebből áll a szerelem,
Mely egyesít bennünket,
S boldogítja létünket.

28. Dal.

Hívség, mely oly erősen áll,
Mint a zajos tengerben
Soha meg nem rendült kőszál,
(Ritka erkölcs emberben!)
Melyben *Valmont* elméssége
Ezerszer megtompúlna,
S *Lovelacénak* ördögsége
Ezerszer megcsorbúlna: -
Olyan minden győző hívség,
Melyen épült s lobogva ég
Lízám tiszta szerelme,
Szívem s lelkem élelme.

29. Dal.

Hívség, mely oly erősen áll,
Mint a zajos tengerben
Soha meg nem rendült kőszál,
(Nincs ily hívség ezerben!)
Melyet meg nem háboríthat
Semmi gonosz szorgalom;
Soha meg nem tántoríthat
Semmi erő s hatalom: -
Ilyen szirtes, érczes hívség,
Melyen épült s lobogva ég
Szűz szerelme szívemnek,
Üdvessége létemnek.

30. Dal.

Mosolyogva jönnek, mennek
Életemnek napjai,
Attól fogva, hogy Hymennek
Kötnek rózsá-lánczai.
Van életemnek sok órája,
Melyet irigyelhetne
Az ég maga, ha hozzája
Még irigység férhetne:
Midőn látom, mint tudja őt,
Az egyedül bennem élőt,
Szívem üdvezíteni; -
Ez érzemény isteni!

31. Dal.

Midőn reggel felszerkenünk
Könnyű testtel s lélekkel,
Hah! mily élet, megtellenünk
Új kedvekkkel, kényekkel.
Óh! egy asszony mit nem tehet! -
Elfelejttem, a mim nincs;
Azt kívánom, a mim lehet, -
A mim van, legnagyobb kincs.
A szerencse bő tárából,
A természet sok javából
Nincsen nagyobb nyereség,
Mint egy szép s jó feleség.

32. Dal.

Ha kedvesem mellettem ül
A párnaszék ölében,
Ezer Amor elevenül
Indulatim fészékében;
S körülötte hogy zszibongnak,
Mint rajjai a méhnek;
S gyönyörködve mint bolyongnak
Kellemeim testének! -
S ő keblemre lelankadva,
Lelkét, testét általadva,
Mint táplálja ezeket
A gyönyörű kényeket.

33. Dal.

Ha itt a dél - már készen vár
Takarékos ebédünk;
Magunk vagyunk, mi boldog pár
S szerető hív cselédünk.
Nincsen, a ki háborgassa
Édes egygyütt-létünket
Kedveinket borongassa,
S lakatolja nyelvünket:
Öszvetévén ajkainkat,
Ketté osztott falatinkat
Csókokkal fűszerezzük
S örömök közt nyeldezzük.

34. Dal.

Akkor, midőn oda dülünk
A nyugalom ölébe,
S ölelkezve elmerülünk
A kény gyönyörűjébe -
Egek! mi nagy boldogságunk! -
A midőn feloldódik,
S öszszvevegyül valóságunk, -
S egygyé öszszefonódik! -
Oh, egy ilyen perczenetben,
Ily szív- s lélek-vegyületben,
Mit éreznek lelkeink!
Mennyit élnek szíveink!

35. Dal.

A bereknek gyors kaszási
Már utólsót vágának;
Az árnyékok óriási
Hosszúságra nyúlának;
Mink ott járánk, - meg-megállánk
A rét magas fűvében;
S hogy a bürún általszállánk
A folyamnak mentében,
A vízbe letekintettünk -
És alattunk és felettünk -
És bennünk is a menny volt,
S szívünkben szent tűz lángolt.

36. Dal.

Hajházzon más uraságot,
Hágjon más tisztségekre,
Gyűjtögessen gazdagságot,
Törekedjék kincsekre;
Czímjeivel dicsekedjék -
Én őtet nem követem;
Keresztivel büszkélkedjék -
Én őtet csak nevetem:
A sors hiú ajándéki
Maradjanak bátran néki;
Élje hamis kedveit,
Túrje igaz terheit.

37. Dal.

Első kegyes tekintete,
Szorítása kezének,
Minden bút elfelejtete
Elméjével hívének.
A teremtés nyitva mostan
Lelkem gondolatnak,
Az éléshez nyílt útjok van
Szívem kívánatinak:
Így váltja fel a kikelet
A szigorú komor telet,
Fergeteget a napfény -
Ne hagyj minket, óh remény!

38. Dal.

Sokkal szebb most a természet,
Szebb az erdő és mező;
Bennem új élet tenyészett,
A mióta enyém ő.
Minden földi szerencsének
Legjava a szerelem:
Pandora szelenczájének
Mérge ellen védelem.
Óh barátim! szeressetek;
Csak hogy el ne tévedjetek:
Férfinak a feleség
Kárhozat vagy *üdvesség*.

39. Dal.

Ha igaz a vélekedés,
Hogy életünk mértéke
Az érzés s az elmélkedés,
Mint létünk főbb értéke;
Hát az érző s gondolkodó
Többet él egy órában,
Mint száz betyár s hivalkodó
Egész élte folytában, -
Kik mozognak, isznak, esznek;
De csak baromként éreznek.
Adj egy csókot, édesem!
Léteimet hadd élhessem.

40. Dal.

Holnap nem lesz, a mi ma van,
Fekszik, a mi ma még áll;
A mi van, mind bizonytalan,
Bizonyos csak a halál.
Mostan kivált úgy forgatja
A sors Ádám fiait,
Mint a szélvész háborgatja
A tengernek habjait:
Omlanak a tartományok,
Bomlanak az alkotványok, -
Lízám! élni siessünk,
Hogy eleget élhessünk.

41. Dal.

Tőle jönnek, hozzá térnek
Gondolati fejemnek;
Néki adnak, tőle kérnek
Érzeményi szívemnek;
Minden eset, minden dolog
Csak annyira érdekel,
A mennyire rajta is fog,
Néki is kell vagy nem kell.
Szerencséje s nyúgodalma,
Gyötrelme és aggodalma,
Búja s kedve létemnek -
Mind szívében teremnek.

42. Dal.

A szerelem oskoláját, -
Oly sokáig érezvén
Kellő kínját, mirigy báját, -
Kitanúltam váltig én:
Az ő csalárd reményeit,
Ama hamis kedveket,
És sorvasztó félelmeit -
Jós esmérem ezeket;
Míg e pontra verekedtem,
A hol feljebb én felettem
Nincsen földi boldogság:
Mert innen meg alá hág.

43. Dal.

A test pompás szépségei
Idővel mind romlandók;
Csak a lélek kellemei
Mind halálig állandók.
Te szép! ki csak hüvelyeddél
Gondolsz ifjúságodban,
Majd ha nem birsch szépségeddel,
Mit élsz hervadt korodban? -
A szerelem boldogsága,
Az életnek vidámsága
Csak hozzátok marad hív,
Magas lélek, érző szív!

44. Dal.

Mint előzi akaratom,
Kedvemet mint keresi?
Oh a kegyes! kívánatom
Szememből is kilesi.
Boldog, a ki szert tehete
Egy jó asszony kezére!
Mennyeivé lesz élete,
Öröm terjed egére.
A jó asszony kegyeivel,
Lelkesítő szerelmivel,
Valamivel csak tekint,
Örömet és kedvet hint.

45. Dal.

Legény! leány! míg erredben
Könnyen foly az ifjú vér,
Boldog vagy te! - mert szemedben
Minden kicsiny sokat ér;
Ám, de mindig ilyen nem léssz,
Mert az idő majd megvesz;
S ha utóbbra most el nem téssz,
Akkor, hidd-el, - nem jól lesz.
Hogy holtiglan boldog lehess,
Jót magaddal s mással tehess,
Gyűjts érzelmet szívednek,
Esméretet lelkednek.

46. Dal.

A veszélyes fergegben
Szél nem éri a völgyet;
Csak a magas rengetegben
Töri-dönti a tölgyet:
Imígy folynak most békében
Életnek napjai;
Mint e csendes völgy ölében
E kis csermely habjai.
Oly sok nemzet vérharczában,
A fél világ zavarjában
Békesség van fészkenben
És boldogság keblemben.

47. Dal.

Az, kinn nyargal szágúldozva,
A nagy világ zajában;
Ez, benn tunyog únatkozva,
Mint a bagoly odvában: -
Ama, torkos, megmotozik,
Mindenbe kap, mint a szél;
Eme, finnyás, álmadozik,
S a mi nincsen, abból él.
Bölcs ifjú! te kinn és benn járj,
De élelmet soha ne várj
Álom-gőz-szél- és szóból,
Hanem igaz- s valóból.

48. Dal.

Fellengző reményekkel
Indúl a nagy világba
A jobb ifjú, s éh lélekkel
A tudomány-országba;
De, hajh! ritkán tér magába,
Ki, bár győzvén elmével,
Esméretinek árába
Nem fizetett szívével. -
Az igazság sugárban,
A nagy világ hivságiban
A szív ritkán melegül,
Sőt többnyire mindég hűl.

49. Dal.

Ő mellette nem érzem én
Az időnek folyását;
Nem sejtem én, vele élvén,
Az ifjúság múlását;
Karjai közt csak nevetem
A sors minden csapását,
Mert ott marokkal szedhetem
Százszor több szép áldását: -
Szerelem tesz keserűvé,
S csak ez teszen gyönyörűvé
Mindent itt a nap alatt -
Ő fon élet-fonalat.

50. Dal.

A férj fenkölt, tüzes legyen,
Mint a nap, és ragyogjon,
Mint az, erőt adjon, vegyen,
S kiterjedve forogjon:
De szelídebb tekintetű
Légy, mint a hold, kegyes hölgy;
Gyengébb s édesb természetű,
Csendes nyugodt, mint a völgy:
S valamint a természetben,
Szintúgy lesz a ház-életben
Minden, mint kell, kinn és benn,
Jó rendben, szép díszlésben.

II. ÉNEK.

A kelő nap lövelli már
Az ő tűz-súgórait,
S önti a kinyúgodt földre
Az életnek árjait:
Tűnnek fénye s lángja elől
Az éj setét kormai,
Az ég tenger csillagai
S a fél holdnak szarvai.
Eloszlott a bús borúlat
Ama terhes felleggel,
Mely záporral fenyegetett -
Mely gyönyörű a reggel!
A sok hangzat, mely elnémúlt
A napnak elhúnytával,
Ébredvén a nagy természet,
Megtér kedves zajával.
Új erővel ébred minden
A nyugalom öléből;
Új életet merít minden
A kelő nap tüzéből.
Az éj sűrű homályában
Nem lévén most már magok,
Csendesebben, de vígabban,
Csörögnek a patakok.
A susogó erdők s berkek,
A békes völgy- s ligetek,
A zöld mezők, hímes rétek,
Egres, füzes szigetek,
A harmatnak gyöngyeivel

Sűrűen felékülve,
Szelíd fény-folyamban úsznak,
Egészen megüdülvé.

A kert tarka virágai
Új zománczczal kérkednek;
A rózsák nyílt lángaiból
Új illatok terjednek:
Mert a lengő, csélcsep szellő,
Rendre járván ezeket,
Éjjel meggyúlt illatjoktól
Fosztogatja kebleket.

Vígan dongva oda hagyják
A méhek köpűjüket,
S a szellővel versent vájják
A nyílt virág-öblöket.
A feléledt tarka lepkék
A réteken bolyongnak;
Karikázva úzik egymást
S virágokra szállongnak.

A tollas nép felborzasztván
És megráztván tollait,
Repülésre tisztogatja
S egyengeti szárnyait;
S megköszöntvén nyugvó helyén
A szép reggelt szavával,
Egymás után el-elrepül
Eledelre párjával.

Amott egy hím fülemile
Mesterséges gégével
Sziszeg, cseng és füttyöl s csattog -
S szerelmet űz nőjével.
A pacsirták csicseregve
Az egekben lebegnek;
A verebek a sövényen
Ugrándoznak, csevegnek.

A madarak Atilája,
A hatalmas, kevély sas,
Egy majd égis nyúlt kőszálon
Merőn állva, mint a vas,
Nyakát s szemét büszke hittel
A nap felé mereszti,
S világához sovárogván,
Szárnyait kiterjeszti; -

S most - büszkén felemelkedik, -
S ég s föld közt mintegy kötél,
A felhőben kereng s lebeg; -

A tollas nép látja s fél.
Mint ama nagy s erős lélek,
Kit érzelmi szívének
S elméjének gondolati
Az egekbe vivének.

Lúdak, réczék seregesen
A tó felé totyognak,
S a víz édes reményében
Gágognak és sápnak.
S bele érvén elmerülnek
S a vizet lapátolják,
És csapkodó szárnyaikkal
Magok öszvelocsolják.

A gömbölyű, pofás Vicza,
Félig nyitva kebele,
Fejdegéli már a Vellást,
Elterülve pendelye.
Látván ezt az éhes borjú
S féltvén kövér ételét,
Néz, bög, topog, rúg s azon van,
Hogy lerázza kötelét.

A nagyfejű, zömök bika
Bömbölve jár alá s fel,
A csapásban, merre már majd
A csordának jönni kell;
Dúl, fül, szikrát hányó szemmel
És kalapál lábával,
S maga körül porfelleget
Indít mérges szarvával.

Talpon van a borzas kocsis,
És csudálván álmait,
Vakargatja s kefélgeti
Prüsszögő pej lovait.
A negédes, pajkos lovász
Az abrakot rostálja,
S almás szürke paripáját
Fütyörészve kínálja.

Néz a tüzes, délczeg Ráró,
Topog, hortyog és nyerít; -
Kútra megy most a két legény
S gyors kézzel vizet merít; -
Erős, széles vállaikon
Most a csöbröt béviszik,
S ott, egygyik a másik után,
Rendre minden ló iszik.

Rezzegetik az akolban,
Kezeikben a sajtár,
A heverő s kérődző nyájt
A juhász és a bojtár;
S mire minden homályt elver
A nap a mély völgyekből,
A téj is mind ki lesz fejve
A feszes júp-tölgyekből.

A rideg nyáj kinn legel már
S a mező nyers füveit
Mohón falja s nyalogatja
A hajnalnak könnyeit.
Két nagyfejű s nagyszarvú kos
A gyöpös domboldalon
Kiválik a sereg közül -
Mit akarnak ott, vajjon? -

Hegyes füllel figyelmez s néz
Reájok az egész nyáj,
Hogy felkapott falatját is
Elfelejtí némely száj:
Most a kosok öszveütnek, -
S csapásaik oly nagyok,
Hogy a föld is reng alattok,
S majd beszakad az agyok;

Míg a pásztor, ki a dombról
Fújja-le bús nótáját,
Megharagszik, s ajakától
Félrekapván dudáját,
Olyant rikkant a kosoknak,
Hogy ezek megrettennek,
S félbe hagyván a viadalt,
Jobbra balra szélyt-mennek.

A szorgalmas földművelő,
Költögetvén ökreit,
Melyek éjjel kipihegék
A tegnapi terheit,
Őket az ekéhez hajítja,
S befogván az igába,
Szól és belé kapaszkodik
Ekéjének szarvába;

Suhogtatván, durrogtatván
Sudaras ostorával,
A vonókat ösztönözi
Esméretes szavával;
Tudván azt, hogy kenyér s élet
Terem ezen munkában,

Vidám kedvvel ballagdogál
Ökreinek nyomában.

Kezdi már ott a kaszások
Csoportja is munkáját:
Emez szemét törölgetvén,
Amaz fenvén kaszáját;
Most mindnyájan bele vágnak
A rét tömött fűvébe,
S vastag rendek dülnek hosszan
A fénylő vas élébe.

A tegnap elfáradt útas,
Ki egy széllyelterjedett
Vén tölgyfának árnyékában
Álomra telepedett,
Most öszve s felszedi magát
S a feléledt vidékbe
Útnak indul, forró hálát
Repítvén-fel az égbe.

A galambok seregesen
Oda hagyván fészkeket,
Szárnycsattogva repülnek el,
Teli szedni begyeket:
Hol most a hím nője körül
Addig enyelt s forgódik,
Míg szerelmes kívánatja
Csókban el nem oltódik.

Amott a kevély kan polyka,
Tollai felborzadva,
S mérges-vörös leffentyője
Rút fején megolvadva,
Döľffel csoszog az udvarban,
Szidalmakat ökreendez;
Mint ama felfújt *criticus*, -
De - kit senki fel nem vesz.

A harmatnak gyöngyeitől
Csillog amott a máva.
Hah! s közte mint hivalkodik
A ragyogó kan páva! -
Fennáll búbos kigyófeje,
Kiterjesztve bő farka,
Mely temérdek színeitől
S szemeitől oly tarka;

Kedvetelve nézi magát, -
Mint asszonyok s leányok,
Kiknek testek ilyen cifrák, -
Szívök, lelkek silányok; -

Szép farkának zöld selymével
A szél játszik s ingatja;
Látván ezt az agárkölyök,
Csudálja és ugatja.

Oh természet! Mely becsesek
Kellemeid és áldásid!
Szeresd, tápláld és boldogítsd
Kedvellőid s munkásid! -
Végy kebledbe! - Lovász! - nyergelj!
Kaszásim megkeresem. -
Cziczke! Lepke! Fecske! hajsza! -
Nyúgodjál még, kedvesem!

51. Dal.

A szokáshoz, emberekhez
Nem szabom én életemet;
Oskolai törvényekhez
Nem szabom én versemet;
A mint érzek s gondolkodom,
Akként élem napjaim;
Csak szívemhez ragaszkodom,
Midőn zengem dalaim;
Természetes az életem,
Természetes versezetem;
A mi nincs, nem tettetem:
Csak szívemet követem.

52. Dal.

A szerencse kebelében
Az ott, - mégis szomorog? -
Temérdek kincs közepében
Ez itt, - mégis nyomorog?
A dicsőség sугáriban
Az ott, - mégis kedvetlen? -
Egy szép asszony karjaiban
Ez itt, - mégis ízetlen? -
Óh! mert mind ez nem szerelem,
És a szívnek nem élelem; -
Ne keress ott, a hol nincs;
Szívedben a legjobb kincs.

53. Dal.

Egy istenért, egy hazáért
Égett hajdan, durván hív, -
Egy hölgyért, egy nyoszolyáért -
A törzsökös magyar szív;
De sem isten, sem hazához
Sok kigyalúlt magyar szív,
Sem szavához, sem párjához,
Sem magához most nem hív!
Egy istenem, egy a hazám,
Érzi szívem, s ezt vallja szám;
S egy szerelme szívemnek,
Mint egy szíve keblemnek.

54. Dal.

Ezerféle képzelet,
Gondolatok s remények,
S még százszor több érzetek,
Kivánatok és kények
Szendergének tűz-lelkemben,
Még akkor csak *embryók*,
Mind - sejtém azt kebelemben -
Mind gyönyörű-szépek - s jók:
Most szerelmünk kedveiben,
Csókjainknak tüzeiben
Ezek mind kikelének
S örömekké levének.

55. Dal.

A szerelem örömei
Legvalóbb tulajdonink;
A szív és ész kellemei
Legbecsesebb vagyonink:
Mert nem idő vagy sors-ként van
Mind ezeknek járások;
Hanem bennünk önmagunkban
Vagyon az ő források; -
Minden egyéb, nem örökség,
Egyéb, a mit a sors ad még,
Nem tulajdon, csak kölcsön, -
Csak szép hamv a gyümölcsön.

56. Dal.

Munka töltvén nappalimat,
Éjjelimet nyúgalom,
Nem teheti óráimat
Hosszakká az únalom:
Lovag, gyalog járogatván
A gazdaság ágait;
Néha vadász, csapázgatván
A vadaknak nyomait;
Közben néha bölcsekedvén,
Érezvén és elmélkedvén
S zengvén ebből kelt dalom -
Nem fér hozzám únalom.

57. Dal.

Amor nélkül a szép és jó
Holt, kemény és mereven;
Átala lesz élő, bájló,
Lelkes, szíves, eleven;
Ő ad végső tökéletet
A kellemek bájának,
Mint a harmat szint s életet
A tavaszi rózsának;
S mint a dicső, jóltévő nap,
Kitől minden életet kap,
Esméretes ott is még,
Hol örökké áll a jég.

58. Dal.

Ki a tömlöcz penészből,
Örök rabság lánczából,
Ki a vakság bús éjjéből
Vagy a halál torkából
Reménytelen kivonatik
Új, szebb élet kedvébe,
Bár pokolból ragadtatik
A menny üdvességébe,
Nem érezhet, jobbat, szebbet
Gyönyörűbbet, édesebbet,
Mint éreztem, boldog én,
Őt először - ölelvén.

59. Dal.

Egy szavára - síralmimnak
Elapadott tengere;
Egy szavára - kínaimnak
Elenyészett ezere;
S világosság lőn fejemben,
Mely bús éjben borongott;
S békesség lőn kebelemben,
Mely tűz-harczban szorongott
A zűrzavar homályai,
Hogy a nap tűz-súgárai
Először kitörtének,
Legott imígy tüntenek.

60. Dal.

A világ egy nagy üres tér,
Minden árnyék és álom,
Az élet csak keblünkben vér, -
Egyéb holt, - azt találok,
A miólta kebelében
Örömmé vált gyötrelmem,
S az örömek özönében
Uszik s ferdik szerelmem; -
Mintha a nagy természetben
Ő s én volnánk csak életben, -
S csak szerelmünk eleven, -
Egyéb minden mereven.

61. Dal.

Ne káromold, sőt háláljad
Szíved érzékenységét;
Ne irigyeld, sőt sajnáljad
Sok szív ércz-keményességét:
A kemény és érzéketlen
E nagy lánczban hibás tag;
Mint a kőszirt terméketlen,
Elvész benne az életmag:
Érzékenység a nemzője,
Táplálója s éltetője
Minden szép-, nagy- és jónak,
Minden lantra méltónak.

62. Dal.

Mint egy nap az esztendőben,
Mint a madár felettünk,
Vagy felhő a levegőben,
Úgy repül el életünk;
Míg Amornak örömei
Boldogítják szívünket,
S a bölcsesség törvényei
Világítják fejünket; -
De mász, sőt áll az ideje,
Kinek üres szíve s feje; -
Jobb, ha nem él az olyan,
A kin ilyen átok van.

63. Dal.

Éljük (dorgálni ki meri?)
Az ifjúság örömit,
Míg a vénség nem keveri
Örömkbe ürömit.
Éljünk, a míg ifjak vagyunk,
Míg életünk földje bő,
Míg termékeny keblünk s agyunk, -
Mert eljön majd az idő,
Hogy megtompúl az érzet,
S egyedül az *emlékezet*
Lesz öröme szívünknek
S legfőbb java éltünknek.

64. Dal.

Mint a tavasz virágzatja,
Mindenegy más fajzatú,
S minden fajnak más látszatja,
S mind tulajdon illatú;
Úgy mindegygyik szépségének
Tulajdon a kelleme
És tulajdon kellemének
Az öröme s érdeme, -
A szívnek és érzelminek,
A léleknek s képzetinek
Ezerféle kedvére
És gyönyörúságére.

65. Dal.

Most négyszer hét esztendeje,
Lőn kezdete létemnek;
De csak az volt az eleje
Valóságos életemnek,
Midőn (második nyár most lesz)
Lízám! nékem így szólál:
«Ha szerelmem boldoggá tesz, -
Boldogságod helyén áll!»
Mind addig, - csak hogy mozogtam;
Nem tarhattam, bár ha fogtam; -
Akkor újra teremtél,
Szívem csak azóta él.

66. Dal.

Ha nem érnek az elmével,
Óh vers, ólom lábaid,
És a szívnek érzetével,
Nyelv, nem bírnak szavaid;
Hát jobb, óh vers, csak elfűlnod, -
A nehéz vers fertelem;
S néked, nyelv, jobb elnémúlnod, -
A selyp hangzat sérelem.
Így lesz féreg-csúsz-mászássá,
Így lesz varjú-károgaássá,
Óh sas, fellengezésed,
Fülemile, zengésed.

67. Dal.

Az emberszív, valamíg vér,
Érzelmet vált és cserél;
Mindég kíván, sovárogo s kér,
Tellik, ürül, reményl s fél.
Boldog szív, mely, a mit kére,
A sorstól megnyerhette;
Mely nyugalom-partot ére
S reményét nem vesztette.
Ez órában jó érzemény,
A jövőre kedves remény:
Boldog annak élete,
Ki már erre mehet.

68. Dal.

Az első csók ajakiból
Mint ragadt-meg engemet!
Szinte minden sarkaiból
Kiforgatta létemet.
*«Rég-szeretett, hát enyém vagy!
Semmi sors nem választ el!»*
Egész lelkem ezen egy nagy
Gondolatba lobbant fel.
S mint az árnyék a szálfáknak,
A nap és hold a világnak,
Néki szívem oly hive,
Oly hivem az ő szive.

69. Dal.

Ha úgy nézed szépségedet,
Leány, mint fő javadat,
Szánlak, gyarló, én tégedet,
Mert megcsalod magadat.
Hidd el, kevés ez magában;
S gyakran ennek birtoka,
Az ő rövid tartásában,
Hosszú bának az oka.
Gondolj szíved- és lelkeddel
Többet, mint sem szépségeddel:
Ez naponként fogy és vész; -
Holtig tart a szív és ész.

70. Dal.

Asznak a rét virágai,
Hervasztván az ősz szele;
Némák berkünk lantosai,
Sárgúl a fák levele! -
Az ifjúság kellemei,
És tüzei s kényei,
Az életnek örömei,
Reményei s kedvei, -
Minden a nagy természetbe
Így megyen bús-enyészetbe!
Éljünk szívünk- s lelkünkkel,
Mert mink is így megyünk-el.

71. Dal.

Rokon ember-társatokkal
Kik jót tenni gondoltok,
S vagy színekkel, vagy hangokkal,
Vagy versekkel rajzoltok!
A természet legyen kútfő
Minden érzett- s gondoltban;
Ő legyen tárgy, ő próbakő, -
Ha másként van, - nem jól van.
Ez örök nagy igazságot,
Melytől hogyha félrevágott,
Majomjáték munkátok, -
Eszetekben tartsátok.

72. Dal.

Hűlt helye a sűrű dombon
A sok madárfészeknek;
Levél helyt a dió-lombon
Csókák s varjak lebegnek;
Fűrj és fecske menni készül,
Gólya, daru eltűnt már;
A denevér tornyában ül,
Estvéneként most már nem jár;
Hamvas ködben lábbog a nap;
Hervad, pusztúl a domb és lap; -
Itt az ősz! de legyen bár, -
Örömkben nem lesz kár.

73. Dal.

Szegény vagy rossz belsejébe
Ki maga nem tud lenni,
Ki szívének rejtekébe
Fél s nem szeret bémenni:
A ki önnön társaságát
Mind örökké kerüli;
Vagy esméri silányságát,
Vagy magát nem becsüli.
Bizonyos az, hogy hiános
Ember, a ki, ha magános,
Jó társra nem tehet szert;
Sajnálom az oly embert.

74. Dal.

Szerelemről, hogy jól írjon
Akárki, és tüzesen,
Szükség: *érző szívvel* birjon
És igazán szeressen.
Ovid, Sappho s több mások is
Oly jól azért irának
Szerelmeket, mert magok is
Szerelmesek valának.
Minden Musa bár fejedben,
Amor nélkül kebeledben,
Akármiként igyekezz: -
Leirt tüzed hideg lesz.

75. Dal.

Nem ki névért, dicsőségért
Mássza Pindus bérceit,
Vagy alacsony nyereségért
Írja halom-verseit;
Hanem az, ki, ha lelkében
Gondolatok virradnak,
Vagy felhevült kebelében
Érzemények fakadnak,
Lantot ragad, s mi érdekli,
Kedvesinek elénekli, -
Kiben a vers így terem,
Az énnékem emberem.

III. ÉNEK.

Hah! Istenség a szerelem
E romlandó hüvelyben;
Segedelem és védelem
A sors ellen a mellben;
Mindenható hatalmával
És tulajdon bűbájával,
A mit az ész alig hisz,
Játszva mindent végre visz.

Rózsákat hint ösvényére
Ezen földi éltünknek;
Írt csepegtet sérelmére
Gyakran vérző szívünknek:
A bút, gondot felvidítja,
A szegényt meggazdagítja,

Minden ellen védelem -
Istenség a szerelem!

A lelket megnemesíti,
Szépre, nagyra buzdítja;
Az elmét megélesíti,
A lomhát megindítja;
Az ércz-szívet meglágyítja,
A fajtalanat megtisztítja,
Mehajt minden nagyságot,
Hódít minden vadságot.

Szárnyakat ad a léleknek
S magán fellyúl emeli,
Bátorságot a félszegnek,
Mely a bajt megtördeli;
A rosszat meggyűlölteti,
Erkölcst megkedvelteti;
Terjed benn az értelem, -
Istenség a szerelem!

Nála nélkül az emberség
Itt örömet nem is lel;
Nála nélkül a mesterség
Semmi dicsőt nem mivel.
Minden jónak, felségesnek,
Minden gyönyörűségnek
A szerelem eleje,
A szerelem veleje.

Közönséges lelkekből is
Mely mennyei szikrát ejt?
A legvadabb szívekből is
Mely isteni érzést fejt? -
A mi egymást gyűlöléssel
S ellenséges dühösséggel
Mind örökké üldözte,
Gyakran öszvekötözte.

Kicsal minden tehetséget
Az emberből bájával;
Betölt minden reménységet
A boldogság árával;
Minden átkot áldássá tesz,
Ő általa tűrhető lesz
A legfenébb gyötrelem, -
Istenség a szerelem.

Tánczot, tréfát, játékokat
Tenyészt a vad pusztában,
És rózsákon vet ágyokat
Pályánk nehéz útjában.

Ezt a földi por-életet,
Mely agyagba rekesztetett,
Oly tetőre vezeti,
Hol az mennyét élheti.

Palotává varázsolja
Az alacsony kalibát;
Veszélyeket meglábolja, -
Nincs előtte semmi gát:
Sőt a bátor és hatalmas
A síron is diadalmas; -
Mint az öröm karjába,
Úgy dől halál torkába.

A természet lépéseit
Ő indítja s vezeti;
Az ő ezer nemzéseit
Ő neveli s élteti:
Nála nélkül föld, víz, tűz, ég
Zűrzavarban meredne még:
Szerelme az istennek
Ada létet mindennek.

76. Dal.

Miként sejti ő lelkemből
Kelő gondolatimat;
Miként sejti ő szememből
Titkos kívánatimat!
S miként tudja betölteni
Ezeket egy csókjával;
S amazokat segíteni
Elmójének szárnyával! -
Segéd szívem érzésiben,
Elmém víg s bús röpteiben;
Fele valóságomnak,
Lelke minden dolgomnak.

77. Dal.

Mind az, a mit a halandók
Szerencsének tartanak;
A miért ők, a szánandók,
Veszélyekbe szállanak:
A becsület s dicsőségnek
Fényes pora és füstje,
Gazdagságnak és felségnek
Aranya és ezüstje,
S több efféle, miket sok szív
Leggyönyörűbb élésnek hív,

Nem ér hiú becsével
A szerelem kedvével.

78. *Dal.*

Óh te! ki a nagy világnak
Elkábitó zajában,
A hivság és bujaságnak
Ellankasztó karjában
Elbitanglád jobb részedet
Tehetségét lelkednek,
Elbitanglád szép tüzedet,
S elevenjét szívednek, -
Térj vissz' a szép természetnek,
Bölcsességnek s szeretetnek
Boldogító ölébe! -
Írt lelsz kebled sérvébe.

79. *Dal.*

Van egy erkölcs, melyet imád
Még maga is a gonosz;
Mely a szívnek nyugalmat ad
S az életre áldást hoz;
Mely még minden hív őrzőjét
Örömmel fizette
S minden kába elvesztőjét
Gyötrelmekkel büntette; -
Van egy erkölcs, mely ha elvész,
Vele vész a legszebb s jobb rész:
A szívbeli békesség.
E nagy kincs a szüzesség.

80. *Dal.*

Szív s ész! külön két kalaúz
Az embernek éltében;
Boldog! a kit egyfelé húz
Mind a kettő mentében.
De többnyire nem egygyeznek, -
Ez jobbra, s az balra megy;
S mikor már nem ellenkeznek -
Az embernek már mind egy.
Gyakran, a mit az ész javall,
A szív kinnak, átoknak vall;
A mit pedig ez szível,
Az azt másként veszi fel.

81. Dal.

A mezei gazdagságban
Minden óra munkát hoz,
Midőn a nagy palotákban
Az únalom ásítóz:
Pedig miként mozog, zajog
Minden, - vélnéd, duplán él;
Holott a szív senyved, sajog,
Nyomván azt a gőz és szél.
Óh természet! csak anyai
Kebeledben a magvai
S gyümölcsei ez életnek; -
Boldogok! kik szeretnek.

82. Dal.

Tudós lehetsz; - de bölcs nem vagy,
Éjt nap könyvben túrkáló:
Tudományal megrakott agy
Kedvvel telt szív mellett jó.
Nem ki ezrek éltét, tettét
Tudja, fejti s beszéli,
De, ki ember-természetét
Mélyen érzi és éli, -
Voltakról tud, - jövődöt sejt, -
Valóval él, - kedvet nem ejt,
Ez így, az úgy történvén,
Bölcsnek csak azt mondom én.

83. Dal.

Az örökké nyughatatlan,
Kit valami mindég hajt,
S amott lótfut, ámbár jól van
Itt is dolga, - nem kap rajt;
Utóbb mégis csak vissza vágy
Születési fészkebe,
Melyet a balgatag elhagy
Jobb remények fejébe:
Mert az ember házi állat;
S bár mint nyomják itt a vállat
Az életnek terhei,
Tűrhetőbbek sebei.

84. Dal.

Sokan voltak, kik őt kérték,
Czímesb, dúsabb, kellemesb;
És ha ez az érdem-mérték,
Én nálamnál érdekesb;
A mit tudok, az is csekély,
Minden ember tudhatja;
Hanem mi a keblemben él, -
Kevés, ki megfoghatja:
Megfogta ő; s e mindég hív,
Csupán érte verő mély szív,
Ezen legjobb értékem,
Szerzé meg őt énnékem.

85. Dal.

A gyermek-kor örömei,
Mig, mint tűz a kövekben,
A szerelem érzelmei
Alusznak a szívekben, -
Mik az édes kínhoz képest,
Mely belőlünk fakadoz,
Midőn a szív lélek és test
Szerelmében olvadoz?
A szerelem örömei
Legédesebb gyümölcsei
E szarándok életnek: -
Boldogok, kik szeretnek!

86. Dal.

Te az idők tengerébe
Már már lefolyt esztendő,
Melynek boldog kezdetébe
Örökr' enyém leve ő!
Hogy a bának örvényéből
Szívem végre partot ért,
Hálá! lelkem fenekéből,
A jó s boldog napokért!
Hálá, sorsom, kegyelmedért!
Hálá, *Lizám!* szerelmedért! -
Tavaly ekkor még féltem;
Most - mondhatom, hogy éltem.

87. Dal.

Ez órának lejártával
Vége van e századnak;
A jövő száz lefolytával,
Kik most élnek, - sorvadnak.
Én is, te is, mi boldog pár,
Mi, kik itt most enyelgünk,
Akkor mink is sorvadunk már, -
Otthon léssen már lelkünk.
Édesem te! szemed nedves?
Ne szomorogj, édes-kedves! -
Bár hol légyen lételünk,
Szerelmünk ott lesz velünk.

88. Dal.

Fagyva fekszik a természet
Halotti hó-leplében;
Élte s bája elenyészett,
Áll minden ér keblében;
De majd eljő vőlegénye
A hív tavasz tüzében,
És anyai érzeménye
Megint felforr erében;
S ezerforma életet,
Örömet és kedvet,
Kiknek magvok méhében,
Szülend ismét hevében.

89. Dal.

Mint dühödik, üvölt, ordít
A zivatar, s mint kapkod?
Mindent miként lódít, fordít,
Széllyel s öszve mint csapkod? -
Mint a pelyhet, úgy elkapja
A repülő madarat;
Mint szálvesszót földig csapja
A magas tölgy-sudarat;
Mint tépi ott a házokat,
Hordja itt a kazalokat? -
Ezt én boldog békéből
Nézem, *Lizám* öléből.

90. Dal.

A szerelem és barátság,
Időt győző voltában,
Legjobb öröm termő két ág
Az életnek fájában:
E két ágnak gyümölcseit,
Boldog, ki megszédheti!
A többinek veszélyeit
Mosolyogva tűrheti.
A szerelem s barátságot,
E két legszebb öröm-ágot
Szívem szerint élhetvén -
Boldog ember vagyok én!

91. Dal.

Amort, kinek csak buja kény
Volt fajtalan nemzője;
Amort, kinek csak külső fény
Volt negédes szülője,
Óh! ne fogadd kebeledbe,
Azt Hymenné nevelni:
Több az, a mit életedbe
Mindég tudhass szívelni;
Mert csömörrel, únalommal,
Méreggel és fájdalommal
Tölti majdan szívedet
S megemészti éltedet.

92. Dal.

Élés által a szerelem
Gyengül s végre oda vész,
Mert buborék-gerjedelem, -
Úgy itél a hideg ész.
De szerelmünk nemesb fajtú:
Ezt az inkább tüzei;
Jó s balsors ezt, öröm és bú
Mind nagyobbra neveli:
Mint a phoenix hamvaiból
Úgy szokott ez lángjaiból
Mindég újra éledni,
Nagyobbodni, terjedni.

93. Dal.

Sorsunk vászna e föld hátán
Asszony-kéztől vetődik,
S a mint angyal ez, vagy sátán,
Menny vagy pokol szövődik.
Boldog szív, kit jobb csillaga
Oly asszonyra vezetett,
Kit nemének rút maszlaga
Meg nem vesztegethetett.
De jaj annak, ezerszer jaj!
Kit egy amoly vipera-faj
Hálójába ejthetett;
Jaj annak, hogy - született.

94. Dal.

Ha csak habos testi kények,
Nem a viszont-tisztelet
S titkos rokon-érzemények
Fonták a szív-kötelet, -
Nem állandó: parányi sér,
Egy kis nem várt történet, -
Egygyetlenegy elfolyt csepp-vér
Ennek könnyen véget vet.
Egygyik felől szeretetre,
Másik felől tiszteletre
Támaszkodván Hymenünk -
Soha sem kell féltenünk.

95. Dal.

Egy szép hölgynek ellenében
A mely férfi úgy megáll, -
Érzés nélkül kebelében,
Hidegen, - mint egy kőszál;
Az az asszony-természetnek
Vagy rút adót fizetett;
Vagy kedvével ez életnek
Örökre számot vetett;
Vagy bú-féreg ül szívében,
Vagy nincs erő tetemében,
S minden csontja már száraz -
Vagy nem is férfi már az.

96. Dal.

Ki egy szép s jó feleségben,
Egynéhány jó gyermekben,
Középszerű tehetségben,
Válogatott könyvekben
Tartós éleést, boldogságot,
Elégedést nem talál; -
Csak hagyja el e világot, -
Annak legjobb a halál:
Mert a miről ő álmodoz,
Oly valamit e föld nem hoz;
Nem terem az agyagban,
Hanem feljebb csillagban.

97. Dal.

Esmérd meg az embereket
Minden természetekben,
Bölcsőbb ifjú! s szedj kincseket
Az ő szegénységekben;
Gyűjts magadnak bölcseséget
Az ő bolondságikból,
Jóságot és szelídséget
Az ő gonoszságikból;
Tanúld ki jól a világot; -
Szíjj a gőzből valóságot, -
Vegyed hasznát eszednek,
S lesz mit élni szivednek.

98. Dal.

Éljük okos ítéllettel
A mit ád a jelenlét,
Nyilt és vidám érezzettel, -
Ki másként tesz, nagyon vét:
A jövőendő szép reménye
Többnyire dugába dül;
A jelenlét érzeménye -
Ez a miénk egyedül.
Édes-kedves, jersze tehát!
Míg van rajta, rázzuk a fát;
Talán holnap ilyenkor
Válni, - rajtunk lesz a sor.

99. Dal.

Mint borzasztó havasoknak,
Hol szirtnek szirt hegyette,
Temetőknek, sírhalmoknak
A szelíd hold felette; -
Úgy jösz feldúlt nemzeteknek,
Országoknak hamvain,
Milliom holt tetemeknek,
Megölteknek csontjain, -
Keresztül vér-tengereken,
Segíteni az embereken,
Áldott *Béke!* - üdvez légy! -
Maradj! - vesznünk kell, ha mégy.

100. Dal.

Ti, kik Hymfit dicséritek,
Poétának mondjátok,
S Petrarchához emelitek,
Jó barátim! halljátok:
Nem engemet, - szerelmemet
Illeti a borostyán:
Ez gyilkolta úgy szívemet,
Hogy kínomban kiki szán.
Ott, a hol én nem vettem,
Bár valamit segitettem,
(Sokról ezt sem mondhatni,)
Nem szoktam én aratni.

IV. ÉNEK.

Ti, kegyes ég szülöttjei,
A szép és jónak ékei,
Amor bájos testvérei,
Élet és öröm lelkei,
Gratiák! - kegy istennéi
Hellának és Rómának,
Óh! legyetek barátnéi
Egy áldozó scythának! -
Nékem, ki most dicsőségtek
Háladásúl hirdetem,
Mínthogy annyi kegyességtek
Boldogítja életem;
Kivált azon kegyelmetek,
Hogy őt nékem adátok,

Kit magatok neveltetek,
S ki most fényt hoz reátok.

Oldjátok meg, mint *Wielandnak*,
Nékem is báj-övetek!
Hadd zengje a magyar lantnak
Hangja is kellemtek. -
Jöttök, szívek istennéi, -
Öveteket nyitjátok? -
Socratesek barátnéi!
Egek! egek! mit látok? -

Az egész nagy természetben
Semmi sincs egészen ép,
Nincs egészen jó keletben,
Egészen jó, nagy és szép
Egyéb, a mit kezetekkel
Formálva megérétek,
És isteni lelketekkel
Bájolva megihlétek.

Mi az ember nélkületek?
Mi a szépség és erkölcs? -
Mind ezek csak történetek,
S az ember csak vér-gyümölcs.
Mik az ember örömei,
Ha nem vagytok lelkeik?
A lélek s test szépségei,
Ha nem vagytok ékeik? -

A szépségnek, nélkületek,
Nincs módja, nincs alkalmá;
Kegy-istennék! csak tőletek
Jön ereje, hatalma:
Ti benne felolvasztjátok,
A mi kemény s mereven,
S szépre, jóra indítjátok,
A mi abban eleven.

A bájoló kegyességet,
Melyet ki nem ejthetni,
A mosolygó édességet,
Melyet meg nem fejthetni;
Azt a maga-kedveltetőt,
Melyért a szív fennen ég;
Azt a mélyen érezhető,
A miből áll a *szépség*.

Mely mind szőrben, mind biborban,
Apró s nagyobb formában,
Mind fiatal, mind vén korban,
Örökké szép magában; -

Mind ezeket tik adjátok,
Három kegyes testvérek!
Mind ezek a ti munkátok,
Mindenható tündérek! -

Amor, ama nemesebbik,
Ki bölcslet is érdekel,
Ama lelkesb s édesebbik,
Kiről *Petrarch* énekel;
Kinél nem czím nyom érdemet,
Vagy pénz, hanem szív és ész,
Töletek kér kölcsön szemet,
Ha magának tárgyat néz.

S tartósokká ti teszitek
Vértől csélcsep lángjait;
Mert isteni kellemitek
Meggötözik szárnyait.
Nélkületek csapodárok,
Mint a lepkék, kényei;
A síríg hív emberpárok
Hatalmatok mívei.

Azon ifjú, kit elragad
Egy szép szűznek személye,
S lelke hevül - s keble dagad -
S hogy magát kibeszélje,
Szívének mély hangjaival
A szűz éneklője lesz,
Ez is, szive lángjaival
Áldozatot néktek tesz.

A szűz, ki hú kedvesének
Oda lankad ölébe,
S még sem csorbúl fő kincsének
Legparányibb részébe;
Sőt ártatlan szerelmével
Szíve, lelke szebb s jobb lesz, -
Ez is tiszta szemérmével
Áldozatot néktek tesz. -

Nélkületek vagy rágalom,
Vagy lankadt a társaság;
Nélkületek vagy únalom,
Vagy száraz a vígaság.
Az elmének szebb lángjai,
A szív ömlő kéjei,
A mulatság szebb hangjai,
Kellemetek mívei.

Általatok könnyebbülnek
Az életnek terhei;
Nemesednek, szelídülnek
A szív érzeményei.
Általatok a vénségnek
Kisimúlnak ránczai,
S a legerősb gögösségnek
Mevétetnek sánczai.

A Musáknak, nélkületek,
Csekély az ő érdemek;
Általatok és töletek
Jön ő minden kellemek:
A kellem, mely kerestetvén,
Annál inkább távozik,
S tanúlatván, követetvén,
Csak majommá változik.

Kegy-istennék! nélkületek
Csak kezdet a mesterség;
Durvák, vadak a nemzetek,
Értetlen az emberség:
Ti szereztek kedvességet
A testnek és ruhának;
Ti szereztek örökséget
Mindennémű munkának.

Lethébe dült nélkületek
Ezer munka, noha jó;
A jó s hasznos csak veletek,
Csak, ha tetszik, állandó.
Csekélységek, mert tetszenek,
Mert élteti lelketek,
Bár századok elteltének, -
Élnek most is veletek.

A legmélyebb tudományok,
Bár mennyi volt érdemek,
A legdrágább alkotmányok,
Mivel nem volt kellemek,
Melyek által a szíveknek
Mindenkor tetszhessenek,
Úgy elmúltak, hogy neveknek
Hirmondóik sincsenek. -

Nélkületek a bölcsesség
Nem szerencse minékünk,
Hibáztván benn a szivesség.
Mely főbb emberiségünk;
A szív édesb érzésinek
Szivetlen megfojtója,

S legszebb, legjobb öröminek
Komor kárhóztatója.

A bölcsök ti nélkületek
Csak hordókban tunyognak;
Öröm nélkül foly életek,
Mint a komor baglyoknak.
Így lenni bölcs, - hogy szívünkkel,
S örömmel fizessünk? -
Ez érdemtől, jobb, essünk el, -
Csak boldogok lehessünk.

Az egy egész szép természetnek
Őszvehangzó kelete;
S e szép egybe folyt keletnek
Bájt lehellő élete;
A szép helyzet, szép mozdulat,
Melyben nincsen szegelet;
Elmésség, mely lelket múltat,
S édes öröm-magot vet; -

Az a tiszta szeméremnek
Elpiruló rózsája,
Hol a tüzes szerelemnek
Gyúladni kezd fáklyája;
A száj édes mosolygása,
Ama szívet fogó lép;
A fő csüggedt andalgása,
Mely szívet és lelket tép;

Ama könnyű, víd bölcsesség,
Mely magát nem fűjja fel;
A tűz, melyben nincs szelesség,
Mely csak éltet hevével;
Finomság, mely nem ravaszság,
Nem finnya vagy kényesség;
Csinosság, mely nem cifraság,
Vagy kinyirbált pipesség.

A büszkeség és hatalom,
Mely soha nem dagadoz;
Az alázat és alkalom,
Mely porig nem hajladoz;
Az az önnön kelleminek
Ártatlan nem tudása;
Az az önnön érdeminek
Ön magába vonása; -

S ez a *Lizám* szemeiből
Mennybe nyíló tekintet,
Mely gondjaim körmeiből
Engem mindjárt kiinthat; -

S ez a *Lízám* szép szívében
Lakozó szűz szemérem,
Melyet minden verésében
Imád minden csepp vérem. -

Socratesek bölcsesége,
Melyben semmi kemény nincs;
Szelíd, szíves embersége,
E legdrágább, legfőbb kincs,
Ovid könnyű elméssége,
*Juliája Rousseau*nak,
*Xenophon*nak kedvessége,
Tűz-ódái *Sapphónak*;

Correggio rajzolatai,
*Phidias*nak szobrai,
Wieland lelkes gondolatai,
Mozart bájos hangjai;
Cicerónak beszédjei
Az egybe gyűlt Romához;
Lízám édes levelei
Kedves barátnéjához; -

Hogy amott egy ragyogó szép
Szeretetlen hervadoz,
S itt egy szembe sem tűnő kép
Szívet s elmét ragadoz!
Hogy *Ninonért* ősz korában
Fiatal szív gyúladoz;
S egy más legszebb virágában
Unalomban kajladoz;

Hogy a rút elfedezheti
A sors mostohaságát;
És a vén elfelejteti
A vér tulajdonságát;
Hogy a dalos *Anacreon*
Akkor is még enyeleg
S rózsá s szegfő koszorút fon,
Mídön sírba szédeleg; -

Hogy *Lais* megszeretteti
Magát a nép javával;
Augustus elfelejteti
Brutust, *Catót* Romával;
Hogy *Horác*nak dicsősége
El nem vész, míg ember lesz;
Hogy *Pericles* felesége
S öcsce oly sok csudát tesz; -

A kellem, mely többnek látszik
Emberinél, földinél;
A tudósság, mely csak játszik,
Midőn tárgya nagy, bő s mély; -
Mind ez és több itt a földön,
A mit le nem festhetek,
Óh *Gratiák!* töletek jön -
A ti bájos mívetek. -

Jertek! áldott Hunniának
Szerencséesebb fiai!
S ti fiai Dáciának,
De csak olyan fajai,
Csak ti, a kik nem levétek,
Hogy csupán csak legyetek;
Kik feljebbről eredétek,
S több szívetek s lelketek;

Ti is, legszebb alkotmányi
A természet urának,
Asszonyai és leányi
A két magyar hazának:
Kik nem azért születtetek,
Hogy csupán csak szüljetez;
Hanem arra termettetek,
Hogy mindenünk legyetek:

Jertek, óh! és forgassátok
E gyönyörű báj-övet;
Ebben itt feltaláljátok
Ama csuda kincs-követ,
Melylyel birván, szaporodnak
A lélek s test kellemi;
S az életnek nagyobbodnak
Örömei s érdemi.

101. Dal.

A világ nagy tengeréből,
Melyben éltünk hánykódik,
Indulatink szélvészéből,
Melyben szívünk vívódik;
És kormányja értelmünknek
Annyiszor megakadoz;
S vitorlája reményünknek
Annyiszor megszakadoz; -
Boldog, ki kievezhetett
S szerencsésen kiköthetett
A nyugalom keblébe,
Egy *asszony* hív ölébe.

102. Dal.

A mesterség: *boldog lenni*,
Igen könnyű, de ritka;
Nem kell ezért messze menni, -
Bennünk vagyon a titka.
Sándor s Caesar a világot,
Hogy boldogok lennének,
Felforgatták, - boldogságot
Ám de még sem nyerének. -
Szív és lélek valóságom;
S azért minden boldogságom,
A két legszebb érzélem;
Barátság és szerelem.

103. Dal.

Oh te, szívem kedveltjének
Első édes irgalma!
Első csókja szerelmének!
Kínaim szép jutalma:
Szívemnek mély fenekében,
Ott sajogsz te most is még;
Üdvezítő erejében
Tüzed mindég bennem ég.
Bár mi légyen már belőlem,
Elmondhatom azt felőlem:
Nem hiába reméltem -
Mert szerettem és éltem.

104. Dal.

Mit nem kíván, miket nem sejt,
Mit nem hisz az emberszív!
S az emberész hol nem jár s fejt! -
Példánk a sok elmemív.
De ha mind ezt jól felvesszük, -
Mind csak álm, gőz és szél;
S fájdalommal azt érezzük,
Hogy piczinyt több - semminél.
Az igazság mértékével
Kebelünkben kevés kél el:
Csak az *erkölcs s szerelem*
Megnyugtató élelem.

105. Dal.

Ha némelykor - csak futtában
Forgatván a múlt időt,

Bal sorsomban, - más karjában
Képzelem magamnak őt; -
Megrendülök, - felborzadok,
A vér megfagy eremben, -
Elhalok; - s meg fellázadok, -
Pokol terem keblemben;
S megczáfolni gondolatom,
Kebelemhez szorongatom
Kincsemet s megcsókolom, -
S enyém vagy! azt gondolom.

106. Dal.

Szabadságban, szeretetben
Minden vígad, a mi él.
A megújult természetben; -
Lízám! szíved - mit beszél? -
Halljad csak a fülemilét
A mogyoró-sűrűben? -
Nézd csak a sok tarka pillét? -
Be szép itt a zöld fűben! -
Oh szeressünk! - Adj csókokat!
Éljünk! - igen, igen sokat!
Szerelmesek, szabadok -
Adj csókot! - én is adok.

107. Dal.

Balul téssz, ha kárhoztatod,
Megöszült bölcs, versemet;
Inkább szíved sajnálhatod,
Hogy nem érzi tüzeimet.
Tekints vissza életedre
S vizsgáld édes kedveit;
Tedd kezedet a szívedre -
S valljad meg kútfejeit:
Szíved legjobb érzeményi,
Nemde Ámor szüleményi? -
Jaj a szívnek, mely kiég!
Annak verni - már elég.

108. Dal.

Hogy először megnyílt nékem
A szemérem levele,
Mely fedez üdvességem, -
S előttem volt kebele, -
Boldogító szándékában
Emelkedve két halma

Az érzemény hullámjában -
Hűségem szép jutalma! -
Hah! mit érzett szívem akkor?
Istenné lett az ember-por; -
Szerelmem ez órája
Éltem legszebb rózsája.

109. Dal.

A teremtő szerzeménye
A házasság kötele;
Első ember-teremtménye
Mekötöttetett már vele.
Ez az, a mit megmenthetett
Temérdek sok javából
Apánk, hogy kiverettetett
Éden boldogságából.
De most immár átokká lön
Ez a jó is itt a földön:
Most egy boldog házasság
Csudált, gúnyolt ritkaság.

110. Dal.

Az egész nagy természetbe'
Most a tavasz langyával,
Mindennek új tenyészetbe
Indúlt forró vágyával;
A földnek zöld zománczában,
A víz folyó tükrében,
Az ég tiszta zafírjában,
Minden állat keblében
Mint él s örvend a szerelem! -
Hah! milliom gerjedelem
Ostromolya keblemet, -
Oltsd! oltsd, kedves, tüzemet.

111. Dal.

Ha a hideg, feszegető
S mélyen hatni vélő ész,
A szívvel nem egygyezhető, -
S azt tartja, hogy mind elvész
Az a sok szép és felséges,
A mit érzünk keblünkben;
Az isteni s dicsőséges,
A mit sejtünk lelkünkben; -
Hogy elvész, mert csak pára volt,
A mi bennünk érzett s gondolt; -

Óh, hát húnj el bennem, ész! -
Mert engem te döggé téssz.

112. Dal.

Ezen földi por-életben,
Hol semmi sem állandó;
Hol alig van tenyészetben
Minden - mindjárt múlandó;
Hol a szívnek éh reményit
Ezer öröm kínálja;
De született érzeményit
Csak - ezer füst táplálja;
Itt - egyedül a *szerelem*
Az az öröm-fejedelem,
Ki létünk megtöltheti
S földünk mennyé teheti.

113. Dal.

Nincsen, nem volt, nem is léssen,
Ki aszszonytól született,
A ki épen és egészen
Virágzásig nőhetett, -
Hogy Amor rajt erőt nem vett, -
Vagy, ha nem vett, nem vesz még,
Midőn szíve már kifejlett, -
S hogy így van, áldunk, óh ég!
Amor nélkül *Szibéria*
Volna e föld, s *apathia*
Ezen földi életünk; -
Bölcsen van, hogy szeretünk.

114. Dal.

A szerelem ad kezdetet
Mindennek e mindenben;
Ezt a roppant természetet
A szerelem tartja fenn;
A mi van, mind általa lett,
A szerelem által él;
A nap alatt, a nap felett,
Minden között ő kötél.
E hatalomnak ellene
Óh ész, törnöd nem kellene:
Mert akárhogy rángódom -
A szív mégis meghódom.

115. Dal.

A mely szívnek érzeményi
Már oly keblet lelhetek,
Melyben legédesb reményi
Érlemetre mehettek;
Az könnyen lecsendesíti
Egyéb indulatjait,
Az könnyen kielégíti
Többi kívánatjait;
Mert ezeket a szerelem,
Mint legerősb gerjedelem,
Királyképpen kényére
Taníthatja kezére.

116. Dal.

A szerelmet, melyre két szív
Természete szerint vágy;
Melyet a bölcs örömnék hív,
S még az ég is jóvá hágy,
Emberek, ne gátoljátok! -
Mert isteni szerzemény; -
Emberek, ne zavarjátok! -
Mert isteni érzemény:
Az ég ellen tenni vétek;
Oh! sőt inkább terjesszétek;
Hogy boldogok lehessünk,
S boldogokká tehessünk.

117. Dal.

A szélnél is sebesebben
Repül - repül az idő;
Veszve, ha mi elmúlt ebben,
Mert az vissza már nem jó:
Életünk is repül - repül,
Egyaránt az idővel;
A nap, mely ma homályba dül,
Holnap nem lesz, - más jó fel.
Hintsük meg hát örömeikkel,
S jeleljük meg jó tetteikkel
Éltünk minden óráját, -
Szedjük - szedjük rózsáját.

118. Dal.

Az öröm egy kényes virág,
Melylyel bánni gyengén kell;
Ha ki ahhoz hevesen vág,
Azt mindjárt ott dülja fel.
Kár! hogy erre nem ügyelünk,
Ha öröme találunk;
Minden kedvet mohón nyelünk,
S megcsömörlünk, zabálunk.
Csak aliglan érinteni,
Mértékelve hörpenteni,
A bölcs élő törvénye:
Mert így tovább tart kénye.

119. Dal.

Midőn a nap sугárinak
Bíbora is eltünék,
S a gazdagság munkáinak
Utólja is megszünék;
S nékem adott test- s lélekkal
Ő ott fekszik ölemben: -
A menny minden örömeikkel
Szívében és szívemben; -
Vajha egy ily szép órában,
Kettőnk egybe-olvadtában,
Minden öszeomlana,
S minket - sírba ontana!

120. Dal.

Két dolog van, oly szükséges,
Mint a beszítt levegő,

Melylyel, ha ki egészséges,
Birjon, - másként szegény ő;
Sőt élet sem az élete -
Egyképpen él a fával:
Az embernek természete
Hozza ezt már magával.
A szabadság és szerelem
E két szükséges két élelem.
A ki nem bír ezekkel,
Azt - a sír csak nyelje el.

121. Dal.

A jövő reményein
Csügg a kényes ifjúság;
A jelenlét örömein
Szágúldva csak általvág;
Szívét a vén a múlt idő
Emlékével táplálja ő,
A balgatag, fitymálja:
Mind ez, mind az csalatkozik,
Mert mindenik álmadozik;
A bölcs mindent összevesz:
A mi volt, van s a mi lesz.

122. Dal.

Ha csak a szép vonsz tégedet
Könnyen tűnő bájával,
Lassan! - meg ne nyisd szívedet,
Mert ez utóbb nagy kárt vall.
Szükséges itt a figyelem
Higy a próbált szavának:
Vagyon jele a szerelem
Igaz s tartós lángjának:
A mi szépért a szerelem
Ég, *tisztelje az értelem:*
Hogy a mit szült kelleme,
Megtarthassa érdeme.

123. Dal.

A szerelem és reménység
Legkegyesb két csillagunk,
Míg életünk olaja ég,
S a sír felé ballagunk:
E föld csekély örömeit
Emeli az s szépíti
E föld tenger keserveit

Enyhíti ez s deríti;
S ha menésre int a halál,
Ez előttünk fáklyával áll;
S az meg akkor sem hágy el,
Mikor a sír már elnyel.

124. Dal.

Hol nem jártak gondolatim
Ezen roppant mindenben?
Hol nem jártak kívánatom? -
Míg e boldog Hymenben,
Mint a méh-raj, megszállának
S egy csomóba gyűltenek,
Hogy az élet rózsájának
Kebelében éljenek.
Innen most bár kireppennek,
Messze többé már nem mennek;
Minden öröm bőjében
Lévén Hymen ölében.

125. Dal.

Sokszor, midőn bámúlással
Érzem szívét és eszét;
S ő hajnali mosolygással
Nyújtja nékem szép kezét;
S érzem teli mértékében
Magas boldogságomat -
Szint a mennyek hetedében
Lelem valóságomat,
S boldogságom szerzőjéhez,
Kitől minden szív sorsot vesz,
Ezer hálát repítvén, -
Csak nem elenyészek én.

V. ÉNEK.

Szeretek én tébolyogni
A tavasz szép zöldjében,
Lovag, gyalog csavarogni
A természet keblében;
Mindennek új életében
Mindennek új örömében
Érzelmekbe merülni, -
S én is élni s örülni.

S eltikkadván, szeretek én
A zöld berek szélében
Kipihenni, odadúlvén
A csörgeteg mentében; -
Egy fa boltos árnyékában,
A rét hímes bársonyában,
Ott pipára gyújtani
S némán - látni, hallani:

A patak fény-tűkörében
Virágokat lengeni,
A levegő tengerében
Pacsirtákat zengeni; -
S ezek dalló öröme,
S fülemilék énekére
Magam is felborzadni -
S elmés dalra fakadni.

Szeretek én kertészkedni
Kikeletkor kertemben;
Öröm, látnom nevelkedni
Ezt, azt kertészségemben;
S minden virág elsőjével,
Minden gyümölcs zsengejével
Néki kedveskedhetnem,
S egy kis kedvét tölthetnem.

Szeretek én nyár hevében
Az erdőben rejtőzni,
És susogó zöld éjében
Lágy szellőben hűtözni;
S egy titkos völgy mély ölében,
Egy hús csermely gyöngy-vizében
Szomjúságom oltani
S néha - meg is mosdani.

Szeretem én, a mezőben,
Mely áldással terhelve,
Vélni magam egy erdőben,
Magas rozstól elnyelve;
S látni czifrán tarkálni ott
A cyánát és pipacsot, -
S egy lappangót hallani
Pitypalattyot mondani;

Látni a szél fűvalmában
A gabona tengerét
Hányini zörgő tódúltában
Zöld hullámi ezerét:
Látni a föld szőnyegében
A nagy mestert nagy mivében, -

Hallni madárhangzatban,
Szívni virág-illatban.

Szeretem a természetet
Nézni teremtésében,
A tenyészet - s érelemet
Látni menten-mentében:
S mint pacsirták, úgy reppennek,
Súgárához az istennek
Háláim az áldásért,
Melyet rám is bőven mért.

Szeretem én bíborúlni
Látni reggel rózsáját
A hajnalnak, mint pirúlni
Egy szép hölgynek arczóját,
Midőn első reggel kél fel,
Aurorának szemérmével
Kedvesének karjából,
Hymen rózsza-ágyából.

S ily hajnalkor szeretnék én
Lízám mellől elszökni,
És magamat, lóra vetvén,
A szabadba kilökní;
S az illatos levegőben,
Harmat-gyöngyös zöld mezőben,
Örömből üdülni
S meg - fészkembe kerülni.

Szeretem én, pompájában
Kelni látni a napot,
És jóltévő pályájában
Minden dombot és lapot
Elönteni világával,
És tüzének hatalmával
Tenyészteni, érlelni,
Táplálni és nevelni.

Így tesz jót a nemzetekkel
Egy nagy szív a *trónusról*;
Így tesz jót az emberekkel
Egy nagy lélek *Pindusról*.
Ti, a nap-ként istenkedők,
Uralkodók! bölcselkedők!
Áldott légyen nevetek,
S boldogító lelketek! -

Szeretném én látni, mint jön,
Támadtában néma s rest,
S utóbb, ha több társakat vön,
Egy borzasztó fellegetest, -

Földet rázó robajokkal
És cikázó villámokkal
Egy rémítő szörnyeteg, -
Az égi nagy fergeteg;
Mint jön zúgva és ordítva
A bús szélvész szárnyain, -
Erdő, mező megindítva,
Alig áll helyt inain;
Mint okádja ki tüzeit,
Miként önti le vizeit,
Melyek víttak keblében -
S meg - mint szakad testében.

Hüves őszzsel szeretek én
Lovag, gyalog vadászni,
Régi szittyák faja lévén,
A vadakkal csatázni:
A rónákon szágúldani,
A sűrűkben lappangani
S *Lehel* szittyá módjára
Kürtöt fűni nótára.

Látni: a nyúl mint ugrik el,
Mint hány fütyöt farával,
Hajsza! s Csiczke mint nyúlik el, -
S penderíti fogával.
S ha kopóim harangoznak,
Hogy az erdők riadoznak, -
S vadat látok illantni,
Néki puskát durrantni.

Badacsonynak szüretjében
Öröm nékem múlatnom,
S ízes édes gerezdjében
Kényre válogathatnom; -
S a szép hegyek pompájával
Eltelvén, egy sas szárnyával,
Mely ott lebeg tetején,
Szeretek fellengni én.

Szeretek ott merengeni
Azon évben elmémmel,
Melyben szívem kifejleni
Édes kín közt kezdett el.
Hogy előbbi lételembe,
Szilaj s rideg kebelembe
Uj, szebb élet villámlott, -
Ezt gondolnom, - öröm ott.

Szeretem a szittyá lantot
Szittyá hangon hangzani -
Hol a lantos jól szippantott
Költő szeszből - hallani,
A zengő vers muzsikája,
Érzett s gondolt tárgyak bája
Visszhangozván keblemben, -
Édes kényem lelem benn.

Szeretem én, ha szívemben
Bizonytalan fakadoz
Az érzemény, s keblemben
Mégis szélyel áradoz,
Azt hangokba kiönteni
S hegedűmön elzengeni;
Édes így elmerülöm
Lethébe, - s megenyhülöm.

Szerettemmel szeretek én
Kandallómnak tűzénél,
Mikor kinn fagy, melegedvén,
Vitnyédinek füstjénél
Erről arról beszélgetni,
Múlt időket emlegetni;
Vagy újait hallani
Hayden után hangzani.

Szeretek egy jó baráttal,
Ki érzékeny s értelmes,
És sorsomban, ha jó, ha bal,
Részesülni figyelmes,
Gondolkodva és érezve,
Egyről másról értekezve,
Egy két órát tölteni
És kedvekkal telleni.

Ezek kényi és kedvei
Szívemnek és lelkemnek;
Ezek gyönyörűségei
Az én boldog éltemnek; -
De leginkább szeretem én,
Hüvelyemet félre vetvén,
Ölelgetni kincsemet
S élni - *Himfy* létemet.

126. Dal.

Bizodalom fő áldása
Két szív égő lángjának;
Nála nélkül nincs tartása
Hymen boldogságának:

A hol ez nincs, ott kétséges
A szerelem s félelmes;
S minden édes, üdvességes
Gerjedelem gyötrelmes; -
A hol ez nincs, bélophatja
A féltésnek indulatja
Magát könnyen Hymenbe,
Mint a sátán Édenbe.

127. Dal.

A királyi palotában,
A pompának fényében,
A remete barlangjában,
Magánosság csendében;
Minden dolog tudásában,
A mit tudnak s tudtak rég;
Ezer Perú birtokában, -
A mink van, mind - nem elég:
Csak Hymennek kebelében,
Egy jó asszony hív ölében,
A hol két szív öszveég -
Ott a mink van, az *elég*.

128. Dal.

Ezt a roppant természetet
Szemléld körül s vizsgáld meg,
Ezt az örök szép keletet:
Ég s föld, s ebben minden szeg,
A mit látsz, tudsz, alatt és fenn,
Egymást vonzza s öleli;
Öszvehúzó-hangzó minden,
Egymást tartja s neveli: -
Az örök nagy *szeretnek*
Míve a nagy természetnek
Bámúlandó kelete;
Ő mindennek élete.

129. Dal.

Az életnek tengerében
Minden embert más szél visz,
A mint kiki kebelében
A szív így, vagy amúgy hisz:
Ez Marshoz, az Parnassusra,
Ez Gnidosa igyekszik;
Az Mammonra, ez trónusra,
Az nagy névre törekszik.

Ezek közül kit vitt jobb szél, -
Midőn sajkánk a partra kél,
Hol pályánkat kifutjuk,
Solonként, ott megtudjuk.

130. Dal.

Alig nézi magát körül
Az ember e világban,
Itt létének alig örül -
Már a sírja tátva van;
Benne van a halandóság
Az életnek magvában;
Benne van a múlandóság
A föld minden porában:
Barátim! hát, ne henyéljünk,
A kevésből sokat éljünk,
Míg a tátott sír béfal; -
Rövid éltünk, mint e dal.

131. Dal.

Nem mind myrtus, a mit Amor
Mint azt árúl, és megvesz
Az oktalan fiatal kor.
Elmélkedj, ne csak érezz! -
Mert mind mosolygó gyümölcsök
Undok férget rejtenek,
Úgy a bájos erkölcsök
Gyakran kigyót fedtenek.
Buzgó szívek! vigyázzatok!
Meggondolva hódoljatok:
Keservesen lakoltok,
Ha hamisnak hódoltok.

132. Dal.

A mely Hyment pénz s czim szerzett,
S Amor nem volt egy vele;
Mi csuda, ha vaslánczczá lett
Utóbb rózsa-kötele? -
A természet munkálása:
Mindennek kell élelem;
S Hymennek legjobb áldása
S élelme a szerelem.
Ezt megintlen az táplálja,
A mi becsét végig állja
S mind halálíg állandó: -
Az igaz, szép, nagy és jó.

133. Dal.

Érzékeny szív! értelmes ész!
Éltünk két fő kelleme!
Melynek soha soha nem vész,
Sőt nő becse s érdeme:
Folyton-folyva bár folyjanak
Az időnek órái;
Fogyton-fogyva bár fogyjanak
Az ifjúság rózsái;
A test ámbár zsugorodik
És az élet alkonyodik; -
Ti soha nem hervadtok;
Mindég ifjan maradtok.

134. Dal.

Az öröm úgy nevelkedik,
Mint fű a föld méhében,
Ha bölcseség kertészkedik
A szerelem kertjében:
Kéjt, kedvet és örömet vet
Élésére magának;
Megszedi az éretteket
S magvát veszi javának:
A csömör és az únalom
S más kártékony, ártalmas gyom
Soha sem ver gyökeret,
Ha szívünk bölcsen szeret.

135. Dal.

Egy kincstek van, óh leányok,
Mely a legfőbb érdemtek;
E nélkül mind csak silányok
Más bájitok s kellemtek.
Bájaitok seregéből
Térdre minket csak ez ejt;
Amor ezer reményéből
Szívónk mennyet ebben sejt;
Ez a kellem-koszorúban
Legszebb rózsza, - középett van, -
Bimbójában rejtve még. -
E kincstek a szüzesség.

136. Dal.

Boldogok, míg még ártatlan,
Óh barátim! szívetek;
Nem marad ez jutalmatlan,
Bizonyosak legyetek:
A bujaság gyönyörűje,
Mint a hab oly múlandó;
De leszállott keserűje
Életvéig állandó.
A békében folyó élet,
Melybe bánat mérget nem vet,
Tőled ered, *szűzesség*, -
Őrizd ezt, óh kegyes ég!

137. Dal.

Az életnek tengerében -
Fáj! ha látom, merre vág,
Veszni Circe örvényében
Hajód, kába ifjúság! -
Az egészség árboczfája
Elroncsolva, rothadva,
A remények vitorlája
Széllyel tépve, szakadva,
Lélek ülvén, ki csüggedez,
A kormányon, mely töredezt, -
Hajód kora vénségbe
Így köt majd ki inségbe.

138. Dal.

Őrizzétek jó nevetek,
Asszonyok és leányok!
Kétkedni felőletek,
Szél érvén azt, már van ok;
S ártatlanok legyetek bár,
Félig oda becsetek,
Fele érdem oda van már,
Ha kétes jó nevetek:
Hejh! s többnyire csak hivságtok
S veszedelmes kívánságtok
Tetszeni és gyűjtani,
Szokták ezt eljátszani.

139. Dal.

Gyűlöllek én, asszony-férfi,
Ki kiléptél rendedből;
S téged, férfi-asszony, a ki
Kicsaptál lágy nemedből:
Herculest, ki rokkát pörget,
Nem lehet nem nevetnem;
Minervát, ki fegyvert zörget,
Lehetetlen szeretnem.
Határa van a két nemnek:
S nem csak nem kecs az érdemnek,
Hanem hiba s csorbaság,
Ha ki ezen általhág.

140. Dal.

Ha egy szép test látására
A szív benned habot vet,
Ne hajts sokat forrására,
S ne fonj néki kötelet:
Oh! mert ez még nem szerelem;
Csak csalóka érzemény;
Csak buborék-gerjedelem
És habként eltűnő kény:
Egész élted pályájára,
Minden napod nyúgalmára
Egy kis vér-hab nem elég; -
Egy tenger kell ahhoz még.

141. Dal.

Ha tavasznak leheltére
A természet ébredéz;
Ha termékeny szerelmére
Minden ere gerjedez;
Midőn anya-emplőiből
Új élelmet osztogat;
Midőn édes tüzeiből
Új szerelmet gyújtogat; -
A ki akkor kebelében,
Százszor nagyobb mértékében
Öröm helyett bút táplál -
Az, szegény, rossz karban áll!

142. Dal.

Minden vizek kicsapának,
Árjok mindent önt és elvisz:
A bosszús ég haragjának
Csapása e tenger víz! -
Ott, hol nyájak legeltenek,
Most a halak úszkálnak;
Ott, hol rókák fészkeltenek,
Most a rákok mászkálnak.
Víz borítja földeimet,
Megemészte reményimet, -
De nem oltván szerelmem,
Könnyen tűröm sérelmem.

143. Dal.

A mely szív, míg nyereséget,
Veszteséget fel nem vet,
Nem tud kötni szövetséget, -
Az, igazán nem szeret:
Önnön-magát fel sem veszi
Az igazán szerető;
Boldogságát csak az teszi,
Ha boldoggá tehet ő;
Lemond minden szerencséről,
Sőt, ha rá kel, életéről; -
Hajh! de minden században
Ilyen szív - kettő ha van!

144. Dal.

S az istennek akaratja,
Hogy örüljünk létünknek;
Öröm első indulatja
S gerjedelme szívünknek:
S az örömnnek a szerelem
Legbizonyosb kútfeje,
Míg fajtalan gerjedelem
Nem fattyazik melleje.
Szeressünk hát, hogy örüljünk;
Csak hogy mélyen ne merüljünk:
Minden soknál kész a kár, -
Mert mindenben van határ.

145. Dal.

Két elmében egy értelem,
Egy lélek két hüvelyben,
Egy szív, egy tűz, egy érzelem
S indulat két kebelben; -
Ketté osztva mind jó, mind rossz,
Kény, kedv, öröm, bú és terh,
S minden, a mit az idő hoz,
S porban lel a por-ember;
Minden helyben és időben,
Ő bennem s én viszont ő-ben
Boldogságunk ölelvén -
Így élünk egy - ő és én.

146. Dal.

Te, szemének tekintete!
Hogy szerelme szívének
Szerencsémre lobbot vete,
S szemén általtörének
Az oly soká titkolt tűznek
Boldogító szikrái, -
Midőn a megindúlt szűznek
Hajnalszínű rózsái
Felderíték búm homályát, -
Lelkem most is érez és lát
Téged! áldott tekintet!
S a szív bennem lobbot vet.

147. Dal.

Ne mérkéld, óh balgatag ész!
Az érzelmek örvényét;
Arra nem mégy, bár miként téssz,
Hogy kiszabjad törvényét;
Ne rostálgasd az életnek
Örömeit, kedveit,
Magvait a szeretetnek
S a szív ezer kényeit:
Mert a javát elhúllatod
Azalatt, míg rostálgatod;
Ne csorbítsd azt, óh vak ész,
A mi bennünk legjobb rész.

148. Dal.

Ama tenger keserveket,
 (Elmondám én azokat,)
És temérdek gyötrelmeket,
 Fájdalmakat s kínokat,
Melyeket a bús szerelem
 (Mint megírva vannak ott,)
Vélem, - ritka türedelem!
 Étetett és itatott,
Hadd bosszúljam meg kebledben,
Boldogító szerelmedben, -
 Keservem s keservedet, -
 Nyisd meg, kedves, öledet!

149. Dal.

Leány! midőn gombolyodnak,
 Kötvén Amor kezei,
S oldódásra vágyakodnak
 Kebled érzeményei,
Jó! ha szíved oly hívet lel,
 Ki becsülvén tégedet,
Szerellemmel s tisztelettel
 Oldozza meg szívedet:
De ha ennek oldásában,
Mint Sándor tett Gordiában,
 Egyvalaki úgy tenne,
 Valóban - nem jól lenne.

150. Dal.

Sok szép s jó van itt a földön,
 (A ki ezt nem mondhatja,
Az létet bal órában vön,
 Szegény isten-állatja!)
Sok szép s jó van: teli vele
 Ez a roppant természet;
Minden, a mit szül kebele,
 Bölcs, kegyes, nagy intézet.
Mennyből, földből eredetünk,
Lelki, testi természetünk
 Kényét, kedvét töltheti,
 Ha mértékkel győzheti.

VI. ÉNEK.

Szeretem én komor télben
Forgatni a jó könyvet,
Ha szép elmevirág kél benn,
S a szív sok szép lobbot vet.
Heliconnak istennéi,
Musák, lelkünk barátnéi!
Élésinknek e földön
Szépe, ti töletek jön!

Szeretem én látni, mint kél
Egy nap fényes pompában,
Az ébredő görögöknél
S félvilágos Hellában
Homer dicső geniusa! -
S az egész föld Parnassusa
Mint lop szikrát tüzéből
S életet nagy lelkéből. -

Szeretem én látni, mint fon,
Nyájas, vidám lélekkal
Rózsapártát *Anacreon*,
Már remegő kezekkel;
Mint érez csak szerelmeket,
Örömket és kedveket,
Enyelgő lant kezében,
Már már elhúnyt éltében.

Szeretem én látni, mint ég
Önnön-lelt tűz-hangokban
Sappho, s mint vész, - mert Phaon jég -
Szilaj dühös lángokban;
A szerelem indulatja
Szívét, eszét mint ragadja -
Ezt lángszárnyú ódába -
Azt a tenger habjába.

Szeretem én látni, mint vőn
Virgil *Homer* lelkéből
Egy oly szikrát, hogy új nap lőn
Homer tüze lebjéből:
Tróját látni kőhalomban -
Didót gyilkos fájdalomban, -
Tróját látni enyészni
S a nagy Rómát tenyészni.

Szeretem én *Horác* által
Tudni, mi a bölcsesség;
A bölcs ember miként él s hal,
Mi néki a föld és ég;
Ezt a csuda természetet,

S benn az embert és életet
Milyen pontból szemléli,
S míveit mint itéli.

Szeretem én a szerelmet
Ezer képben, formában,
Most örömet, majd gyötrelmet
Adni látni lángjában:
Mint elmésen rajzolja ezt
Ovid, a ki hazát is vesz,
Mert szeretett s énekelt
S tilost látott - s érdekelt.

Szeretek én elkapatni
Cicero szép szavával,
Mint Róma elragadtatni
Beszédje tűzátjával;
Élni *Cato* hazájában,
A világ fővárosában,
A Musák szép honában, -
A hajdani Rómában.

Szeretek én *Ossiánnak*
Komoly, magas lelkével
Fellengezni, s hazájának
Eltelni agg képével;
S viadalmi csatájában
S hárfájának bús hangjában
Árpád hajdan-korában
Lelni szívem - honában.

*Shakespeare*nek szeretem én
Lelket-rázó szavában,
(Emberinél többet rejtven
Ő keblében s agyában,)
A teremtést mindenével,
Angyalával és férgével,
Látni s tudni, a mint van,
Mi - miért - s miként voltában.

Nyitva látom míveiben
A sors örök könyveit:
Az indulat szélvészében
Az életnek rendjeit,
Miként bontja, mint zavarja,
Hányja, zúzza és csavarja, -
Embert fel s le miként vet
A játszó vak történet. -

Szeretem én *Pope* isteni
Lantja lelkes hangjában
Megismerni: ez itteni

Napalatti laktában,
Az ember ő portestével
És mennyei elméjével
Mely kétesen tenyészett
Csudálatos természet!

Mint lehet föld királyává
Égből eredt eszével;
S meg mint lehet föld barmává
Földből forró vérével;
Valójának ingerei
Életének mily szelei:
Istenhez fel nem kapják, -
Férgekhez le mint csapják.

Wieland által vezetettvén,
A Gratiák honában
Otthon lenni szeretek én
A hajdani Hellában:
Esmerkedni bölcseivel,
Mesterinek remekivel,
S több bölcset, mint Hellában,
Lelni *Wieland* magában.

Szeretek én *Schiller* magas
Erős, bájos lantjával
Felkapatni, hol csak a sas
Lebeg erős szárnyával;
S lelkes, velős erejében
S elragadó kellemében
Uralkodni látni ott
Minden szépet, jót, nagyot.

Szeretem a természetet
Szép együgyűségében,
Az embert és az életet
Természetes szépében,
Arcadia ligetiben
Látni *Geszner* képeiben, -
Magam oda képzelni
S kedvesem is ott lenni.

Szeretem én a világot
Dolgainak folytában,
A szentséges igazságot,
Többnyire bal sorsában,
Pfeffel lelkes meséiben,
Oktalani tetteiben,
Bölcs fátyolban szemlélni,
És hallani beszélni.

Szeretem én látni, tudni:
 Voltaire esze szárnyain
Dicsőséggel pályát futni
 Pindus minden útjain,
Mint tellik ki egy elmétől,
Egy ember egy életétől -
 Száz-felé el ágozni
 S mindég dicsőt magozni.

Rousseau által szeretem én
 A szerelem forrását
Kelni látni, - s eleredvén,
 Nőttön nőni folyását;
Most a remény napfényében,
Majd setét bú fellegében, -
 Most öröm közt zajogni,
 Majd kínok közt zokogni.

Egyet mint tesz százezerré
 Az öröm s bú nemében,
S végre mint lesz egy tengerré,
 Mely az élet földjében,
Zajgó tüzes hullámival
Mindent elönt-borít-nyel-fal, -
 Minden öröm-virágot,
 Minden reményfa-ágot.

Szeretem én jeleseit
 A hajdani éveknek,
Bajnokait és bölcseit,
 Bal sorsában élteknek,
Melpomene játékiban,
Corneille s *Racine* munkáiban
 Elevenen szemlélni,
 És hallani beszélni.

Szeretem én *Petrarchának*
 Szívét fájni hallani,
S szép vadonját *Valchusának*
 Laurától visszhangzani!
S lantja lelkes hangjaiban,
Keble buja fájdalomiban
 Elmeríteni szívemet,
 Részegíteni lelkemet.

Szeretem én vitézektől
 Jeruzsálem falait
Víva látni, s tündérektől
 Bajnok-szívek várait,
Tasso Siren-énekében,
S *Ármidának* bájkertjében

Megbűvölve ámúlni -
S ezer kénybe csordúlni.

De leginkább szeretem én
Forgatni a levelet,
Melyben szíve felgerjedvén,
Nékem első lobbot vet! -
A szív, kiért úgy epedtem,
Kiért mindent felejtettem;
Ki magában mennyet zár
S most, boldog én! enyém már.

A levelet, - melyre, úgy mint
A termékeny igére,
Melylyel a nagy teremtő int,
A zűrzavar éjjére
Narfény terjed, - narfény derült
Bútengerben már elmerült,
Már haldokló szívemre
S testét megúnt lelkemre.

151. Dal.

Sokat mondék kellemiről,
Hogy kesergém ezeket;
De testének ékeiről
Nem mondtam eleget:
Most, miólta semmi sincs már
Hymen előtt titokban,
S szerelmemnek az örömtár
Pompájában nyitva van; -
Mondhatnék most! - hajh ezeknek
Mindenképpen enyémekek
Hüvelyek leesvén, -
Szinte kővé váltam én.

152. Dal.

Boldog óra! hogy lángaim
Kebelét felgyúlasztván,
S testét lelkét tűz-csókjaim
Szerelemre olvasztván,
Egész kegyes valóságát
Magamhoz forraszthatám,
És egy század boldogságát
Egy kortyban felhajthatám,
Hogy a jónak soka s nagyja,
A mint azt csak egyszer adja
Amor, - szinte fája már, -
Benned van a kény-határ.

153. Dal.

Igazságnak, valóságnak
Az ész bár mit tart és hív,
Az emberi boldogságnak
Próbaköve csak a szív:
Az észnek e föld szűk határ,
S az emberből ki-kivág,
S a múlandóság felett jár,
Mert az éggel rokonság.
De a földdel rokonabb szív
Az emberhez mindenkor hív,
És sorsaként bús vagy víg
Bölcsőjétől sírjáig.

154. Dal.

Te! ki élted boldogságát
Testiségben helyezed,
És a lélek méltóságát
Csak álomnak nevezed;
Te! ki a szív indulatit
Kárhoztatod, átkozod;
Csak az égnek boltozatit
Formálsz és nyomozod;
Ki a földön nem vagy itthon;
Kit porból fel semmi sem von, -
Ily embert ki bölcsnek mond,
Az, mint ti, szint oly bolond.

155. Dal.

Ezer öröm virágozik
Minden ember számára;
Ki vélek nem találkozik,
Vessen önnön magára:
Mert, a hol nincs, ott keresi -
A fényben és pompában,
Hol a szívet csömör lesi
Minden élés nyomában.
Ezer öröm virágozik;
De leginkább barátkozik
Az érzékeny szívekkel
S az értelmes lelkekkel.

156. Dal.

Nincs öldöklőbb, nincs mérgesebb,
Fenébb, kízóbb gyötrem,
Orvosolhatatlanabb seb,
Mint - a *megúnt szerelem!*
Ti, kik a szív ösztönére,
Együtt futni pályátok,
Milyent néktek a sors mére,
Egykor kezét fogátok,
E méregtől rettegjétek!
Meg ne töltse kebeletek: -
Gátolhatja *bölcsesség*
S okos *mértékletesség*.

157. Dal.

Éljük, éljük az életet!
Ám de éljük eszünkkel;
Éljünk minden perczenetet, -
S utóbbra is tegyünk el.
Éljük, éljük az életnek,
Örömeit, kéjeit;
Éljük a szép természetnek
Boldogító kedveit:
Az ég maga javálja ezt;
Az élésre maga gerjeszt:
Éljünk lelkünk- s testünkkel, -
Mert holnap - tán mennünk kell.

158. Dal.

Szilajságunk szelidíteni,
Mértékelni tüzünket,
Gondunk terhünk édesíteni,
Lelkesíteni bennünket:
Ez a szép s nagy kötelesség,
Melyet rendelt tenéked,
Óh asszony! a teremtő ég,
S ez egyszersmind főbb éked.
Asszony! ki megfelelsz ennek,
Te vagy a jó s nagy istennek
Legjobb, legszebb áldása,
Boldogságunk forrása.

159. Dal.

A sors ura bölcsen teszi,
Hogy a jó és rossz jövődöt
Szemünk elől elfedezi -
Áldjuk, áldjuk érte őt!
Kevélységgel dagadnánk fel,
Ha bizonyos jót látnánk;
Irtózáttal tellenénk el,
Ha látnók, hogy rossz vár ránk.
Józan marad jó dolgában,
Nem csügged el bal sorsában,
Mit itt remél, - amott fél:
A bölcs ember imígy él.

160. Dal.

A bölcs szíven (szerelmiben
Lehessen csak az boldog)
Jónak, rossznak cseréjében
A sors soha ki nem fog.
Az udvarnál, a pompában
Megtarthatja nyúgalmát;
A sivatag Libyában
Elverheti únalját:
A gazdagság aranyában,
A szegénység czondrájában,
Míg szerelme tartandó, -
Boldogsága állandó.

161. Dal.

Ragyogó mell-csillagodat,
Páva-farkú címedet,
Halmokra gyűlt aranyodat
Hír-felkapta nevedet,
Nem irigylem, - tartsd magadnak
S végy, a mit tudsz, ezeken,
Szívemnek fenn nem akadnak
Kedvei az ilyeken:
Míglen szívem való jót él,
Nem ingerli az ily füst s szél;
Nem kell néki a dibdáb,
Gyermek-kedvet töltő báb.

162. Dal.

Míg az élet tavaszában
Szívünk s elménk tüze ég;
Míg tetemünk ép csontjában
Erő s velő nagyon még;
Addig minden örömünknek
Amor legyen szerzője,
Nappalunknak, éjjelünknek
Amor legyen töltője;
S midőn éltünk össze itt lesz,
Akkor Amort, ki bucsút vesz,
Oly *barátság* váltsa fel,
Mely a sírig tartson el.

163. Dal.

Ne csudáld, hogy majd minden szó
Csak szerelem versemben:
A sok édes, a sok szép s jó,
A mit érzek keblemben,
Sőt e roppant természetben
A mi lehel és munkál,
Vonsz, köt, tart, s ily szép keletben
A mi által öszveáll,
S öszvehangzik minden, minden
Kívül, belől, alatt és fenn -
A mi élet s élelem, -
Mi az, ha nem *szerelem*?

164. Dal.

Minden nap új kellemeikkel
Esmértet meg engemet;
Minden nap új örömeikkel
Tölts boldog szívemet;
Naponként nő tiszteletem
Szép lelkéhez lelkemben;
Naponként nő szeretetem
Jó szívéhez szívemben.
Boldog Hymen! ki többet lelt,
Mint sem Amor maga képzelte; -
Ily jutalmat eddig még
Csak ritkán vőn a hívség.

165. Dal.

Seregesen megy a vad lúd
Egy-egy betű képében,
Oda, hol jobb helyeket tud -
Kiált magas reptében;
Csóka, varjú alatt repül,
Emberlakot keresgél;
Sármány, pityer kertekbe gyűl,
Csipősen fúj a felszél:
A tél ajtónk előtt immár,
S ez majd mindent szorosba zár; -
Én mindennek bőjében
Vagyok Lízám ölében.

166. Dal.

Egy szép s jó szűz tiszteletét
Magának megvehetni,
Szívét, kezét, szeretetét
Örökre megnyerhetni,
A jobb ifjú mindenre kész -
S cselekedni azt meri,
A miről a hidegebb ész
Azt tartja: *nem emberi*.
Magyar szépek! legyetek jók,
Áldozatra s lantra méltók! -
S Árpád népe olyant tesz,
Hogy Romának társa lesz.

167. Dal.

A mit kívül belől esmér,
Azt únni vágy az ember;
Az emberszív, az embervér
Állhatatlan csuda szer!
De felségesb természeted,
Jobb agyagból formált szív!
A hol megszáll szereteted,
Ott te holtig maradsz hív:
Mert a mit megszerethettél,
Minthogy csak jót kedvelhettél,
Szeretendő lesz mindég, -
Jóért a jó holtig ég.

168. Dal.

Oly szükséges szívemnek ő
S egész ember-létemnek,
Mily szükséges a levegő
És lélekzet mellemnek;
S a mily szükséges lételemnek
Lelkem s testem kötése,
Szint oly szükség életemnek
Szerelmének élése.
A mig veszély nem éri ezt,
Engem semmi meg nem ijeszt;
Minden ellen védelmem
És oltalmam szerelmem.

169. Dal.

A szív minden indúlatja
Telhetetlen és sovár;
Semmi meg nem nyugtathatja,
Hogy mondaná: elég már.
Sándor kicsinynek tartotta,
A mi a nap alatt van;
Diogenes nagyollotta
Lakhelyét a hordóban.
A szerelemnek egyedül,
Midőn heted egében ül,
Van oly boldog órája,
Hogy - csak múlás hibája.

170. Dal.

Csupán magad, értelmes ész,
Szerencsénket nem teszed,
Sőt még inkább vesztünkre lész,
Mert több javunk elveszed;
Érzékeny szív, te legfőbb kincs!
Nagyobb rossz vagy, mint sem jó,
Ha mindenütt veled ott nincs
Az ész, úgy mint kormányzó; -
De, kiben szív s ész kezét fog,
Az a százszor s többször boldog!
Minden jó s szép, a mi van,
Övé ezen világban.

171. Dal.

Libyának homokjain,
Hol az útas szomjan hal;
Hycrania havasain,
Hol nem hangzik madárdal;
Szerecsenek melegében,
Hol megsül a természet;
A jégtenger közepében,
Hol megszűnt a tenyészet;
Az ég bár mely hajlatában,
A föld bár mely barlangjában
Csak teveled lehetvén, -
Mindég boldog volnék én.

172. Dal.

Az ész minden új tudtával
Egy-egy öröm-falatot
Elkap, - milyent lármájával
Még egyet sem adhatott.
Tiszteletét, becsületét
Az észnek én megadom;
De kényim tág kerületét
Nem szorítja, fogadom.
Gyermekkorom játékait,
Ifjúságom szép álmait
Elragadá magával, -
Szerelmemért meg nem csal.

173. Dal.

Az arannyal teli zacskó
Igen hasznos a földön,
A miólta némely szép s jó
Pénzzel vétethető lón;
De nemesebb kellemeit
S díszait a léleknek,
És édesebb örömeit
S kéjeit a szíveknek,
A mi létünk menyynyé teszi,
Senki pénzen meg nem veszi:
Az arannyal tölt zacskó
Csak boldog szív mellett jó.

174. Dal.

Erdőn, mezőn zúgva dúl-fúl
Az éjszak hideg szele;
Tölgynek, bükknek zörögve húll
S repdez száraz levele;
Hamvas ködbe van borúlva
A szép vidék pompája;
Szerelmünknek elpusztúlva
Fekszik öröm-tanyája:
De minket ez nem szomorít;
Noha négy fal közé szorít
Bennünket a zordon tél -
Szívünk mindég tavaszt él.

175. Dal.

Kiki maga útján járjon,
S boldoguljon ott bizvást;
De mást attól el ne zárjon,
S ne kénytessen arra mást;
Űzze kiki mesterségét,
Melyre kedve s alkalma;
De arra más tehetségét
Kénytetni, nincs hatalma;
Mert az ember szabad állat;
S nyomja, törje bár a vállat
Az önként felvállalt terh,
A baj könnyebbséget nyer.

VII. ÉNEK.

Ott, hol Hymen kötelében
Két rokon szív s lélek él,
Ott az élet idejében
Minden nyomban öröm kél:
Ölelkező akaratok
A kettőnek lelkében,
Ölelkező indulatok
A kettőnek keblében;
Egyet-értő vélemények
A két elme reptében,
Öszvehangzó érzemények
A két szívnek mélyében;

Jó s bal sorsnak forgásában
Öszvefogó kezekkel,
Ezen élet pályájában
A síríg úgy mennek el.

Békességes türedelem
Egymás iránt szívekben,
Hú barátság, hú szerelem
Mindenütt társ mentekben.

Ama mérges szelenczének
Együtt hordják átkait;
A kedvező szerencsének
Együtt élük javait.

Hol útfokokban gátot lelnek
Édes együtt-mentekben,
Ketten könnyű terhet emelnek,
Kettős erő lelkekben.

Hol az egyes kétesen áll,
Hogy ennyit nem visel el,
A terhnek két öszvetett váll
Nyájaskodva megfelel.

Munka után az egyesnek
Kipihenni, únalom;
Hah! de két hív szerelmesnek
Ott a legszebb jutalom.

Midőn a sors ostorával
Az egyesre lecsapkod,
Ez magános fájdalommal -
Néha késhez is kapkod;

De két hű szív, ki egygyé lett,
Csapásit csak kaczagja;
Míg szerelmek sebet nem vett,
Nem árt semmi haragja.

Egy szerelem lángol, lobog
A kettőnek szívében;
Egy kényes öröm remeg, dobog
A kettőnek keblében,

Az érzemény tengerében
Ölelkezve merengnek;
A remények tér egében
Pár-galambok kerengnek.

Azon egy bű a gyötrelme
Mind a kettő éltének;
Egy seb, egy kín a sérelme
Mind a kettő lelkének;

De minden bú csak felet tesz,
Mely kétfelé oszlik el;
S minden öröm duplázva lesz,
Mely közös két jó szívvel.

A mit egyik a másért tesz,
Tevődjék bár bajokkal,
Mindég édes örömmé lesz -
A remény csak itt nem csal.

Törjön rájok veszedelem,
Az erős a gyengének
Segedelem és védelem
Veszélyével éltenek.

Hol az erős erejével
A szépségért dolgozik,
Ott a szépség kellemével,
Virágával áldozik.

Hol az erős megépíti
A nyugalom tanyáját,
A szép azt felékesíti,
Szerte hintvén rózsáját.

Imígy élnek ezt a létet
Ezen próba-világon;
A mit egyik könnyűvé tett,
Másik abba rózsát fon.

Imígy élnek az életnek
Szép tavaszi korában,
Az igaz, hív szeretetnek
Fennyen-csapó lángjában;

Imígy élnek az életnek
Már hervadó őszeben,
A barátság s szeretetnek
Holtig égő tűzében.

Szerelmeik gyümölcsiben,
Kik keblekből fakadnak,
S ezek gyermek-örömben
Ők újra megifjadnak. -

Egyetlen egy féreg terem
E szép élet-rózsában, -
Gondolni is alig merem
Szívem boldogságában! -

Tudniillik: ha fele szív
Verni megszűnt, - s fele még
Tovább is ver - feléhez hív -
Ha vernie már elég!

176. Dal.

Amor ezer mesterségét
Elmémmel ha vizsgálom,
Legjelesebb tehetségét
Abban lelem s csudálom:
Hogy az élő természetnek
Különnemű két ágát,
A magzásnak s tenyészetnek
Megért hím s nő virágát
Oly csudával köti öszve,
Hogy meg lévén már kötözve,
A volt kettő egyet tesz -
S az egyből meg - hat is lesz.

177. Dal.

Miólta, mint bimbóikból
Virágai kertemnek,
Kifejlének csomóikból
Érzelsei szívemnek:
Egy szép lelket, egy jó szívet
Kivántam én magamnak,
Szívet nékem élőt s hívet
Ez életben társamnak; -
A mit kérni nem is mertem,
Boldog én! azt is megnyertem:
Szép lelket szép hüvelyben,
Jó szívet szép kebelben.

178. Dal.

Volt egy idő, hogy Aurora
Bú-követ volt én nékem,
S felrettent a kakas-szóra
Ki sem pihent inségem! -
De most öröm-követem ő:
Mert álmamból serkenvén,
S látván derül a hegytető,
Újra tudom s érzem én, -
S érzi kettős valóságom,
Hogy - nem álom boldogságom;
S hogy valamint volt tegnap,
Szint úgy lesz a máj nap.

179. Dal.

«Álom Amor boldogsága»

Sok azt véli, kedvesem!
Nem igaz: mert valóság a -
Vagy, ha ez nem, - semmi sem.
De légyen úgy: ha engemet
Az igazság gyötör s nyom,
Hát többet ér egy szívemet
Boldogító szép álmom.
Mért vagyunk mink oly okosok
Vesztünkre? hajh! s oly szorosok
Boldogságunk ösvényi: -
S tágok a bú örvényi.

180. Dal.

Az embert fő indulatja
Féreggé vagy istenné,
S e földet elváltoztatja
Pokollá vagy édené:
A sok közül legboldogabb
Indulat a szerelem;
Ha szerencsés, minden víz-hab
Öröm néki s élelem;
Hová boldog szeme tekint,
Az élésnek virága int;
S akármely baj éri őt,
Nem esmer ez rossz időt.

181. Dal.

Érzeményink hajnalában
Nyíló *első szerelem!*
Ezen szegény föld porában
Te vagy legjobb élelem!
Te vagy földi életünknek
Legszebb virág-ideje!
Minden gyönyörűségünknek,
Kényünk s kedvünk veleje!
Sem előtted jobbat, szebbet,
Sem utánad édesebbet
Az ember itt létében
Nem érezhet keblében.

182. Dal.

Kezdd idején fősvénykedni
Az örömmel, halandó!
Mert késő lesz epekedni,
«Hogy az öröm múlandó»,
Midőn nem lesz semmi kedv s kény
Már inyére szívednek,
Mely, mint az eltörött edény,
Nem szolgál már éltednek;
S az öröm, mint egy szitában,
Nem marad a mell baljában, -
Csak a zsibbadt únalom
S a darabos fájdalom.

183. Dal.

Sokat mondék szerettemről,
Sok szépet, jót s édeset;
Sokat mondék szerelmemről -
Hajh! s még is még keveset:
Lelkes, szíves tekintetét,
Kegyét valóságának,
Édes rózsá-lehelletét,
Mennyét édes csókjának, -
Ki képes azt lerajzolni?
A mi úgy el tud bájolni,
Hogy keblem ezt érezvén,
Embernél több vagyok én.

184. Dal.

Megemésztéd az erdőnek
Árnyék-adó díszzeit;
Megemésztéd a mezőnek
Élet-tartó füveit;
A vizeknek megállítád
Haszon-hordó menteket;
A napokat megkurtítád,
Kinyújtád az éjeket:
Olyan vagy te, óh december,
Mint egy zsarló szultán-ember; -
De nekem nem véthetvén.
Csak nevetlek téged én.

185. Dal.

Amornak sok a rokonja
S mindenik más tárgyért ég:
Ezt magához Clio vonja,
Ezt egy, azt más mesterség;
Ez Bacchusnak szeretője,
Az aranyak s ezüstnek;
Ez játéknak kedvelője,
Amaz a tömjén-füstnek:
Tárgyokban bár ellenkeznek,
Az egy pontban megegyeznek:
Kiki azon hitért vész,
Hogy övé a legjobb rész.

186. Dal.

A szerelem erkölcsöket
A szív gerjedelmiből
Úgy tenyészt, mint gyümölcsöket
A nap a fák rügyiből;
S gyakran, a mit egy században
Fel nem talál az elme,
Felleli egy pillanatban
A szív égő szerelme.
Kifejtvén az elmésséget,
Ő lel minden mesterséget;
Nincs ott lehetetlenség,
Hol termékeny tüze ég.

187. Dal.

Ha nem ügyel az ész rája,
Midőn a lány szív szeret,
A bujaság vad rózsája
Könnyen verhet gyökeret:
A testben felforró vérnek
Veszedelmes termése,
Mely által a jobb gyökérnek
Elnyomatik díszlése.
Átok arra, ki miként ti,
Banya Phrynék, magvát hinti
E kártékony maszlagnak
Keblekbe az ifjagnak.

188. Dal.

Az öröm, ki bánat s csömör
Követ legott nyomában,
Tolvaj-vendég; - kárt tesz, lop, tör,
A szívnek kincs-tárában.
A bujaság siren kénye
Lep s lop így meg bennünket,
Ha erkölcsünk érzeménye
Meg nem őrzi szívünket;
Ő az, a ki, ha befészkelte,
Semmi jónak nem ad helyt
S a míg talál, addig dúl,
Míg csömörben el nem fül.

189. Dal.

Nincsen minden ember-főben
Ész, ki *Newtont* elérje,
S véle alban és tetőben
A teremtést esmérje;
De van minden jobb emberben
Érző szív, mely ömledez,
Ha *Maróban* és *Homerben*
Az érzemény zengedez:
S azért, kik úgy énekeltek,
Hogy szíveket érdekeltek,
Míg az emberszív érez,
A nevetek áldott lesz.

190. Dal.

Az emberi tétemények
Jó reménység fejébe
Hintegetett vetemények
A jövő méhébe;
De tisztán a legszebb s jobb mag,
A sors jege vervén el,
Vagy elnyomván földi maszlag,
Csak ritkán s elvétve kel! -
Hymen boldog kebelében
Az emberszív csak felében
S tűrhetőbben érezi,
Ha valami vérezi.

191. Dal.

Boldogítani, boldogúlni
Egyarányú mértékben,
Nem fogyni, sőt gyarapúlni
A legszebb s jobb értékben;
Vidám, nyugodt, erős lenni
Lelkében és testében,
Nem rettegni s nem csökkenni
A sors dúló mérgében:
Ez boldog s bölcs emberélet!
Tőled ered e tökélet,
Értelmes, bölcs szerelem!
Szerelmes, bölcs értelem!

192. Dal.

Hogy a hírnek templomában
Örök legyen a neve,
Mit nem forgat az agyában,
Mit nem tesz, mit nem teve,
Vagy ha nem tesz, nem tehetvén,
Mit tenni nem hajlandó,
Kész örömét félre-vetvén,
A nyugtalan halandó? -
S csak sírjánál eszmélkedik;
De már ott nem kételkedik:
Hogy jobb élni szívében,
Mint sem a név hírében.

193. Dal.

E hiános por-életben
Nézz bár hátra s előre,
Semmi sincsen tökéletben,
Semmi sem jut tetőre:
A szerelem ragad csak fel
Oly tetőre szárnyával,
Hol a szív oly élelmet lel,
Hogy - elégszik sorsával.
Szeretni és szerettetni,
Két szívnek egygyé lehetni, -
Ennél feljebb már nem hág
Az emberi boldogság.

194. Dal.

A szerelem keserűjét,
Ki az, ki leírhatná?
A szerelem gyönyörűjét,
Hol az, ki elmondhatná? -
Pokla dühösb gyötrelmeit
A jaj ki nem adja még;
Mennye lelkesb örömeit
Zengni, lehetetlenség.
Szívünknek mély fenekében
S valóságunk szövetében
Ül mind lelke kétének,
Mind fenéje mérgének.

195. Dal.

Úgy szí lelkem boldogságot
Rám sugárzó szeméből,
Mint a gyémánt fényt s világot
A nap örök tüzéből;
S szerelmének Édenében
Szívem úgy él kényére,
Énekelve örömében,
Áldást mondva szívére, -
Mint a kis méh egy Tempében,
A tavasz lány levestében;
Csak hogy több kény- s kedvekben,
Mint ez virág-nemekben.

196. Dal.

A szivárvány színeivel
Szemfényvesztő ruhában,
A tenger s föld kincseivel
Potrohos tárházában, -
E gondolat dagályában:
Hogy övé mind, a mit lát,
Az ott - senyvedt únalmában
Még is ásít s száját tát:
Mert, mily fény van ruhájában,
S a mennyi kincs tárházában,
Oly homály van fejében
És üresség szívében.

197. Dal.

Kendericzék! fülemilék!
Rég elolvadt már a hó;
Karikáznak már a pillék,
Fakad már a fabimbó:
Hol késtek még, ti kertemnek
Tavaszi hív lakosi?
Az életnek, szerelemnek
Kedvit dalló lantosi? -
Jőjjetek meg, kis kedvesek!
Minden karvalyt csővel lesek,
Hogy békében legyetek
S több kis lantost költsetek.

198. Dal.

A szív minden indúlatja
Az emberből mást mást tesz:
Most barommá változtatja,
Kiből majd meg isten lesz,
A párducznak s oroszlánynak
Parancsol most eszével,
Kit egy vérhab majd zsákba rak
Lelkével és testével:
Önmaga meg nem foghatja,
Az istennek mily állatja; -
Érző szív te s magas ész,
Mindég ég rokonja lész.

199. Dal.

Az embert, ki kebelében
Soha tiszta szerelem
Nem fogamszik, bár fejében
Sok az ész és értelem;
Ki a vallást s jámborságot
Gúnyolja s megneveti,
Az erkölcsöt s igazságot
S hazáját nem szereti,
Az oly embert kerülni kell:
Mert élete poklot lehel;
Mert méreg foly érében,
S egy ördög ül szívében.

200. Dal.

Miket, szívem ömledezvén,
En-magam-lelt hangokban
Énekeltem s daloltam én, -
Nem nagy ész szól azokban:
Csak természet szüleményi,
Együgyűek szavaim;
Búm s öröömim érzeményi
Énekeim, dalaim;
De, ki mind ezt nem érezed
S talán hiú hangnak veszed, -
Élelmed a nap alatt
Csak agyagból kelt falat.

II. kötet
REGÉK

CSOBÁNCZ.

*Il crudo Amore
Si pasce ben, ma non si sazia mai
Di lagrime, e dolore.*

Guarini.

Ülj mellém a kandallóhoz,
Fel van szítva melege;
Csobáncz-várról, édes-kedves,
Im! halljad, egy agg rege: -
Múlt szüretkor Badacsonyon
Ezt Múzsámtól vettem én
Egykor, midőn magam bolygék
A hegy szirtes tetején.

Sok történt ott, a mióta
E pompás hegy földjébe
Szőlő s gyümölcs ültetődvén
A vadonnak helyébe,
Eszteendőként sok úri nép
Gyűl oda a szüretre: -
László s Rózsa szerelmek is
Ott kelt e bús esetre.

1.

«Szép, jó s vitéz volt a kedves,
Nemcsak Vasban, Szalában
Volt legelső, - nem volt mása
Mátyás birodalmában;
Termetének annyi éke
Nem volt minden kelleme;
Bő értéke, híres neme
Nem volt minden érdeme:

2.

Fellengező, erős lélek,
Éles, mély tűz-értelem,
Nemes, bátor, igaz, nagy szív,
Lángoló hív szerelem
Voltak azon tulajdoni,
Melyek ötet szememben
Egyetlenné s - örökkössé
Tevék az én szívemben.

3.

Itt ült velem legutólszor,
Engem általölelvén, -
Hű szerelme szerelmemnek
Teljesen megfelelővén.
Szüret vala itt akkor is:
A Balaton háborgott,
Zúgott a hegy a nagy szélben,
Hajh! és szívünk csikorgott!» -

4.

«Isten hozzád, Rózsa lelkem!
Megyek, úgy mond, Budára;
S kikeletre Bátorval
Onnan török nyakára.
Teli, hallom, vitézekkel
Immár Mátyás udvara,
S én ne mennék? - A ki nem megy,
Nem nemes, nem - magyar a'.

5.

Ha az Isten szerencsét ad,
Visszahozom szívemet,
S borostyánnal koszorúzva
Viszlek haza, hölgyemet.
Szigligetben fogunk élni,
Szerelmünkben boldogok,
Hol fészünkéből kirepülni
Egy könnyen majd nem fogok.

6.

De ha az Úr oly sorsot vet,
Hogy Szentgyörgyi egy fia
Vérét ontsa - érted foly az,
Édes haza, Hunnia! -
Akkor Rózsám, Gyulafy-faj,
Kesergvén a mátkáért,
Vígasztaljon e gondolat:
Szép halni a hazáért!»

7.

«Imígy szólott, súlyos kardját
Oldalára övedzvéni;
Megdermedve, zúzott szívvel,
Magam' kívül valék én:
S elszakadott kebelemtől! -
S elment a vad törökre! -
De fülánkja szerelmének
Benn e szívben örökre! -

8.

Oda van ő! - felgyilkolva
Örömei éltemnek;
E nagy világ semmit többé
Nem adhat már szívemnek! -
Oda van ő! - utána, haj!
Haszontalan sohajtok;
Oda van ő! - legyek én is!
Egyebet nem ohajtok.»

9.

Badacsonnak szüretjében,
A hegy felső felében,
Hol nehezen fogamzik már
Szőlő a szirt keblében;
Alatta egy vén diónak,
Senkitől sem láttatván,
Egy legördült ormon ülve,
Csak rigóktól hallatván,

10.

Imígy zengé, elmerülve
Tengerében kínjának,
Szíve gyászos történetét
Egyedül csak magának,
Szegény Rózsa, - Balatonra
Meresztvén le szemeit,
S fuldokolva nyeldegelvén
Sűrűn omló könnyeit.

11.

A szép Rózsa! Gyulafynak
Dicsőséges leánya,
S a ki őtet csak ismérte,
Minden férfi bálványa:
A milyen szép és kellemes,
Oly felséges, kegyes, jó,
Dunán s Tiszán innen és túl
Nem volt hozzá hasonló.

12.

Bő, víg s népes volt Badacson
Az akkori szüretben:
Mozgott, hangzott az egész hegy
Fenn és alatt, kinn és benn.
Urai és asszonysági
Veszprim-, Somogy-, Szalának,
Ifjai és leányai
Mindnyájan ott valának.

13.

Durrogtanak a mozsarak,
Hogy a bérczek ropogtak,
Kongtak a még üres hordók,
Az ostorok pattogtak;
Harsogtak a tárogatók,
A hegedűk zengének,
Szólt a duda, tapsolt a táncz,
S a sarkantyúk pengének.

14.

De mind erre a bús Rózsa
Örömrre nem gerjede;
Mint a féreg-marta rózsa
Lankada és csüggede:
Se nem látott, se nem hallott
Keservénél egyebet;
Se nem érzett, se nem tudott
Keservénél egyebet.

15.

Mert Lászlója, ki Mátyásnak
Diadalmas hadával
Dicsőséget ment aratni
Pogány-földön kardjával
S Mátyás halál-seregében
Harczolt Kenyér-Mezején
Sebet s utóbb halált nyere
Azon nyárnak elején.

16.

Épen, midőn kalangyákban
Feküdt még a gabona,
Akkor jöve a táborból
Csobánczra egy katona:
«Szentgyörgyitől jövök, úgy mond,
Az ő árva szolgája,
Hol van Rózsa, - a kisasszony, -
Szegény uram mátkája?

17.

Oh kisasszony! kegyelmednek
Szomorú hírt hozok én:
László úrfi, kedves uram,
Meghalt Kenyér-Mezején!
Farkas előbb oda lett már,
Kit innen vitt magával;
Farkas után én gondoltam
Sárkány paripájával.»

18.

«Meg kell halnom, - eredj, mondá,
Ledülve egy dúlt sánczra,
Mikor s mint lett haláloamat
Vidd mátkámnak Csobánczra,
Emlékezzék meg énrólam,
Az ő holtig hívéről; -
De miattam le ne mondjon
Az életnek kedvéről.

19.

Legkedvesebb barátomat
Válaszsa ő férjének,
Boldogítsa Varjas Andrást
Szerelmével szívének!» -
«Imígy szólott, írni akart,
De jobb keze nem vala! -
S ugyanaz nap, pünkösöd kedden,
S ugyan ottan - meghala!»

20.

Ily fenével kínzá Rózsát
E katona-jövevény; -
Óh iszonyú rút csalárdság!
Pokol-fonta szövevény! -
Az egész hír költemény volt;
Varjas András koholta,
S Orbán deák, a ki Rózsát
Ezen hírrel gyilkolta.

21.

Varjasnak már rég fájt foga
Csobánczra és kincsére,
S fejét soká törte abban,
Mint ejthetné kezére;
Ezer tört és lépet vetett,
Hogy megfogja madarát;
De bármit tett, nem volt haszna, -
S csikorgatta agyaráát.

22.

Hogy Szentgyörgyi táborba ment, -
Hah! mint örült annak ez;
Remélvén, hogy a csatákban
Vagy Szentgyörgyi oda vesz,
Vagy hogy Rózsa elfelejti
Távollévő mátkáját,
S utóbb mégis néki adja
Szüzessége pártáját.

23.

De élt a' még, megtartá őt
Az igazat védő ég;
S élt keblében hív szerelme, -
Sőt azóta nőtt az még.
S lefizetvén hazájának
A tartozott oltalmat,
Jönni készült, mátkájától
Megkérni a jutalmat.

24.

Se Rózsa nem felejté el,
A mit ígért hívének;
S távolléte kétszerezte
Lángját égő szívének.
Kosarat nyert, a ki kérte:
Halápy és Hagymásy,
Török, Pethó, Kanizsay,
Poky, Érsek s Szilvásy.

25.

Úgy cselekszik a távollét
A szerető szívekkel,
Valamint a szél fuvalma
A lángoló tüzekkel:
Ha csak kicsiny s gyenge a láng,
A szél mindjárt elfojtja;
De ha immár elharapózott,
Azt még inkább felbojtja.

26.

Imígy látván füstbe menni
Varjas minden reményét,
Megcsengette körmöczikkel
Jól megtöltött erszényét:
«Orbán! (úgy mond ez ördöghez)
Jutalomúl ezt veszed,
Hogyha nékem te Csobánczot
És Rózsát megszerezed.

27.

Dárday, hogy ő hűgait
A jószágból kitudád,
Mely az ő nagyanyjoké volt,
Nemde kétszáz sárgát ad? -
Ebben itt két annyi vagyon: -
Sajátod az órában,
Melyben Varjas lefekteti
Rózsát nyoszolyájában.»

28.

S poharak közt így végzének:
Közösülés ne legyen
A mátkák közt, - tudósítást
Egy a mástól ne vegyen;
S utóbb László elvesztéről
Bizonyos hír terjedjen,
Úgy hogy erről kételkedni
Akárki is feledjen.

29.

S úgy lett. - Orbán, a sátánfi,
A dolgot jól intézte;
Hogy Rózsát, mint elnyert konczot,
Varjas immár úgy nézte.
Varjasnak egy czimborása,
Ki Lászlóról halált írt
A táborból, hitelessé
Tevé ama költött hírt.

30.

Holtnak tartá László úrfít
Rózsa s minden atyafi;
Mégkönnyezé derék vejét
Még maga is Gyulafy.
Sőt Tihanyban requiem is
Tartatott már érette.
Ott volt Varjas és deákja,
A két ördög, - s nevette.

31.

De ezáltal dolgát Varjas
Nemcsak jobbá nem tette;
Hanem minden reménységét
Egyszerre elvesztette.
S kétségb'evén, hogy valaha
Mégfoghatná madarát,
Dúlt, fült, ivott, káromkodott
S csikorgatta agyaráát.

32.

Oh, de Csobáncz bezzeg hangzott
Rózsa szíve jajától;
Lászlót! Lászlót! kért ő szegény
A vár minden falától.
Mérték nélkül volt keserve,
Haját, keblét szakgatta;
Földhöz sujtott reményeit
Éjjel-nappal siratta.

33.

Látván ezt az ősz Gyulafy,
Vígasztalta, kérlelte,
Dorgálta is gerliczóját,
Óh! mert igen szívelte. -
De a lelkét vesztett szívnek
E föld már nem adott írt.
Vajh! mért kellett elhinnie
Ama gyilkos hamis hírt!

34.

Mint őszszel a liliomszál,
Szemlátomást hervadott;
Tüze elhúnyt, lelke alélt,
Már könnye is apadott.
Ez utolsó szüret után
Már csak alig élhete;
Pedig László Budán volt már -
S kedveséhez sieté.

35.

Budán volt már a király is
Az országnak nagyjával,
S diadalmit innepelte,
Bajnokinak javával.
A multság- s vígasságnak
Budán nem volt szünete;
De Lászlót ez nem ingerlé -
Kedveséhez sieté.

36.

Mert hogy rég nem hallá hírét,
Se nem vette levelét
Mindég szívelt mátkájának, -
Borzogatta kebelét.
Tarsolyában sok gyöngy vala
Rózsájának számára;
Örült, midőn elképzélé,
Mint illik majd nyakára.

37.

Nagy-Vázsonyig Kinizsyvel
És többekkel utazott,
De késztetvén Csobáncz felé,
Nem vesztegett soká ott.
Napnyúgotkor indúlt onnan
Lovászával magával,
Farkassal, ki minden sorsot
Együtt viselt urával.

38.

Késő őszben volt ez a nap:
Már mindenütt elkele
Márton lúdja; a Bakonynak
Már lehullott levele.
Hideg szél fúj éjszak felől, -
Repült a ló serénye;
De kedvezve világított
A már telő hold fénye.

39.

«Rózsa! Rózsa! közel vagyok, -
Hahogy hívem maradtál,
S megtartottad, a mit nékem
Badacsonyon fogadtál? -
Szigligetben fogunk élni,
Szerelmünkben boldogok;
Hol fészünkéből kirepülni
Egy könnyen már nem fogok.»

40.

Ezt gondolá s több effélét
László úrfi magába',
S nyargalt-nyargalt, hogy szikrát hányt
A száguldó ló lába.
Estve későn volt az immár,
Hogy kiért a tisztára, -
Felpillantott, és ráismert
Csobáncz-várnak fokára.

41.

Itt megtoppant paripája
És egy nagyot horkantott;
Mert épen egy nyúl az úton
Ott keresztül illantott.
De sarkantyút adván László
Ágaskodó lovának, -
Most még annál sebesebben
Nyargalt Csobáncz várának.

42.

Tovább jutván, a sziklák közt
Ott egy bagoly huhogott;
Borzadozott Szentgyörgyi ott,
S bátor szíve dobogott:
Mert tudta még dajkájától,
Hogy semmi jót nem jelent,
A mit most hall s imént látott;
De a bajnok - tovább ment.

43.

Továbbá hogy oda jutott
A hegy gyöpös aljába,
A honnan felkanyarodik
Az út Csobáncz várába:
Szomorúan hallott kongni
A várban egy harangot: -
«Mit jelent ez!» - Az erős szél
El-elkapta a hangot.

44.

«Úrfi, lassan! (monda Farkas,)
Én itt nem jót érzek! -
Torba megyünk, - a faluban
Valakit megkérdezek.»
S egy paraszt jött épen szemközt,
S László imily kérdést tön:
«Földi! minek szól e harang?»
Válasz erre, jaj! - ez lön:

45.

«Dicsértessék az Úr Isten!
Kisasszonyunk vívódik
Tegnap óta a halállal -
Mondják, szörnyen kínlódik!
Bár az Isten megtartaná!
Mert igen szép s igen jó;
Régen beteg: - lelkéért ez
A harmadik harangszó.»

46.

S mintha ezer kardot döftek
Volna László szívébe,
Elbődüle, - minden vére
Visszaszaladt keblébe;
S mint a nyíl a várban termett,
Lova eldőlt alatta:
De hajh! Rózsát László elől -
A halál elragadta.

TÁTICA.

*Come il gelo a le piante, ai fior l'arsura,
La grandine a le spiche, ai semi il verme,
La reti ai cervi ed agli augelli il visco,
Cosi nemico a l'huomo fu sempre Amore.
E chi foco chiamollo, intese molto
La sua natura perfida, e malvagia.*

Guarini.

Négy fal közé zárt a télnek
Szele, hava, hidege:
Kedvelt, tisztelt barátom, *Nagy!*
Im! halljad, egy agg rege:
Tátika - - most csak omladék,
S vércse-lakta váráról,
S két fiatal magyar szívnek
Szerencsétlen sorsáról.

Héj barátom! akkor is volt,
Valamint most, rossz ember,
Embertársa lehelletét
Irigylő és dúló szer;
Ember, kinek szíve okol,
Nyelve éles, tüzes kés,
Vére méreg, lelke ördög,
Mindenütt túr, ás és vés;

Ki mérgével felzavarja
A boldogság forrásit
A vad átkokká változtatja
A jó Isten áldásit:
Maszlagokká a rózsákat
Igy teszi a mérges pók;
Halállá az édes álmat
Igy teszik a skorpiók.

Első ének.

1.

Késő őszt volt, Márton napja,
Egy szomorú őszi nap;
Hamvas felhők között bujkált
A melegét vesztett nap:
Szomorú volt a természet,
Barna a letarolt föld;
Csak a mezőn volt remény-szín,
Csak a vetés volt még zöld.

2.

A Bakonynak rengetege, -
Tenger erdő s végtelen,
Komor barna hullámokban
Fekvők helyén dísztelen:
Az ősz száraz lehellete
Mefosztotta a fákat
A levéltől, s eledeltől
A ménest és gulyákat.

3.

Tátika, mint egy korona
Feltéve a tetőre,
Büszkén állott s nézett alá
A földre és időre:
Változott ez évek óta
Körülötte, alatta;
De a várnak nem árthatott,
A tatár sem bánthatta.

4.

Szánthó Gáspárnak özvegye volt,
Ki a várban parancsolt,
S Hermán deák, a ki abban
Ügyész, gazda - minden volt;
Czudar Judith, a szép özvegy,
Ezen nap nem volt otthon;
Deákjával Hagymásynál
Vígadozott Szent-Gróthon.

5.

Vendégség volt Hagymásynál,
Kinek nagy volt értéke;
Özvegyüle ekkor nála
Szala egész vidéke.
Oda méne az özvegy is,
Azt gondolván magába',
Hogy megkerít tán valakit
Megúnt özvegy ágyába.

6.

Manczi volt csak maga otthon,
Gáspár lelkes magzatja,
Első kedves felesége
Képe, szíve, rajzatja;
Remekje a természetnek,
Szíve-, lelke- s testében,
S örököse jó atyjának
Jószáginak felében.

7.

Mert vala még egy öcscse is,
Fia mostohájának,
Ki másik fél-örököse
Vala Gáspár javának;
Hajh! de egy mákszemmel sem bírt
Magyar emberségéből,
Korcs volt, szóval: az anyjának
Hermánt öleléséből.

8.

A szép Manczi volt csak otthon, -
S fekete gyász életében
Ablakára könyökölve,
Feje a jobb kezében,
Szem-meredve néz vala le
A világba s időbe,
A múltba és jövőendőbe:
És a jelenlevőbe:

9.

A sors dúló fergetege
Legmérgeesebb dühébe'
Ment el virág-élte felett
S mordúl csapott szívébe:
Mint a féreg a bimbóban,
Úgy ült s rágott keblében
Két szomorú emlékezet -
S hervadt virág-évében:

10.

Valóban bal történetek!
Egyike is nyomhatta
Annyira, hogy gyenge szíve
Elszakúljon alatta;
Együtt pedig ily esetek
Oly terhek a szíveken,
Hogy sem az ész, sem az idő
Nem segíthet ezeken:

11.

Épen ma két esztendeje,
Hogy a dicsó öreget,
Ki életében gyakran vive
A törökre sereget,
Édes atyját, anyja mellé
Letevék a kriptába;
S ő itt maradt, - a halálnál
Rosszabb sorsnak markába'.

12.

Borzadozva látta most is,
- Hogy rángatta idegét -
Szürke s fejér barátoknak
És papoknak seregét;
Borzadozva hallá zengni
Búcsúztató énekét,
És zokogni a sziveket,
Ifjakét és vénékét.

13.

«Mért, óh mért, óh édes nemzóm!»
(Igy sohajtott magába')
«Mért nem vittél el magaddal
A nyúgalom karjába! -
Mért nem vittél el magaddal
E veszélyes szélvészből,
Hol, ha rá kél, nem jön segéd,
Sem szívből, hajh, sem észből!»

14.

A nyomorúlt emberi szív,
Ki mindenre megindúl,
Csak, ha egyszer verni megszűnt -
A mély setét síron túl,
Ott nyugszik meg, - ott nem érez,
Ott nem gyűlöl, nem szeret: -
Jöjj, óh halál, jöjj kaszáddal,
Mely mindennek véget vet!»

15.

S épen ma két esztendeje,
Hogy a sírnak felette,
Mely atyját és jó napjait
Örök éjbe temette,
Egy rózsaszín remény-virág
Látszott nyíltni szívének,
Mely egy egész édent ígért
Hátralévő életének.

16.

Tudniillik: Rezy Sándort, -
A ki gyermekkorában
Játszó társa vala néki,
Kedvelt szomszédságában, -
Ott látta meg legelőször
Már legénynyé váltában,
A halotti vendégek közt, -
Édes atyja torában.

17.

Rezy Bálint fia volt ez,
Egyetlenegy magzatja,
És e híres nemzetségnek
Legutolsó fajzatja.
Szánthó s Rezy jó szomszédok
S jó barátok voltak,
Mind a kettő nagy hazafi, -
Egymás után haltanak.

18.

Sándor úrfi akkor jött meg
A töröknek nyakáról;
Egész Buda róla szólott
És nyert borostyánjáról:
Galambosnál volt ő egyik,
Ki a török markából
Zsigmond királyt megmentette
Szégyen-halál torkából.

19.

És azóta Zsigmond király
Becsülte őt s szerette,
S mint élete megmentőjét
Kegyelmezzel illette.
Látta őt a királyné is,
Ama híres Borbála,
S szeme benne egy Apollót
S egy Herkulest találta.

20.

Szép asszony volt a királyné,
De gonosz és fajtalan;
Teste kényit töltögetni, -
Ez volt dolga úntalan.
Vajh! mért kellett ez ifjúra
Buja szemét vetnie!
Vajh! mért kellett ez ifjúnak
Buja szembe tűnnie!

21.

Valamikor még a pokol
Egy férfiat megfogott,
Egy szép, elmés, buja asszony,
S nem ördög volt eszköz ott:
Mert befonja hálójába
A fiatal szíveket
A bujaság, ha kellemes,
Mint a pók a legyeket.

22.

Az ily asszony (mért van ilyen!)
A legnagyobb szörnyeteg:
Medvék között, hol legsűrűbb,
Legvadabb a rengeteg,
Nem veszhetsz oly drága kincset,
Mint a melyet ez kicsal,
Óh férfi-szív, életedből
Szédítő bűbájival!

23.

Sándor s Manczi, gyermekek még,
Már egymáshoz hajlának,
S gyermekszívek érzeményi
Szépen öszvehangzának.
Szerették már akkor egymást,
Mínekelőtt kifejlett
Valóságok a bimbóból,
S az legény, - ez leány lett.

24.

De meglátván mostan egymást
Az életnek nyíltában,
A szív s lélek viráginak
Fejledező korában:
Midőn a szív kívánati
Az ifjúság keblében
Ébredveznek, gyúladoznak
A szerelem évében: -

25.

Látván Sándor a szép szüzet
Pompájában testének,
Lelke szelíd felségében,
S jóságában szívének;
Látván Manczi a szép legényt
Magyar lelkeségében,
A jó embert, deli vitézt
Erejében, tüzében:

26.

Világos lőn lelkeikben,
S keblek mélyen érzette,
Hogy a két szív, két valóság
Egymást igen szerette:
S minden a nagy természetben
Fennen hangzá nékiek,
Hogy egymással öszveillők,
S egy párrá kell lenniük.

27.

S Gáspár hideg tetemének,
És sírjának felette,
Zokogva még, a két jó szív
Már egymást eljegyzette:
Ezen élet tengerében
Öszvefogva evezni:
A sors mérgét és kegyelmét
Ketté osztva érezni.

28.

A boldogúlt két öreg is,
Hogy szívek még dobogott,
És az arany billikomban
Ó somlai csillogott,
Öszveülvén s öszvehordván
Harczaik egy rakásra, -
Könny gördülve agg szemekből,
Igy köszöntek egymásra:

29.

«Adja Isten, hogy a magyart
A fél világ uralja! -
S vérrel szerzett szabadsága
Soha kárát ne vallja!
Adja Isten, barátságunk
Halálunkig állhasson, -
S reménnyel tölt gyermekinkből
Egy boldog pár válhasson!»

30.

De Sándor, kit Borbálának
Vétkes unszolására
Zsigmond király magához hítt, -
Önnön gyalázatjára, -
Sándor, kinek a dicsőség,
Tábor és harcz kedves lett,
Kis időre (mint reménylé)
Kedvesétől búcsút vett.

31.

Sándor! Sándor! mit miveltél?
Ide hagytad mátkádat!
Jaj jaj néked! - nem ismerted
Kígyót rejtő pályádat!
Elment, hajh! és midőn a szűz
Várva várta ölébe,
Sándor helyett egy levélben
E mennykő jött kezébe:

32.

«Vannak olyan perczenetek
Az embernek éltében,
A melyekben setét lészen
Fejében és szívében;
S a múlt idő örömei
Mind a földhez sujtatnak,
S a jövő reményei
Mind a porba tipratnak:

33.

Hogy átkozza születését,
Átkozza az életet; -
Néha maga, néha a sors
Hozza a balesetet! -
Vannak ilyen perczenetek!
Boldog, a kit kedvelvén
Az ég, megment ilyenektől:
Boldogtalan vagyok én!

34.

Alig valék még kezdetén
Veszedelmes pályámnak,
S egy szörnyeteg, királynéja
Hajh! szánandó hazámnak,
Tört vetett ki, milyent eddig
Ártatlan nem ismértem,
S fogva valék, elkábúlt én,
Mire magamhoz tértem!

35.

Nem volt benne irgalmasság
A vad istentelenben;
Úgy tett vélem, együgyűvel,
Mint a kígyó édenben!
Buja vérré varázsolta
Szüzességét keblemnek,
S elütötte életemről
Idvességét szívemnek!

36.

Virtus! virtus! imádtalak,
A mióta érzettem,
Hogy mennyei rokonság vagy,
S ösvényedet követtem;
Nem szántsándék, nem természet: -
Sorsom ragadt magával,
Kivül belől ostromolván,
Elrántott bal karjával.

37.

Akár tudnám jó szívednek
Még megnyerni kegyelmét;
Akár soha sem bocsátnád
Szíved szörnyű sérelmét; -
Igy is, úgy is szerencsétlen,
Visszaadom szavadat:
Add egy másnak, érdemesbnek,
Malaszttal tölt magadat!

38.

Akkor, ha majd látni fogod
Egy szerencsésb öléből,
Ki szívedre méltóbb vala,
Boldogságod kebléből:
Mily hóhérom lesz a vétek,
Melyet, hajh, elkövettem!
Hogy, nyomorúlt! bár vétettem,
Mégis híven szerettem; -

39.

Ha hallani s látni fogod,
Vétkem kínos bánatja
Keblem miként gyötri, marja,
Furdalja és szaggatja;
Elmém minden gondolatja,
Minden csepp vér erebben
Mint lesz ostor, gyilkos, ördög
Szerencsétlen éltemben; -

40.

Miként nem fog melegíteni
Semmi remény sugára;
Miként nem lesz kebelemben
A pokolnak határa: -
Akkor, óh megbántott angyal!
Ha így leszek feldúlva,
Szánj meg akkor és bocsáss meg!
Meg léssz rajtam boszúlva.

41.

Ha szívem majd kínjaiban
Vérzik, habzik, csikorog;
De, hogy sorsát megérdemlé,
A bűnös még sem morog; -
Ha életem gyökerei
Mind el lesznek már éve:
De bús lelkelem csontházából
Még sem lesz még kivéve; -

42.

Ha a halált imádom majd,
Hogy szánjon meg s vigyen el; -
De nem szán meg, de nem visz el,
S minden hajnal élve lel:
Akkor, óh megbántott angyal!
Ha így leszek feldúlva, -
Szánj meg akkor, kárhozottat!
Meg léssz rajtam boszúlva.»

43.

Ki először a szerelmet
Tűznek, lángnak nevezte,
Veszedelmes természetét
Jól ismérte, érezte,
A szív legszebb állapotja
Szüzessége, hívsége;
E mulandó emberlétnek
Ez mennyei vérsége.

44.

De semmi sincs hatalmában
Az embernek egészen;
Idő, hely és környülállás
Könnyen fordítást tészén;
A felhő, mely reggelenként
Szép bíborral van festve,
Benn rejti már a villámot,
Mely öldököl majd estve.

45.

A szerelem kezében van
Sorsunk kulcsa e földön,
S véle mennyet vagy poklot nyit -
Kinek milyen sorsa lőn:
Az idvesség kelyhét tartja
S nyújtja nekünk jobbával,
Mérget nyújt és kárhozatot
Veszedelmes baljával.

46.

A bujaság poharában
A felső hab édes méz,
S ennél fogva ingerelvén,
Hozzá kap az ember-kéz.
De, hajh! édes csak habja volt,
Már keserű az ital,
És sepreje epe s méreg, -
Melytől a szív kint s jajt vall.

47.

Szörnyű csapás volt ez Manczi
Érzékeny szűz szívének,
Mint a villám, szörnyen csapott
Gyökerébe éltének.
E két súlyos csapás mellé
Több bajok is jövének:
Az özvegy és egész háza
Szegény ellen törének.

48.

A rossz asszony irigylette
A szűznek sok kellemét,
Dicsőített hírét, nevét,
Virtusát és érdemét:
Irigylette az atyjáról
Rá maradott értékét,
S becsületét rágalmazva
Járta Szala vidékét.

49.

Látván, milyen bálványa ez
Minden férfi szívének;
Mint szeretik őt az ifjak,
Mint tisztelik a vének!
S mennél inkább kisebbíti,
Annál nagyobb nevében, -
Dúlt, fült s epét s mérget forralt
Hyénai mellében.

50.

Hermán deák, a cseh pribék,
Az özvegyhez kötözte
Ravasz róka-indulatit,
S Manczit szint' úgy üldözte;
Sőt ha mérget látott forni
Asszonyának szívében,
Ő még jobban keverte azt
Egy reménynek fejében.

51.

S a dolog már annyira kelt,
Hogy Szánthónak leánya,
A szép, jó és gazdag Manczi,
Ezer szívnék bálványa;
Kiért anny'an vetélkedtek
A szittyai hazában,
Szinte immár szolgáló lett
Önnönmaga házában.

52.

Valóban bal történetek
Egy angyalnak éltében!
Ablakára könyökölve,
Feje a jobb kezében,
Szem-meredve néz vala le
A világba s időbe,
A múltba és jövőbe,
És a jelenlévőbe:

53.

Setét köddel, könnyesővel
Szívét mordúl vonta bé
A szerelem fergetege,
S napfényt nem várt már többé.
Szerelmének rózsanapja,
Melynek az ő hajnala
Annyi szépet s jót ígére, -
Örökre leszall vala.

54.

Oda lett az örömfészek,
Melyet képző fejében
A jövő pókhálóján,
Hajh! de a sors mérgében,
Ezer édes reményekből
Rakott vala szívének, -
És az élet terhére volt
Lelkének és testének.

55.

Ezen élet szélvésziben
Egyedül, elhagyatva
Érzé magát, és nyúgalmát
Fenékből felfogatva;
S lelke minden tehetségi
S erei megakadtak,
S élte minden fonalai
Fájva ketté szakadtak,

56.

A szív első szerelmében
Ily rútúl megcsalódni;
A szív első lángjainak
Imígy visszacsapódni;
S ezen visszacsapott lángnak
El nem tudni oltódni, -
Ily sorssal, egy gyenge szűznek,
Kín lehetett vívódni.

57.

Imígy hervad keservében,
Mert a sors letiporta,
Ostromolva ezer felől,
A szűz virtus gyakorta;
Könnyekben és fájdalomban
Húzza vonja életét:
Bú-köd fedi minden napja
Keletét és esetét; -

58.

Midőn nyilván és kevélyen
Tömjénekkel füstölve,
A gonoszság és bujaság
Jónak, szűznek kürtölve,
Örömeiktől környűlvéve
Jár s ül egész éltében, -
S a virtust még kaczagja is
A szerencse ölében.

59.

Sokat szenvedt szegény Manczi,
Szegény Sándor még többet:
Mert, sorsát megérdemlenni,
Az inségbe nagy súlyt vet.
A virtusnak tűz-próbája
A szív meggyúlt szerelme.
Az az erős, kinek ebben
Nem történik sérelme.

60.

Rezy Sándor, ki csak nem rég,
Még ártatlan korában
Törökdúló oroszán volt
A vérengző csatában;
Kinek tüzes tekintete
A sorssal bajt-víthatni
Látszott, s erős ércz-termete
Éveket kiállhatni;

61.

Megestén eliszonyodva,
Kiforgatva magából,
Mint az ebtől üldözött vad,
Haza szökött Budából;
S kerülvén a napvilágot,
Vagy megvonúlt várában,
Vagy Káinként bujdos vala
A Bakonynak vadjában.

62.

A hol ember soha sem járt,
A mély setét völgyekben,
Hol a tölgyek vén odvában
És a kőszirt-üregben
Görhes baglyok s denevérek
Laktak s éhhez vesztenek,
És a sovány moha közül
Szárak gyíkok néztek;

63.

Ottan járt ő, mint a lélek,
Csak csont és bőr az ifjú,
Ki izmos volt, mint Herkules,
De kit megett már a bú,
Ha a vadász meglátta őt,
Keresztet hányt magára
S hajborzadva fordult vissza
S nézett a hív kutyára.

64.

Ott csapongott - a múlt idő
És jövődő fejében;
A gyötrelm s törödelem
Vétkét bánó szívében.
Tövisektől megszagatva
Vérébe' és fagyába',
Éjfél után tére vissza
Gyakran néma várába.

65.

Haszontalan szedegette
Elmúlt öröm-napjait,
Hogy szívében elaltatná
A jelenlét kínjait:
Az iszonyú különbséget
Annál inkább sínlette,
Bal sorsának dühösségét
Annál inkább érzette.

66.

Sokszor, ha egy völgy öléből
Tátikára tekintett,
Ez a roppant szép természet
Előtte kőhalom lett:
Mely súlyosan mellén feküdt
S nyomta, zúzta terhével,
S Manczi fenn ült dicsőségben,
Kit elvesztett vétkével.

67.

S a múlt évből a száz meg száz
Bizonytalan szép remény,
Most mind annyi valóságos,
Gyilkos, dühös érzemény.
Fájdalmas, meg nem nyerhetni
A szerelmet gyakorta;
De szerelmét elveszteni,
Fájdalmasabb százszorta.

68.

A Rezi vár pusztán állott,
Mint egy üres sasfészek:
A szomszédság ifjainak
Régen nem volt már részek
A bujdosó birtokosnak
Magyar barátságában; -
Pusztán állott a Bakonyban,
Mint a lélek urában.

69.

Ki, ha néhol barátságot
Vagy szerelmet sejt vala,
Futott, futott, mint a vad fut,
S csikorgott bal oldala.
Szíve ezer kínja között
Legmérgesben az fája,
Hogy vétkéért ily sors méltán
Következett reája.

70.

Végtelen éj volt előtte -
Utána is végtelen;
Csak vétke volt, mint egy mord vész,
Jelenése szüntelen.
Azt vélte, hogy tőle borzadt
A bagoly, ha huhogott, -
Azt vélte, hogy őt vádolta
A varjú, ha káromgott.

71.

Gyakran egész éjszakákat
Átcsapongott, kerengett, -
S Tátikánál lelvén magát, -
Ott a kövön fetrengett:
A mennyország kapuinál,
Hogy az néki zárva lett,
Bánatában dühösködve -
Lucifer így fetrengett.

72.

A szerelmet, ifjúságot,
Minden kedvet, kényt s reményt,
A szerencsét, boldogságot,
S minden öröm-érzeményt,
Kifogatva és feldúlva -
Hajótörést szenvedve
Látta élte tengerében, -
És el vala szörnyedve.

73.

Szem-meredve tekintett le
Ínsége örvényébe,
Mint egy volkán hajborzasztó
Kiégett üregébe. -
Ha egy imily pillanatban,
A szívbe, mely így érez,
Egy valaki kését döfi, -
A gyilkos jóltévő lesz.

74.

Ilyen ínség volt élete, -
S jobb szerette gyötrelmét
Mégis, mint a gondolatot,
Hogy elverje szerelmét.
Csak elvesztett boldogsága
Édes emlékezete
Tartá benne még a lelket,
Csak e' volt még élete.

Második ének

1.

Későn estve tértek vissza
Az özvegy és deákja:
«Hah!» (elkezdi amaz, s magát
A karszékbe levágja)
«Haszontalan mesterkedem,
Haszontalan vetem ki
Mindenfelé horgaimat, -
Nem harapja meg senki.

2.

Fel sem veszi a menyecskét
Sem öreg, sem fiatal,
Sem boldog, sem boldogtalan,
Sem a főrend, sem az al;
Minden ő utánna indul,
Mintha vinnék ördögök, -
Minden szív csak ő rá czéloz,
Magok is a vén dögök.

3.

Minden csak őt udvarolja,
Mint egy Tündér Ilonát;
Minden szem csak rajta legel,
Szépet, jót csak rajta lát.
Nála nélkül, mint az árnyék,
Senki, semmi vagyok én;
Ő ragyogó, sugárzó nap, -
Én csak félre vetett szén.

4.

Ha felvesz is, ha megtisztel
S megbecsül is valaki, -
Hogy nem értem, hanem érte
Történt, - nyilván adja ki:
Hogy a méreg szinte megesz
Néha bosszúságomban; -
E teremtés, látom, gát lesz
Minden boldogságomban.»

5.

«Bosszankodtam» (úgymond Hermán)
«Én is minap Sümegen,
Hogy a püspök végig menvén
A nagy vendégseregen,
Azt mondotta: «Csorba a szám,
Nincs itt keresztleányom,
Szánthó Manczi, kit szegényt tán
A mostoha anya nyom?»

6.

Az atya jó barátom volt,
Közvelvő atyafi;
Jó ember volt, derék vitéz
És oly buzgó hazafi,
Hogy - csak olyant kell kívánni,
De nem tudom, ha látsz-e
Sokat ilyent, Magyarország?
Requiescat in pace!»

7.

Úgy tajtékozott a gyűlölség
A hyéna szájából;
S így bojtotta azt e róka
Álnok, csalfa agyából.
S egy iszonyú vér-gondolat
Támadt annak fejében;
Megrázta őt, - tovább mégis
Béfogadta szívében:

8.

«Hermán!» (így szól a pribékhez)
«Szívem régen tiéd már;
Fiam, tudod, általad él,
Szánthó nevét hordja bár.
Halljad, Hermán! éltünk folytát
Régen öszvekevertük;
Ha ki nagy gát volt folytában, -
Azt elmostuk, sepertük.

9.

De egy nagy gát, *legnagyobb még,*
Ha helyt állhat ellenünk,
A magasról, hol most megyünk,
Rútul alácseppenünk:
S a pompásan járt folyamból
Csak egy bűzhödt mocsár lesz,
Melyet minden meleg sárrá,
S minden hideg jéggé tesz.

10.

Halljad, deák! - úrrá teszlek, -
Úrrá teszlek, cseh poronty;
Kezem tiéd - s neved legyen
A fejemen viselt konty;
De Manczinak - el kell veszni,
Hanem, deák, - okos légy!
Menjen az a koporsóba, -
S te vélem oltárhoz mégy!»

11.

Kapott ezen a rőt pribék:
Nagy láz vala nékie
Úrrá lenni, s nem, mint eddig,
Úrnak titkon lennie:
Noha oltár helyett néki,
Kit csömörig megúnt volt
A bűnökbe merült asszony,
Szintúgy koporsót gondolt.

12.

Ily kígyókat nevelél te,
Jámbor Gáspár, kebledben!
Nem volt elég, hogy megloptak,
Megtéptek már éltedben;
Hogy a tiltott gyümölcsből is
Lakozának kertedben, -
Megferdeni kívántak még
Fenmaradott véredben!

13.

Temérdek bűn megtorlott már
A rőt kalóz lelkében;
E nagyot még hozzá adni -
Viszket egész testében;
Annál inkább, minthogy ötet
Nagy remények biztatták,
S éltét fénnyel környűlvéve
S felemelve mutatták.

14.

Mind e mellett, ha forgatta,
Feje rútúl szédelgett:
Mert a dolog halálba járt, -
S félszeg szíve émelygett;
S tudván, hogy a gonosz Macza
Állhatatlan és hamis,
Úgy tökéllé, hogy mindenben
Része legyen annak is.

15.

Manczi tehát halált mikor,
Miképen és hol vegyen,
Hogy halála csudálatos
És hihető is legyen,
Törte, marta gonosz fejét,
Hogy az szinte dorombolt,
Mindaddig, hogy megörlötte, -
És a végzés ím ez volt:

16.

Rozália kápolnája
Legyen vesztének helye;
És ideje a jövőndő
Karácsonnak éjjele;
Gyilkosa a holt Lázárnak,
Ki ott vala remete,
Járó lelke, kit ember már
Kérdőre nem vehete.

17.

A kápolna Tátikától
Hét parittyadobásra,
Egy meredek szirten állott,
S egy mély örvénynyílásra
Úgy dülledt ki, hogy féltette,
Ki alúl feltekintett,
Hogy legottan leroppanhat,
Ha egy kis szél legyintett.

18.

Jobb felől, a mélység felé,
Egy nagy mester kezével
Kőből vágott kereszt állott
Idvezítőnk testével.
Bal felől, mély alázatban
Egy gömbölyű szikla-bolt,
Az ott termett szirtből vágva,
Remeteház s lakás volt.

19.

Szánthó Balázs felesége,
Szegény Gáspár szülője,
Döbrönte Rozália
Volt mind ennek szerzője.
És azóta Lázár volt ott
A harmadik remete,
Kit a vidék szentnek tartott,
Jámbor is volt élete.

20.

De egyszerre, Mindszent napján,
(Majd elért egy század-kort)
Az ő vadon hajlékában
Halva lelték a jámbort.
Sokan ugyan azt regélték,
Hogy, halála után már,
Imitt-amott mégis látnák,
S hogy többnyire éjjel jár.

21.

S midőn a hír, szájról szájra,
S mindig nőttön-nőttében,
Körüljárta az egész tájt,
Utóbb egy váz képében
Áll vala meg, - tudniillik:
Lázár ugyan meghalt már,
De a lelke éjjelenként
Sohajtván és nyögve jár.

22.

A vár népe annyit tudott
Utóbb már a lélekről,
Hogy a vidék meggyőződött
Minden jelenésekről.
Mihelyt szürkült, borzadózva
Járt kiki a Bakonyban;
Ha megrözzent a falevél,
Megdöbbene, - hogy ott van.

23.

Szívdobogva térítette,
Tartván nyakon kapástól,
Juhász, gulyás a marháját
A remete-lakástól.
A kápolna, melyet eddig
Feles nép megkeresett,
Most már minden tisztelettől
Teljességgel elesett.

24.

Ezen regét csak az özvegy
És a deák kacagták,
Mínthogy ők ezt, okok lévén,
Önnönmagok faragták.
Kaczaghatták, - mert jól tudták:
A remete már nem él;
Nem élhet, mert - ők ölték meg, -
Akárki hol s mit beszél.

25

Tudniillik: ez a Lázár
Úri nemből származott,
Tudós, bölcs és jámbor vala
S titkon sok jót okozott.
Tanácsosa volt Gáspárnak
Mindennémű dolgában;
S a köznépnek orvoslója
Lelki, testi bajában.

26.

Imígy jutván sok titokhoz,
Sok veszélyt elhárított;
S jóra intvén a jöltévő,
Sok rosszat megjobbított.
Manczi sokat vala véle
Kisebb s nagyobb korában;
Szíve s lelke oly angyali
Ott lett társaságában.

27.

Tövis lett hát e jámbor is
A két gonosz szemében;
Mert, ha akart, gát lehetett
Vétkes éltek mentében:
S minthogy titkon, homályosan
Tőle meg is intettek,
Azt vélték, hogy mindent tud ő,
A miket elkövettek.

28.

«Félre hát ez apostollal!
Ott, a hol több bűnös van»
Mond az asszony, «ott jobbítson,
Ott gyógyítson - pokolban.»
S Pongrácz, az ő czimborások,
Ki hajdú volt a várba',
Egykor hátúl egy mirigy nyílt
Lőtt a jámbor Lázárba.

29.

Pongrácznak kell vala Manczit,
(Így vala kidolgozva)
Haj! Manczit is a világból
Kiveszteni orozva:
De különös színnel s móddal,
És ámitó formával,
Ha szolgál a környülállás,
És, úgy szólván, csudával.

30.

Karácsonnak éjjelében
Kelle vala nékie
A kereszthez borult szűzet,
(Mert így kell majd lennie)
Lázár lelke alakjában
Halálig ijesztnie,
S a szűzet a szikla-fokról
A mélységbe vetnie.

31.

Manczinak ez idő alatt
Jobb nap látszott derülni:
Mostohája gyűlölsége
Látszván kicsinyt enyhülni:
Mert, hogy utóbb ne lehessen
Néki gyanúba esni,
Szebben kezdte vele bánni
S kedvét látszott keresni.

32.

S magából mintegy kiverdve,
(Hermán úntig nevette)
A megtértet, a Magdolnát
Hihetésig színlette.
Szegény Manczi! ki nem örült
Semminek már a földön,
Mostohája eránt mégis
Érzékeny és szíves lón.

33.

Imígy nyalja a bárányka
Mind a kezet, mind a kést,
Mely majd mindjárt torkon metszi
Az ártatlan teremtet! -
Igy csókolja a galambfi
Mind a kezet, mind a kést,
Mely majd mindjárt nyakban metszi
Az ártatlan teremtet!

34.

Közelgetett már karácson -
Ádám s Éva ünnepe. -
Haj! kiket a csalárd kígyó
Oly álnokúl meglepe! -
Felderült már: - szép téli nap;
S az nap alig szürkült még,
Hogy már felkelt a teli hold;
Szár az fagy volt, - kemény jég.

35.

Ekkor, mintha a gondolat
Akkor jönne eszébe,
Igy kezdé a gonosz asszony
Az ablakon néztébe:
«Be gyönyörű karácson ez! -
Napnak, éjnek a szépe!
A föld a szép holdvilágban
Betlehemnek a képe!»

36.

«Menjünk» tovább így folytatja,
«El a fejez kereszthez
Az éjféli mise előtt;
Holdvilág van, - út jó lesz.
Töltsük inkább imádsággal
S idvességes szándékkal
Az öröm-éjt, mintsem gyarló
És hívságos játékkal.

37.

Háláljuk meg születését
Az Isten- és embernek,
S könyörögjünk: őrizzen meg
E veszélyes tengernek
Kárhozatos örvényitől
Szent és erős kezével;
S vétkeinket bocsássa meg
Irgalmával, kegyével!

38.

Egyszersmind a lélek-mesét,
Ezen csupa költeményt,
S a köznépet ijesztgető
Csintalan agy-leleményt
Fojtsuk el ott-lételünkkel:
Igy majd visszaszerezzük
A szép s szent hely tiszteletét,
S lelki hasznát érezzük.

39.

Könyörögjünk az Istennek
Boldogúlt úr lelkéért!
Esedezzünk Isten előtt
Lelke idvességéért
Imádkozzunk mind a hárman:
Hermán a jóltévőért,
Az asszony a kedves férjért,
A gyermek a nemzőért!»

40.

«Menjünk, menjünk!» mondá Manczi
És egy mélyet sohajtott;
Elmenni a szent kereszthez
Immár régen ohajtott:
Egykor sok szép órát töltött
A bölcs Lázár boltjában,
Gyermek-szíve barátjával -
Élete jobb sorsában.

41.

Pongrácznak ott kelle vala
Előbb immár lennie,
Mint léleknek megjelenni, -
S mind a többit tennie.
A legelső kakas-szóra
Ki is lopta magát már,
S remetévé átváltozott,
Mihelyt hátul volt a vár.

42.

S ballag, ballag, - s a mint ballag
A csavargó ösvényen,
Mely nagy fákkal volt befedve,
S most megfagyva keményen, -
Megrobbana feje felett, -
Megdöbben a lelkében
Vétket vivő félszeg ördög,
S borzad egész testében:

43.

Egy nagy bükknek lombjain ült
Varjúsereg reppent fel,
A mint Pongrácz, az ál-lélek,
Alatta megy vala el.
Kísérője a gonosznak
A rossz lelkiismeret,
S minden kicsiny zörrenésnél
Szívébe jégcsapot vet.

44.

Gondolkodva ballag tovább,
Mert maga is nagyolja
A bűnt, melyet elkövetend, -
Mégis - magát eltolja,
S ballag ballag, - s a mint ballag
Épen egy völgy öblében
Nagy zörgést hall a sűrűben, -
Retteg Pongrácz bőrében:

45.

Egy nagy farkas tört igetve
Keresztül a sűrűn itt,
S fogai közt, fel a bércznek
Egy nagy halálfejet vitt;
Embert látván, megrezzene -
S a fejet úgy ejté ott,
Hogy az Pongrácz lába közé
A fagyon lekopogott.

46.

Huh! megrémül, s megrázkodik
Pongrácz egész testében,
S mint egy törzsök, mozdulatlan,
Dermedve áll helyében.
Fordulásról gondolkodik
Itten immár a lator,
De a fejet jól megnéző -
Meghúlt vére meg' felforr.

47.

Ráismért, hogy Bandi feje,
A zsványé, kit nem rég
Igazság és törvény szerint
Négyfelé tört a kerék;
S félre rúgja, - s látván, minden
Természetes történet,
Istentelen bátorsága
Ujra ismét lobbot vet.

48.

S ballag, ballag, - s a mint ballag
Földre süttöt szemekkel,
Rossz lelkébe bévonúlva,
S előtte már a szent hely:
«Ki vagy ember?» így dördült meg
Előtte egy harsány szó:
S «ki vagy ember?» száz felől is
Így mennydörgi az echo.

49.

Megrendülve néz fel Pongrácz,
S látván, hallván, elhal, -húl;
Szentháromság egy Istent mond -
És legottan öszvedül:
Termetében, csuhájában
Lázár állott előtte,
Kit valóban lelkének vélt,
Mert testét meg ő lőtte.

50.

Hozzá járúl a remete
Az ő hasonmásához,
S ijedtéből nem jót sejtván,
S kapván görcsös botjához
Markos kézzel megrázza őt, -
S mordúl újra nevet kér; -
A nyers szóra és rázásra
Pongrácz ismét léthez tér.

51.

«Ki vagy?» kérdi ismét amaz:
«Ah! - Pongrácz!» ez így felel,
«Az asszonyom és deákja
Csábítottak engem el! -
Szánom s bánom vétkeimet,
Kegyelmezz, oh jó lélek!
Igen nagy volt a kisértet,
De megtérek, - ha élek!»

52.

«Szólj! (így kiált ismét amaz)
«S igazat mondj, - meg nem csalsz!
Gyónj!» (és kezét ráemeli)
«Gyónj! különben szörnyet halsz!»
S mind ezeket visszhangozván
A szirtfalak sok felől,
Halál látszott fenyegetni
Emezt hátul és elől.

53.

És rettegve mindent meggyónt,
Mindent, a mit eddig tett
És teendő mostan vala, -
S irgalomért esdeklett.
E szörnyeknek hallására
A remete elbőszült,
S dühösködni kész vala már,
De - bosszúja jobbat szült.

54.

«De nem!» (úgymond gondolkodva
Kis ideig magába',)
«Bánd meg előbb bűneidet, -
S úgy halj azok díjába.
Óh gonoszok! óh gyilkosok!
Óh tolvajok, zsványok!
Óh tigrisek! óh hyénák!
Oh viperák, sárkányok!»

55.

S megragadván a vad gonoszt,
A hajlékba bédugta:
«Meg ne moccanj!» így ordít rá,
És az ajtót rácsukta.
«Őrizzétek martaléktok'
Itt, Belzebub s Lucifer;
A második kakasszóra
Országatok még kettőt nyer.»

56.

Dehogy moccanant volna az meg,
A halálig lankadott;
Idők óta imádságra
Először itt fakadott.
A remete, bús, haragos,
Fenékből felindúlva,
Fohászzkodott, átkozódott,
Egy szegletbe vonúlva.

57.

S most megkondúlt a vár-harang
Először a misére;
A toronynak zsellérjei
Felrezzentek zengtére;
S minden szomszéd helységeiben
Kolompolni kezdenek;
S hol vékonyan, hol vastagon,
Mind egy tárgyért zengének.

58.

S íme! jönnek mind a hárman,
Mint végezve rég vagyon;
Nyelvek hallgat, - csak lépésök
Kopog hangot a fagyon;
S némán oda térdepelnek, -
Csak sohajtást eresztnek -
A bércz kétes párkányára,
Elejbe a keresztnek.

59.

Oda terem rejtekéből
Ekkor a bús remete:
«Manczi! (úgymond) szegény angyal!
Sorsod hát e' leheté? -
De kik néked vermet ástak,
Bele magok essenek! -»
Mehökkene a két ördög,
Nem tudták, mit véljenek.

60.

De, igaz ég! minekelőtt
Észrevezék magokat,
A remete, egy Sámson most,
Megragadá azokat, -
S dühös kézzel a mélységbe
Penderíté, taszítá;
«Szálljatok le a pokolba!»
Utánnok ezt ordítá.

61.

«Játszatok az ördögökkel,
Ne Lázár szent lelkével!
Víjjatok bajt gyehennával, -
Ne egy angyal éltével!»
De azok ezt már nem hallák -
Törve, zúzva voltak már:
A gonosznak büntetése
El nem marad, - késsen bár.

62.

Pongrácz ott benn jól hallotta,
Itt kinn miként mennydörgött,
S rettegett, hogy tetemében
Szinte minden csont zörgött;
S a sort most rá jönni vélvén,
Százszor is el-elhala:
De a böszült remetének
A gondja most más vala:

63.

Erős kézzel ölbe fogja
Az elájúlt leányzót,
S elviszi a várkapúig;
De ez ott sem ad még szót.
Ezer tüzes csókok által
Tér végre meg élete,
S ekkor a felüdült szűzhez
Imígy szól a remete:

64.

«Ne félj, ne félj, Szánthó Manczi!
Nem vagyok én rossz lélek! -
Se nem vagyok Lázár lelke -
De nyomorék, még élek!»
(S elhasítja álruháját)
«Ismérsz-e még engemet? -»
(S oda esik lábaihoz)
«Öld meg vétkes szívemet!»

65.

Megismérvén Rezy Sándort
A szűz, nagyot sikoltott,
S nem tudván még mindeneket,
Szinte megint elhalt ott.
Azt leírni, a mit ekkor
Manczi érzett keblében,
A világon semmi nyelvnek
Sincsen tehetségében.

66.

«Szerencsétlen, mivé lettél!»
(Imígy rebeg Sándorhoz)
«Óh szívem! s te hajúlhattál
Valaha ily latorhoz? -
Jaj, jaj nékem! - (sírva fakad)
Szörnyet, szörnyet vétettem;
Átkozott légy, undok szívem! -
Hogy ördögöt szerettem!

67.

Közönséges zsványnál több,
Óh zsványok zsványa!
Így gyilkolni tán nem tudna
A sátánok sátánja:
A szent helyre, imádságra
Kezét ő rá nem tenné;
Egy szent ember álképét ő
Ily végre fel nem venné.

68.

Óh gyalázat! a milyen még
Emberszívet nem vérzett;
Oh fájdalom! a milyent még
Szerető szív nem érzett!
Mit késel még, engemet is
A világból kivetni,
Melyben te vagy - csak azért is,
Hogy tudtalak szeretni?»

69.

«Szerencsétlen (sohajt Sándor)
Szerencsétlen valóban!
De nem zsvány, de nem sátán,
E kettőnek vége van:
Hanem a sors választottja,
Ki megbántson tégedet;
S megint a sors választottja.
Ki megmentse éltedet.

70.

Boldog egyszer! megmenthettem
Veszélyben volt éltedet!
De ezerszer boldogtalan,
Hogy megvérzém szívedet! -
Csudálatos eseteken
Forog a sors kereke, -
Rajtam rútúl ment keresztül, -
Dúlva éltem teleke!

71.

A mely halált a két gonosz
Tőlem veve, reád várt;
Pongrácznak kell vala tenni
A földnek e szörnyű kárt;
De a zsványt nyakon kaptam
Még előtte tettének;
S minthogy meggyónt, kegyelmeztem
Elcsábított lelkének.

72.

Lázárt is ő végezte ki, -
De jobb, - maga beszéljen,
S Manczi minden megtörténtéről
Azután úgy ítéljen.
Sem e köntös nem álruha:
Mindent, mindent gyűlölvén
Rajtad kívül - Lázár után
Remetévé lettem én!»

73.

A ki azt leírni meri,
Mint gyötrődött itt a szűz,
Hallván s értvén, a mi történt, -
Az tollából csúfot űz.
De százféle kínja közül
Mégis csak azt érezé,
Hogy Sándornak zúzott szívét
Ily gyanúval vérezé.

74.

S nem akarva - reá borúlt
Megmentője nyakára:
«Óh te! (ugymond) mért tartál meg
Szívem még több kínjára? -
Tiéd kezem, - ha kívánod, -
Mert megmentéd éltemet;
De ne kívánd szerelmében
Rég elhamvadt szívemet!»

75.

«Nem kívánom! (sohajt Sándor)
Mert nem lehet kívánnom!
Enmagamban vesztesége! -
Szánnom lehet csak s bánnom:
Bánnom, a mint Ádám bánta
Veszteségét édennek;
Bánnom téged! foglalatját
Földi szép s jó mindennek!

76.

Egy előtted könyörgésem:
Hogy bocsáss meg vétkemnek!
Add meg ez egy vigasztalást
Hátralévő éltemnek!»
«Megbocsátok, (sohajt Manczi)
Óh jobb sorsra méltó te! -
Bocsásson meg az Isten is, -
Hogy két létet törtél le!»

77.

Oh elvesztett idvességem!
Hát még egyszer foghatlak?
(Kiált Sándor) míg kitisztult,
Fenn örökre bírhatlak? -
Isten veled! Élj boldogúl!
Áldja Isten éltedet!
Ő, a törvény s jó emberek
Pártúl fogják ügyedet.»

78.

És egy hosszú csókot nyomván
A dermedt szűz ajkára,
Elválának s elmenének
Még hosszú s bús pályára.
Pongráczczal úgy bánt az úrfi,
Hogy az vagy ott meghaljon,
Vagy az ördög-czimborára
Mindeneket kivalljon.

79.

Ez, az Isten büntetését
Látván nyilván mindenben,
S lelkében egy kis szikra még
Hívén s bizván Istenben, -
Megtért s a vér-czimborára,
A mit tudott, kivallott;
S az elárúlt kegyes szűztől
Bocsánatot nyert legott.

80.

S Rezure ment az úrfihoz,
Ki rá nem rég mennydörgött;
És térdein csúszva-mászva
Néki azért könyörgött:
Fogadja be szolgálatját,
A mily rossz volt, oly jó lesz:
S az úrfi azt befogadá,
Gondolván, hogy nagy jót tesz.

81.

S mind a ketten, zarándokok,
A pápához Rómába
Gyalog mentek és mezitláb -
Bűneiknek díjába.
És a pápa teljes búcsút
Igér vala nékiek,
Úgy - hogy minden pogány-harczban
Kelljen vitézkedniük.

82.

Hazatérvén Sándor úrfi,
Hílt helye volt Manczinak:
Bucsút mondott a világnak
S az ő családságinak;
Veszprímbe ment, s az Istennek
Adván magát s javait,
Apácza lett, - s ott a völgyben
Nyögte el bús napjait.

83.

Tépelődött Sándor úrfi
Ezért érzett kínjába':
«Csakhogy Manczi senkié sem!»
Ez volt ír mély bújába'.
Háború lett; s elszárgult
Szélvészkep a törökre;
S ott dühösen vitézkedvén, -
Kiszenvedett örökre.

84.

Sándor este után Manczi,
Ki rég hervadt testében,
Nemsokára elszendergett
A szüzesség ölében.
Oh, jobb sorsra méltó két szív!
De haj, - földnek gyermeke!
Rútul járt el benneteket
A sors forgó kereke!

85.

Pongrácz soká vonta éltét, -
Remete lett Dabronyban;
S esztendőnként a nagy hétben
Ott bőjtölt a Bakonyban.
Az özvegygel s deákjával
Kányák, varjak híztanak;
A farkasok és a rókák
Ott örömet laktanak.

SOMLÓ.

Omnia vincit amor: quid enim non vinceret ille!

Virg.

1.

Ti! a magyar Helikonnak
Elmés, szíves munkási,
Kik által oly szépen nyílnak
Kasztál lelkes forrasi,
Melyek nélkül Árpád faja,
Bár fegyvert jól forgatott,
De az ember legszebb s legjobb
Kincsével nem bírhatott, -

2.

Barátim! kik által kedves
Lett nékem is Helikon,
(Szép, midőn ily erőt vehet
Egyik szív a másikon!)
Kiknek lelke fellengezvé, -
Lelkem is felkapátok, -
Vagy szívetek ömledezvé,
Szívem is elrántátok

3.

Görög, Takács! hallgassátok
Szittyá-múzsám szavait,
Ki megjárván őseinknek
Most már pusztá várait,
Somlón, e jó ború hegynek
Napnyúgoti ormában
Ezen regét olvasta volt
A vár mohos falában. -

4.

Néz a magyar, - ki Balaton
Szívemelő tájáról
Sümege felé - Somlónak jön,
S a múlt idő koráról
Emlékezik, jobbra balra
Ősünk üres fészkeit
Látván, s mintegy körülöttük
Sejtve azok lelkeit.

5.

Nézek én is, haj! - s eltelik
Lelkem régi képekkel,
Valamikor egy ily várnak
Én alatta megyek el;
Hol a büszke magyar nemes,
Egy kis király várában,
Boldogúl élt szabadsága
S kedvesei karjában;

6.

Hol az arany borral teli
Billikomok forogván,
S barátsággal kötött szívek
Örömhanga zajogván,
Öröme a gazdának
S nemes feleségének,
Szegény s boldog, úr és szolga
Örül vala élte nek;

7.

Honnan, midőn úgy kívánta
A hazának ideje,
Szabadsága- és honjáért
Égvén szíve és feje, -
Mint a zápor, mely leszakad
A felhőből zuhogva,
Úgy szakad le a hazafi,
Vitéz szíve dobogva; -

8.

Úgy szakad le boldogsága
S szerelmének öléből,
Édes-kedves övéinek
Forró öleléséből; -
S elszárgult, fegyverében
Zörögve és villogva; -
S rácsapott az ellenségre
Feretegként csattogva.

9.

S ott esett s halt a sok nemes,
A kard vitéz markában; -
De megmaradt a szabadság
A jól védett hazában!
Ott esett s halt! ott a csontja
Távol minden övétől,
Messze nemes őseinek
S maga édes fészektől.

10.

De a mely most pusztán áll fenn, -
Öszveroppant kőhalom:
Feldúlá a mindent dúló
Legfőbb erő s hatalom,
Az *idő*, mely vasgyomrával
Megemészti, a mi van
E temérdek természetnek
Minden szege-lyukában.

11.

Pusztán áll, - az enyészetnek
Szomorító bús jele;
Hajdan büszke nemeseknek, -
Most a baglyok lakhelye.
A vár setét falain most
Magas kórók lengenek,
S a falak moh-szakállában
Hangyák, férgek pezsgenek.

12.

Szabadon jár s üvölt a szél
Az ablakon keresztül,
S némán komor helyezetben
Néha ott egy bagoly ül,
Honnan hajdan a földesúr
Kevély szemmel tekintett
A környékre, hol több falú
Parancsokat tőle vett.

13.

Borzasztó, bús, mély csend hallgat
A falak közt mostan ott,
Hol hajdan az úri élet
S öröm mozgott és zajgott.
Csak a róka, mely ott lakik
A várnak egy boltjában,
Gördít néha meg egy követ
A köveken futtában.

14.

Vagy a vércse visít ottan,
Ha megtérvén estvére,
A vár felett kereng, lebeg -
S ülni készül fészkére.
Vagy egy fal-fok, megemészttve
Az idő vasfogától,
Zuhan s roppan le, megválva
Több százados társától.

15.

Hahogy ide vetemedik
Egy mostani hazafi,
Ki a régi magyarokhoz
Igaz rokon s atyafi, -
Hah! miket kell éreznie
Feldagadó keblébe', -
Ha Hunnia, a hajdani,
A dicső jut eszébe?!

16.

Hej barátim! őseitől
A magyar, a mostani,
Azoktól, kik fenn laktak, - ez
Be eltudott fajzani! -
Be leszállott a magasról
Természete, termete,
Szerencséje, tehetsége,
Híre, neve, kellete!!

ELSŐ ÉNEK.

1.

Hogy Mohácsnál Árpád népe
A fejét elvesztette;
Hogy a török Hunniának
Szívét ketté metszette: -
Hogy - míg Lajos koronáján
Két hatalmas czivódott,
Mahometnek vad csordája
Magyar vérben gázlódott:

2.

Hogy eltűne Hunniából
A vitézség, büszkeség,
A jámborság, az igazság,
A barátság, szívesség; -
Hogy elfajult Mátyás népe
Híres nemes magától
S veszélyének engedtetett
A sors örök urától;

3.

E veszélyes idő után,
Mely annyi vérrel folya,
Mebékélvén s megosztozván
Ferdinánd és Zápolya; -
S felállván a hét fő birák,
Lassanként a békesség
És a törvény székbe üle
S felderült a magyar ég:

4.

Akkor Sümeg városának
Kálmán volt a mestere;
Sümeg s egész környékének
Igen kedves embere.
Híres, jeles ember volt ez
Sok szép mesterségéről,
S messze földön isméretes
Híréről és nevéről.

5.

Kálmán vala az egy neve:
Kinek fia lehetett, -
Erről tőle senki soha
Semmit ki nem vehetett.
Csak, hogy a magyar s nemes ember,
Azt ő fennen vallotta;
S hogy Rómából jött Sümegre,
Azt is gyakran mondotta.

6.

Szegény volt; s hogy Sümegre jött,
Hóna alatt egy koboz,
S egy könyvekkel tölt tarisznya
Volt a bútör, melyet hoz;
S egy serdülő szép leányka
Ballag vala mellette,
Kálmán ezt, mint kedves kincsét,
Ápolgatva vezette.

7.

Épen, hogy a városba ért,
Akkor tevék gödrébe
A mestert, - ki nagy borkulacs,
Rossz brúgó volt éltébe'.
S Kálmán annak hivatalját,
Tisztét s helyét felkérte,
És a város jó papjánál
Czélját legott elérte.

8.

S nemsokára, hogy néhányszor
Orgonált és énekelt,
S verseivel, hangjaival
Szívet mélyen érdekelt,
S kinyílván, hogy különbféle
Mesterséget tud ő még,
Csudálta és szerette őt
A sümegi közönség.

9.

Sokat járt-kelt, látott, hallott,
S tudó is volt valóban
Ez a Kálmán, - ritka ember
Minden szépben és jóban.
Tudománya annyi vala,
Hogy abból egy század rész
Sok volt, midőn csak hadakat
Forgatott a magyar ész.

10.

Mise alatt, ha az Istent
Fellengezve dicsérte,
És szavait az orgona
Hangjaival kísérte, -
Ha zsoltáros gondolati
Az egekben járanak,
Színe előtt a menny és föld
Mindenható urának:

11.

Akkor a nép egy szeráfot
Vélt hallani szavában,
S mennyet-földet öszvezengetni
Az orgona hangjában: -
Énekének szárnyaival
Felkapván a lelkeket,
A mennyei idvességgel
Tölté meg a szíveket.

12.

Ha pediglen gyors ujjakkal
Ő hárfáját pengette,
S szívérdeklő verseiben
Önn' dalait zengette;
Ha Mohácsról vagy Várnáról
Szólott Homér lelkével,
Vagy Hunnia diadalmit
Mondta Pindár tüzével; -

13.

Hol szaggatván, hol tüzelvén
A nyílt magyar lelkeket,
Ezerféle indulatra
Ragadozá ezeket.
Ha szerelmet dalol vala,
Szívét öntvén versébe,
Elmeríté az érzeményt
A kény gyönyörűjébe.

14.

A lelkével megegyezett
Ábrázatja, termete;
Szelíd s nemes, szép volt ez is, -
S jámbor az ő élete.
Hanem büszke volt e Kálmán:
Jó szavát az nem vette
Soha, a ki becsületét
Valahogy megsértette.

15.

Becsülte is Kálmán mestert
Minden ember s kedvelte,
A jó embert, a nagy mestert
Benne kiki tisztelte.
Szerencsés volt, ki Kálmántól
Egy-két órát nyerhetett;
Szerencsésebb, ki Kálmánnak
Barátja is lehetett.

16.

De a főrend kiváltképen,
Sümeg kies körében,
Csorbát érzett Kálmán nélkül
Minden vendégségében:
Ízetlen volt a mulatság,
Melyet muzsikájával
Nem emelt, s nem lelkesített
Ossiáni szavával.

17.

Örömet is járt ő szerte
Az uraknak házába,
Férfiak- és asszonyoknak
Vegyes társaságába;
Hol versekben adván elő
Hunniának gyászait,
Bús, nemes, nagy érzésekre
Gyújtá annak fiait.

18.

Nagy hazafi lévén maga,
Azt szerette volna ő,
Hogy, mint szíve, úgy érezne
A hazában minden kő.
Ilyen mester, mint e Kálmán,
A mióta mester van,
Sem előtte, sem utána
Nem volt Magyarorszában.

19.

Büszke is volt mesterében
Sümeg egész városa;
Sőt, a mi több, süvegelte
Kálmánt Sümeg lakosa,
S az uraság várnagyját majd
Véle egybe vetette,
Mióta a püspök egyszer
Őt magával etette.

20.

Mint a mester, szint oly jeles
Volt a maga nemében
A leánya, a szép Lóra,
Most már virág-évében.
Mert az atyja által mívelt
Lelkes mesterségekben
Ő is arra vitte volt már,
Hogy - csuda volt ezekben.

21.

Az akkori kisasszonyok
Gyáva társaságában
Úgy állott ő, mint egy tündér,
Formált valóságában.
Tehetségit, érdemeit
Szépen formált lelkének
Tündöklőbbé teszük vala
Kellemei testének:

22.

Fényben úszó kék szemei,
Mint a patak kristálya,
Melyben a hold nyári estve
Magát szépen formálja,
Szép lelkének s jó szívének
Valának hív tükrei,
S benne szépen tündöklének
Valójának kegyei.

23.

Ajaka, mint a cseresnye,
Mely véresebre pattana,
Meggyült feles nedveitől,
Arczájában olyan a';
S nem lelketlen csók-adásra
Látszott lenni formálva,
Se nem gyarló csacsogásra
Csörgetőnek csinálva.

24.

Arczájának atyjáéhoz
Hasonlító vonási,
S minden kegyes érzeményre
Szemérmes szép nyílási;
Általában tetemének
Deli sugár termete,
Alázatos viselete
S példás tiszta élete.

25.

Beszédiből kisugárzó
Csillagi egy elmének,
Melybe Kálmán tanítási
Sok tudományt öntének;
Úgy felkapták ezt a szűzet,
Hogy, szintén mint atyjának,
Oly híre járt szájról-szájra
A szép Mester-Lórának.

26.

Sümeg köre fészke vala
Akkor is sok nemesnek;
Csaby Miklós házat tarták
Itten főkép jelesnek.
Eme Csaby, Rendek ura,
Ottan lakott Rendeken; -
Derék ember és tehetős,
Bírt még sok más helyeken.

27.

Most, midőn a magyar szívek
Sorsaikban bátrabbak
Lettek megint a békében
S egymás eránt nyíltabbak,
Az ő háza, kedveltetvén
Ifjúságtól, vénségtől,
Mindég forrott a sok úri
Jövő-menő vendégtől.

28.

A gazdának emberséges,
Barátságos jó szíve,
(Tulajdona a magyarnak,
Ki vérenek még híve,)
Vonszá oda úgy az embert
Miklós úrhoz Rendekre;
Az ifjoknak vala főkép
Az udvara kedvekre:

29.

Tudniillik: három rózsa
Virágozott házában,
Leányai, minden egyik
Másképen szép magában,
Ágnes, Gunda és Piroska
Voltak az ő neveik, -
Drágák, minthogy nagy értékkel
Adódtak szép kezeik.

30.

Miklós lévén legutolsó
A Csabyak fájában,
Ezek voltak örökösi
Valamennyi javában.
Azért, szinte mint bucsúban,
Jött-ment Csaby házánál
Az ifjúság, s bálványozott
A három szűz lábánál.

31.

Kálmán is megfordult gyakran
Leányával Csabynál;
Szeretett ez andalogni
Hárfája bús hanginál;
Kedvelte ő a tudományt,
S a szépmesterségeket,
Ámbár hadban töltvén éltét,
Nem üzte volt ezeket.

32.

Mert meghódít minden embert,
A kiben nem kő a szív,
Az ő bájos hatalmával
A jól elsült mester-mív;
S szelídséget, szivességet
Lehelvén a mesterség,
Nemesebb és boldogabb lesz
Átala az emberség,

33.

S nem különben bánt a jó úr
Kálmánnal és Lórával,
Mint egy kedvelt barátjával
S leányinak társával.
Nemes lévén, noha szegény,
És mesterség kenyere,
Az urakkal evett-ivott
Sümeg híres mestere.

34.

Egykor Miklós poharára
Sokan öszvegyűltenek
Csaby gazdag udvarába,
S igen vígak lettenek:
Vegyes vala a társaság
Férfiakkal, hölgyekkel; -
Ott volt Kálmán és leánya
Muzsikai szerekkal.

35.

Az ifjak közt legjelesebb
Bakacs Elek vala ott, -
Szép s dús úrfi, - látására
Sok leányszív dobogott.
Ura volt ő sok falúval
Bíró Somló várának:
Még Zápolya adta volt ezt
Már nem élő atyjának.

36.

Amaz idők zavarjában,
Hogy az erő fegyverrel
Bánt és végzett kénye szerint
A gyengébbik emberrel;
Midőn törvényt s igazságot
Hatalom, kard s ököl tett,
S ki, mint akart s erejétől
Tellett, jó-rossz lehetett; -

37.

Elek úrfi mégis jó lett
Szilaj szabadságában,
Jó ember, mert természete
Jóra indult magában;
De jó szíve mellett mégis
Délczeg, daczos és szilaj,
Örök harcban neveltetvén,
Hol vad lesz az ember-faj.

38.

Békességben lévén ekkor
Omár kontyos kölykei,
Fészkeikben tartózkodtak
Hazánk nemes hősei;
S Elek most még nem ismervén
A szerelem hatalmát,
Vadászattal öli vala
Napjainak úalmát.

39.

Most Csabynál, hogy az urak
Éltéért a gazdának
Somló arany cseppjeiből
Vidám kedvet ivának,
Így szól Csaby: «Kálmán szomszéd!
Mondd el az én nótámat,
Azt, a melyben véremmel is
Megváltanám hazámat!»

40.

S már előre könnyek tölték
A nemesnek szemeit;
S mintha csak elvágta volna
Az öröm víg neszeit.
S Kálmán mester térde közé
Vévén hangos hárfáját,
Bús és komoly helyhezetben
Így énekli nótáját:

41.

«Eljött zúgva és ordítva
A sors vészes órája,
S kihányatik sarkaiból
A magyar szép hazája!
Mert Mohácsnál elvesz Lajos,
Mint Ulászló Várnánál;
És Zápolya - nem Hunyady -
Trónust les és - hátul áll.

42.

Mint midőn a feldagadott
Tenger zajos árjai
Határjokban meg nem férvén,
Kitolyongnak habjai,
S minden gátot elszaggatván
Tovább tovább rontanak
És útjokban irgalmatlan
Veszélyt, halált ontanak: -

43.

Úgy a török, határjában
Meg nem férvén dölyfével,
Vad keblében veszélyt hordva
Kizúdúl mord népével, -
S tüzvel vassal dülva mindent
A magyar nép vérében
S hamvaiban, Budán áll meg,
Az országnak szívében.

44.

Haj! s most ezer irtóztató
S hajborzasztó formában
Jár az ínség és a halál
Szélt-hosszat a hazában.
Mohács magyar vértől kövér,
S csontból támadt halmain
A halál dög-lehellete
Jár a szelek szárnyain.

45.

Hunnia egy tátott nagy sír,
Feneketlen s éktelen,
Árpád népét elnyeléssel
Fenyegeti szüntelen.
Nincs hazája a magyarnak!
A földön fut tétova, -
Magát úzi és kergeti
Török alatt a lova.

46.

Némán néz az idegenből
Őseinek fészkebe,
Fáj szíve, fáj! - és csikorog -
S vérköny ég s forr szemébe?;
Valamerre szeme tekint,
A rémítő vázt látja,
Kinek ínség-szükség neve, -
Éhség s halál barátja;

47.

Ki borzadva arra mutat,
A merre dülva mindent
A háború, vérnyomain
Holtra holtat rakva, ment.
Hol vastag füstgomolyokban
Tüntek falúk, városok;
S vért-tajtétkzó patakokban
Múltak csoport lakosok.

48.

Hol vérétől hízott földjén
Kenyeret nem gazdája,
Nem az arat, - éhel vész az! -
Hanem szultán basája.
Hol jajgató csoportokban
Visznek Iszter habjai
Magyarokat, kik, szegények,
Most a pogány rabjai!

49.

Hát békével nézzük, túrjuk
Ily veszélyét hazánknak? -
Nézzük, túrjuk ily sérelmét
Elszaggatott anyánknak? -
Mily fertelem éli, öli
Asszonyink szűz testeit! -
Hah, jobb ezer sebből ontsuk
Éltünk piros cseppjeit.

50.

Rajta! rajta! hazafiak,
Rajta, Árpád fiai!
Ne hagyjuk, hogy fészkeinket
Lakják Ómár fattyai.
Hazánk sorsa Hunyadyvá
Tegyen mindenegyünket, -
Áldja Isten fegyverünket,
Vezéreljen bennünket!»

51.

Így énekelt Kálmán mester,
S könnye sűrűn potyogott;
Kevés szem volt körülötte,
Melyben köny nem csillogott.
A társaság örömjaja
Néma bűvá változott;
A gyász-ének minden szívben
Nagy indulást okozott.

52.

Könnyel voltak megkeverve
A bor arany-cseppjei,
Felszaggatva a magyar szív
Kedvvel hártás sebjei.
«De most egy mást, kedves Kálmán!
(Így unszolt a társaság,)
Egy víg dalt, mert igen fáj ez, -
Minden szava sebet vág!»

53.

«Urak! (felel Kálmán mester)
Magyar vagyok és nemes!
Nem tud a szív víg nótákat,
Mídon súlyta tetemes;
Fáj a szívem, sír, valamíg
Hazámban e fene ül, -
Valamíg egy boldog óra
Néki jobb sorsot nem szül.

54.

A leányom mondjon egyet, -
Mondj, leányom, egy víg dalt,
Te, kiben az élet kedve
S öröme még ki nem halt.
Az ifjúság könnyű kora
Csak múltólág érezi,
A mi az ősz hazafinak
Buzgó lelkét vérezi!

55.

Ne, óh ne is érezzétek
Azt, hazám szép szűzei!
Hogy erőben tenyészszenek
Kebletekben hősei,
Kik megváltás véreikkel
Egykor ősök siralmát,
Bár a fű benőtte is már
Akkor ezek sírhalmit!»

56.

Szemérmesen vonakodva
Kálmán akaratjára
A szép Lóra s elpirúlva
Sokak unszolására,
Végre mégis lantjához nyúl,
S általfutván húrjait,
Szépen ejtett hangjaihoz
Imígy ejti szavait:

57.

«Kemény tél van, - nagy zivatar, -
Üvölt, ordít a felszél;
Tép és szaggat, kapkod, csapkod, -
S közel vagyon már éjfél:
Pok várának magas tornyán
A vas kakas csikorog;
És az erdő a vár körül
Zajog, bömböl és morog.

58.

Mélyen alszik a gazdasszony
Özvegny nyoszolyájában:
Férje messze a táborban,
Nándorfejevárában.
Poky Márton ez, Mátyásnak
Igen kedves embere; -
A magyarnak szerencsés volt
Akkor az ő fegyvere!

59.

A kisasszony van csak ébren,
Pokynak nyílt Rózsája;
Nem alhatik, - háborgatja
Naponként várt mátkája;
Gábor ez, egy derék ifjú,
Ládonyiak fajából;
Ő is most a törökön van
Vitéz indulatjából.

60.

Poky Rózsa van csak ébren;
A vén dajkát mellette,
Mínthogy a vén mátkát nem várt,
Az álom levetette,
Egyszerre nagy lárma támadt, -
Embernyomok kopognak;
Fülel Rózsa, - remeg szíve -
És erei buzognak.

61.

«Nyiss ajtót, nyiss, Rózsa fiam,
Ereszsz hamar melegbe;
Immár szinte megmeredek
Itt a szörnyű hidegbe'!»
Megismervén atyját Rózsa,
Szobájába ereszti, -
De, hogy másod magával jön,
Ez Rózsát megijeszti.

62.

Egy vén lantos jön Pokyval,
Térdét veri szakállja,
S legalább száz telet mutat
Arczájának aszálya.
«Kamrád mécse volt szerencsénk,
Annak vevén útunkat,
(Mondja Poky) különben biz'
Eltéveszténk magunkat.

63.

Bort, fiam, bort! hadd oldódjék
Tetemünk fel fagyából;
Csennel járj s tégy, - fel ne verjed
Az anyádat álmából! -»
S Rózsa magát leoldozván
Az atyjának nyakáról,
Elmegy, - bort hoz, - és kérdést tesz
Az elmaradt mátkáról.

64.

«Az, hallod-e, (felel Poky)
Derék bajnok, nagy vitéz;
De szegénytől oda maradt
Az egyik láb, egyik kéz! -
De bármely nagy vesztesége,
Örülj csonka mátkádnak:
Vitézsége volt mentője
Királyának s atyádnak!»

65.

«Hála Isten! (úgymond Rózsa)
Hogy él atyám s a király!
De az Isten nyila sújtson,
Valahol egy török áll! -»
S az örömtől s fájdalomtól
Egykép nyomott szívének
Kisajtott könnyáporai
Az atyjára esének.

66.

«De él még ő? (kérdi tovább)
És a szive egész még? -»
«Él, fiam, él, (felel Poky)
Nem ugyan úgy, a mint rég;
Hanem csonkán s bénán, s holnap
A királylyal Pokra jön;
A gyűrűért végez veled,
Melyet ada s tőled vön.

67.

Miként van csak amaz ének,
Melyet ma a hidegben
Dalolsz vala, lantos pajtás?
Mondd el most a melegben! -
Furcsa volt az, a szíveknek
Adja elő csinjait;
Hallgasd, Rózsa.» - És a lantos
Imígy kezdi szavait:

68.

«Annyiféle a szerelem
Az emberi szívekben,
A hányféle a természet
Mindegyenként ezekben;
Sokféle hát a szerelem: -
Ez fellengő, mint a sas,
Amaz buja, mint a veréb,
Ez állandó, mint a vas;

69.

Ama' szelíd, mint a galamb,
Mindég csókol s biberkél;
Eme' dúló, mint a szélvész,
Háborúban, zajban él.
Ez csapodár, mint a lepke;
Az tiszta, mint a kék ég;
Ez forró, mint a nyári nap,
Az oly hideg, mint a jég;

70.

Ez reménnyel tölt szivárvány, -
De csak múló tűnemény;
Az, mint a kő, mint a márvány,
Hajthatatlan és kemény,
Ez pókháló, enyves vessző,
Vagy czégéres fogadó,
Bármi, ami bele akad,
Néki mindegy, minden jó;

71.

Ez lágy és híg, mint a viasz,
Minden formát felvevő;
Az testetlen, csupa lélek, -
Eme' mindent megevő;
Amaz mint a száraz tapló,
Hamar szikrát fog s meggyúl:
Eme' kényes, mert mennyei -
Csak fájával párosúl;

72.

E' szomorú, gondolkodó,
Néma s csendes, mint a sír;
Ama' vidám, szökik s tánczol,
Csacsog, ha szól avagy ír.
Ennek vadon magánosság
Az ő kedvelt lakhelye;
Annak zaj kell és mulatság,
Másként üres kebele;

73.

Ez jön s meg' megy, mint a fecske,
Csak idő- és sorsként hív;
Az csupa szív és érzemény,
Csak egy tárgyért verő szív.
Te magános, te rideg szív,
Válaszsz társat ezekből
A sokféle, szép, rút, jó, rossz,
Szegény s gazdag szivekből!»

74.

«Tiéd, fiam (kérdi Poky)
Köztük van-e ezeknek? -»
«Köztök van, haj! (felel Rózsa)
Utólján az éneknek:
Ez csupa szív és érzemény,
Csak egy tárgyért verő szív!
Bár ha csonkúl, bénúl tárgya -
Hozzá minden sorsban hív!»

75.

Elveti itt a vén lantos
Ál-hüvelyét, arczáját,
S Ládonyi lesz, - s ép két kézzel
Átöleli mátkáját.
«Várj, alakos! (mond a leány)
Meg léssz te is próbálva;
S ha a próbát ki nem állod,
Törökül megczibálva!»

76.

Kaczag Poky a játéknak;
Másnap eljön a király:
Ő gondolta a játékot, -
Kaczag, hallván, miként áll.
S menyegző lett a királynak
Még Pokvárott létébe': -
Gábor Rózsát haza vitte
Mihályiba, fészkebe.»

77.

Imígy zengé Mester-Lóra
Regéjét és énekét,
S szinte minden szívnek máskép
Szállá az meg fenekét:
A figyelmes füleken be
Mélyen szívre hatának
Édes bájos zengzetei
Fülemile-szavának.

78.

A szemeit földre szegzé,
Míntha szépnek lennie
Szégyen volna, s szerelemről
Vétek énekelnie.
S mint a midőn megpirítja
Az esthajnal rózsája
A lilium havát s lángol: -
Úgy ég Lóra arczája.

79.

Tapsol vala a társaság
Lórának, és tombola,
Csak Elek nem, - Elek úrfi
Bámult, - de nem tapsola.
Hanem, hogyha lehet vala,
Lórát az ő lantjával
Ő inkább felfalta volna
Egyetlen egy csókjával.

80.

Mohón nyelé, a mit látott,
Lóra édes bájait;
Mohón nyelé, a mit hallott,
Az ének bájhangjait.
Lóra, vélvén, hogy Eleket
Nem érdeklé lantjával,
Bosszankodott s elégtelen
Vala igen magával.

81.

Bosszankodott, hogy a kinek
Ő tetszeni ohajtott,
Bakacs Elek, mint a márvány,
Hidegen áll vala ott.
Bosszankodott; - s haza menet
Furdalását bajának
Semmikép már nem tűrhethvén,
Imígy szóla atyjának:

82.

«Ne kívánjad többé, atyám,
Hogy kitegyem magamat,
S a negédes úrfiakkal
Fitymáltassam szavamat!»
«Jól van, Lóra, ne tedd többé!»
Kálmán imígy felele,
Kinek sokat gondolt feje, -
Sokat érzett kebele.

MÁSODIK ÉNEK.

1.

Elek szíve imitt amott
Megmozdúlt már keblében,
Hogy vérenek alig vala
Maradása erében, -
Hogy egy szép hölgy vagy egy szép szűz
Jelene meg előtte, -
Mert állát a legénytoll már
Köröskörül benőtte.

2.

Kivált Lucza, az asszonya
Devecsernek s körének,
Kitanult szép mesternéje
A szerelem kényének,
Elek szíve elevenjét
Úgy fel tudá bizgatni,
Hogy őt szinte magáénak
Vélte immár tarthatni; -

3.

De sem Lucza ármidai
Ezer mesterségével,
Sem más senki, a szerelem
Nyelvével és törével
A szilaj szép legény szívét
Eddig meg nem foghatta, -
S ha megfogta, elillana, -
Senki meg nem tarthatta.

4.

Hanem Lóra megjelenvén,
Termetének ékei,
Bájangjai énekének,
Valójának kegyei
Úgy leköték szívét, lelkét
A szilajnak, büszkének,
Hogy úgy bírták, mint sajátot,
Minden cseppjét vérenek.

5.

Most Lóra elmente után, -
Mintha lelke testétől
Vált volna meg, - Elek úrfi
Elszakadt jó kedvétől;
S hogy a hajnal alig hasadt,
A többtől ellopta
Egészen elcserélt magát,
S a lovára feldobta.

6.

S némán s mélyen gondolkodva,
Ülvén hátán a lónak,
Változásán elámúlva
Léptet vala Somlónak.
Andor lovász, követője
Elek úrfi nyomának,
Száfélét is előhordott,
Szavát venni urának.

7.

Tudván, milyen indulatja
Őnéki a vadászat,
Kivel együtt őzet, nyúlat
Kivégezett sok százat:
Dicsekedve mondja vala
Ura s maga tetteit,
A vadászok, vadak s ebek
Furcsa történeteit.

8.

Zsuzsi, Elek önnön-nevelt
Kedves sólyommadara,
Dudás, Lantos, s több kopói,
Szellő, kedves agara,
Ekkor, akkor, itt vagy amott
Véghez miket vittenek
S a vad minden nemeivel
Miként vitézkedtenek.

9.

De siketnek beszélt Andor,
Elek úrfi fülében
Most is Lóra szava zengett,
Lóra élt, vert keblében:
Egy nem ismért új természet
Annyira megszállotta,
Hogy, a miről Andor szólott,
Nem tudta, nem hallotta.

10.

Úzve maga, a vadakat
Úzni már nem szerette;
Magánosan bolyong vala
Somló alatt s felette.
S ha a benne lángoló tűz
Őt tétova hajtotta,
Nem érzé, hogy a fergeteg
Hóval arczul csapkodta.

11.

Meg-megállott a hegytetőn
Keresztbe tett kezekkel,
És Sümeget kereste volt
Tüzes vizsga szemekkel;
Bosszankodott, hogy elfedé,
Rendek hegye orrára,
Hogy miatta nem láthattak
A szemei Lórára.

12.

De, ha Lórát ott képzelte
Csaby Miklós házánál,
Mely ott látszott fejről
A kék hegynek lábánál, -
S a szép szüzet látá, hallá
Ő eleven szépében,
Hamar ismét kegyre olvadt
A bosszúság keblében.

13.

Bámúl vala Andor ura
Változásán, és bánja;
Fejet csóvált Pater Kanóth,
A vár barát-káplánja;
Csudálkozott Elek önnön
Csuda harczán keblének,
Sarkából kifordulásán
Egész természetének; -

14.

De leginkább csudálkozott
Lucza Bakacs Eleken,
Ki csak ritkán jelent most meg
Más vidéki helyeken;
S ha ott volt is Devecserben,
Álmos, tunya, s rest vala,
Hogy Luczának bús mérgében
Fuldoklott bal oldala.

15.

Közelgetett most karácson;
Várta Lucza magához
Somló urát; - a karácson
Hol egy, hol más áldást hoz.
Most karácson el is múlt már,
És a szilaj, a makacs
Elmaradott! - pedig Somlón -
Mondják, ott sem volt Bakacs.

16.

Sümegeen volt, - oda ment ő
Az éjféli misére,
Hol néki a mise alatt
Nem vélt tűzbe jött vére:
Mert a karban Lórát hallá,
Pásztorleány képében,
Idvezelni a Megváltót
Mária szűz ölében.

17.

S tetejétől a talpáig
Tűzláng folyván érében,
Éjjel mindjárt lóra kapott
Szerelmének dühében;
Meg nem tudván határozni
Magát szíve habjába',
Esze-veszve, megőrülve
Nyargalt haza várába.

18.

Itt vala most a farsang is:
Várta Lucza magához
Somló urát; - a jó farsang
A szűzekre kontyot hoz.
Most a farsang is elmúlt már;
De nem jött el a makacs; -
Van-e Lucza Lórán kívül?
Nem is tudta már Bakacs.

19.

Most Péter jó mesterét már
Háromszor megtagadta,
S a Megváltó a világért
Nagy lelkét már kiadta;
Haszontalan; most sem jött el
Luczához a várt Elek,
«Isten tudja, (sóhajtott az)
Hol hordják őt a szelek!»

20.

Eleket ez rég kedvelvén
A sokat megsokallá;
Tőle ily megvettetése
Keblet mélyen furdalá.
A madarat, a kit szíve,
Noha kora reménynyel,
Kalitkában vélt zárhatni, -
Nehezen bocsátja el.

21.

S hogy elcsalja most husvétra
Bakacsot ő magához,
Levelet írt néki, ezzel
Vélvén jutni céljához.
Feltámadás után későn
Jött Somlóra a levél,
Melyben Lucza imígy beszél, -
Ily fortélylyal, tőrrel él:

22.

«Elek! Elek! mi dolog ez? -
Ismérsz-e még engemet? -
Mi tartóztat hozzám jönni,
Vigasztalni szívemet?
Ki sűrűen ostromolva
Őtet kérő többektől,
Bizodalmat s tanácsot vár
Barátjától, Elektől.

23.

Volt egy idő! (emlékezhetsz
Az együtt élt napokra,
S a barátság kebelében
Köztünk történt dolgokra!)
Hogy Eleknek szilaj szívét
Értem verni képzeltem,
S megindulván barátomat
Szinte én is szíveltem.

24.

De, mint látom, mindkettőnkkel
Csak játszott az érzemény,
S indulatunk nem volt egyéb,
Hanem álom s tünemény!
Felejtjük el! - hanem a frigy,
Melyet régen kötöttünk,
A barátság, szent maradjon
Továbbá is közöttünk! -

25.

Veszedelmes egy leánynak,
Neme gyengeségében
Magán lenni, könnyű lapda
Élte minden ügyében;
Azért, bár nem leltem fel még
Hason felét lelkennek,
Kénytelen megváltoztatom
Állapotját éltemnek.

26.

Odaadom valakinek
Mindenemmel kezemet,
Noha - talán késő bánat
Emésztí majd szívemet.
De, hogy éltem hanyatt-homlok
Kelepczébe ne essen,
Látogass meg! - a barátság
Tanácsoljon, vezessen.

27.

Hazánk sorsa, mióta ezt
A félhold letiporta,
Együtt lévén, tárgya vala
Beszédinknek gyakorta;
Egy jó dal jut eszembe itt: -
A szív mélyen érezi,
Hogy, a mit mond, bölcsen mondja, -
A dalt e vers fejezi:

28.

A sorsnak ily szélvészében,
Melyben hazánk hányatik,
Éljünk, éljünk hevenyében! -
Mert székünk elrántatik.
Szakaszszuk le az örömnök
Ma kinyíló rozsáját:
Holnap talán az örömnök
Leljük helyén szalmáját!»

29.

Gyakran, midőn már markunkban
Véljük fogni tárgyunkat,
Akkor látjuk messze esni
Ugyanattól magunkat.
Levelének erejétől
Lucza mit nem reménylett? -
Bírni vélte már Eleket, -
De - egészen másként lett.

30.

Elek szíve mindeddiglen
Bizonytalan hánykódott
A kétségek tengerében -
Most kikötni vágyódott;
És most Lucza leveléből
Sejté, hová kellessen
Kikötnie, hogy élete
Nyugodt, boldog lehessen.

31.

S husvét napján, ebéd után
Somlaival poharát
Megtöltvén, így szól Kanóthoz;
«Alleluja, héj barát! -
Ha az Isten szerencsét ád,
Eszteendőre ilyenkor
Gazd'asszony lesz Somlóvárban, -
És jobb kenyér és jobb bor.

32.

A napokban, vagy sohasem, -
Meghozom én arámat,
Kanóth! Kanóth! imádkozzál,
Hogy jól vessem koczkámat!»
Imígy szólott s paripára
Veté magát tüzesen,
S a várból letekeredvén,
Eligetett sebesen.

33.

«Vivat! Deus benedicat!
(Kortyot hajtván fel egy jót)
Éljen Lucza, az asszonyunk!»
Igy kiálta fel Kanóth;
Kinek száraz csuklyájába
Semmikép sem férhetett,
Hogy a gazdag Lucza mellett
A szem másra eshetett.

34.

De hibásan jövendölt ő:
Eleket nem Luczához, -
Sümeg felé ragadta volt
Más indulat Lórához.
Nyögött a föld, valamerre
Bakacs úrfi vágatott,
S porfellebbe kerekedve
Félre menni láttatott.

35.

A szerelem, bármi picziny
Akkor, midőn támad ő,
Sóhajtástól és könnyektől
Igen hamar nagyra nő;
S midőn az ész, fel sem vévén,
Báb- s játéknak véli még,
Már óriás, kit meg nem tör
Sem erő, sem mesterség.

36.

Szintén így járt Mester-Lóra;
Vidám s fürge azelőtt,
Andalgott most, - mert keblében
Egy indulat támadt s nőtt,
Mely ő egész valóságát
Bakacshoz úgy rángatta,
Hogy ellenét, bár akarta,
Semmivel sem állhatta.

37.

Bús volt Miklós napja óta,
Nyalván csontja veleit
A keblébe rekesztett láng,
S felforralván ereit.
Hervadozott arczájának
Lilioma s rózsája,
Halvány ködben borong vala
Tetemének pompája.

38.

Mindég magán kívánt lenni,
S közepette dolgának
Képzetekbe merülve ült,
Bús volt hangja lantjának.
A leánykor játéka
Őtet most nem múlatták;
Barátnéi hatost futni
Soha meg nem kaphatták.

39.

S most, midőn a madaraknak
Ezerhangú dalaik
Zengedeztek, s fakadoztak
A fáknak virágaik -
Oly nagyokat sohajt vala,
Hogy szűk vala mellének
A fűzött váll, - sőt szűk vala
Ez a világ szívének.

40.

A bölcs Kálmán leányának
Néma baját értette,
Sőt a szívnek ismérője
Az okát is sejtette:
S bús gondjában az andalgót
Néha meg is dorgálta;
De - nem használt; s az agg atya
Bús, ősz fejét csóválta.

41.

Most husvétnak szép estvén -
Kálmán könyvet forgatott,
Lóra kinn volt az ereszen
S álmadozva üle ott; -
Egyszerre nagy sikoltással
Béoson a szobába:
«Jaj! ki jön itt?» ezt rebegi,
S kapkod szorúltságába'.

42.

Kifut megint, - s mint a galamb
Karvalyt látván, házába
Lövel, szintúgy illan Lóra
S ellappan a konyhába'.
A sebesen nyargalástól
Porosan és tüzesen
Bakacs úrfi jött Kálmánhoz,
S imígy kezdé szívesen:

43.

«Víg husvétot, Kálmán bátya!
Békességet, bőséget!»
«Hozta Isten uraságod',
Bakacs úrfi! s mi végett? -
Mi szél hoz ma (úgymond Kálmán)
Egy vőlegényt házomba? -
Hallám bizony a conventben,
S több helyt is, több izromba.»

44.

Meghökkene Elek úrfi,
Kálmántól nem várta ezt:
«S a szorgos hír, (kérdi tovább)
Halljuk, bátya, mit ereszt?»
«Hogy Devecser kisasszonya
Asszonykép megy Somlóra,
(Felel Kálmán) Alleluja!
Szálljon áldás a jóra!

45.

Maga lévén Ádám, nem jó,
(Isten maga mondta)
Hogy az ember maga legyen,
S Évát azért alkotta.
Adja az ég, Bakacsokból
Egy fergeteg támadjon,
Melyből a tar kobakokra
Halálzápor szakadjon!»

46.

«Megállj, Kálmán! (mond az úrfi)
Vegyed előbb kezemet, -
(S felüt véle) ismérjed meg
Szívemet és eszemet:
Esküszöm a magas égre!
Az ő tüze emészszen,
Ha hazudok! - soha Lucza
Feleségem nem léssen.

47.

Halljad, Kálmán! becsületes
Szittyá vér foly eremben;
Miklós napja ót él már
Egy indulat keblemben:
Kálmán, Kálmán! leányod ez, -
Hím nélkül van beszélve, -
Ő vagy senki, - most vagy soha, -
El van bennem tökéelve!»

48.

Meglepé ez Kálmán mestert,
S tüzes éles szemekkel
Általszúrá Elek úrfit; -
Ez, egyenes lélekkal,
Kiállván nyíltekintetét
A kémlelő atyának,
Így folytatja még szavait
Kitört indulatjának:

49.

«Ha Lóra nem útál engem,
Add nékem leányodat! -
Kálmán bátya! fogadj vődnek, -
Nem bánod meg dolgodat.
Szeretem én a galambot,
Jobban mintsem éltemet, -
Véle osztom, ha elveszi,
Értékeket, szívemet!»

50.

S rövideden légyen mondva:
Tetszett Elek Lórának, -
Az atya nem ellenezte, -
És gyűrűket váltának.
S az örömnök érzeménye
Úgy megtölté kebleket
A mátkáknak, hogy csak alig
Lelék immár helyeket.

51.

Legboldogabb időpontja
Az emberi életnek,
Melyen legszebb reményei
Már-már - teljesedhetnek!
Elfelejtven ebben a szív
A múltaknak örömét,
Együtt érzi a jelenlét
És jövendő örömét.

52.

De Kálmánt, ki elgondolta
Élte forgó sorsait,
A sorsnak az ő mentében
Visszas keresztútjait,
Egy nem értett titkos érzés,
Melyet el nem verhetett,
Úgy elfogta, hogy öröme
Teli még sem lehetett.

53.

S nemsokára, - vasárnapon, -
A nap épen nyugóban,
Selyemben és patyolatban,
Szép hat lovas hintóban,
Lobogó szép keszkenőkkel,
Dörögve a köveken,
Nagy pompával, nagy robbajjal
Végig Sümeg- s Rendeken.

54.

Imígy viszi vala haza,
Öröm vervén keblébe',
Bakacs Elek Mester-Lórát,
Somlóra fel fészkébe.
Vélek méne Kálmán mester,
Nem hagyta el Lóráját,
Véle vitte volt könyveit
S bú-oszlató hárfáját.

55.

Somlón készen vala Brúnó,
A dömölki apátúr,
Őszveadni a mátkákat,
Egy öreg, ősz, tisztos úr.
Brúnó s Kálmán megpillantván
Egymást, kiki elbámult:
«Kéry Kálmán! (kiált Brúnó)
De ő hiszen már kimúlt?»

56.

«Kéry öcsém és barátom!
Te hazámnak oly fia,
Milyent többé soha nem szül
Az eltiprott Hunnia! -»
«Én vagyok az, (felel Kálmán)
Öcséd, Brúnó, s barátod;
Én testestől és lelkestől, -
S nem árnyék, a mint látod.

57.

De lassan! mert ellenségim,
Ha életben sejtenek,
Noha most már könnyen halok -
Legittén elejtenek.»
A két öreg egymásnak itt
Nyakára ráborúlva,
Némán sír, - a fájdalomtól
Szavok el van szorúlva.

58.

«Kéry, oh te rég siratott! -
Hazám kidúlt gyámolya!
Oda Lajos! - s országában
Szolimán úr s Zápolya!»
Zokogva így szólott Brúnó,
Fájván a szív mellében,
S zavarosan kóvályogván
A történetek fejében.

59.

Itt Elekhez fordul Kálmán,
S imígy beszél hozzája:
«Fiam, vöm! most hát tudod már,
Ki a mester Lórája? -
Nemzetsége több százados,
Jószágiktól megfosztá
Zápolya a Kéryeket,
S barátira felosztá.

60.

Elesvén már Magyarország,
Lórát anyja véréből
Kapom vala karjaimra
Három gyilkos körméből.
Én sem volnék azóta már;
De szánván e csecsemőt,
Más országba, békességbe
Karjaimon vittem őt.

61.

Búbánatban neveltem fel; -
De nyugtom nem lévén ott,
Haza jöttem, mihelyt Lóra
Olyan lett, hogy járhatott:
Hogy legalább - siettetvén
A bú végső napjaim, -
Hazám édes kebelébe
Rakhassam le csontjaim!

62.

Volt nékem egy fiam is még, -
Isten tudja, ha él-e! -
Porkolábom, egy jó ember,
Erdélybe ment ki véle.
Vóm! boldogítsd leányomat! -
Te, leányom, férjedet!
Ez a tárgya e szent frigynek,
Mely édeni eredet.

63.

Férj, te vagy az erősebbik:
Légy oltalom, védelem;
Feleség, te a gyengébbik:
Légy öröm és szerelem;
Férj, te vagy az okosabbik:
Adj tanácsot értelmes;
Asszony, légy te bizodalmas,
Engedelmes, figyelmes.

64.

Férj, te vagy a háznak ura,
Háznak feje, félelme;
Te, asszony, a háznak szíve,
Malasztja és kegyelme.
Hazafiak, társak, szülők,
Jók és hívek legyetek! -
Férj, feleség, ketten egyek: -
Légyen áldott frigyetek!

65.

Szerelmetek édenjében
Kigyót ne találjatok!
Mely megölje egymás eránt
Való bizodalmatok:
E zarándok emberlétnek
Legigazabb szentsége,
Legédesebb bizonyosság
Két jó szívnek hűsége.

66.

Soha azt ne éreztétek,
A mi most fáj énnékem! -
Jusson néktek annyi öröm,
Mennyi - keserűségem.»
Itt elnémúlt, kiujúlván
Szíve minden sebjei;
S agg arczáján egymást üzve
Gördültek le könnyei.

67.

Egymásba átszakad vala
A két agg szív fájdalma;
Egymásba átömlik vala
A két agg szív siralma; -
S egymásra rá homorodva
Árpád nemes két fia, -
Így siraták hazájokat,
Tégedet, óh Hunnia!

68.

De az ifjúság öröme
Kicsapongó árjával
A két aggnak fájdalmait
Elragadá magával:
Mert a két szív telisége
Most a megnyílt ajkokon
Úgy ömlött ki, mint az elzárt
Csermely a nyílt gátokon.

69.

Ott állának; - s Elek Lórát
Átölelvén karjával,
Mint a tenger a világot
Az ő vészes habjával, -
Úgy tetszett, hogy a szíveket,
Kiket öszvetett a pap,
Semmi eset el nem választ, -
Hanem az ítéletnap.

70.

Az ő első szerelmeknek
Fennen égő tüzében,
Épség, erő, ártatlanság
Mind a kettő testében,
Valóságok, egymás szoros
Tüzes ölelésében, -
Elolvadni látszik vala
A kény gyönyörűjében.

71.

Kálmán Somlóvárban maradt,
Kéry csupán azoknak,
Kikkel szíve öszvehangzott, -
Kálmán mester másoknak.
Leányának szerencsésén
Annyira felvidúla,
Hogy ajaka mosolygásra
Mégis többször vonúla.

72.

De Elek vén porkolábja,
Illyés, fejét csóválta;
Az úrfinak házasságát
Helytelennek találta.
Írigy szemmel nézi vala
Mind asszonyát, mind Kálmánt:
«Ottan legjobb, (így dörmögött)
A kit hová a sors szánt.»

73.

Nem jó véget jövendőle
Kanóth s Illyés e frigynek;
Gyászt kívánván szíve, gyászt lát
Szeme is az írigynek.
De akárki, bár jót kívánt
Lórának és Eleknek,
Gyászt látott, haj! támadtában
E szomorú jeleknek:

74.

Mint a setét holló-sereg
Várna s Mohács térére
Feketén száll, s széles vala -
Az elestek testére:
Egy bús, komor, fekete éj
Úgy lepé a világot,
Hogy Elek az öröm-ágyba, -
Mint Édenbe, behágott: -

75.

S hogy éjfél lett, - Somló felett
Zászlóképen lebegett
Egy vérvörös folt az égen, -
A ki látta, rettegett.
S ugyanakkor a vár tornyán
Három versben kiálta -
Hosszasan a halálmadár.
Illyés fejét csóválta.

HARMADIK ÉNEK.

1.

Sok leány volt, ki Eleket
Szíves gondolatival
Ugy béfoná, mint orsóját
Fonalának szálival.
S most, hogy híre széjjel terjedt
Az ő házasságának,
Ezen szűzek bámultokban -
Majd mind kővé válának.

2.

Szidták szegény Mester-Lórád,
Sümeg szegény mesterét,
Ki elkapta kezek elől
Az ifjúság címerét.
Csaby az ő leányival
Sok ideig vesződött,
Mert Elekkel mindegyike
Igen sokat törődött.

3.

Mindazáltal a sok közül,
Kik Eleket sohajták,
Kik magokat a szép Elek
Karjaiba ohajták,
Lucza volt, kit a történet
Legsajnosban érdeklett:
Mert reménye vasmacskája
Most rútul megfeneklett.

4.

Balúl véled, óh asszony-nem,
A férfiú-szíveket
Bujasággal megfoghatni,
S megtarthatni ezeket:
A szüzesség, a szemérem
Köt csak olyan kötéllel,
Mely nem bomlik, nem szakadoz
Mindjárt minden új széllel.

5.

Hogy eljutott Devecserbe
A hír Lucza fülébe,
Felfortyant az, - méreggé vált
Minden csepp vér erébe'.
Dült-fült, fogát csikorgatta,
Véres bosszút kiáltott; -
Kész lett volna öszverágni
Eleket és Lórát ott.

6.

Szilajabb a mérges asszony
Bosszújának tüzében,
Mint a tigris vagy hyéna
Kölykét vesztett dühében.
Epét, mérget főző volkán
Az ilyenek kebele,
Hogy tetteit kiokádván,
Az ember elhal bele.

7.

Ezerféle bosszút gondolt,
Képzelt Lucza magának,
Egyik szörnyebb a másiknál; -
De több kellett Luczának.
«Nem most, álnok, (így dühödött)
Bosszúm kora volna még;
Úgy legyen, hogy - midőn meglett,
Vért sírjon az emberség:

8.

Ha majd nem lesz szívéen kívül
Egyéb kincse éltednek;
Ha majd nem lesz csókján kívül
Más élelme szívednek;
Ha majd nem lesz ölén kívül
Lelkednek más nyugalma: -
Akkor csapjon reád bosszúm, -
Álnokságod jutalma.»

9.

Mondta; - és elvicsorodtak
Mérget őrlő fogai,
Méreg-görcestől vonagoltak
Teste minden tagjai.
Hogy bámult a szörnyetegen
Minden ördög pokolban,
Látván, hogy egy asszonyszívben
Százszor fenébb pokol van.

10.

Somlón kiki boldog vala
Urtól fogva szolgál;ig;
Felhág vala boldogságok
A lehetőség pontjáig.
Boldog vala férj s feleség,
Mint egymásnak karjában
A legelső emberpár volt
Még ártatlan korában.

11.

Elvonúlva a világtól
S az ő kötelékitől,
Az emberi társaságtól,
A csábulás lesitől,
Ugy éltek ők Somlóvárban,
Mint a madár fészkeben,
A szerelem ezerféle
Lelki testi kényében.

12.

Meghódolván a szilaj szív
A szép asszonyléleknek,
Lóra mellett szelídebb lőn
Természete Eleknek;
S nagy lévén a bölcs Kálmánra
Az ifjúnak figyelme,
Világosabb lőn fejében,
Élesebb lőn értelme.

13.

Eszkendő elfolyta után
Somlón épen sokra gyűlt
A boldogság: mert a szép hölgy
Egy gyönyörű fiat szült.
Midőn szülte, nem érezte
Fájdalmat az anyának,
Elképzelvén fia felett
Örömit az atyának.

14.

Könnyes szemmel kapta fiát
Bakacs úr a karjára,
S lelke szinte oda ömlött
Szerelme két tárgyára.
Megörülve ontván rájok
A könnyeket, csókokat,
Szerelme tűz záporával
Majd megfojtá azokat.

15.

Nagy volt onokája felett
Kálmánnak is öröme;
Általa megédesedett
Ujra élte üröme,
A kisdedet gyengédeden
Ő is ölébe zárja:
«Hozott Isten! (így szól hozzá)
Világnak új polgárja.

16.

Adja Isten! hogy ember légy:
Ép és erős, bölcs és jó, -
Józan, okos, jámbor, igaz,
Jó s bal sorsban állandó.
Adja Isten! hogy magyar légy, -
Lelkes magva Árpádnak;
Szemes örje, hív védője,
Erős gyámja hazádnak.

17.

Imígy lélsz te majd öröme
Apád, anyád éltének,
Dicsősége Hunniának,
Gyásza Ómár népének!»
Az új polgárt az életbe
S világba így avatta
Kálmán szíve, s könnyeivel
Áldását rá folyatta.

18.

Ott ülének a boldogok
Gyakran az éj csendjében,
A csillagos mennybolt alatt,
Egymás meleg ölében;
S Kálmán fenn a vár ablakán
Ossiáni dalokban
Várna s Mohács siralmait
Mondá mély s bús hangokban.

19.

Lóra anya s gazda-asszony,
Csupán édes tisztében
Tölti vala a napjait
Somló békes körében.
Boldog lévén, boldogított
Minden hozzá tartozót;
Csak ha mással megoszthatta,
Ugy szeretett minden jót.

20.

Midőn nyári szép estvéken
Néha lantját pengette,
Ha még zengett szavának is
Édes hangja mellette, -
Mebájolva fülelt akkor
Alatt a szöllőmíves,
Kétkedett, hogy emberi
A lelkes hang és szíves.

21.

Tartóztatta lélekzetét,
Vélvén, mennynek angyala
S nem más, kinek a magasról
Ily gyönyörűn zeng dala.
Dicső, kegyes, gyönyörű hölgy!
Százszor boldog a földön,
Kinek, téged szerelmével
Átfoghatni szabad lón!

22.

Elek úr most ritkán ment ki
Gazdasága köréből,
A vadászat csalta csak ki
Néha boldog fészkeből:
A hol sok lenyíltat fürjjel
Tölté Zsuzsi táskáját, -
Szellő sok elkapott nyúllal
A nyeregnek kápáját.

23.

Kálmán, a nagy s bölcs hazafi,
Tartván, hogy majd vejében
A bajnok ellágyulhatna
A szerelem ölében; -
Hogy a vértől el ne szokják,
Vérnek kellvén folynia,
Ha ki akar szabadúlni
Pogány kézből Hunnia; -

24.

Hogy, a midőn karját kéri
A hazának védelme,
Honn ne fogja ölelésre
Azt a szép hölgy szerelme; -
A vadászat ingereit
Benne önnön bizgatta,
Hogy forgassa fegyvereit,
Ipa önnön biztatta.

25.

S nem sokára el is jöve
Az idő, hogy Hunniát
Új veszélyek fenyegetvén,
Az minden még hív fiát
Lóra, talpra kiáltotta:
Hogy ezen új csapástól
Mentenék meg édes anyjok? -
Talán a végromlástól!

26.

Mert Szolimán, Izabella
Királynének szavára,
Meg' rácsapott a magyarnak
Meghasonlott honjára;
S majd Budáig tódúla már
Kontyosinak árjával,
A nélkül, hogy gátolhatná
Őt a haza hadával.

27.

Immár szerte lobogtanak
A vármegyék zászlói;
Felkelésre szólítottak
Harsány tárogatói: -
Gyülekezett a nemesség
Az életet megvetve,
A haza szent védelmére
Lovag, gyalog sietve.

28.

Első volt a felkelésben
Ura Somló várának;
Nem lágyúlt el a hölgy mellett
Boldog férje Lórának:
Öszveszedett lovagjait
Egy csoportba állítá, -
S általölelt kedveseit
Szívesen így szólítá:

29.

«Megyek én is, Lóra lelkem,
Szívem édes kedvesse!
Édes hazám váltságára, -
Dolgunk Isten vezesse!
Légy helytartóm, apa édes,
Míg megint itt lehetek! -
Gondját viseld mindenemnek,
Lóra, a mit szeretek!

30.

Hahogy hazám védelmében
Vérzeni kell éltémnek,
Vigasztalódj', édes anyja
Fenmaradó véremnek.
Ne sírj! remélj, jó szerelmem!
Meglátlak még bennetek'; -
Bizzunk Isten jóvoltában: -
Az Úr légyen veletek!»

31.

Itt Elek felveté magát
Tigris paripájára; -
Lóra könnye sűrűn hullott
Ölben alvó fiára.
Kálmán komoly tüzes szemmel
Nézett vitéz vejére,
És magában áldást mondott
A magyar had népére.

32.

Lova hátán így szól Elek:
«Szerelmem, kis kölykemet
Add még egyszer az ölembe, -
Hadd éréntse szívemet!»
S felvévé, s úgy megszorítá
Kis fiát a pólyában,
Hogy rítt az és szinte megfúlt
Atyja tüzes csókjában.

33.

Lovát immár kifordítván,
Elek úr ezt mondá még:
«Egyre kérlek még, kedvesem, -
A dolog csak kicsinység;
De szerelmed nagyságát majd
E kicsinyből ítélem; -
Férjed kedvét, jó feleség,
Nem szeged meg, úgy vélem?»

34.

Viseld gondját madaramnak,
A fűrj-ütő Villámnak, -
Szellő kedves agaramnak,
Drága, dicső kutyámnak!
A mennyire te ezeknek
Majd gondjokat viseled,
Úgy vélem, hogy örömmet
Egyannyira kedveled. -

35.

Édes apánk olvasgatni -
Én vadászni szeretek:
Viseld gondját állatimnak, -
Menjünk! - Isten veletek!» -
Mondta, s elment; véle Andor,
Buda alá Zrínyihez,
A hol hozzá állott hazánk
Többi nemes hősihez.

36.

Keservesen sírt a szép hölgy,
Fájván a szív keblében;
Ázott fia a keserű
Könn-özöntől ölében.
S mintha örök megválása
Lett volna ez Elektől,
Szíve szinte megrepedett
A gyász érzeményektől.

37.

Csendes vala Somló vára
Elek ott nem létében;
Lóra, mint egy bús gerlicze,
Úgy ült özvegy fészkében:
Maga soha, cselédjei
Igen ritkán jártak ki;
Somlóra is, Brúnón kívül
Ritkán ment fel valaki.

38.

Írt vagy izent övéinek
Elek, mikor lehetett;
De Somlóra rugaszkodni
Soha ki nem telhetett:
Mert Szolimán fenyegetvén
Százezernyi népével,
A maroknyi magyar tábor
Érzé, ha egy ment is el.

39.

Napok, hetek és hónapok
Érkeztek és távoztak;
De sem Somlón, sem Budánál
A dolgok nem változtak.
Lóra asszony Elek helyett
Elek fiát csokolá,
Örült, midőn vonásait
Benn fellelni gondolá.

40.

Ablakánál könyökölve
A szép nyári estvéken,
Szemeit ott legeltette
A kies al-vidékben:
Hol a holdnak bizonytalan
És remegő fényében
Ezerféle forma s alak
Lebeg vala szemében.

41.

Ezer karú óriássá
Kápráz a fény minden fát,
Melyet Lóra ily estvéken
Somló öve körül lát:
A múltban és jövőben
Jártak gondolatjai;
Vitéz férjét féltik vala
Szíve kívánatai.

42.

Elek kedves állatinak
Jól folytanak napjaik,
Lóra asszony gondjainak
Ők lévén fő tárgyaik;
Ezerszer is simogatta
Férje kedves agarát,
Mindég maga etette volt
Férje kedvelt madarát.

43.

De egyszerre, - épen midőn
Elek napja folytába'
Súlyos markok hanyatlottak
A sarlóknak horgába, -
Lóra előbb vélte volna,
Hogy a rendelt határból
Ég, föld kilép: - Szellő, Zsuzsi
Eltűntenek a várból.

44.

Az esetre Lóra asszony
Annyira megdöbbene,
Hogy, értvén azt, lábairól
Szinte hanyatt billene:
Megakadtak gondolati
Máskor okos eszének;
Mekrekedtek az erei
Testét folyó vérenek.

45.

«Jaj, jaj nékem! (így sírt-rítt ő)
Nem hisz meg majd szavamnak!
Hogy gondjokat viseltem én -
Majd jobban, mint magamnak!
Hogy öröme életének
Kedve az enyimnek is! -
Nem hisz meg jaj! - s azt mondja tán,
Álnok voltam és hamis!»

46.

S valahány volt a cselédje,
Annyifelé küldötte;
S reménykedve, könyörögve
Szíveikre kötötte:
Keressék az elveszteket,
A hol hírek hallatik:
Annak, a ki megtalálja,
Nagy jutalom adatik.

47.

Elszéledtek a cselédek, -
S mindenegyik másfelé
Szorgalommal vizslat vala, -
Mert szereté, tisztelé
Mindenenyik jó asszonyát;
De egyenként megtérvén,
Csak így felel mindenegyik:
«Szerencsétlen jártam én!»

48.

Az elvesztek, - minden kis jegy
A sólyomban s agárban
Ismérhetőkép lefestve, -
Minden közel vásárban
A vegyesen gyűlő népnek
Ki voltak kiáltva,
Vélek a díj, melylyel azok
Ki lennének majd váltva:

49.

Szép paripa a nemesnek;
Borjas tehén parasztnak:
E jutalmak is sok embert
Keresésre szalasztanak;
Haszontalan! veszve maradt
A kutya és a madár:
S a szép Lóra szemeiből
Szüntelen folyt a köny-ár.

50.

Egy emberre gyanakodtak,
A ki Somló várában
Gyakorta megfordúl vala
Kanóth barát dolgában;
Kit az nap is Somlón látott
Bakacs úrnak udvara,
Hogy elveszett mise alatt
Kutyája és madara:

51.

Haszontalan! veszve maradt
A kutya és a madár,
S Lóra asszony szemeiből
Szüntelen folyt a köny-ár
Kálmán Lórát haszontalan
Vígasztalta, kérlelte; -
Komor maradt, - néma és bús,
És kezeit tördelte.

52.

Most, hogy Elek, - ki Zrínyivel
Buda alúl elmene
A horvátok földjét dúló
Vad tatárnak ellene, -
Sorsa felől övéinek
Rég nem izent, se nem írt,
Lóra, ki ezt nem tudta volt,
Bújával már alig bírt.

53.

Rövidültek már a napok;
Közel vala az ősz már,
Midőn a nap fergeteggel,
Hideggel és széllel jár;
És Szolimán jancsárokkal
Töltvén elébb várait,
Egyszerre felkerekedik, -
S haza viszi hadait.

54.

Eloszlott a magyar had is:
S jobb jövődő fejébe'
Kiki vígan haza indúlt
Őseinek fészkébe.
Bakacs úr is, a szerelem
Vonagolván inába',
Sebes folyvást iget vala
Kedves hölgye karjába.

55.

Az útbán, mely Veszprimbe visz
Devecserből s köréről,
Egy csárda volt a Bakonyban,
Jeles több jó féléről;
«Betekints» volt neve annak;
A mily jó bor csapjából,
Oly jó víz folyt csörgedezve
Mellette egy sziklából.

56.

Egy kies völgy ölében volt
Fekvése e csárdának:
Jól esett itt kipihenni
Embernek és marhának;
Álom lepte meg az útast
A gyöp puha selymében;
Úntig lakott a fáradt ló
A völgy kövér fűvében.

57.

Egy vasárnap vala épen,
Hogy haza vett útjába'
Bakacs úr is betért ide
E bakonyi csárdába;
Hol eloltván szomjúságát
Mind az úr, mind lovásza,
Andor ura s maga lovát
A fűre kipányvázza.

58.

Most a lovak szájában már
A fű egyre ropogott;
Andor egy nagy bokor megett
Mély álomban hortyogott;
Elek oda lévén dülve
Egy tölgy görcsös tövéhez,
Szív-szakadva, sohajtózva
Vágyott kedves hölgyéhez; -

59.

Hogy egyszerre a füleit
Reménytelen meghatja
Egy közletről hangzó ének
Lanttal kísért szózatja.
Mehökkent ő, - felborzadtak
Feje minden szálai, -
Mert mérgesek, - ezek voltak
Az éneknek szavai:

60.

«Az asszony-szív, mint az avar,
Igen hamar lobbot vet;
De mire megújúl a hold, -
Már nem érez az hevet;
S a legszentebb érzésekkel,
Férje boldogságával,
A természet kötelivel
Úgy játszik, mint koczkával.

61.

Az asszony-szív a hívséget
Csak szükségből isméri:
Csak a rút hív, kinek szívét
Már az ördög sem kéri.
Legédesebb dicsősége,
Imádatni többektől;
Csupán egynek híve lenni -
Ne várd soha szépektől.

62.

Tud szeretni az asszony-szív, -
De csak magát s kényeit;
Ő magának Isten s világ,
S ekként teszi tetteit.
Ha kit kénye boldoggá tesz,
Csupán kedvelt magáért
Történik az, nem pediglen
Másnak boldogságáért.

63.

Töredékeny, mint a cserép;
S mégis konok s mereven,
Zsémbes, buja, hívalkodó,
A mi benne eleven.
Legfőképen a hívságnak
A legjobb is ily rabja,
Hogy éltenek rendjét, módját
Egyedül csak az szabja.

64.

Bolond, a ki igaz szívvel
Csügg egy asszony szerelmén:
Álnok az és állhatatlan,
A fiatal, mint a vén.
Bolond, ki az asszony-szónak,
Esküdjék bár, többet hisz,
Mint a mit egy porszem nyomna,
Melyet minden szél elvisz.

65.

Bolond, a ki homokjára
Az asszony-szív kényének
Állandóul véli tenni
Szerencsését élte.
Bátrabban áll szerencsédnek
Épülete a jégen,
Mint a jégnél sikosb szíven -
Az asszonyi hívségen.

66.

Csak tréfánkra, játékunkra
Van teremve ez a nem;
A külseje bájló, vonzó, -
De belseje fertelem.
Csak a ki ezt nem isméri,
Az tiszteli, szereti;
Az okosabb örömére
Fordítja - és neveti.

67.

Tiéd vala, héj, férfi szív,
Az uraság a földön,
De Évának csélcsap kedve
Téged, szegény, rabbá tön! -
Vedd vissza az uraságot,
Melyet erőd felada
A szépnek, ha tőle a jó
Már annyira szakada!»

68.

A lantosnak kígyó-nyelve
Még jól el sem végezte
A szót, melylyel jelentőleg
Énekét béfejezte;
Hogy Bakacs úr felpattanva
Oda lövell hozzája, -
Jobban borzad, hogy szemével
Egyet pillant reája:

69.

«Ki vagy, undok? (így szólítja)
Férfi külső tolladdal,
Mérgező kígyó belsőképen, -
Asszony te is szavaddal!
Ki vagy? nyisd fel sisakodat,
Mutasd, ha van, arczádat!
S ha oly vagy, a milyt festettél,
Hadd pökjem le pofádat!»

70.

«Egy nyomorúlt katonáné,
(A lantos így válaszolt)
Ki férjével együtt Budán
Eszteideig fogva volt.
Jól intézte a jó Isten,
Hogy a nememet elrejtven,
A fajtalan pogányságnak
Fertője nem lettem én!

71.

Hogy végre elbocsátának
A fogságból bennünket,
Elmetszék, - az átkozottak!
Az orrunkat, fülünket.
Utálattá, fertelemmé
Levünk, szegény állatok!
Szolgálatba bélt-keverő
Képemmel nem állhatok.

72.

Sisak fedi ábrázatom,
Nehogy annak, ki meglát,
Tekintetem tán elnyomja
Szánakodó irgalmát.
A muzsikát egy talián
Katonától tanultam:
Kenyerem lett, haj! mióta
Ennyire elrútultam.»

73.

«A menny tüze égessen el,
Éles nyelvű boszorkány!»
Úgymond Elek boszorkodva,
Hogy szeme is szikrát hány:
«A menny tüze sujtson mérgező
Énekedre, nyelvedre! -
S hol vetted, a mit okádál,
Mérgező béka, nemedre?»

74.

«Felindúla szavaimra
Kegyelmed, a mint látom,
(Mond amaz) de hallgasson meg:
Ezelőtt egy barátom,
Kit, míglen ő táborban volt,
Hítvese otthon megcsalt, -
Egy szép, írástudó legény
Csinálta volt ezen dalt.

75.

A múlt éjjel Somló-várban
Kértem szállást s kenyeret; -
Jó s dús urak a Bakacsok:
Szegényt százat, ezeret
Táplálnak ők; - s a mit tegnap
Somlón láttam s hallottam,
Az eszembe hozta a dalt,
Melyet imént mondtam.»

76.

«S mit láttál hát Somló-várban
E rút dalhoz hasonlót?
Mit hallottál, (kérdé Elek)
Ha nem szépet, ha nem jót? -
Mit láttál ott?» (kérdé Elek,
S minden szőre felállott.)
«Mint van Bakacs hölgye s fia? -
Mit hallottál, láttál ott!»

77.

«Azt (felel ez), hogy míg Bakacs
Sok ezere magával
A hazáját és övéit -
Tán vérének folytával, -
A pogánynak dúlásától
Megmenteni igyekeznek:
Addig hölgye szerelmétől
Fészkében más melegszik.»

78.

«Hazudsz, ringyó! (ordít Elek)
Hordd el innen testedet,
Mert az orrod s füled után
Küldöm czinkos nyelvedet!»
«Megbocsásson, kelmed uram!
Mind ezt én így hallottam,
(Mond az asszony) a hallottnál
Többet én sem mondtam.

79.

Bár Bakacsnak mondhatnám ezt,
Néki önnönmagának:
Megköszönné, ha szemei
Általam megnyílnának.»
Elek fogát csikorgatta, -
Kezéből két ököl lett: -
«Mondd csak tovább!» ezt mormolta,
S ez tovább így beszéllett:

80.

«Azt szememmel láttam tegnap
Midőn a nap nyugodott,
Hogy Bakacsné egy úrfival
Ölelkezve üle ott,
Holott magok a cselédek
Mondják, hogy száz olyant ér
Az ő urok, kit valóban
Minden ember is dicsér.

81.

Pedig bizony, örökös kár!
Hogy ily rútúl megrontja
A Bakacs vért egy nyomorútt
Orgonásnak porontya;
Kit, - egy gazdag és nemzetes
Szép kisasszonyt megvetvén,
Emel vala karjaiba, -
Legalább így hallám én.

82.

A vén mester a leányát
Nemcsak hogy nem téríti,
Sőt, mint mondják, az urakat
Néki maga keríti.»
«Hallgass, ringyó! (ordít Elek)
Hallgass, mert megfojtalak,
Mert kitiprom a béledet,
Mert pokolba ontalak! -»

83.

«Nem csudálom», - szavát bátran
Az asszony így folytatja, -
«Hogy Bakacsnak gyalázatja
Kelmedet így meghatja.
Csak mindenkor igaz marad:
Nem volt, nem lesz soha jó,
Akármit is összekötni,
A mi öszve nem való.»

84.

Mint a midőn csattog, ropog
Az ég, s a föld megrendül,
Ugy rázkódik meg Elek itt -
S valósága felzendül,
Dúl, fül, habzik minden csepp vér
Háborodott erében,
És vonagol minden ideg
A méregtől testében.

85.

Nem szól, - nyelve ólommá vált
A méregtől szájában;
Nem szól, - hanem iszonyúkat
Forgat tüzes agyában;
Nem szól, - szívét a fájdalom
Nyomja, zúzza, szorítja! -
Vizsga szemmel néz emez rá,
S Bakacsot így szólítja:

86.

«Egy szép sólyom s egy szép agár
Vagyon a birtokomban,
Hasonlókat nem láttam még
Messze földön jártomban,
Úrnak valók, - a szegénynek
Sok pénzébe tellenek,
Somlón vettem; - oda adom,
Ha kelmednek tetszenek!

87.

Ez úri két állathoz én
Különösen jutottam: -
Somlón bezzeg megtörtént az,
A mit imént mondtam:
A legszentebb érzésekkel,
Férje boldogságával,
A természet kötelivel,
Ugy játszik, mint - koczkával.

88.

Bakacsnak volt e két állat,
Mondják, igen kedvében;
De Bakacsné nem tartván jól
Férje kedvét eszében,
Általadá az úrfinak,
Ki most Somlón nála ül,
Férjét s kedvét fel sem vevő
Szerelmének jeléül.

89.

Az úrfi nem lévén vadász,
Lovásának vetette:
Ki azután olcsó pénzért
A kezemre ejtette.»
Bekiált itt a csárdába
Általható szavával:
«Hallja-e kend? - Ide (úgy mond)
A madárral s kutyával!»

90.

S egy katona lép gyorsan ki
A magános csárdából, -
Nem láthatni, sisak fedvén,
Semmit ábrázatjából;
Gondosan tart karján, lánczon
Egy szép sólyom-madarat, -
Jobb kezében pórázon hoz
Egy szép ordas agarat.

91.

Legottan, hogy Elek urat
Szemével megtalálja
Az agár, fülét hegyezi
És a farkát csóválja;
Egyet ugrik, - elszabadul
És Elekre rálövell:
Nyivog, szökdös és hentereg,
Helyet nála alig lel.

92.

«Egek ura! (ordít Elek)
Madár, kutya sajátom! -
A hitetlen asszony vétkét
Mint a napot, úgy látom!»
Ily szörnyen megsebesedve
Látván magát szívében,
Tovább már nem tettetheti
Magát kitört mérgében.

93.

Az ő egész valósága
Vérbosszúba lobbana,
Melytől szíve mérgében is
Mintegy visszadobbana:
«Sólyom s agár az enyimek»
(Kardját rántva kiáltja)
«Bakacs vagyok, ki magáét,
Ha vérrel is, - kiváltja.»

94.

S megrettenve a sólyomot
A férfi leoldozza,
S magát a már elfarkallott
Asszony után orozza.
«Jertek, kedves állataim,
Ti hívebbek nálánál!»
Sohajt Elek, s a sólyomot
Karba őrli lánczánál.

95.

S megragadja paripáját
S kantárt vet a fejébe,
S elbőszülve felugrik rá,
Remeg, morog dühébe';
S mint egy porszem a szélvésznek
Zúgó sebes szárnyain,
Ugy szágúld el Somló felé
Lovának gyors inain.

96.

Nyargal Elek, nyargal, száguld,
A hív kutya mellette;
Habzik, csepeg, fúlad a ló,
És a lovag hegyette;
Tüskén, bokron megy keresztül,
Hanyatt-homlok futtában,
S mint a szél, még két más lovag
Siet Elek nyomában.

97.

A sólyom nem repülhetvén,
Mínthogy kötve lánczával,
S nem állhatván a lábain,
Körmével és orrával
Kapaszkodik vivőjébe: -
A dühös nem érezi,
Hogy a madár körme s orra
Karját már jól vérezi.

98.

Nyargal Elek, nyargal, száguld,
Tűnnek jobbra és balra
A fák, bokrok, - ki meglátja
Messze tér az oldalra:
Szegény sólyom nem állhatván,
Tikkadva lóg lánczáról, -
S most szegényt egy fityegő ág
Leszakasztja lábáról.

99.

Nyargal Elek, nyargal, száguld,
S már ott Somló aljában;
Szakadozott, töredezett
A pára már lovában;
Hosszan fityeg száraz nyelve
Az áltszakadt kutyának;
Csak Bakacsnak nincsen baja,
A dühösnek magának.

100.

A nap épen most bucsúzik,
Bús fellegek nyelik el;
A munkások szertemennek
Haza eszközeikkel; -
Bakacsné a várkapunál
Úl a langyos estvében
Egy kőpadon, fiacskáját
Rengetvén ott ölében.

101.

Egy szép, deli, szőke úrfi
Üldögél ott Lórával,
S Elek hölgységét szerelmesen
Ölelgeti karjával.
Kálmán tova magánosan
Keresztbe tett kezekkel
Némán a nap nyugtát nézi
Fellengező lélekkel.

102.

S most egyszerre, - csak bágyadtan
Tolván magát szárnyával,
Borzadt, rongyos, véres testtel,
S már-már fogyó párával,
Az elveszett sólyommadár
Somlón terem Lóránál,
S márcsak alig vitt páráját
Ott - kiadja lábánál.

103.

S mindjárt erre, minekelőtt'
A történetet bámúlva
Megfoghatnák, - szélvészkepen
Somlóra felzúdúlva,
Nálok terem Bakacs Elek, -
Néz, és látván megdobban,
S égő dühe és bosszúja
Szörnyebb lángba fellobban.

104.

Leugrik: «Élj s halj hát, szajha!
Szerettebbed karjába'!»
Igy ordít, és markolatig
Döfi kardját Lórába.
Mint az eltört liliomszál,
Lóra lerogy lábához
A dühösnek, ki ekkor sem
Tér még vissza magához;

105.

Hanem gyilkos, dühös kézzel,
S vérrel mázolt kardjával
Az úrfihoz akar vágni,
Ki ott üle Lórával:
De ekkorra megérkezik
Bakacs úrnak nyomában
Ama lantos, ki vádja volt
Lóranak a csárdában:

106.

«Megállj, Bakacs! (kiált hátúl)
Feleséged ártatlan!»
Lucza mondja: ő az, a ki
A lantosba rejtve van.
«Magad ellen fordúlj, hóhér,
Első vétkes te valál:
Így bosszúlja meg magát az,
Kit, balgatag, megcsalál.»

107.

Mondta a vad fene állat,
És helyben megfordúlt ott,
S kárt-örvendő hahotával
Ismét vissza szágúldott.
De midőn lefelé vágat, -
Isteni nagy igazság!
Kitől méltó jutalmat nyert
Ez iszonyú gonoszság!

108.

Midőn sebes-vágtatva megy,
Megeresztett kantárral,
Szívében megelégedve
A Bakacsnak tett kárral,
Midőn siet, hanyatt-homlok,
Nehogy utól érhesse
Gonosz tettét Bakacs mérge,
És kardjára vehesse; -

109.

Midőn sebes-vágtatva megy
Az út tekervényébe',
Megbotlik s elesik lova
Egy fagyökér görcsébe,
S estével úgy sújtja Luczát
Egy sziklába, hogy feje
Széjjelzúzik, s szertefecscsen
Gonosz agya veleje.

110.

Ártatlan volt szegény Lóra!
Áldozatja Luczának:
Mert az urfi, Kéry Antal,
Testvére volt Lórának,
Kálmán fia, a kit Brúnó
Valahogy kinyomozott,
S ennekelőtt' néhány nappal
Titkon Somlóra hozott.

111.

Lucza elmés ravaszsága
A somlai dolgokat
Kikémlélvén, így fordítá
Bosszújára azokat.
Bakacs kedves állatit is
Ő orozá s rejté el
Egy kezére ásítózó
Betyár segedelmével.

112.

Megmeredett hallatára
És tudtára ezeknek
Nemcsak keze, hanem egész
Valósága Eleknek:
Mint a villámtól sujtottnak
Megszűnt minden erében
Folyni a vér, - az ész megszűnt
Gondolni a fejében.

113.

Ontva látván öröminek
Éltét Lóra vérében,
Halva magát önmagánál
Jobbszeretett hölgyében,
Az emberi természetnek
Határánál lévén ott,
Végre, mint egy odvas törzsök,
Lóra mellé lerogyott.

114.

A bűnös, ki imént úgy áll,
Mint egy kőszál dühében,
Hogy azt vélnéd, semmi csapás
Meg nem rázná helyében, -
Remegett most, mint a nádszál
Elkövetett vétkében,
S mint a féreg, ott fetrengett
Kedvesének vérében.

115.

«Oda, Lóra! (így ordított)
Én ütöttem őt agyon!
Zúzz el, óh föld, cserepekre,
Melyben e vad szív vagyon!
S az elzúzott nagy teremtés
Legyen halma sírjának!
Az örök éj legyen gyásza
Az ártatlan Lórának!

116.

Ő volt éltém szerencséje,
Ő ereje karomnak! -
Ő a lelke éltémnek,
Ő öröme napomnak! -
Vidd el zúgva és ordítva,
Szélvész, hírért tettemnek:
Hogy kiontám tiszta vérét
Kedves feleségemnek!

117.

Ámde azt is, hogy egy ördög
Pokol-mesterségével
Vive arra, hogy így tegyek
Lelkem idvességével! -
Rendülj meg, föld! dörögj, óh ég!
Ordíts, óh szél, tettemre!
Sírj felettem, óh természet!
S küldj egy halált éltémre!»

118.

Megdermedve állott Kálmán
Néma, komor bújában,
Fosztva lévén örömitől
S reményitől Lórában:
Mint a vén tölgy, ki megsujtva
Lévén Isten nyílatól,
Díztelen áll, száraz törzsök,
Fosztva minden ágától:

119.

«Így veszt hát el a sors mérge
Mindent, a mit szeretek? -
Hazám és ti kedvesek mind,
Hát ily szörnyen vesztetek?»
Az öregnek zúzott szíve
Így tűnődött magában, -
S meghasadt az nemsokára
Nem tűrhetett bújában.

120.

Elek esztét szörnyű tette
Kiforgatta sarkából;
Az értelem napról napra
Fogyton fogyott agyából.
Vérlángokban kele s nyugvék
A nap bűnös szemében; -
S öszvetörött a természet
Édes képe szívében.

121.

Egy ideig a pápai
Irgalomban tartatott;
Utóbb esze helyre jövén,
Ismét elbocsáttatott.
Haza ment, és mint a bagoly
Az ő setét odvában,
Kerülvén a napnak fényét,
Magán élt bús várában.

122.

Nemsokára a világból
Egyszerre csak elveszett;
Senkisémet volt a világon,
A ki tudná, hová lett:
Idők múlva felbontatván
A somlai kriptában
A koporsók, - ott lelték meg
Lóra koporsójában.

123.

Mikor s miként halt légyen meg,
S oda miként juthatott,
Arról soha bizonyosat
Halandó nem mondhatott.
Híre volt, hogy elevenen
Ment Lórának melleje: -
Lórát szoros ölelése
Volt e hírnek kútfeje.

DOBOZY MIHÁLY ÉS HITVESE.

1822.

1.

Gyermek-királyt s oly hadvezért,
Ki erején felül mer,
Ád az Isten haragjában
A nemzetnek, kit megver;
Így volt akkor, hogy Mohácsnál
Lajos király elveszett,
És a magyar a töröknek
Másfél százig rabja lett.
Rettenetes emlékezet!
Te Várnával foghatsz kezét!
Csakhogy akkor még örök
Nem lett nálunk a török.

2.

Mohács! Mohács! te hazámnak
Legsiralmasb vérhelye!
Nemzetem nagy temetője!
Gyomrod mennyit elnyele! -
Szabadságát, boldogságát
És nemzeti életét,
Sőt nevét is a magyarnak,
Mely most kicsiny és setét! -
Ott tiprá, hajh! a sorskerék
Porba egy nagy, dicső s derék
Nemzet testét és fejét,
Hatalmát és erejét!

3.

Tízszer annyi volt a török,
Mint a magyar; s diadalt
Csak úgy nyert, hogy megújítván
Többször is a viadalt,
A magyarnak vitézsége
Végtére kifáradott
S vagy meghalt, vagy Lajos este
Után széjjelszakadott.
Hajh! s most Buda s Mátyás vára
A győzőnek kaput tára!
S a királyi székben ott
Törvényt török kény szabott.

4.

Az oszmánnak telhetetlen
Szomja, magyart vért szívni,
S Hunniának minden kincsét
A félholdnak megvívni,
Csapatonként eregette
Budáról ki bajnokit,
A nemzetet öldökölni,
S felprédálni birtokit,
A magyarok csoportokban,
Falúkbán és városokban,
Itt-ott összevgyűlének,
Hogy bátrabbak lennének.

5.

Egy ily csoport Maróthon volt!
Félelmek és remények
Között vártak ott szerencsét -
Zápolyától - szegények!
Ezek között Dobozy úr
És csuda szép hitvese,
Visszamenni jószágára
Hírt és időt ott lese.
Mohácsnál jól vitézkedett;
Élte ott megmenekedett;
De, hajh! veszett volna bár!
Mert ő rá itt több rossz vár.

6.

Alig nyugvék meg a török
Buda körül, egy csapat
Vér és zsákmány után járván,
Véletlen Maróthra hat;
S megsejtvén az ott lappangó
Magyarokat s kincseket,
Sovár tűzzel rajtok ütve
Bekeríti ezeket;
És Maróthot ostromolván,
S a makacsot káromolván,
Életével biztatja,
Ki még magát megadja.

7.

De a magyar, őseinek
Követvén itt is nyomát,
Két egész nap veri vissza
A pogánynak ostromát.
A megszorúlt magyarok közt
Vezér Mihály úr vala;

A szerelem és vitézség
Csudákat tón általa.
Férjeiknek segédjeik
Az ő lelkes hitvесеik,
Azon bús elszánással,
Hogy ott vesznek egymással.

8.

A kis magyar bajnok-csoport
Így törvén a viadalt,
Valóban megérdemelte
Megvívni a diadalt;
De a magyar nemzettestet
Verő sorsnak csapása
Minden tagnak egyenként is
Halálos elzúzása.
A sors ellen nincs oltalom,
Sem előtte nincs irgalom;
Dörgő mérges forgása
Jónak, rossznak romlása.

9.

A nagy vezér füleibe
E harcz hamar eljutott;
S harmad napra két annyi lőn
Az ostromló török ott.
S mintha Mohács híre veszne,
Ha itt is nem győznének,
Habzó, dühös indulattal
Végső harczot kezdenek.
Ellentállni e viharnek
Lehetlen már a magyarnak;
S ki hol s miként rést talált,
Ott kerülé a halált.

10.

Mihály úr is felveti hát
Magát paripájára,
S feleségét háta megé
Veszi lova farára:
«Hazámnak itt halálommal
Semmi hasznót nem teszek;
S mintsem - török fertője légy, -
Inkább veled elveszek.
Öleld által derekamat
Oly szorosán, hogy magamat,
Akármiként mozgassam,
Véled egynek tarthassam.»

11.

Így Dobozy - bús, haragos,
 És keserves hangzattal.
 A hölgy némán úgy cselekszik,
 Remeg, s halvány, mint a fal.
 A bajnok most sarkantyút ad
 Terhelt paripájának; -
 Hol van, a ki jó szerencsét
 Nem kívánna útjának? -
 Vágtat a ló; s a mint szalad,
 A fa s bokor hamar halad, -
 Vágtat elég tüzesen;
 De hajh! mégis terhesen.

12.

Ott vannak, kik nem nézhetik,
 Hogy fejét és életét
 Egy magyar is elvihesse;
 S menekedő menetét
 A futónak elvágthatni,
 Sok száz török lóra kap.
 Egy magyarra itt-ott immár
 Húsz-harmincz is reá csap.
 Mihály után legtöbb ered;
 Őt levágni száz kar mered; -
 Jaj! ha győzik futással, -
 Ő két kínos halált hal.

13.

Mint mikor a nemes szarvas,
 Melynek máskor porába
 Sem jutott a kutya-sereg,
 Mely kergeté nyomába',
 Most, mivel már élő borjat
 Hordoz dagadt hasában,
 Terhe igen késlelteti
 Iparkodó futtában;
 S akármiként törekedik,
 Aligha megmenekedik: -
 Félek, félek, nemes pár!
 Nem messze lesz a határ! -

14.

Dobozynak lova vágtat;
 Fejér rongyként szakadoz
 A hab róla; orra lyukja
 Arasznyira nyíladoz.
 Terhe alatt mély nyomot vág
 A földszínen vas lába;

Nagy hortyokkal fűv és nyög most, -
Szakadoz már párába;
S távolról, hajh! már hallható,
S közelíteni gyanítható
A töröknek robajja,
Vért szomjúzó zshivajja!

15.

A szép hölgynek hosszú haja
Tekercséből bomolva
S egész szőke pompájában
Szét és hosszát omolva,
Egy patyolat-palást gyanánt
Leng s úszik a szellőben; -
A ló, - mintha csüggedezne
Ez által is erőben.
Mihály lovát sarkantyúzza,
S homlokát mord ránczba húzza,
Sejti, hogy két embersúly
Egy lóterhet felyülmül.

16.

«Állj meg, Mihály! (mond a bús hölgy)
Legitt elér a pogány;
Kettőnk alatt kidűl a ló, -
Nézd: már véres habot hány.
Tartsd meg magad a hazának, -
Hagyj itt veszni engemet! -
De - hogy tiéd maradhassak, -
Üsd itt által szívemet! -
Magad könnyen elébb állhatsz
És hazádnak még szolgálhatsz.
Öld meg feleségedet! -
Üsd szívembe késedet!» -

17.

Némán visszanéz Dobozy;
Vérzik a szív keblében:
«Menjünk! menjünk! míg csak lehet!
(Így felel bús mérgében.)
Ölelj meg még szorosabban!
Nem hagylak én tégedet;
Együtt éltünk, - együtt haljunk!
Megmentem én testedet.»
Itt fogát elcsikorítja
S lovát újra megszorítja,
Hanem ez - csak lépve jár,
Mert párája rövid már.

18.

Megáll tehát Dobozy úr,
S leszáll fáradt lováról,
S hitvesét is leöleli
A keserves párnáról;
Átölelve tartja őtet,
Szorongatja magához,
S néma, s hosszú csókok között
Szívja ajkát ajkához.
A szép asszony csüggedve áll, -
Egy haldokló liliomszál.
A ló, közel hozzájuk,
Bús szemeket vet rájuk.

19.

Közelítnek a törökök
Vérszomjokban zajogva,
S magyarvéres markaikban
Kard és dárda villogva.
«Egek! hát csak nincs irgalom!»
Mond Dobozy könnyezve;
Megöleli feleségét,
S mély borzadást érezve
Megcsókolja - utólszor őt, -
S a csók alatt a remegőt
Szívbe döfi vasával,
És megfojtja - csókjával.

20.

«Boldogtalan föld szülöttje!
Kín magadnak s férjednek!
Betöltöttem kívánságát
Nemes, szép, szűz lelkednek.
Várj! - csak néhány pillanatig,
S legitt nálad leszek én.»
Ezt zokogja, mentéjével
A megöltet befedvén.
S most iszonyú keservében,
Vért és bosszút leheltében,
Alig várja, ölhessen
S kedvesénél lehessen.

21.

S mint mikor a hím oroszlány
Nemző gerjedelmében,
Megfosztatván mord nőjétől,
Dúl, fül s ordít mérgében;
A fát rágja, tépi s töri
Mérget habzó fogával,

S körmével a földet vájja,
És csapkodja farkával;
S ropog, harsog a rengeteg,
Így dúlván azt a szörnyeteg;
S csapjon bár rá tíz tigris,
Dühe megküzd tízzel is;

22.

Úgy Dobozy: a fájdalom
Mordonkodván keblében.
S a lobogó harag s méreg
Égetvén őt elmében,
Csak hazáját sajnálván még
Igaz magyar szívében,
De életét elátkozván
Boldogsága vesztében,
Ádáz, bosszús jobb markával
Kardot forgat, és baljával
Súlyos, görcsös buzogányt.
Így várja be a pogányt.

23.

Ott teremnek a törökök;
S neki - az egy magyarnak!
De a bajnok visszacsapja
Első hevét a tarnak;
S viaskodván, vagdalkozván,
Karja soknak sebet vág,
S négy törököt vág előbb le,
Mintsem győz a sokaság.
De végre, hajh! egy dárdának
Hegye úgy fut a nyakának,
Hogy vérere megfakad
S lélekezete megszakad.

24.

A lankadó bajnok lerogy,
Nem bírván már karjával,
S kedvesének testét fedi
Halálban is magával.
A vitéznek öröm azért
Végső percze éltének,
Hogy így vegyül vére s teste
Szerettével szívének.
Agyon szúrva lova is ott, -
(Mivel egy tart agyon rugott,
A ki kezét rátette,)
Dobozynak mellette. - -

25.

Ezer ilyen történetek
Dúlták Árpád nemzetét,
Valamikor tagjainak
Visszás felekezetét
Meghasonlott szív és lélek
Jobbra-balra szaggatta;
Eljött hol egy, hol más szomszéd,
És azt nyakon ragadta. -
A fő és test fogjon kezét;
Egy értelem, egy érzet
Lelkesítsen tégedet, -
S ne féltsd, magyar, éltedet.

A SZENT-MIHÁLYHEGYI REMETE.

1823.

1.

Szigliget és Keszthely között,
Bele únván borába,
Melyet terem, a szőlőhegy
A Balaton tavába
Hosszú keskeny nyelvet tolt be;
Fél gombolyag képében,
Gömbölyűen domborodott
Hegyecske áll végében.
Tetején egy kápolnának
És remeték lakásának
Omladéka látszik még; -
Mohos, mesés régiség.

2.

Ennek neve Szent-Mihályhegy.
A Pethő-ház tagjai
Lévén korább századokban
Keszthely birtokossai,
A kápolnát Pethő Mihály
Szerzé jámbor elmével,
És a sátánt tapodónak
Jelelé szent nevével.
A világtól menedéke
Volt néki a csendes béke,
Mely a sziget-halmon ott
Ritkán háborított.

3.

Sok évek lefolyta után
Mihály unokáinak
Egyike, nem örököse
Óse tulajdoninak,
Menyhárt: kemény s kevély nemes,
Másként dísze házának,
Nemzője két Pethő úrnak,
S a szép kegyes Lillának,
E magányt a szerelemnek,
Szív- és lélek-gyötremnek
Tevé szomor lakjává,
S végtére - sírhalmává!

4.

Erdélyből, hol a hazának
Vitézkedett harczába',
Pethő Menyhárt szerencsésen
Visszatére várába.
Megtért vele apródja is,
Bodor Imre, Pethőnek
A haláltól megmentője:
A már-már elveszőnek
Bodor termett oltalmára,
Mikor legott dárdájára
Venné őt egy török kar:
Bodor által halt a tar.

5.

«Imrének, hív apródomnak
Köszönjétek éltemet!
(Így szól Menyhárt gyermekihez,)
Ő tartott meg engemet.
Megesmerem, Imre, hogy te
Ajándékos életem;
Mondsza! e nagy adósságom
Vissza miként fizetem? -
Válassz számos faluimból,
Vagy, ha tetszik, pusztáimból!
Néked adom egyiket:
Válaszd akármelyiket!»

6.

Imre, néki bátorodván,
Vélvén, hogy a hálának
Érzésében felolvadt szív
A kevélység habjának
Dagálytól nem hajtatik,
Érdemének s becsének
Érzésében, - elkapatva
Lángjaitól szívének,
Lelkes, tüzes tekintettel,
Elszánt, bús nagy érezzel,
Melyet titkolt kebele, -
Menyhártnak így felele:

7.

«Uram! azzal, hogy élted
Haláltól megmentettem,
Úgy mint nemes és apródod
Adósságom fizettem.
Egy pórszolgát illet a bér,
Ki jót s hasznot bérért tesz;

A nemes szív jutalmakat
Másképen ad, másképp vesz:
Egy falúd nem elég bére,
Hogy kifolyjon élted vére;
De ha már adsz, hát úgy adj,
Hogy adósom ne maradj.»

8.

«Királyomnak sem kívánok
Én adósa maradni;
Hát neked, kit meg nem sérthet,
Jutalmam elfogadni?
(Igy szól Menyhárt) Csak mondd ki hát,
Kedved miben tellenék?
Hogy adósod én maradjak,
Az hozzám nem illenék.
Mi lesz elég? - szabd ki magad;
Pethő semmit meg nem tagad;
Csak körödből ki ne hágj
S határodon túl ne vágj!»

9.

«Most vagy soha! (kiált Bodor,
Ki kebelben, agyban ég;)
Most váljon el: menny vagy pokol,
Kárhozat vagy üdvesség!
Nemes vagyok, ámbár szegény,
Becsületes nemzetem.
Add én nékem leányodat!
Rég imádom, szeretem.
Lilla szívem kívánsága,
Lilla élted boldogsága;
Szívednek ez irgalma
Legyen tettem jutalma!»

10.

Lilla földre szegzi szemét;
Minden vére szívének
Fellövelvén arczájába,
Lángol hava képének;
De csakhamar visszaszalad
Oda, honnan jött, vére,
És sápadó halaványság
Terjed ijedt testére;
Mert fergeteg támadását
S legitt vészes lobbanását
Sejti atyja képében,
Ki már dúl-fúl mérgében.

11.

Menyhárt úrnak ránczba vonúl
Az apródnak szavára
Homloka, mord harag-felleg
Terjed ábrázatjára;
Lélekzete bosszút fuvall,
Vonaglanak kezei;
S hol Imrére, hol Lillára
Villámlanak szemei;
És zordon felzúdulással
S bosszús neki-mordulással
Így csattan fel - nézése
Két élű tör metszése -:

12.

«Hah vakmerő! s hogy megtevéd,
A mi kötelességed,
Az házamat meggyalázní
Bátoríthat most téged?
Elveszett, merész bolond te!
Nyelvem majd elharapom.
Takarodj'! - vagy, ha csúfság ez?
Hát fejedre rácsapom.
Kérj s végy sorsod mértékével!
Vagy elégedj' meg fényével
Általam nyert hírednek
S jelessé lett nevednek!»

13.

Leányához fordul Pethő,
S káromolja tüzesen,
Gyanítván, hogy Bodornak ő
Kezét adná szívesen.
«Gyalázatos! (úgymond) látom,
Olvashatom szemedben,
Mivé lennél, ha nem élnék
S gát nem volnék kedvedben.
Tudd meg: Dersfy vágy kezedre,
Ő méltó a te véredre;
Én reménynyel bíztattam
S vömnek őt elfogadtam.»

14.

«Esküszöm én égre, földre!
Hogy pártamból vagy senki,
(Igy szól Lilla tökélettel)
Vagy csak Bodor veszen ki!
Portékaként nem hagyom én
Eladatni szívemet.

Ha terhedre vagyok, apám,
Vess klastromba engemet!»
Dúl-fül Menyhárt szégyenében;
Mérget forral kebelében:
S bosszúját csak az tartja,
Hogy kezénél nincs kardja.

15.

Imre, mintegy elégelvén
Boldogságát éltének,
Melyet szerez tökélléte
Lilla erős lelkének,
(Mert nagy enyhét leli benne
A szerelmes érzelem,
Ha bizonyos, hogy kedvese,
Ha övé nem, másé sem)
Haragja megszelídülve,
És fájdalma megenyhülve,
Imezt mondja Pethőnek,
A bosszút lehelőnek:

16.

«Szűnjön, uram, büszke mérged!
Én tartám meg éltedet;
S tán megérdemeltem volna,
Hogy bal ítéletedet
Rám tekintve félre tegyed,
Mely másképp is hiú füst,
Mert az érdem jó mértéke
Nem az arany és ezüst:
Nézd! ha veszni engedélek,
Kegyelmedért nem kérnélek;
Hanem Lilla kebelén
Most mennyemet élném én.

17.

De csak tartsd meg faluidat!
Miattam ne csorbúljon
Birtokod; se nemzetséged
Homályba ne borúljon.
Bocsásd meg, hogy szívem után
Itélvén meg szívedet,
Érzelmimmal egyezőnek
Tarthatám negédedet!
Élj sokáig és boldogúl!
S ha életem búmban megfúl:
Gazdagé a kedv és kény,
Örülj, hogy nem vagy szegény!

18.

Téged, Lilla, kegyes jó szív!
Áldjon meg én Istenem!
Oh te! kinek szívét-lelkét
Mefognom és értenem,
Kit szeretnem és imádnom
Sorsomnak volt vonása!
Atyádnak ércz-keményisége
Szerelmemnek sírt ása;
Haljon meg hát! Élj boldogúl!
Felejts engem! Sírunkon túl
Lelkünk egymást felleli
S egymást bátran öleli.»

19.

S oda borúl lábaihoz
A lankadó leánynak,
És egy néma csókot nyomván
Kezére a halványnak,
Kétségb' esve ki- s elrohan,
Felül paripájára.
És elszágúld, épen mikor
A nap leszáll nyugtára.
Lilla kínos érzelminek
Ostromában testvéreinek,
Kik ott állnak fűldokva,
Ájúlva dűl karjokba.

20.

Éjfél után a paripa,
Mely Imrét elragadta
Kelet felé, de hová? azt
Senki meg nem mondhatta, -
Menyhárt úrnak udvarába
Meg' visszatér nyerítve!
A ló mintegy habos vízbe
Látszik lenni merítve;
Forr és gőzölg, mert vére ég;
Nyereg s minden szerszám rajt még,
Csak lovagja nem ül rajt'!
Hajh! s ez okoz legtöbb bajt.

21.

«Hová vitte a jó ifjat
Szívének nagy fájdalma?
Talán csak a Balatonban
Van már örök nyugalma!»
Így tünődött a vár népe,
A ki Bodort szerette;

Így még maga Menyhárt úr is,
Ki most mélyen érzette,
Hogy élének megmentője
S leányának szeretője,
Ki bár szegény, de nemes,
Jobb sorsra volt érdemes.

22.

Az embernek szerencséje
Egy percztől függ gyakorta.
Egy percz amazt égbe kapta,
Emezt porba tiporta:
S az örökkévalóságnak
Hatalmában néha nincs
Több pillanat már, mely által
Megtérhet a veszett kincs.
A sors, mivel Bodor siet,
S Pethő késik, mely hiányt vet!
Mely búbanat-örvényt nyit!
S mily szerencse vész el itt!

23.

Száz embert is lóra ültet
Pethő, hogy kinyomozzák,
S akárhogyan, éve-halva
Bodort néki meghozzák.
Ha él, tehát Isten neki! -
Lilla légyen jutalma,
Kit másképen úgyis megöl
Szíve makacs fájdalma,
Ha nem, a mit inkább kíván,
S a mire ő mindent rá szán:
Temetése pompája
Legyen kevély hálája.

24.

De csak kevés nyomát lelék
A kétségbe-esettnek;
Tűrhetetlen fájdalmában
Balatonba veszettnek
Gyanította egész világ;
S nem ok nélkül: mert lova
Nyoma szerint, Bodor előbb
Csavarogván tétova,
A Balaton híg partjában
Vész folytatás a nyomában;
S a vizből ki s vissza ott
Könnyebb lónyom láttatott.

25.

Egyik cseléd Szent-Mihályt is
Szorgosan kinyomozá;
De onnan is Pethő úrnak
Ez is csak e hírt hozá:
«Épen akkor temeté el
Egy barát a remetét,
Ki ott ötven évig látta
A nap nyugtát s keletét.
A hol előbb beavatott
Egy tanítványt, s ez lesz most ott
Remete a szent helyen.
Négy halász volt még jelen.»

26.

Minden újabb hír üresb lón
S nagyobb bizonytalanság;
S Menyhárt úrnak komorsága
Már a legfőbb pontra hág.
Szégyenlé önmaga előtt
Éltének ily váltságát;
Félt, a világ megátkozza
Undok hálátlanságát;
Mert bár nagy volt büszkesége,
Szint oly nagy volt nemessége;
S e kettőnek sérelme
Keblének mord gyötrelme.

27.

Mint a tavasz szép virága
Fogy ékében, éltében,
Féreg ülven, rágván, hízván
Titkon tömött keblében:
Úgy Menyhártnak szép leánya
Néma búban hervadoz;
Boldog, mikor nagy fájdalma
Néha könnyre olvadoz.
Oda minden reménysége!
Szívének nagy vesztesége
Életét kiapasztja,
S őtet öszvefonnyasztja.

28.

Komor szemmel nézi Menyhárt,
Büszkeségének súlya
Miként nyomja szép leányát,
S a bú szegényt mint dúlja;
S néha úgy felkiált vádja
Lelkiesméretének,

Hogy csak alig titkolhatja
Lágyulását szívének.
A büszkeség tartóztatja:
Bodort titkon nyomoztatja
Mindenütt, mindúntalan,
De mindenkor hasztalan.

29.

«Szűnj meg, apám, őt keresni!
(Sohajt Lilla) hasztalan!
A nemes szív énnekem már
Mindörökre oda van!
A mit egyszer oly sértőleg
Tagadhatál meg tőle,
Ha elvinné, - sokat én sem
Tarthatnék már felőle.
Van a szívnek oly érzelme,
Melynek kedvesb a gyötrelme,
Mintsem hogy ő koldúljon
Azért, hogy boldogúljon.»

30.

Igy folyának napok, hetek,
Hónapok és végtére
Két tél, két nyár; de Bodornak
Nem kaphattak hírére.
Lassanként már felejteni
Kezdték az elveszettet;
Csak Lilla nem a szív minden
Ütésével érzettet.
Csüggő feje és szemei,
Fogyó, tűnő kellemei
És keserű könnyei
Mély emléknék jelei.

31.

Megjelentek Dersfy s mások.
Mind nőszők, kik Lillának
Kezére, vagy tulajdonkép
Jószágára vágyának;
De a nagy szív híve maradt
Bodornak s önmagának,
S mindenkor csak azt felelte
Szívét kémlő atyjának:
«Esküszöm én Istenemre
És kínlódó kebelemre!
Hogy pártámból már senki,
Csak a halál veszen ki.»

32.

Eljött az ősz; akkor Dorka,
Szolgáló az udvarban,
Rokka mellett ezt beszélé
Szó- és dologzavarban:
«Apám régi halász immár
A Balaton vizében;
Ő is gyakran visz egy süllőt,
De csak Isten nevében,
Szent Mihálynak bús hegyére,
A remete tűzhelyére.
Az elhunyt vén remete
Megköszöné s nevette.

33.

A mostani jó szót sem ád,
Pedig, mondják, fiatal;
Mintha nem is ennék, innék,
Sovány s halvány, mint a fal.
Csak bujdosik; s minden fának
Jelt metélget kérgébe;
Minden jelre más imádság
Juthat, mondják, eszébe.
Mikor kérdi, mint van az úr?
Szeme szinte keresztül szúr.
Ha leányát kérdezi,
Szemét földre szegezi.

34.

Hanem mikor énekének
Keserves bús hangjai
Csendes éjjel zengedeznek,
Haja minden szálai
Felborzadnak (úgymond apám)
Annak, a ki hallgatja:
Hogy az esze majd megbomlik,
Belsejét úgy szaggatja.
A nagypéntek keservei
Lehetnek bús énekei.
De most, már majd egy hete,
Elnémult a remete.»

35.

«Ő az! ő az!» kiált Lilla,
Köny forrván fel szemébe,
Hogy Dorkának e beszéde
Eljut vala fülébe.
S mikor épen gondolkodnék,
Mit tegyen, mit ne tegyen?

S szeme kínos érezettel
Csüggne Szent-Mihályhegyen:
Íme! belép ősz hajával
Az apát és bús arczával
Imezt mondja Lillának,
Kedves tanítványának:

36.

«Béke néked, boldogtalan!
A bűt te rég esmervén,
S én is téged s erős lelked,
Hozzád bizton szólok én:
Szent-Mihályon voltam tegnap,
A kápolnát s remetét
Látogatni s megtartani
A betegnek életét:
(Egy a sorstól eltapodott
Szív volt az új remete ott!)
De már halva leltem őt,
A búban rég sínlődőt!

37.

Egy vén tölgy mohos tövében,
Arczczal erre fordúlva
Úlve halt meg, feje kínos
Mellére lekonyúlva.
Több napokig kelle néki
Immár halva ülni ott,
Mert felette néhány holló
Igen bátran károgett.
Kedves helyén ásattam sírt,
Szemem annyit régen nem sírt,
Mint mikor eltemettem:
Szántam őt, mert szerettem.»

38.

«Ne tartózkodj' (mond a bús szűz)
A holtat megnevezni!
Imre az, a kiról beszélsz!»
És elkezdvén könnyezni,
Megerednek síralminak
Elrekedett ársjai.
Az ősz némán inti, hogy az,
S tovább ezek szavai:
«Bele vésvén fakérgembe,
S kishajtván énekekbe
Szíve kínos érzetét,
Kilehelte életét!»

39.

«Vidd meg e hírt, s mondd apámnak,
(Úgymond Lilla) ne féljen
Tovább már, hogy Bodor Imre
Velem gyűrűt cseréljen!»
«Vigasztaljon (mond a bús ősz)
Ama boldogító hit,
Hogy több öröm lesz jutalmad,
Mint a mennyit veszthetsz itt,
Szívének - mintegy fedele, -
Feküdt keblén e levele.»
S néki adván Lillának,
Sírva indul útjának.

40.

«Te! szerelmem lángjainak
Boldogtalan kedvese!
Keblem fanyar kínjainak
Tovább ne légy részese.
A mi bennem élet vala,
Neked, veled, benned élt;
De mind ez most oda hala;
Nézz éltednek vígabb czélt
Áldjon Isten szerelmedért!
Egy kinja száz életet ért.
A föld nyelvén hívedet,
Nyugtasd meg már lelkedet!»

41.

Imrének e levél fekvék
Már kiégett kebelén,
Mint egy forgács, mely holt szén már
Az elaludt tűz helyén.
«A te szíved elhamvadott!
Az enyém még most is ég!
(Sohajt Lilla) de megszán majd
A földnél jobb s kegyesb ég.
Jobb az előbb az utóbbnál
Annak, ki már fogytában áll
Szívének láng-árjában,
Élte húnnyó hamvában.»

42.

Menyhárt úr megtartá szavát:
A holtat felásatá,
És hat lovon Szent-Mihályról
Őt Keszthelyre hozatá.
S Bodor Imre most számtalan
Szövetnek gyászlángjában

Téteték le nagy pompával
A keszthelyi kriptában.
Az életét megmentőnek,
A leányát szeretőnek
Temetési pompája
Pethő kevély hálája.

43.

Az ablakról nézte Lilla
A temetés pompáját;
Szemét odameresztette,
El sem vonván arczóját.
Eltűnván az szeme elől,
Miben mintegy kedve telt,
A bús legott ágynak esett,
Melyből soha fel nem kelt.
Azt üzente ő atyjának:
Tartsa nyíltan a kriptának
Ajtaját még számára,
Bele száll nem sokára.

44.

S úgy lón: el sem felejté még
A nép a történetet,
Hogy megújult az, s Lilla is
Imre mellé tétetett. -
Komor bánat ülé holtig
Menyhárt büszke arczóját:
Mosolygásra öröm soha
Nem vonítá el száját. -
S kik még élve lángolának,
S elszakasztva kínlódának,
Egymás mellett fekszenek,
Mikor már nem érzenek.

MICZ BÁN.

1836.

ELSŐ ÉNEK.

1.

Egy nagy regét beszélek el,
Nem költői hév kényből,
Sem könyvből, sem kéziratból,
Hanem asszonykötényből.
Ecsedvárban volt e kötény;
Megfordúlt sok kezekben;
S vásznában e rege lehelt
Hímmel varrott képekben:

2.

Az időben, mikor András,
Ama jeruzsálemi,
Kinek úgy, mint nép fejének,
Tudjuk, milyek érdemi,
Szent Istvánnak és Lászlónak
Ült királyi székében;
S egész világ a keresztért
Harczolt jámbor dühében;

3.

Mikor a volt az időnek
Uralkodó szelleme,
(Róma míve!) s az embernek
Földi s égi érdeme:
A szent földet vagy mint bajnok
Pogányvérrel itatni,
Vagy legalább mint zarándok
Azt föl s alá vizslatni:

4.

Akkor egy nagy nemű spanyol,
Ugyan oda jártában,
Magyar földre vetemedvén,
Itt kipihent útjában.
Megismervén András király
A vitézt, megszerette,
Marasztotta s megtartotta
Udvarába mellette.

5.

Mert a spanyol egy magyar szűz
Kelleminek foglya lett,
Kivel utóbb szerencsésen
Házasságra is lépett.
A hazának szolgálván ő
Karjával és eszével,
András néki sok jószágot
Ada gyáva kegyével.

6.

Első István óta élt már
Hazánk azon sérelme,
Hogy külföldit pártolt inkább
Koronánk dús kegyelme,
Mint hazafit; volt légyen bár
Ez érdemek kútfeje;
S volt légyen bár amaz népe
S országának sepreje.

7.

Ennek oka természetes:
A hazafi szorosán
Követeli szent jusait:
Az idegen hasznosan
Szolgál s bókol az önkénynek,
Mert ez díszlőbb kereset;
A nemzet őnéki semmi.
De itt nem volt ez eset.

8.

Mert a spanyol egyike volt
Legnemesebb hősinknek,
Kik valaha szaporíták
Számát lelkes ősinknek.
Déli lánggal égő szívet
S lelket hozván magával,
Szerencsésen vegyült össze
Árpád népe fajával.

9.

A spanyol hős hosszú neve
Itt egy szóba vonaték,
S a magyarok által rendre
Csak Micz bánnak hivaték.
Hét tél, hét nyár áldás nélkül
Jött ment házas életében,
És gyermek nem fogantaték
Micz bán nője méhében.

10.

Egykor egy szép nap nyugtakor
Ez a vár előtt ülve
Férjét várta, szemeivel
A távolba merülve.
Férje Budán Bánk nádornál
Járt tanácsot tartani,
Mint kelljen mély inségéből
A hazát kirántani.

11.

S im! egy szép hölgy, hajh! de szegény,
Félig fedett testével,
A nagy asszony előtt terem,
Hármas áldás terhével:
Emlőn csüggő két csecsemőt
Tartott a két karjában;
A harmadik hátán lógott
Oda kötött rongyában.

12.

«Szánd meg (úgymond), nagy asszonyom,
Anyját három magzatnak!
Két emlőm nem győzhet hármat;
Adj tejet a lankadtnak!
Egy terhemnek gyümölcsei.
Istennek ily áldása
Egy oly szegény nőnek, mint én,
Lelki testi romlása.»

13.

«Takarodj el (mond Micz bánné),
Gyalázatos fajtalan!
Csak a ringyók ily szaporák,
Kiknek férjök számtalan.
Becsületes nőnek méhe
Egyet fogad, egyet szül.
Paráznára száll ily átok,
Ki sok bűnben részesül.

14.

«Tudod, Isten! (mond a szegény)
Hogy egy férjet ismervén,
A szitokra, melyet rám hány,
Érdemes nem vagyok én!
Tudod, Isten! szent nevedet
Még akkor is áldottam,
Hogy a hármas gyermek anyját
Átkozottnak tartottam.

15.

Verd meg, Isten, két annyival,
Ha gyalázat egy nőnek
Egynél többet szülni, s lenni
Egynél többet termőnek!»
Mondta; s eltűnt; hogy Micz bánné
Haragjának lángjába',
Nem is látta merre, s miként?
Föld nyelte-e gyomrába?

16.

Rettenetes teljesedés!
Még azon nap éjében
A nagy átok testté leve
A nagy asszony méhében:
Mert férje most megérkezvén,
Egy vőlegény hevével
Ölelé meg rideg nőjét
És mint anyát hagyá el.

17.

Elhagyá, mert távozása
A hősnek és polgárnak
Szükséges volt. Nyomban tehát
Válni kellett a párnak.
Követségbe küldetett ő
A pápához Rómába,
Tanácskozni a szent földnek
Roszúl végzett dolgába'.

18.

Kilencz ízben újult s tellett
A hold, míg ez oda járt.
Nője otthon már óránként
Terhétől feloldást várt.
Iszonyító tekintet volt
Nagy dagálya terhének;
Hét anyáét összevéve
Többet alig tennének.

19.

S minthogy egynél több életet
Sejtett nehéz terhében,
Az egykori szegény asszony
Forgott mindig eszében.
Törödelmek s kínok között
Szánta-bánta szitkait,
Melyekkel ő kárhoztatta
A természet titkait.

20.

Eljött végre a nagy terhtől
Szabadulás órája!
Hajh! s a mondott s betelt átok
Szövetkezett hozzája!
Az igazság, ha késik is,
Rá üt a mért időre.
S csudálatos, milyen jelek
Hirdeték ezt előre:

21.

Akkor éjjel a vár felett
Egy koszorú formába'
Hét nagy csillag kerekedett,
S fénylett a menny boltjába';
S éjszak felől egy fellegből
Hét dörrenet robogott;
S a bagoly a vár tornyában
Nyomban hétszer huhogott.

22.

Micz bálnénál egy segéd volt
Csak vén, meghitt dajkája;
Tiltva volt több cselédének
Közelíteni hozzája.
S mikor hétszer szólt a kakas,
Az ítélet kezdete!
Micz bálnétól egymás után
Hét fimagzat születe.

23.

A fájdalmak meglankaszták
A hős anya tetemét,
Sok időre, míg üdülővén,
Felnyithatná húnyt szemét;
S látván rendben ott fekünni
Testének hét gyümölcsét,
A dajkához imígy szóla,
Hogy menthetné erkölcsét:

24.

«Hét közül csak az elsőnek
Az én férjem nemzője;
A többinek a rám mondott
Átok vala szerzője.
Fogd fel azért ezt a hatot,
S mint kiszenvedt átkokat,
Ásd s rejtsd őket föld gyomrába
S temesd el jól azokat.

25.

Isten engem megbüntetett!
Látszat nélkül tűrhetném;
Hét eleven bizonyossággal
A szégyent nem győzhetném,
Hogy ámbátor lelkem testem
Csak egy férfit ismére,
Micz bán nője legyen mégis
Fajtalanság czégére.

26.

Eredj azért, s ásd el őket,
De titokban tartsad ezt:
Árulásod, fecsegésed
Engem s téged együtt veszt.
Micz bán fiát add ölembe;
A többit szedd köténybe.
Tetted után bátran nyúlhatsz
A körmöczi erszénybe.»

27.

«Irgalmazz, óh! (mond a dajka)
A kis ártatlanoknak!
Nézd mily szépek! rajzatjaik
Atyjoknak és anyjoknak.
Hány asszony volt, ki többet szült,
S nem lön gyanús erkölcse?
Hány állat él, melynek mindig
Több egyszerre gyümölcse?»

28.

«Eredj (mond az) fogadd szavam,
Míg fel nem kél a napfény;
Míg láthatlan mehetsz, tehetsz:
Végezz! s ott vár az erszény.
Siess! minden órán várom
Haza térő férjemet.
Ha nem teszed, hát csak ásd meg
Halálomnak vermemet.»

MÁSODIK ÉNEK.

1.

Megyen tehát szegény banya,
Hat gyermek a kötényben,
Tartván a vár erdejének,
A hajnali holdfényben.
Titkos ajtón bújdosott ki
A várfalak környéből,
Hogy észre ne venné senki
Az udvarnak népéből.

2.

Kiléptével az előbbi
Rémjelek megujultak;
Sőt azokhoz, mintha vádak,
Még mások is járultak:
A sok kopó búsan tutolt;
Minden padlat ropogott;
Ülésein a majorság
Csatázott és kurrogott.

3.

Legrémitőbb hat varjú volt,
Kik károgva repdeztek
A bünösnek feje felett:
Mert tán konczot éreztek.
Le-lecsaptak, elragadni
A köténynek tartalmát.
Varjúsokás, mikor kánya
Körmei közt prédát lát.

4.

E jelenet felszaggatván
A jó dajka fájdalmát,
Eltökéllé kisededinek
Életvédő oltalmát.
E szándékra mintha tudnák,
A varjak eltünének,
És a várnak fokaira
Ülni visszatérének.

5.

Nehéz volt agg jámbor nőnek,
Terhét messze hordani:
Mégis, mikor első fényét
Kezdé a nap ontani,
Már az erdő szélbe jutott;
S lerakván ott terheit,

Térdre rogyott s az ég felé
Terjeszté ki kezeit:

6.

«Isten fia! (így esdeklett)
Ki Betlehem szennyében
Fekvél egykor, mint ezek itt,
De te anyád ölében;
Adj tanácsot, mit míveljek?
Lobbants sűgárt eszemben,
Miként mentsem életöket!
Mert itt vesznek ölemben.

7.

Természetet, anyaérzést
Fojt az erkölcs hatalma;
De még nagyobb gyilkos ennél
A rossz nyelvek rágalma.
Adj tanácsot, Isten fia!
Mert mellemnek aszálya
Szegényeket csuda nélkül
Lehetlen hogy táplálja.»

8.

S ím! legott egy oda termett
Zörejnnek és morajnak
Hangja csapja meg füleit;
«Jaj a gyermektolvajnak!»
Így jaidúlt el szegény agg nő:
Mert dobogva, csörtetve
Lovagcsapat közelített,
A vár felé ügetve.

9.

Rettegése megzavarta
Eleint' agyvelejét;
De jó lelkiismerete
Visszaszerzé erejét.
S ellapulván gyermeki közt,
Örült, mikor mellőle
Az út balra térvén, fordúlt
Minden szem is őtőle.

10.

De kik eddig még aludtak,
Sírní ríni kezdtek most:
«Szánj meg minket (mondá anyjok)
Engem tolvajt, őt gyilkost!»
S ím! egy lovag, ki hátul járt
S istenével beszélt ott,

Megkapatva, kilótt nyílként
A sírókhoz száguldott.

11.

Bámult a hős; s elfűlt a szó
És lélekzet torkában.
Azt vélte, hogy nem valót lát
Vagy megbomlott agyában.
«Egy aszott nő? s hat csecsemő?
Egy alakú, egy korú?
A jelenet foghatatlan;
Szemnek, szívnek szomorú.

12.

Ki vagy, asszony? (Így dördült rá)
Mondd sorsodat, nevedet;
S ezeket hol szedted össze?
Ne rejtegesd képedet.
Gyermekrablást gyanítok én,
Gonosz asszony, tettedben;
Szólj! ha nem szólsz, kardom járjon
Szélt hosszat gaz testedben.»

13.

S kardját rántja. «Megállj, Micz bán!»
Imígy kiált az agg nő:
Mert a lovag Micz bán úr volt,
A Rómából megtérő.
És az asszony a takarót
Lerántván most fejről,
Micz bán úr őt elszörnyedve
Szólította nevéről.

14.

A dajka most elbeszélé:
Mi, miért s mikép történt.
Borzalmak közt érté Micz bán;
S megölelte a jó vént.
Háborodott kebelében
A férjnek és atyának
Fellázadott érzelmei
Bosszút forrva zajlának.

15.

«Győződj' s békélj! (mond az agg nő)
A rossz tettnek oka szép:
A szűz hívség, a jó hír s név,
Mi törékeny, mint cserép.
Ezt vélte így oltalmazni
Az erkölcsös, jó, hív nő;

S ezért bármely más bűnt s vétket
Elkövetni kész lőn ő.

16.

Azért ő azt meg nem tudja,
Hogy te tudod, mit mivelt:
Mert megöli őt a szégyen,
Ha csak távol adsz is jelt.
Gondolj inkább helyet s módot,
Hol s miképen titokban
Ezeket felnevelhessük
Biztos anyakarokban.»

17.

«Eredj csak hát (mondá Micz bán)
Ide szomszéd falvamba
Sáfárnémhoz, ki, mint értém
Most arra tett útamba’,
Tegnap kelt ki gyermekágyból,
És gyermeke meghala.
Férje kedves fegyvernekem
S szolgám mindig hív vala.»

18.

«Ah uram! én (nyögé az agg)
Kötényben nem birom már
Magzatidat tovább vinni;
Jőjön ide a sáfár;
S jőjön vele kebles nője;
Ezek itt hadd szopjanak;
Aztán szedve targonczába,
Jobb anyát hadd váltsanak.»

19.

«Igazad van! (monda Micz bán)
Így lesz még tanácsosabb:
Magam megyek, magam végzek:
Legbiztosabb s titkosabb.
Várd be itt a sáfárt s nőjét.»
S elszágúlda sebesen,
S nem sokára lovagival
Ért várába tüzesen.

20.

Alva lelvén otthon nőjét,
Minden ina szakadtan
A hétszeres fájdalomtól
S kintől bútól lankadtan,
Ideje volt Micz bán úrnak,
Eszmélkedni békével:

S eltökélé, kegygyel banni
Kemény szívü nőjével.

21.

És megtartá: mert bár gyakran
Borzadozott kebele,
Hogy nője oly irtóztató
Gonoszságot mívele,
Melyet a legszörnyebb állat
Sem képes elkövetni,
Természettől indíttatván
Fajzatjait szeretni;

22.

Engesztelé nője vétkét
Erkölcének szentsége,
De csakugyan az volt mégis
Legerősebb mentsége:
Hogy halálnak szánt magzati
Mind életben voltak még;
S hogy mind fel is nevelkednek,
Erős volt a reménység.

23.

Mentve van, úgy vélte Micz bán,
Mind nőjének erkölcse,
Híre s neve: mind termékeny
Szerelme hét gyümölcse.
S a bú, bánat s töredelem
Vétkét majd megbünteti:
Mert a vétket korán, későn,
Mindig boszú követi.

HARMADIK ÉNEK.

1.

Micz bán úr egy nagy erdőt bírt
A Kárpátok sorában,
Hol gyakorta megfordult ő
Az év minden szakában,
Szeretett ott mulatozni,
Gondot és bajt feledve,
Életének a vadászat
Lévén egyik fő kedve.

2.

Az erdőnek közepében,
Egy sziklás hegyoldalban
Boltos lakok voltak vágva
A meredek szirtfalban.
Néhányban ott az erdőnagy
S még más két őr lakának;
A többi a vadászoknak
Kész szállási valának.

3.

Ezek mellett szirtüregek,
Ez enyészet mívei,
Voltak az ott élő barmok
Aklai s enyhelyei.
Juhok, kecskék tenyészték ott,
Tejjel-vajjal táplálók;
S bozontos nagy fehér ebek,
A lak körül őrállók.

4.

Távolabb, de nem nagy messze,
Szintúgy vágva sziklából,
Egy kápolna domborodott
Elő a hegy gyomrából.
Mellette egy remetének
Volt ínséges barlangja,
Melyben tompán zúgott néha
Jób szavának bús hangja.

5.

Ide küldé Micz bán titkon
Hat fiát hat dajkával,
Ellátván a vadon lakot
Minden élet javával.
Velek ment a sáfár s nője,
A fiakat nevelni,
S általjában atyjok s anyjok
Képét együtt viselni.

6.

Az úrfiak, mint hat őzfi,
Szépen nevelkedének,
S bámulásig épek, szépek
És erősek levének.
Az ekkorig komor magány
Most eleven s népes lett:
Mert hat gyermek és hat dajka
Nem kevesett csevegett.

7.

Néhány év lefolytával már,
Mikor együtt játszanak,
S vagy sikoltva egymást úzék
Vagy versengve zajgának,
Oly nagy zsvajt indítottak,
Hogy némúlt a csörgeteg,
S alig győzte viszhangzani
A zajt megúnt rengeteg.

8.

A hat gyermek hasonló volt
Mind képre, mind termetre.
Nevök: Boksa, Tamás, Dénes,
Demeter, György és Detre.
A hetedik, a választott,
Atyja nevét viselé;
S a kis Simont, mint egyetlen,
Anyja gonddal nevelé.

9.

Hétszer jött ment Anna napja,
S most hetedszer volt jövő,
Hogy megtörtént a nagy csuda,
Hogy hét fiat szült egy nő.
Keserves nap az asszonynak!
Emléknapja vétkének!
De örömnap a bűnt gátló
Apa s dajka szívének.

10.

«Asszony! (úgymond Micz bán akkor)
Fiam születésének
Heted éve, örömnapja
Legyen házam népének;
Ünnep legyen barátimnak.
Itt lesz Bánk is, a nádor;
Nádorszéket jár tartani;
E tájra jön most a sor.

11.

S öröm legyen tenéked is,
Ne bőjt, bú és imádság,
Mint volt eddig: az bőjtőljön,
Kit a vétek férge rág.
Ünnepemet kihirdettem,
Bőség legyen mindenben,
Hét nap s éjjel csak örömjaj
Hangozzék a teremben.»

12.

S úgy lön: Anna napján a vár
Tömve vala vendéggel;
S ebédközben, hol a pompa
Vetélkedett bőséggel;
S arany s ezüst billikomok
Serkentvén a kedvet,
A barátság nyelvet oldott
S megnyitá a szíveket:

13.

Íme! hat szép férfigyermek,
Mind hasonló test és kép,
Mind vérvörös dolmánykában,
A terembe most belép,
A sáfártól vezetettve;
S ez így szóla tréfából:
«Ím! hat emberfiat hozok
A kárpáti tanyából.

14.

Hét éve lesz, hogy én egykor
Az erdőben járkáltam
S ezeket ott a halálnak
Oda vetve találtam.
Haza vittem szegényeket;
S nőm őket felnevelé.
Most eladom: mert anyjokat
Az éhes föld elnyelé.»

15.

Micz bánnének zavar támadt
Kebelében, agyában;
Az eszmélet s emlékezet
Elhalt bámulásában.
Csak fellobbant szenvedelme
Pattantá fel székéből
S a fiaikat ölelgeté
S csókolgatá szívéből.

16.

«Legyetek hát az enyéme; k;
Simon fiam társai:
(Így kiálta) Óh! mert ezek
Isten ajándékai.»
S mikor mintegy megörülten
Csak ezeknek kedvezett
S magáról és öntettéről
Szinte megfelejtkezett;

17.

Im Micz bán felemelkedék
Komor arczczal székéről:
(A vendégek elhallgatva
Lesék a szót nyelvéről.)
«Nádor uram! (szóla Micz bán)
Egy nagy kérdést támasztok;
Megbocsáss, ha nem illendő,
S tán könnyeket fakasztok:

18.

Mit érdemel azon anya,
Ki jelen hat szép fiat
A halálnak veté oda
Egy balgatag hit miatt?»
«Halált! (rivá legelőszőr
Micz bán nője) hat halált.»
«Halált! Halált! (kiáltának
Valamennyen) rút halált!»

19.

Ekkor Micz bán, szeme lángba,
Arcza búba borúlva,
Imezt mondá, most eszmélő
Hitveséhez fordúlva:
«Te vagy azon gyilkos anya,
Kit azért, hogy rágalom
Erkölcödöt ne sérthesse,
Elhagyott az irgalom.

20.

S hyénánál vadabb anya,
Szeretvén csak magadat,
Megöletni parancsolád
E saját hat fiadat.
Kész volt dajkad földbe ásni
Szegény ártatlanokat,
Ha oda nem veti vala
Jókor a sors atyjokat.»

21.

«S hát ezek az én fiaim?
(Micz bánné ezt kiáltá)
Hála neki! a ki ötet
A haláltól megváltá!
A halált megérdemlettem:
Mert borzasztót vétettem;
De a bűnt csak szűz erkölcsöm
Oltalmából követtem.

22.

Míg holtaknak véltem őket,
Haltam volna örömet;
Száradt is a bűn súlyától
Az átokkal terhelt test;
De látván, hogy áldássá vált
Átkom, vétkem, kegyelmet
Kérek tőled, uram s férjem,
Bocsánatot! szerelmet!»

23.

S oda borúlt lábaihoz
Komoran-bús férjének.
Ez szívesen kegyelmezett
Erkölcseföltő nőjének.
«Férjed néked (mondá Micz bán)
Egész szívvel megbocsát;
De a nádor, a nagy bíró,
Halljuk: mit, mért s mikép lát?»

24.

És a nádor imígy szóla:
«Jó hírt s nevet védeni,
Az erkölcsöt, szüzességet
A gyanútól menteni,
Szép tulajdon, kötelesség,
De nem másnak kárával;
S még kevésbbé akárkinek
Vétkes gyilkolásával.

25.

Erkölcslés, emberölés:
Mert az erkölcs legfőbb kincs.
A halálnak halál díja,
Ha feloldó mentség nincs.
Az asszony, ki hat gyermeket
Ölt meg, hatszor volt gyilkos;
Vért kiált ez: mert a törvény
Halált vérrel boszúl s mos.

26.

De az asszony mentségére
Sok körülmény harczol itt:
Gyilkossága csak szándék volt,
Melyet végre még nem vitt.
Sőt, hogy igaz szándék sem volt,
Az is bizonyítja már,
Hogy dolgát jó szívre bízta:
S jótól ember csak jót vár.

27.

Máskép is, ki másra bízta,
Hogy vétkezzék helyette,
Az a bűnt, ha bár mi nagy is,
Még csak félig követte;
S ha kit egy nem követett bűn
Már hét évig kínozott,
Az eleget lakolt érte,
Lelke váltig áldozott.

28.

Kérdem tovább: ha egy asszony
Hét fiat szül egy helyett,
Nem mehet-e el az esze,
Hogy ily monda s mese lett?
És ily csuda termékenység,
Legyen áldás vagy átok,
Nem veszthet-e szívet, lelket?
Én kimentett bűnt látok.

29.

S ily esetben az asszonynak
A férj első birája:
Mert a törvény vérhatalmat
Ruház vala reája.
De, hol a sors a vétekből
A cselekvőt kivonta,
Ott Isten a történetben
Ítéletét kimondta.»

30.

«Ismerem én (úgymond Micz bán)
Isméretét lelkednek,
Azért szívből meghódolok,
Nádor, ítéletednek.
Isten maga így akarta:
Történetet rendelete,
Mely engemet oda vigyen,
S a bűnnek nem lőn helye.

31.

Hát Éva mely szörnyet vétett?
Paradicsom vesztése
Lőn ostora, és nyomában
Minden rossznak kelése;
Ádám ötét még sem bántá.
Jer karomba, kedvesem!
Boldogságom tovább is még
Csak tebenned keresem.»

32.

A néma csend a teremben
Örömjajra változott:
«Éljen Micz bán s felesége!
És a nádor!» hangozott.
A dajkának örömmé vált
Szánakodó irgalma.
A sáfárnak fél falu lőn
Megérdemlett jutalma.

33.

Micz bánnak e hét fiából
Hét nemzetség származott,
Mind díszei a hazának,
Ámbár nevök változott.
Élnek ezek s virágoznak
Felső Magyarországon;
S minden szép s jó erkölcs díszlik
Most is mind a hét ágban.

FRANGYEPÁN ERZSÉBET.

1836.

1.

Egy emberfaj élt hazánkban,
A Cilléji nemzetség,
A legrosszabb, legundokabb,
Melyet láta föld és ég:
Nem volt ármány és gonoszság,
Melyet, ha csak lehetett,
Ennek hím- s nőivadéka
Mindig el nem követett.
A nagy Isten ostorai,
A magyar nép hóhérai
Voltak ők, míg éltenek.
Hála! hogy kivesztenek!

2.

Erzsébet, a Frangyepánok
Régi híres neméből,
Zsigmond király akarván ezt
Hálaérzet szeszéből,
S a hős apa nem hallgatván
Senki ellenzésére,
A Cilléji Frideriknek
Kötteték el kezére.
A kemény szó ki volt mondva;
A szűz, bár könnytengert ontva,
Haszontalan esdeklett,
S a szűzből menyasszony lett.

3.

«Irgalmazz, óh! magzatodnak!
(A szűz tisztos dajkája
Miklós úrnak térden könyörg;
Könnytől ázik arczája)
Ne tedd kedves neveltemet
Kaján fajnak rabjává!
Ne, kimondom, az ármánynak
Kínos martalékjává!
Kérdezzed csak cselédeit,
Kik ismerik gaz tetteit;
Kegyetlen ő s fajtalan;
S ágyosa már számtalan.

4.

Ne légy, uram, szántsándékkal
Leányodnak gyilkosa!
Siránkozik angyaláért
Várad minden lakossa:
Mert három nap egymás után
Várad zajos körében
Gonosz jelek történtek,
Melyek a vár népében
Nagy rémülést okozának:
S rémjóslati vén Gyurkának
Leányodat illetik,
Ki ármányhoz köttetik.»

5.

«S mik lehetnek (kérdé az úr)
Azon gonosz jóslatok?
Meghallgatom, ámbár hitelt
Dadáknak nem adhatok.»
«Halljad tehát (szól az agg nő):
A várfokon csendesen
Ült leányod gerliczéje;
S ím! egy nyilként sebesen
Egy nagy kánya surrant alá;
Láttuk, láttuk, mint vagdalá
Körmét szegény nyögőbe
S ragadá az erdőbe.

6.

Meg sem volt még jól síratva
A kis gerle halála,
A jó leányt más nap nyomban
Új bú s bánat találja.
Kevélykedve vitorlázott
A szép estnek langyában
A szűz kedves két hattyúja
A vár sima tavában.
S ím! egy vidra felbukkana,
S kapván a nőt, beillana,
Hol nád fedi a szittyót,
Tolla lepi most a tót.

7.

S tegnap a szűz báránycáját,
Melyet maga nevele,
Midőn a várkert szélében
Szökdécselve legele,
Egy nagy ordas dühös kutya
Darabokra szaggatá.

Mint jutott ez ott be és ki,
Senki meg nem foghatá.
Ezek, uram, nagy intések,
Hogy balok itt a lépések.
Oh! vedd vissza szavadat!
Ne büntesd meg magadat!»

8.

De a szó már ki volt mondva;
S Frangyepánnak szakállja
Nem veheté már magára,
Hogy szavát meg ne állja.
S elragadva lón Erzsébet
Cilléjinek várába.
Miklós úrnak most búfelleg
Gomolyodott agyába':
S a várnép köz siralmára
Könny gördüle szakállára.
Most bánta meg bal tettét.
A jó s bölcs is könnyen vét!

9.

Cilléjinek falai közt
Csak hamar megismerte
Boldogtalan magyar asszony,
Hogy a sors őt megverte:
Mert lehetlen, hogy pokolban
Történt volna több gonosz,
Mint e várban, hol úr s cseléd
Egy mértékben vala rossz.
Hol a nemesb indulatnak,
Érezetnek s gondolatnak
Nyoma is elenyészett
S a bűn buján tenyészett.

10.

A hölgy jeles erkölcssei,
Imádandók jobbaktól,
Utálatot, gúnyt és csúfot
Nyertek itt a rosszaktól.
A hölgy lelkes szüzességét,
Istenfélő buzgalmát,
Szegényt s árvát vigasztalni
Serény s gondos szorgalmát
A bujaság fertőjében,
Czafráinak hév ölében
A fajtalan nevette
S szidalmakkal illette.

11.

Évekig túrt és szenvedett
Panasztalan békében,
Mind nyelvre, mind természetre
Idegenek körében
A jobb sorsra méltó jó hölgy!
De sorsa nem változott;
Sőt, szegényre minden új nap
Új sérelmet s bút hozott.
Most lángjában fájdalomának
Egymás után hervadának
Lelki testi kecasei,
S elhunytak reményei.

12.

A szenvedő, hervadó nő
Czudar férje szemében
Bűnt fenyítő vázzá sorvadt;
S poklot rejtő mellében
Az irtózat és utálat
Úgy dagadt a nő iránt,
(Kit egyetlen fia is már,
Atyja faja, sért és bánt),
Hogy ingerült haragjában,
Fellobbanó bosszújában,
Czafrák izgatásából,
Elűzte őt várából.

13.

Frangyepán úr felborzadva
Látta visszatérését
Leányának, kinek maga
Zsarlá férjhez menését.
Elszörnyedett, midőn látta
A hajdani szép leányt;
S bús mérgében, haragjában
Szeme sűrű szikrát hányt.
Átkozá a történetet,
Mely két ellen természetet,
Egy agg férfit s egy jó nőt,
Oldhatlanul összeszótt.

14.

Megkereste Zsigmond királyt,
Mint ez ügyben főszerzőt,
S méltólag megfenyítettetni
Kérte a gaz vétkes vőt.
Zsigmond a bal történetet
Neheztelve értette,

Mert ő ennek gyalázatját
Hitvesében érzette,
A Cilléji Borbálában,
Kinek szinte, mint bátyjában,
A buja kény dühének
Vétki már kitörének.

15.

Évek után a két háznak
S nemzetségnek tagjai,
De leginkább a királyi
Hatalomnak szavai,
A két házast, különbözőt
Gondolatban, érzetben,
És soha nem egyezhetőt
Ezen földi életben,
Reményt nyújtó tanácsokkal,
Kérelmekkel, parancsokkal
Új szerződésbe vonák,
S összeszövék és fonák.

16.

Így retten meg a börtönnek
Láncaiból szabadúlt,
Kit a kemény sors vas keze
Már a sorvadásig dúlt,
Mídon vélvén, ég kegyéből
Írharmat hull sebére,
A vak törvény újra halált
Mond szegénynek fejére:
Mint Erzsébet, ki azt vélte,
Hogy az ég őt megítélte
S nemzetsége fészkében
Hagyja élni békében.

17.

Embercsoport szövi fonja
Sorsát egyes embernek:
Mert a gyarló hatalmat sejt
Erejében ezernek;
S bár nyelvméreg s gúnyfulánk csak
A sokaság fegyvere,
Mégis mennyi boldogságot,
Szerencsét már levere.
Ritka lélek bir erővel,
Bal véleményt győzhetővel!
Kevés lélek oly szabad,
Hogy szokottba nem tapad.

18.

Frangyepán is, mivel szokás,
Hogy egy házban lakjanak
Mind, kiket a házasság köt,
Bár össze nem hajlanak,
Újra makacs akarója,
Hogy leánya férjéhez
Visszatérvén, ragaszkodjék
Szent kötelességéhez.
A nő váltig vonakodott,
Mondván: Czafrák asszonyok ott,
S inkább dől itt kriptába,
Mint ott ármány karjába.

19.

Haszontalan! ki volt mondva
Újlag a kemény szó,
S megrendelve a nap, az út
S lakozás, a bucsúszó.
Tömve vala vendégekkel
Frangyepánnak udvara;
Muzsikától zengett vára,
Mely bút üzni akara.
Vígadozott az egész vár,
Csak, mint kire hóhérbárd vár,
Jó Erzsébet búsongott,
Mert kebele szorongott.

20.

Vacsorakor, midőn éjfél
Kiált vala több kakas,
S Erzsébetnek könnyes szeme
Rá meredett, mint a vas,
A terem magas faláról,
Ím! Frangyepán hitvese,
Ki ott festett képben állott,
Nagy robajjal leese.
A lakozók megrettentek
S helyeikből felszökkentek
Minden zaj elnémula,
Minden ember bámula.

21.

Csak Frangyepán maradt ülve
S néhány bajnok barátja,
Kik félelmet nem ismertek.
De, hogy hallja és látja,
Hogy az elhúnyt kedves alak
Egy székhátnak élében

Megütődvén álszúratott
Épen a szív helyében;
Ez a hőst felborzasztotta
S Erzsébetet lesújtotta,
Hogy székéről lerogyott
S vérrel festve feküdt ott.

22.

Mind e mellett rendíthetlen
Állott azon tökélet
Miklós úrban: «bár mit jósol
A babonás eszmélet,
Férj feleség összevaló,
Szentség kötvén éltöket;
Kik elváltak, szerződjenek
S kössék újra kezöket.»
Erzsébet hát, mihelyt üdült;
Régi baja újra meggyúlt,
Elvitetett férjéhez,
A pokol szülöttéhez.

23.

Komor nap volt, hogy utazott,
Még komorabb estvéje,
Mint egy mindent vesztett búsnak
Gyászba merült elméje.
S midőn későn, közel a vár
Borzadalmas körében
Vinné útja, az erdőnek
Gyászfekete éjében:
Baglyok rémes huhogási
S rezzent varjak károгási
Fogadák a szegény nőt,
Szívszorongva érkezőt.

24.

«Visszahoztak (mond Erzsébet)
Nem szívemnek érzeti,
Hanem zsarló sors, vak törvény
S ércz emberek végzeti.»
«Hozott Isten! (mond Czilléji,
Csalfa szavak mezével)
Reménylem, hogy ezután már
Megnyughatsz itt békével.»
Ágyba feküdt a bágyadt nő;
S éjjel őt a vad hizelgő,
Hogy megáldja békével,
Általdőfé törével.

25.

Reggel maga kiált lármát
A pokolnak fajzatja,
S nagy jutalmat hirdet annak,
Ki a gyilkost feladja.
S feladaték Verónika,
Régi zsémbes ágyasa,
Kit megutált már Cilléji
S a vár minden lakosa.
Hogy ő léssen kinevezve,
Előre volt elvégezve
Egy kedves új czafrával
S egy vén büntárs szolgálal.

26.

És a sátán törvényszéket
Üle czimborájával,
S hamis vádak, hamis bírák
Összehangzó szavával
Verónika, Cilléjinek
Évek előtt kedvese,
S hitvesének gyötrésében
Legdühösebb részese,
Gyilkosnak elismértetvén
És halálra íteltetvén,
Egy bőrzsákba köttetett
S a Drávába vettetett.

27.

Cilléji, mint kezdi vala,
Úgy folytatá életét.
Ki megírni vágya minden
Gonosz cselekedetét,
A pokolnak fenekére
Kellene leszállnia
S színt, ecsetet, példát s képet
Onnan szedni s hoznia.
Idegen és gyűlölője,
Királyrokon s üldözője
Volt ő Árpád népének,
S szerzője sok sérvének.

VIOLA ÉS PIPACS VAGY HAMIS BARÁT.

1838.

ELSŐ ÉNEK.

1.

Hamis barát! legrosszabb rossz,
A földön, hol ember él:
Nyomaiban véték, átok,
Veszély s gyakran halál kél,
Hajdankorból az agg rege
Mond erről egy esetet.
Az Ármánynak büntetése
Itt vak sors nem lehetett.

2.

A Bakonynak vadonjában,
Hol visszhangok felelnek,
Egy szirtes bércz tetejében,
Hol a sasok fészkelnek,
Felleng ég s föld között egy vár,
Uralva sok jobbágytól, -
Látogatva vitézektől,
Áhítva sok szívügytől.

3.

A vár ura Ráthold Ipoly -
Egykor bátor és erős
A keresztért viselt harcban,
Most már éltes, béna hős.
Pogány kardok- és dárdáktól
Mevagdalva, szúrdalva
Tért ő vissza, s él itt, ezért
Most is bosszút forralva.

4.

Életének egyetlenegy
Öröme, szép leánya,
A violaszemű Kinga, -
Sok nősző vágy iránya.
Valójának szembe tűnő
Kellemei s bájai
Csak nem régen fejlének ki
S lőnek szívek lángjai.

5.

A szűz titkos magányban nőtt,
Mint erdei ibolya,
S szeme s szelídsége után
Neve is lőn Viola.
Csudatévő Máriákhoz
A hívó nép tömege
Foly csak úgy, mint Violához
Nősző urak serege.

6.

A várba fel, a várból le
Forrton forrván a vendég,
Hódolatok töménjétől
Ráthold vára folyvást ég;
S ha Viola szemérmének
Némán pirúl rózsája,
A hős apa szemvillogva
Imezt dörgi hozzája:

7.

«A vad pogány martaléka
Levél, a mint látjátok!
S mint a szent föld nyomoréka
Szólok hát most hozzátok:
Leányomat nőül venni,
Látom, soknak szándéka?
De senki ne legyen hiú,
Csalfa remény játéka:

8.

Mert esküszöm égre, földre, -
S ég s föld örök Urára,
Jehovára és fíjjára
S kínos keresztfájára!
Az nyeri el leányomat
S vele minden kincsemet,
Ki a pogány szerecsenen
Vérig boszúl engemet.

9.

Ki legtöbb szent ereklyét hoz,
Sebem mérgét fojtani,
S legtöbb pogányvért onta ki,
Boszúm szomját oltani;
Az nyerendi leányomat
S lakand Ráthold várában
S leszen ura birtokinak
Szép Viola karjában.»

10.

Mihelyt imígy nyilatkozék
Ráthold dörgő szavával,
Felhagyának az urfiak
A tömjénnel s myrhával.
S a mily népes, zajos a vár
Ráthold zordon szaváig,
Szint' oly csendes, magányos most,
Puszta s komor sokáig.

11.

A nőszők letakarodván
A várból és köréből,
Egy fülelő visszhang hallja
S kicsacsogja szirtéből,
A mit ez s az beszél vala
Reményt vesztett mérgében,
Látván, nem jut Violához
Szíve kicsinységében.

12.

«Nem kell! (úgymond egyik róka)
Sem oly gazdag, sem oly szép,
Hogy mondhatnám: hozzá képest
Minden más nő csak cserép.»
«A feltétel (mond egy másik)
Oly fellengő s képtelen;
Hogy, a ki ezt elfogadja,
Ha nem bolond, - esztelen.»

13.

«Ha egy király tenné ezt fel
Csudaszép leányáért
S vele járó országáért
S gyémánt koronájáért;
(Mond kaczagva egy harmadik)
Nem csudálnám; de így hát
Csak tartsa meg a béna vén
Mind várát, mind leányát.»

14.

«Haha! (kiált egy negyedik),
Ész legyen itt tartalék:
Leányért még nem lesz testem
Kard és dárda martalék.»
«De én bizony! (mond egy vidor)
Vért ontok majd érette, -
Buda vérét - bús torkomba -
Hol száz hölgy él helyette.»

15.

«Hallgassatok! (szól egy bölcsőbb)
Violának nagy ára
Kever epét kebletekben,
Kívánságtok daczára.
Szálljatok, jobb, magatokba:
S Violát ne sértsétek
Azért, hogy fennállásában
Kezét fel nem értek.»

16.

Kettő a hős, kit nem rettent
Ráthold vér- s harczfeltéte;
Sőt keblében erős szándék,
A feltétben részvéte.
Egyik Béla, - Csák nemzetség,
Zabolcs vezér véréből;
Másik Vida, Guthkelednek
Külföld adta neméből.

17.

«Elfogadom feltételed
Szép Viola kezéért;
(Mond Csák tűzzel) s megyek értte
S néked ontni pogány vért.»
«Megyek én is, (úgymond Keled)
S mindenről, mit teendek,
Napsugárnál világítóbb
Bizonyítványt veendek.»

18.

«Istentől függ (sohajtja Csák)
Jó s balsorsa tettemnek;
S ha ott veszek, csak Viola
Lesz bánatja keblemnek.»
«Ha megfelel a szerencse
Kívánatom lángjának,
(Mond Keled) hát én nyerem el
Kezét szép Violának.

19.

Csák barátom veszni készül.
Talán előérzet ez? -
Engem erős remény biztat;
Vagy - talán csak bajnok-szesz
Megosztok én barátommal
A világon minden jót;
Csak téged nem, szép Viola
És a kora koporsót.»

20.

«Nem kívánom fejtegetni
Kebleteknek érzelmét.
Mert megfogtam s mélyen érzem
Szavatoknak értelmét.
(Mond Viola szemlángolva)
Apám adja kezemet;
Azé lesz az, - kinek adja; -
Bírja vagy nem, szívemet.

21.

Keled! te jó szerencsédet
Bizonyosnak tartod már? -
Legyen úgy, mint megérdemled,
Fájjon is az másnak bár! -
Csák! mellednek bús hangzatja
Most is rezg még keblemben;
Néked azért azt kívánom,
A mit - érzek szívemben.

22.

Legyen úgy, mint érdemeljük
Istenünknek irgalmát:
Vegye jó s rossz, mint keresi,
Tette méltó jutalmát!»
«Én eskümtől el nem állok,
Szívek riadjanak bár,
(Morog Ráthold) bosszúlómra
Fejdelmi szerencse vár.»

23.

S megy a két hős, kevés magyar
Bajnok társaságában,
A csak nem rég magyar földön
Járt kereszthad nyomában,
Melyet - bár rossz nevet szerzett
Néki Péter remete;
Most Bouillon Godfréd herceg
Rendben s díszszel vezete.

24.

Egy év jár el. Semmi híre
Sem Csáknak, sem Kelednek.
A szent harczból visszatérők
Öntetőkkel kérkednek.
Egyetlen egy hír jön onnan,
Mely a próbát kiállja:
Az, hogy Godfréd fővezér lőn
Jeruzsálem királya. -

25.

Ráthold vára néma s csendes,
Mint egy kőből rakott sír.
Ráthold morog néha, látván,
Hogy Viola gyakran sír.
Néha jön csak egy vén bajnok,
Látogatni vén Ipolyt,
Kivel hajdan ifjusága
Bú s öröm közt együtt folyt.

MÁSODIK ÉNEK.

1.

«Dörgve forg a malomkerék;
Zúg, locsog gyöngy patakom.
Akkor is, hajh! zúgott, dörgött,
Hogy megzörrent ablakom; -
S én kijöttem; - s elbucsúzánk! -
S rá kötém zöld szalagom.
Ajkam csókot terem s nevel; -
Ha megjön, mind rá rakom.»

2.

Imígy dudol molnár Margit,
Egy piros, szép, dajna lány,
Rengő keble, pipacs arcza,
S ajka szinte szikrát hány.
Kupor, az ő szeretője,
Csák daliás dárdása.
Ég benn' a vágy, hogy a vártat
Barna szeme már lássa.

3.

Dudol Pipacs (csak ez neve)
Egy tölgy dombor tövében,
S naponként várt mátkájának
Kendőt szeg ott ültében.
«Ha Keled megjöhetett már,
(Okoskodik magában)
Mért nem Csák is?» - Megretten itt,
S a szó elfül torkában.

4.

Mert közel hall háta megett
A sűrűben zörrenést,
Lódobogást és prüszszögést,
Vas és fegyvercsörrenést.
Felszökik, elfut, s beoson
Atyjához a malomba.
A molnár, egy bátor férfi,
Előrohan ott nyomba'.

5.

S előrobban három lovag
Harczot viselt alakban,
Vérttel, karddal és dárdával,
Pánczélban és sisakban.
Kik lehetnek? - nem tudhatni:
Mert vasrostély fedezi
Arczaikat. - A legfényesb
Harsány szóval kérdezi:

6.

«Földi! mondsza: mi zaj zúg le
Ipoly úrnak várából?
Mit hirdetnek az érczkürtök? -
Mit értsünk e lármából? -
Tor-e az fenn? - vagy menyekző?
Máskor csendesb volt e vár.
Él-e Ráthold? és leánya -
Tán kontyot is váltott már? -»

7.

«Él még Ráthold, - s leánya is
(Így válaszol a molnár.)
És ez épen most vált kontyot -
Bánatjában sírva bár:
Mert, kit jobban szeret vala,
Csák a harcban elesett;
S így nyertes a szerencsésebb,
De gyűlöltebb Keled lett.»

8.

«Fel a várba! (mond a lovag,
Kit tarthatni elsőnek)
Tán kifogunk viszályain
A sorsnak és időnek! -»
S felvágatnak. De az egyik
Tartóztatja lovát még,
Látván, atyja háta megett
Dajna Pipacs miként ég.

9.

«Jó napot, szép Pipacs húgom!
Ne bújj el, mert hiába:
Arczod (úgy mond) úgy piroslik,
Mint pipacs a búzába' .»
«Jó napot hát! (mond a leány)
Ha már el nem búhatok.
Egyet kérdek? - de felelj rá!»
«Ám! (mond ez) ha tudhatok.»

10.

«A hol jártál, hallottad-e
Nevét, hírét - Kupornak?
(Kérd a leány). Jó vitéznek
Tartánk őt itt s bátornak.»
«Hallám bizony (ez a válasz)
A harczban fogolylyá lőn;
S a kereszttagadó pogány
Már hat feleséget vőn.»

11.

Pipacs, liliommá válva,
Kiáltja bús mérgébe':
«Isten nyila sujtson bele
És hat feleségébe!»
S míg Pipacs tüzes szemében
Méreg cseppek forrának,
Nyílként szágúld el a lovag
Utána két társának. -

12.

Ráthold vára mozog, zajog,
Forr az elegy vendégtől.
A názsereg most tér vissza
A hetedik szentségtől,
Melybe Violát s Keledet
Gyárfás apát igtatá,
S a menyasszony pártját, hajh!
Keservesen sírátá.

13.

A három hős oda robban
Ekkor dühös léptekkel,
S a násznépet megállítja
Fenyegető kezekkel.
«Megállj, apát, (kiált egyik)
Szentségedet vedd vissza!
Mert különben egyikünknek
Vérét ma itt föld iszsza.

14.

E szentség itt csalárdságon
Vétken, s bűnön alapúlt.
Veszsen! ki a frigy-szekrényhez
Vétkes, gyilkos kézzel nyúlt.»
A nősereg rémültében
Majdnem kövé meredve
Némán áll ott; - s az urak is
Mind megvannak lepetve.

15.

«Az egyháznak tiszte itten
Egyedül megszentelés.
A kötelet ketté vágni,
Hatalmamban nincs már kés.
(Így szól Gyárfás.) A kötésért
Feleljen, ki szerzette.
Hivatalom, megkérve rá,
Csak megörökítette.»

16.

«Ha így van, (mond tovább a hős)
Hát Ráthold, jó nevedet
Meggyaláztad: mert megszegted
Vitéz esküvéseidet.
Mert nem adtad leányodat
Annak, a ki éretted
S leányodért vérét ontá;
S így lelkedet vesztetted.»

17.

«Ki mondja ezt? (kiált Ráthold)
Keled vitéz tettei
Hitelesen bizonyítvák,
Csak gyávák irígyei.
A tudhatná, ha élne még
Csák, szerettem jó ifjú! -
Jeruzsálem mellett veszett;
S veszte nékem örök bú!»

18.

«Én mondom s bebizonyítom:
(Kiált a hős méreggel)
Mind hazugság, a mit Keled
Véled hitet vala el.
A harcz túl volt a tengeren;
Keled innen maradott;
S görög nőkkal kéjet töltve
Ő Byzánczban vígadott.

19.

(S elő rántván kebeléből
Egy bőrre írt levelet,
Nagy pecséttel.) Hivend ennek
(Ugy mond) nyugot és kelet.
Ki ezt írta, Godfréd, most már
Jeruzsálem királya.
Írja Kálmán királyunknak,
S a hőst neki ajánlja.

20.

Olvasd, apát! - halljad Keled! -
És szégyeneld magadat.
Vond ki magad becsülettel! -
Vedd s add vissza szavadat.»
«Egyetlenegy magyar harczolt
Mellettem a keresztért,
(Olvas Gyárfás) Csák a neve;
S maga egész dandárt ért.»

21.

«Elég eddig bizonyágnak.
A többi mind dicséret.
(Mond a hős.) Most kérdlek, Ráthold:
Mi bal lelkiismeret
Szerzé ezen bal szentséget? -
Apa! téged mentelek.
De a szentség semmisüljön! -
Vagy - rosszúl ismertelek.»

22.

«Ki vagy? (kiált bosszús Ráthold)
Ki mer vonni kérdésre
Engem, szabad nemest s apát? -
S mi gondod e kötésre?»
A hős itt a sisakrostélyt
Tüzesen felcsattantja,
S eddig rejtett nevét s titkát
Most büszkén kipattantja.

23.

«Én Csák vagyok!» E jelenet
Úgy lesújtá Violát,
Hogy félhalva összeroskad
S nem érez, nem hall, nem lát.
Ingerülést és borzadást
Okoz a nem várt eset
A násznép közt. S mind azt hiszi:
Csáké a jó kereset.

24.

Ősz Rátholdot erősb lélek
Menti csak szélütéstől,
Vesztét látván leányának
A vak koczka-vetéstől.
Össze-vissza kavarg, zavarg
Keblében és agyában
Öröm s bánat, harag s bosszú; -
S borzad némán áltában.

25.

«Isten hozott, Csák (mond Keled,
Ki feszelve áll vala)
Örülök, hogy oly nagy vitézt
A szent föld be nem fala.
Érkezhettél volna előbb, -
Szerencsémről is talán
Képes valék lemondani -
Még mátkámnak oldalán.

26.

És te mégis gyalázattal
Mocskolnád személyemet,
Ha igazság s Ráthold kegye
Nem védenék ügyemet.
Byzánccban megbetegedtem
S harczba később jutottam;
S így pályámat a keresztért
Más hadtesttel futottam.

27.

Bizonyságim több vezérek:
Gottschálk s Péter Remete.
Bizonyítná Tur barátom,
Kit Byzáncc eltemete,
Ha lelke megjelenhetvén
Szót szólhatna mellettem.
Bajtársom volt. Visszajövet
Byzánccban elvesztettem.»

28.

«Te, Tur lelkét szólítod fel?
(Mond a másik sisakos,
Vérvörös toll lobogóval)
Hah! vakmerő alakos! -
Tur lelke szól hát belőlem:
Hazugság volt minden szó,
Melyet itt most monda Keled,
A ravasz, csalárd kígyó.

29.

Míg Csák a szent földön harczolt
Ráthold bosszús kedvéért,
S vérét, éltét tékozolta
Szép Viola kezéért;
Addig Keled - feddé bár Tur -
Ott mulatott Byzáncban
Vidám urak s hölgyek között,
Öröm-nyügben s kéj-lánczban.

30.

Befejezve lévén a harc,
Melyben Keled részt nem vett,
Hogy tanú ne éljen arról,
Mit Keled tett és nem tett;
Keled Turnak, barátjának,
Minek méltán tartatott,
Görög czimborása által
Gyilkos mérget adatott.

31.

Azért, apát! melyet kötél,
Szakasz el a kötelet:
Mert különben Turnak lelke
Ennek nyomba véget vet.»
«Ily kötelet, fonta légyen
Bár emberi gyarlóság,
Ha szentelve, (mond az apát)
Ketté csak a halál vág.»

32.

«Haha! (mond Keled kaczagva)
Mít mond erre a lélek? -
Jobb, visszamegy, a honnan jött,
Lélektől még nem félek.»
«Nyalka bűnös! térj magadba!
Mert, ha meglátsz, szörnyet halsz,
(Mond a lélek) s földön többé
Senkit nem ölsz és nem csalsz.»

33.

«Hol egy kakas? (kiált Keled)
Hogy itt kukorékoljon,
És a gúnyos, bosszús lélek
A pokolba omoljon? -»
«Reszkess, gyilkos!» mond a lélek,
S fegyvereit elveti,
S felütvén a sisakrostélyt,
Arczát előtünteti.

34.

Elszörnyedve pillant Keled
Turnak képe- s szemébe;
De mielőtt eszmélhetne, -
Tör merült már szívébe:
«Mérged adta halálomért
Töröm döfte halálod'.
A bosszúló sors személyét
(Mond Tur) bennem találsz.

35.

Ama görög halálomat
Lelkére nem vehette,
S a mérget egy ebnek adván,
Éltemet megmentette.
Keled akkor haza illant.
Én - kenyérért dolgoztam,
Míg - már végső inségemben
Csákkal nem találkoztam.

36.

Bosszújának áldozatul
Kijelelve valának
Csak s Ráthold is, mint olyanok,
Kik útjában állának.
S Violát is, neme díszét
S címerét, nem személye,
Csak értéke s magas faja
Kedveltetéik meg véle.

37.

Mind ezt maga vallá nekem
Egykor önön nyelvél;
S azért akart a világból
Kiveszteni mérgével.
Ha éltében gyarlóságból
Néha talán vétettem;
Le van róva: mert hazánkat
Nagy átkától mentettem.»

38.

Kevés, ki ezt hallja s érti, -
Meglépetés, ámulás
Zsibbasztván a férfiakat,
És a nőket ájulás.
Lassan, lassan kifejlődvén
A történet mivolta,
Minden jobb szív, sőt Ráthold is
Nyilván Csákot pártolta. -

39.

Ama lovag, ki Pipacsot
Megríkatá hírével,
Ott terem most a malomban
Villám sebességével.
Ott ül Pipacs a tölgy alatt,
S arczát karinczájával
Törölgetve, küzd keblének
Hullámhányó bajával.

40.

«Pipacs húgom! (mond a lovag;
Bár Pipacs nem is néz rá, -
És sisakját földre veti,)
Kupor - nem lett pogánynya;
Sem hat feleséget nem vőn.»
Pipacs ekkor rá tekint.
Sikolt: mert kit előtte lát,
Kupor, ki mosolygva int.

41.

«Pipacs, lelke! (kiált Kupor)
Csak próbára tettelek;
De csak azért, hogy éltemnek
Keresztjévé tegyelek.
Egy igen nagy keresztet hát
S hat nőt veszek magadban,
Vajha soha ne támadjon
Pogányharcz a házhadban! ->»

42.

S nem sokára Ráthold vára
Vidám fordulatot vőn:
Hős Csák nője szép Viola,
S Kuporé tűz Pipacs lőn.
Keled fattyú maradéki
Zsiványokká lettenek
S a Bakonyban századokig
Rablásokból éltenek.

.oOo.